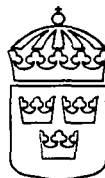

Finansutskottets betänkande

1989/90:FiU40

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken och för budgetregleringen m.m.
(prop. 1989/90:150 och 100)

1989/90
FiU40

Sammanfattning

Den internationella ekonomiska utvecklingen går nu in i en lugnare utvecklingsfas. Efterfrågan på bearbetade varor på Sveriges viktigaste exportmarknader var under år 1989 alltså hög. Under år 1990 väntas marknadstillväxten dämpas något men förstärks igen under år 1991. Expansionen i EG lämnar det största bidraget till denna uppgång. Tillväxttakten i de nordiska länderna och Storbritannien väntas ligga under genomsnittet för OECD-länderna. Det finns all anledning att fortsättningsvis rikta uppmärksamheten mot detta eftersom dessa länder utgör viktiga marknader för svensk export.

Denna till synes stabila utveckling kan dock ändras av några osäkerhetsfaktorer som t.ex. samgåendet mellan de tyska staterna. Risker finns att den valutaunion som träder i kraft den 2 juli i år, kan driva upp priserna. En sådan utveckling kan få till följd att den ekonomiska politiken stramas åt och att produktionstillväxten därigenom blir lägre än väntat. De negativa effekterna på tillväxten av den penningpolitiska åtstramning som ägt rum i de stora industriländerna kan också ha underskattats.

De problem som för närvarande kännetecknar den svenska ekonomin sammanfattar utskottet på följande sätt.

- *Låg tillväxt.* Tillväxten i ekonomin har varit klart lägre än genomsnittet för Västeuropa under de senaste åren. Huvudorsaken är att produktionen per arbetstimme, produktiviteten, har utvecklats mycket svagt.
- *Hög inflation och risk för kostnadskris.* Produktionskostnaderna i Sverige har stigit snabbare än i omvärlden, bl.a. som en följd av snabbt ökande löner. Därmed försämras det svenska näringslivets konkurrenskraft, vilket innebär ett allvarligt hot mot sysselsättningen.

–*Lågt sparande.* Det totala sparandet i den svenska ekonomin är otillräckligt, vilket återspeglas i ett snabbt stigande underskott i bytesbalansen. Sparandet är för litet för att tillgodose de behov som finns av investeringar i näringsliv, infrastruktur och bostäder.

De stabiliseringspolitiska och strukturpolitiska åtgärder som regeringen har presenterat för riksdagen ser utskottet som viktiga förutsättningar för att man skall kunna föra Sverige bort från den kostnadskris som kan bli svår att bemästra. Åtgärdspaketets viktigaste inslag är följande.

Skattereformen fullföljs samtidigt som ett temporärt kommunalt skattestopp införs. Åtgärder genomförs för att förstärka arbetskraftsutbudet. Bl.a. införs lagfäst sjuklön för de 14 första dagarna och förbättrade ekonomiska villkor för de som vill arbeta efter 65 års ålder. Arbetsgivarna kompenseras för sjuklönen genom sänkta arbetsgivaravgifter. Vidare föreslås en tillfällig höjning av mervärdesskatten, ett genomförande av barnbidragsökningen i två etapper, ett uppskjutande av utbyggnaden av föräldraförsäkringen och en höjning av egenavgifterna i arbetslöshetsförsäkringen.

Moderata samlingspartiet, centerpartiet, vänsterpartiet och miljöpartiet anger i reservationer alternativa förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken både vad gäller stabiliseringspolitiken och inriktningen på längre sikt. Folkpartiet stöder de stabiliseringspolitiska åtgärderna men avger en reservation vad avser inriktningen av den ekonomiska politiken på längre sikt.

Det budgetförslag som regeringen redovisar i den reviderade finansplanen och de budgetpolitiska principer som man där diskuterar svarar enligt utskottets mening väl mot de fördelningspolitiska krav och den stramhet som erfordras. Budgetförslaget överensstämmer också väl med de principer för utgiftsprövningen som riksdagen vid upprepade tillfällen lagt fast, och som enligt utskottets mening alltså är giltiga.

Reservationer vad gäller budgetpolitiken avlämnas av samtliga oppositionspartier.

Förslagen i propositionen att ta bort nuvarande åldersgräns på 16 år i *allemanssparandet* biträds av utskottet. I propositionen om reformerad inkomst- och företagsbeskattning har bl.a. föreslagits att en schablonintäkt införs på aktiefonder. Samma intäkt skall av neutralitetsskäl gälla även allemansfonder. Från schablonintäkten får avdrag göras för såväl förvaltningskostnader som lämnad utdelning. I motsats till aktiefonder är emellertid *allemansfonder* förhindrade att lämna utdelning. För att uppnå neutralitet även i detta avseende bör därför allemansfonderna ges denna möjlighet. Genom ett initiativ från utskottets sida föreslås att utdelningsförbudet upphävs.

Utskottet instämmer i regeringens bedömning att man till hösten bör avskaffa investeringsskatten i Göteborgsområdet. Enligt utskottets mening bör riksdagen dock inte avvakta med ett beslut i frågan. Ett omedelbart ställningstagande ter sig motiverat bl.a. med hänsyn till att det ställs krav på betalning av preliminärskatt i samband med att ett byggnadsarbete påbörjas. Med stöd av initiativrätten föreslår utskottet

sålunda att lagen (1989:471) om investeringsskatt för vissa byggnadsarbeten ändras. Ändringen bör utformas så att skatt tas ut i Göteborgsområdet endast för byggnadsarbeten som påbörjas före den 1 oktober 1990. Enligt utskottets mening föreligger det för närvarande inte samma motiv för att avskaffa investeringsskatten i Stockholms- och Uppsalaområdet.

I betänkandet biträder utskottet de begärda anslagen till arbetsmarknadsverket, anskaffning av ADB-utrustning och information om semesterfrågor med anledning av nya regler i semesterlagen.

I innehållsförteckningen på s. x> i betänkandet återfinns en förteckning över avlämnade reservationer.

Inledning

I proposition 1989/90:150 (kompletteringspropositionen) har regeringen i *bilaga I Reviderad finansplan* (finansdepartementet)

dels föreslagit

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordats i propositionen,

2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som förordats i propositionen,

3. att riksdagen godkänner beräkningen av statsbudgetens inkomster för budgetåret 1990/91,

4. att riksdagen godkänner beräkningen av förändringar i anslagsbehållningar för budgetåret 1990/91,

5. att riksdagen godkänner beräkningen av Beräknat tillkommande utgiftsbehov, netto för budgetåret 1990/91,

6. att riksdagen antar förslaget till inkomst- och utgiftsstat rörande Räntor på statsskulden, m.m. för budgetåret 1990/91,

7. att riksdagen till Räntor på statsskulden, m.m. för budgetåret 1990/91 under sextonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag på 60 000 000 000 kr.,

8. att riksdagen bemyndigar regeringen att för budgetåret 1990/91, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter i enlighet med vad som förordats intill ett sammanlagt belopp på 2 500 000 000 kr.,

9. att riksdagen bemyndigar regeringen att ta upp lån enligt lagen (1988:1387) om statens upplåning,

10. att riksdagen antar förslaget till lag om ändring i lagen (1988:777) om avgifter för vissa statliga garantier,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i propositionen om

11. rörliga krediter,

12. årsbokslut för staten 1988/89,

13. utnyttjandet av finansfullmakten,

14. riktlinjer för kompensation till myndigheter och mottagare av statsbidrag till följd av förändringar inom mervärdeskatteområdet.

Vid bilaga 1 Reviderad finansplan har fogats som

Bilaga 1.1 Reviderad nationalbudget 1990,

Bilaga 1.2 Långtidsbudget för perioden 1990/91—1994/95,

Bilaga 1.3 Utdrag ur riksrevisionsverkets reviderade inkomstberäkning för budgetåret 1990/91,

Bilaga 1.4 Beräkningar för anslaget Räntor på statsskulden, m.m., budgetåret 1990/91,

Bilaga 1.5 Reviderat förslag till statsbudget för budgetåret 1990/91,

Bilaga 1.6 Lagförslag.

Remittering av proposition 150 jämte motioner

Proposition 150 med bilagorna 1—6 har hänvisats till *finansutskottet som har beslutat att överlämna vissa delar av propositionen enligt följande*:

Bilaga 2 Utrikesdepartementet

– till näringsutskottet.

Bilaga 4 Finansdepartementet

– till skatteutskottet i vad avser punkt 4 Anslagsfrågor för budgetåret 1990/91 under sjunde huvudtiteln mom. 1—3.

Bilaga 5 Arbetsmarknadsdepartementet

– till socialförsäkringsutskottet i vad avser punkt 3 Anslagsfrågor m.m. litt. E Invandring m.m. punkt E 2 Förläggningskostnader.

Med anledning av proposition 150 har följande motioner väckts:

- 1989/90:Fi64 av Bengt Kindbom (c),
- 1989/90:Fi65 av Lars Werner m.fl. (vpk),
- 1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m),
- 1989/90:Fi67 av Sonja Rembo m.fl. (m),
- 1989/90:Fi68 av Elver Jonsson m.fl. (fp),
- 1989/90:Fi69 av Anne Wibbe m.fl. (fp),
- 1989/90:Fi70 av Claes Roxbergh m.fl. (mp),
- 1989/90:Fi71 av Bengt Westerberg m.fl. (fp),
- 1989/90:Fi72 av Grethe Lundblad m.fl. (s),
- 1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c),
- 1989/90:Fi74 av Olof Johansson m.fl. (c),
- 1989/90:Sk127 av Bo Lundgren m.fl. (m),
- 1989/90:Sk128 av Carl-Johan Wilson (fp),
- 1989/90:Sk129 av Bengt Kindbom (c),
- 1989/90:Sk130 av Kjell Johansson m.fl. (fp),
- 1989/90:Sk131 av Olof Johansson m.fl. (c),
- 1989/90:Sf74 av Gullan Lindblad m.fl. (m),
- 1989/90:Sf75 av Börje Hörnlund m.fl. (c).

Motionerna har hänvisats enligt följande:

- till skatteutskottet motionerna Sk127—Sk131,
- till socialförsäkringsutskottet Sf74 och Sf75,
- i övrigt till finansutskottet.

Finansutskottet behandlar

proposition 1989/90:150 bilaga 1 Reviderad finansplan

i vad avser hemställan under punkt 3 i sitt betänkande om statsbudgetens inkomster för budgetåret 1990/91 (1989/90:FiU44),

i vad avser hemställan under punkterna 4—5 i sitt betänkande om statsbudgetens utgifter för budgetåret 1990/91 (1989/90:FiU45),

i vad avser hemställan under punkterna 6—7 i sitt betänkande om anslag till räntor på statsbudgeten, m.m. (1989/90:FiU43),

proposition 1989/90:150 bilaga 4 Finansdepartementet

i vad avser punkt 3 Den kommunala ekonomin inför år 1991 och litt. F Bidrag och ersättningar till kommunerna punkt F 1 i sitt betänkande om den kommunala ekonomin (1989/90:FiU29).

I detta betänkande behandlar utskottet

dels proposition 1989/90:100 bilaga 15 Civildepartementet i vad avser punkt C 16 Täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m.,

dels proposition 1989/90:150 (kompletteringspropositionen)

bilaga 1 Reviderad finansplan, i vad avser momenten 1—2 och 8—14,

bilaga 3 Socialdepartementet,

bilaga 4 Finansdepartementet, i vad avser punkterna 1 och 2,

bilaga 5 Arbetsmarknadsdepartementet med undantag av punkt E 2 Förläggningskostnader,

bilaga 6 Civildepartementet,

dels de med anledning av proposition 150 väckta motionerna

1989/90:Fi65 av Lars Werner m.fl. (vpk), i vad avser yrkandena 1—3 och 8—13,

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m), i vad avser yrkandena 1—14 och 16—23,

1989/90:Fi67 av Sonja Rembo m.fl. (m),

1989/90:Fi68 av Elver Jonsson m.fl. (fp),

1989/90:Fi70 av Claes Roxbergh m.fl. (mp), i vad avser yrkandena 1—8 och 13—18,

1989/90:Fi71 av Bengt Westerberg m.fl. (fp),

1989/90:Fi72 av Grethe Lundblad m.fl. (s),

1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c),

1989/90:Fi74 av Olof Johansson m.fl. (c), i vad avser yrkandena 1—7 och 11,

dels de under allmänna motionstiden väckta motionerna

1989/90:Fi701 av Birgitta Hambræus och Stina Eliasson (båda c),

1989/90:FiU40

1989/90:Fi708 av Berit Oscarsson och Maud Björnemalm (båda s),

1989/90:Fi721 av Lars Leijonborg (fp),

1989/90:Fi722 av Margit Gennser (m),

Regeringens lagförslag i proposition 150 återfinns i *bilaga 1* till detta betänkande.

Yttranden m.m.

Utskottet har berett skatteutskottet, socialförsäkringsutskottet och arbetsmarknadsutskottet tillfälle att avge yttrande över de förslag i *proposition 150* jämte de motioner som rör resp. utskotts beredningsområde.

Yttrandena (1989/90:SkU5y, 1989/90:SfU5y och 1989/90:AU4y återfinns i *bilagorna 2–4* till betänkandet.

Propositionernas förslag

Proposition 100

I *proposition 100 bilaga 15* (civildepartementet) har regeringen under punkt C 16 (s. 58) — efter föredragning av statsrådet Bengt K Å Johansson — föreslagit riksdagen att till Täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m. för budgetåret 1990/91 anvisa ett förslagsanslag på 3 000 000 000 kr.

Proposition 150

I *proposition 150 bilaga 1 Reviderad finansplan* har regeringen (finansdepartementet) — efter föredragning av statsrådet Allan Larsson —

dels föreslagit riksdagen att

1. godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordats i propositionen,
2. godkänna de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som förordats i propositionen,
8. bemyndiga regeringen att för budgetåret 1990/91, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter i enlighet med vad som förordats intill ett sammanlagt belopp på 2 500 000 000 kr.,
9. bemyndiga regeringen att ta upp lån enligt lagen (1988:1387) om statens upplåning,
10. anta förslaget till lag om ändring i lagen (1988:777) om avgifter för vissa statliga garantier,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som anförts i propositionen om

11. rörliga krediter,
12. årsbokslut för staten 1988/89,

13. utnyttjandet av finansfullmakten,

14. riktlinjer för kompensation till myndigheter och mottagare av statsbidrag till följd av förändringar inom mervärdeskatteområdet.

I *proposition 150 bilaga 3* (socialdepartementet) har regeringen — efter föredragning av statsrådet Ingela Thalén — föreslagit riksdagen att anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring.

I *proposition 150 bilaga 4* (finansdepartementet) har regeringen — efter föredragning av statsrådet Allan Larsson —

dels under punkt 1 föreslagit riksdagen att anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om tillfällig höjning av mervärdeskatten,

dels under punkt 2 föreslagit riksdagen att anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1983:890) om allemanssparande.

I *proposition 150 bilaga 5* (arbetsmarknadsdepartementet) har regeringen — efter föredragning av statsrådet Mona Sahlin —

dels under punkt 3 litt. A punkt A 5 föreslagit riksdagen att till Information om semesterfrågor för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag på 5 000 000 kr.,

dels under punkt 3 litt. B punkt B 1 föreslagit riksdagen att till ramanslaget Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln anvisa 55 000 000 kr. utöver vad som föreslagits i prop. 1989/90:100 bil. 12,

dels under punkt 3 litt. B punkt B 3 föreslagit riksdagen

1. att godkänna vad som förordats i propositionen i fråga om bidrag till arbetsgivare i försöksverksamheten för att stödja kompetensutveckling,

2. att till reservationsanslaget Arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln anvisa 105 000 000 kr. utöver vad som föreslagits i prop. 1989/90:100 bil. 12.

dels under punkt 3 litt. B punkt B 4 föreslagit riksdagen att

1. godkänna vad som förordats i propositionen i fråga om utbildningsbidrag i form av stimulansbidrag,

2. till förslagsanslaget Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln anvisa 30 000 000 kr. utöver vad som föreslagits i prop. 1989/90:100 bil. 12.

dels under punkt 3 litt. B punkt B 5 föreslagit riksdagen att

1. godkänna att stödet till industribeställningar tas bort fr.o.m. den 1 juli 1990,

2. att till reservationsanslaget Sysselsättningsskapande åtgärder för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln anvisa 45 000 000 kr. mindre än vad som föreslagits i prop. 1989/90:100 bil. 12.

dels under punkt 3 litt. C punkt C 1 föreslagit riksdagen att godkänna vad som anförts i propositionen om överföring av medel från fonden för arbetsmiljöförbättringar,

dels under punkt 3 litt. C punkt C 6 föreslagit riksdagen att godkänna vad som förordats i propositionen om att utvidga försöksverksamheten med flexibelt lönebidrag till ytterligare fem län,

dels under punkt 4 föreslå riksdagen att anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen (1977:480).

I *proposition 150 bilaga 6* (civildepartementet) har regeringen — efter föredragning av statsrådet Bengt K Å Johansson — under litt. B punkt B 3 föreslagit riksdagen

1. att under reservationsanslaget Anskaffning av ADB-utrustning, utöver vad som föreslagits i prop. 1989/90:100 bil. 15, för budgetåret 1990/91 under trettonde huvudtiteln anvisa 39 000 000 kr.,

2. att medge att datorutrustning beställs — utöver tidigare medgivet belopp — till ett värde av högst 31 590 000 kr.

Motionsyrkandena

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

1989/90:Fi65 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i motsvarande del godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som i motionen förordas.

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som föreslås i motionen.

1989/90:Fi70 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av den ekonomiska politiken,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om produktivitet, investeringar och energianvändning.

1989/90:Fi71 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för krispaketet som anförts i motionen.

2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för en långsiktig ekonomisk politik som anförts i motionen.

1989/90:Fi74 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordas i motionen.

1989/90:Fi70 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen ger som sin mening regeringen till känna vad i motionen anförts om sambandet mellan ekonomi och ekologi.

1989/90:Fi74 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande framtäggande av nationalräkenskaper som beaktar miljö- och naturresursförhållanden.

Tillfälligt höjd mervärdeskatt m.m.

1989/90:Fi65 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

3. att riksdagen avslår regeringens förslag till lag om tillfällig höjning av mervärdeskatten.

13. att riksdagen beslutar om att den allmänna löneavgiften höjs med 5 procentenheter inom den privata tjänstesektorn (SNI 6–9) i Stockholms-, Göteborgs- och Malmöområdena under perioden 1 juli 1990 – 31 december 1991.

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

6. att riksdagen avslår regeringens förslag till lag om tillfällig höjning av mervärdeskatten.

1989/90:Fi70 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

5. att riksdagen avslår regeringens förslag om en tillfällig höjning av mervärdeskatten.

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en koldioxidskatt på 25 öre per kg koldioxid från den 1 juli 1990,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en råvaruskatt på uran på 12,3 öre per kWh av uranets energiinnehåll från den 1 juli 1990,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sänkningen av den statliga inkomstskatten under år 1991.

1989/90:Fi74 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

6. att riksdagen avslår proposition 1989/90:150 såvitt avser höjning av mervärdeskatten.

Statsskuldspolitiken

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

20. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statsskuldspolitiken.

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen bemyndigar regeringen att för budgetåret 1990/91 ta upp lån enligt lagen (1988:1387) om statens upplåning intill ett belopp av netto 10 miljarder kronor.

Penningpolitiken

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad i motionen anförts om penningpolitiken.

1989/90:Fi74 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om penning- och valutapolitiken.

Anknytning till EMS

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

23. att riksdagen som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad i motionen anförts om en anknytning av den svenska kronan till det europeiska monetära systemet (EMS).

Riksbankens oberoende

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

22. att riksdagen hos regeringen begär förslag till åtgärder i syfte att stärka riksbankens oberoende i enlighet med vad som anförts i motionen,

Sparande

Allemansfonder och aktiefonder för icke börsnoterade bolag

1989/90:Fi74 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om införande av allemansfonder med möjlighet att placera i icke börsnoterade företag,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande aktiefonder med utvidgad möjlighet att placera i icke börsnoterade företag.

Pensionssparande i bank

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om pensionssparande i t.ex. bank.

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

9. att riksdagen hos regeringen begär förslag om startsparande för barn och ungdom i enlighet med vad som anförts i motionen.

Avskaffande av löntagarfonderna

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

11. att riksdagen beslutar att upphäva lagen om vinstdelningsskatt fr.o.m. 1990 års taxering,

12. att riksdagen beslutar att sänka tilläggspensionsavgiften med 0,2 procentenheter fr.o.m. den 1 juli 1990,

13. att riksdagen hos regeringen begär förslag till avveckling av löntagarfonderna i enlighet med vad som anförts i motionen.

Investeringsskatten för vissa byggnadsarbeten

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

7. att riksdagen beslutar att avskaffa investeringsskatten på annat byggande än bostäder i Stockholms- och Göteborgsområdena.

Arbetsmiljöavgiften

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

8. att riksdagen beslutar att uttaget av arbetsmiljöavgift skall upphöra fr.o.m. den 1 juli 1990.

Tillfälligt obligatoriskt sparande

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

14. att riksdagen beslutar att avskaffa tvångssparandet och att hittills inbetalade medel skall återbetalas snarast möjligt.

1989/90:Fi71 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen beslutar avskaffa tvångssparandet.

Förlängd föräldraförsäkring

1989/90:Fi65 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om genomförandet av en förlängd föräldraförsäkring.

1989/90:Fi70 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

3. att riksdagen beslutar att föräldraförsäkringen skall byggas ut till 15 månader under år 1990 i enlighet med tidigare principbeslut av riksdagen,

4. att riksdagen beslutar att från och med 1991 ersättningsnivån i sjuk- och föräldraförsäkringarna sänks till 70 % för den del av inkomsten som överstiger 4,5 basbelopp.

1989/90:Fi71 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om överlevnadsbidrag till friskolorna.

Arbetsmarknadsfrågor

Arbetsmarknadspolitikens inriktning

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetsmarknadsfrågor.

1989/90:Fi70 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetstillfredsställelse och möjligheter att ungdomar arbeten i paritet med deras kunskaper.

1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sambanden mellan arbetsmarknadspolitikens inriktning och den ekonomiska utvecklingen.

Förhandlingsregler och strejkskadestånd

1989/90:Fi65 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om demokratiska rättigheter i arbetslivet m.m.

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

17. att riksdagen beslutar att höja maximigränsen för skadestånd med anledning av olovliga stridsåtgärder till 5 000 kr. i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Fi68 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar, i enlighet med vad i motionen anförts, att 200-kronorsregeln i 60 § medbestämmandelagen tas bort.

1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av vidgad analys av orsakerna till störningarna på arbetsmarknaden.

Deltidsarbetslöshet

1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

8. att riksdagen med avslag på proposition 1989/90:150 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av åtgärderna för att motverka deltidarbetslöshet.

1989/90:Fi67 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen till Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader för budgetåret 1990/91 anvisar 15 000 000 kr. utöver vad riksdagen tidigare anvisat.

1989/90:Fi68 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen beslutar att till ramanslaget Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader, B 1, för budgetåret 1990/91 anvisa 45 000 000 kr. utöver vad som föreslagits i proposition 1989/90:100 bil. 12.

1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvidgningen av s.k. jobb-klubbar,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förstärkt ADB-stöd inom arbetsmarknadsverket samt med avslag på proposition 1989/90:150 i denna del till ramanslaget Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader för budgetåret 1990/91 anvisar 40 000 000 kr. utöver vad som föreslagits i proposition 1989/90:100 bil. 12.

Insatser för flyktingar och invandrare

1989/90:Fi67 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbete åt flyktingar.

1989/90:Fi68 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade arbetsförmedlingsinsatser för flyktingar och invandrare.

1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att få fler flyktingar och invandrare i arbete.

Kompetensutveckling

1989/90:Fi67 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen avslår vad regeringen föreslagit angående bidrag till arbetsgivare i försöksverksamhet för att stödja kompetensutveckling.

1989/90:Fi68 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kompetensutveckling.

1989/90:Fi67 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

6. att riksdagen avslår vad regeringen föreslagit angående utbildningsbidrag i form av stimulansbidrag.

1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

6. att riksdagen med avslag på proposition 1989/90:150 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stimulansbidrag för arbetsmarknadsutbildningar inom verkstadsindustrin samt beslutar att någon medelsanvisning till Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag för budgetåret 1990/91, utöver vad som föreslagits i proposition 1989/90:100 bil. 12, ej skall ske, i berörd del.

Arbetsmarknadsutbildning

1989/90:Fi67 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen avslår regeringens förslag att till reservationsanslaget Arbetsmarknadsutbildning för budgetåret 1990/91 anvisa 105 000 000 kr. utöver vad som föreslagits i proposition 1989/90:100 bil. 12,

7. att riksdagen avslår regeringens förslag att till Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag för budgetåret 1990/91 anvisa 30 000 000 kr. utöver vad som föreslagits i proposition 1989/90:100 bil. 12.

1989/90:Fi68 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen beslutar att till reservationsanslaget Arbetsmarknadsutbildning, B 3, för budgetåret 1990/91 anvisa 85 000 000 kr. utöver vad som föreslagits i proposition 1989/90:100 bil. 12.

1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

6. att riksdagen med avslag på proposition 1989/90:150 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stimulansbidrag för arbetsmarknadsutbildningar inom verkstadsindustrin samt beslutar att någon medelsanvisning till Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag för budgetåret 1990/91, utöver vad som föreslagits i proposition 1989/90:100 bil. 12, ej skall ske, i berörd del.

Arbetslöshetsförsäkring

1989/90:Fi65 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om egenavgiften i arbetslöshetsförsäkringen.

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

19. att riksdagen hos regeringen begär förslag om en allmän arbetslöshetsförsäkring i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

10. att riksdagen med avslag på proposition 1989/90:150 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av fortsatta möjligheter till stöd för industribeställningar,

11. att riksdagen med avslag på proposition 1989/90:150 i denna del till Sysselsättningsskapande åtgärder anvisar medel i den omfattning som föreslagits i proposition 1989/90:100 bil. 12.

Flexibla lönebidrag

1989/90:Fi67 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

8. att riksdagen beslutar att systemet med flexibla lönebidrag skall kunna tillämpas i hela landet fr.o.m. budgetåret 1990/91.

1989/90:Fi68 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

8. att riksdagen beslutar att flexibla lönebidrag skall införas från och med 1 juli 1990, i enlighet med vad i motionen anförts,

1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

12. att riksdagen med avslag på proposition 1989/90:150 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad flexibilitet i lönebidragssystemet och omfattningen av den pågående verksamheten med flexibla lönebidrag.

Samhall

1989/90:Fi68 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

9. att riksdagen beslutar, i enlighet med vad i motionen anförts, att Samhalls verksamhet skall utökas med 0,6 miljoner arbetstimmar för arbetshandikappade anställda under budgetåret 1990/91 och för detta ändamål anslår ytterligare 55 000 000 kr. till förslagsanslaget Bidrag till Stiftelsen Samhall, C 9.

Semesterledighet

1989/90:Fi65 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

8. att riksdagen avslår regeringens förslag angående avstående av betald semesterledighet,

9. att riksdagen beslutar — om yrkande 8 avslås — att central arbetstagarorganisation skall godkänna överenskommelse om avstående av betald semesterledighet för att den skall bli giltig.

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

18. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändringar i semesterlagen (1977:480) i enlighet med vad som anförts i motionen.

1989/90:Fi68 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätten att spara semester.

13. att riksdagen avslår förslaget om vissa avvikelser från semesterlagen.

1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av ökade möjligheter för ett flexibelt uttag av arbetstid och semester,

14. att riksdagen med avslag på proposition 1989/90:150 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kravet på att facklig organisation skall underrättas om arbetstagare avstår från viss del av berättigad betald semesterledighet.

Anslag till information om semesterfrågor

1989/90:Fi67 av Sonja Rembo m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen avslår regeringens förslag att till Information om semesterfrågor för budgetåret 1990/91 anvisa ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.,

1989/90:Fi68 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

7. att riksdagen avslår regeringens förslag att anvisa 5 000 000 kr. till anslaget Information om semesterfrågor, A 5, för budgetåret 1990/91 i enlighet med vad i motionen anförts.

1989/90:Fi70 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

14. att riksdagen avslår förslaget att anvisa 5 milj. kr. till information om semesterfrågor.

1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

9. att riksdagen beslutar avslå proposition 1989/90:150 såvitt avser föreslagen anvisning om 5 000 000 kr. till information om semesterfrågor för budgetåret 1990/91 i enlighet med vad som anförts i motionen.

Uppskjutet uttag av pension

1989/90:Fi70 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

18. att riksdagen avslår förslaget om ekonomisk stimulans för att arbeta efter pensionsålderns inträdande.

1989/90:Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen av ett rättvisare pensionssystem för ett ökat utbud av arbetskraft.

Beräkningen av statsbudgetens inkomster

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beräkningen av statsbudgetens inkomster för budgetåret 1990/91.

Beräkningarna i långtidsbudgeten

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppläggningsen av långtidsbudgeten.

De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken

1989/90:Fi65 av Lars Werner m.fl. (vpk) vari yrkas

2. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i motsvarande del godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som i motionen förordas.

1989/90:Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som föreslås i motionen.

1989/90:Fi70 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) vari yrkas

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen har anförts om budgetregleringen.

1989/90:Fi71 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som anförts i motionen.

1989/90:Fi74 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen beslutar godkänna vad som i motionen anförts beträffande budgetpolitiken.

Statliga kreditgarantier

1989/90:Fi74 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas

11. att riksdagen avslår proposition 1989/90:150 såvitt avser avgifter på lånegarantier inom jordbrukets område gällande redan ingångna avtal i enlighet med vad som i motionen anförts.

Övriga frågor

1989/90:Fi72 av Grethe Lundblad m.fl. (s) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning av de privata finansiella transaktionernas roll för den ekonomiska utvecklingen,

2. att riksdagen vid sitt beslut om finansplanen fylligt redovisar de privata finansiella transaktionernas volym och betydelse för den aktuella ekonomiska politiken.

1989/90:Fi701 av Birgitta Hambraeus och Stina Eliasson (c) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen utreder och redovisar nyttan av att återinföra kapitalbudget i den svenska statsbudgeten, i enlighet med vad i motionen anförts,

2. att riksdagen i behandlingen av budgetpropositionen för budgetåret 1990/91 särredovisar investeringar i infrastruktur i enlighet med vad i motionen anförts.

1989/90:Fi708 av Berit Oscarsson och Maud Björnemalm (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om samordnad låneförvaltning för sektorsforskningsorganen m.m.

1989/90:Fi721 av Lars Leijonborg (fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att ändra de bestämmelser som gör att myndigheter belastas med s.k. lönekostnadspåslag även för anställda som är pensionärer.

1989/90:Fi722 av Margit Gennser (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om krav på att öppet ange om ett anslagsyrkande verkligen varit utsatt för en realistisk avvägning eller endast är indikativt.

Propositionen

I propositionen framhålls att den svenska ekonomins huvudproblem är den höga inflationen som successivt försämrar det svenska näringslivets konkurrenskraft, den svaga tillväxten i såväl produktionen som produktiviteten och ett alltför lågt sparande, vilket återspeglas i ett kraftigt stigande underskott i bytesbalansen. Om denna utveckling tillåts fortsätta kommer marknadskrafterna i form av högre räntor och hög inflation att sköta åtstramningen. I så fall drabbas produktion och investeringar i Sverige. Även hushållen kommer att drabbas av påfrestningar, särskilt de hushåll som lever med snäva marginaler. Arbetslösheten kommer att stiga och reallönerna att sjunka. Samtidigt framtvingas omfattande nedskärningar i statens och kommunernas verksamhet. I propositionen understryks att om en sådan utveckling — med stagnation i ekonomin och kraftigt stigande arbetslöshet som följd — skall kunna förhindras krävs samordnade insatser över ett brett fält. Enstaka åtgärder kan inte åstadkomma en förändring. Den ekonomiska politiken måste målmedvetet inriktas på att stimulera arbete och sparande, bekämpa inflationen och hävda det svenska näringslivets internationella konkurrenskraft. Det gäller att både anpassa efterfrågan till de tillgängliga resurserna och mobilisera nya resurser för de mest angelägna behoven.

Mot denna bakgrund föreslås ett brett handlingsprogram för att stärka ekonomin och värna om sysselsättning och välfärd. De viktigaste punkterna *vad gäller inriktningen av den ekonomiska politiken* är följande.

Skattereform som stimulerar arbete, sparande och tillväxt

Skattereformen är den enskilda åtgärd som har största inverkan på den ekonomiska utvecklingen framöver. Den kommer att stimulera arbete och sparande och leda till en mer ändamålsenlig användning av arbete och kapital. Skattereformen utgör därmed ett mycket viktigt inslag i en långsiktig politik för ökad tillväxt.

I propositionen understryks att regeringen är fast besluten att samtidigt med ett genomförande av skattereformen få till stånd en nedväxling av takten i löne- och prisutvecklingen. Det innebär att avtal för nästa år bör träffas i så god tid att det kan påverka budgetering och prissättning för år 1991 och att förhandlingsgruppens förslag bör tjäna som ram för de kommande avtalen för år 1991. Vidare får inte den skatteväxling som genomfördes vid årsskiftet i form av sänkt inkomstskatt och höjda indirekta skatter berättiga till någon ytterligare kompensation. Detsamma gäller självfallet för den skatteväxling som sker vid nästa årsskifte. Det är också angeläget att se över spelreglerna på arbetsmarknaden. Förhandlingsarbetet måste kunna löpa smidigare. Respekten för ingångna avtal måste stärkas. En särskild utredare har därför tillkallats för att se över dessa frågor. Arbetet skall avrapporteras under hösten 1990.

Åtgärder för att begränsa offentlig konsumtion

För att säkerställa skattereformen och för att anpassa den kommunala expansionen till det samhällsekonomiska utrymmet föreslås ett kommunalt skattestopp för åren 1991 och 1992.

På kort sikt kommer den ekonomiska utvecklingen att innebära omställningsproblem, både i näringslivet och inom den offentliga sektorn, vilka får effekter på arbetsmarknaden. Arbetslösheten får emellertid inte bli ett medel i den ekonomiska politiken. I stället skall aktiva åtgärder vidtas för att underlätta omställningen. Handlingsberedskapen är hög och betydande resurser finns redan avsatta för detta ändamål.

Åtgärder på arbetsmarknadsområdet och för att förbättra produktiviteten

Enbart skattereformen kan dock inte lösa de nuvarande ekonomiska problemen. I propositionen framhålls att det krävs ytterligare åtgärder som förbättrar ekonomins funktionssätt och varaktigt dämpar inflationen. Jordbruks- och livsmedelspolitiken läggs om och avregleras. Förutsättningar skapas därmed för en effektivare resursanvändning inom jordbruket och lägre prisökningar på mat.

För det kommande året bör den kommunala sektorn vidta åtgärder som förbättrar produktiviteten med minst 2 %. För de statliga myndigheterna skall gälla ett produktivitetsskrav på 5 % under tre år. Varje myndighet skall mäta och redovisa resultatet av sitt arbete.

För att underlätta utbyggnaden till full behovstäckning och erbjuda fler alternativ i barnomsorgen bör det statliga bidragssystemet till barnomsorgen förändras så att möjligheter öppnas för personal att äga och driva daghem eller fritidshem (personalkooperativ).

Inom arbetsmarknadspolitiken avsätts nya medel, bl.a. för stimulansbidrag till dem som deltar i utbildning på bristområden i industrin och för försöksverksamhet med kompetensutveckling i industrin. "Jobb-sökar-aktiviteter" för arbetslösa får ytterligare medel och försöket med flexibla lönebidrag för arbetshandikappade utvidgas. Regeringen kommer också att ange preciserade mål och riktlinjer för riks-försäkringsverket och försäkringskassorna när det gäller att erbjuda rehabilitering som alternativ till långa sjukskrivningar och tidiga förtidspensioneringar. Arbetsmiljön skall förbättras och rehabiliteringsarbetet förstärkas. Regeringen avser att i en särskild proposition till hösten lägga fram förslag med denna inriktning. I det sammanhanget behandlas frågan om samordningen mellan sjukpenning och arbetsskadeförsäkring. Regeringen avser vidare att föreslå lagfäst sjuklön för de första 14 dagarna av varje sjukperiod fr.o.m. den 1 januari 1991. Arbetsgivarerna ges därmed starkare ekonomiska motiv för att aktivt söka förbättra arbetsmiljö och arbetsorganisation. Kostnaderna för sjuklönen och de sociala avgifterna neutraliseras genom en motsvarande sänkning av arbetsgivaravgiften. De ekonomiska villkoren för att fortsätta att arbeta efter 65 års ålder har förbättrats. Som en ytterligare åtgärd föreslås en höjning av pensionen vid uppskjutet uttag av ålderspensionen från 0,6 till 0,7 % för varje månad som pensioneringen skjuts fram mellan 65 och 70 år. Ytterligare medel avsätts också för särskilda insatser för flyktingar, och de förstärkta förmedlingsinsatserna för flyktingar bibehålls även nästa år.

Åtgärder för att dämpa överhettningen i storstäderna

För att dämpa överhettningen inom byggsektorn har regeringen föreslagit att den investeringsskatt som infördes våren 1989 i Stockholms- och Uppsalaområdena skall utvidgas till att även omfatta Göteborgsområdet. Mot bakgrund av att åtgärden redan börjat ge avsedd effekt och en dämpning av överhettningen i Göteborgsområdet inträtt, bör tillämpningen i Göteborgsområdet kunna begränsas till att gälla endast fram till hösten 1990.

Åtgärder för att dämpa den privata konsumtionen

I propositionen föreslås att uttaget av mervärdeskatt höjs från 19 till 20 % fr.o.m. den 1 juli 1990 t.o.m. den 31 december 1991. Detta innebär en förstärkning av statsfinanserna med netto 5 700 milj.kr. under det kommande budgetåret och med sammantaget 9 600 milj.kr. under hela den tid höjningen skall gälla.

Den planerade barnbidragshöjningen bör genomföras i två etapper. Den första etappen bör genomföras den 1 januari 1991. Vidare bör den planerade utbyggnaden av föräldraförsäkringen fr.o.m. den 1 juli 1990 skjutas upp. Den fortsatta utbyggnaden får ske när de ekonomiska förutsättningarna har förbättrats. Detta är en alltfjämt högt prioriterad reform.

Som ett led i finansieringen av försäkringssystemet bör egenavgifterna till arbetslöshetsförsäkringen höjas. Deras andel av finansieringen bör öka från 5 till 10 %. Den närmare utformningen av höjningen av egenavgifterna är för närvarande under utredning.

I det *reviderade budgetförslaget* beräknas budgetöverskottet för budgetåret 1989/90 komma att uppgå till 15,3 miljarder kronor. Denna försämring av saldot med 3,2 miljarder kronor sedan beräkningen i budgetpropositionen beror på att inkomsterna beräknas bli något lägre samtidigt som utgifterna exkl. statsskuldräntor beräknas bli lika stora som i budgetpropositionen. Vidare beräknas ränteuppgången medföra att utgifterna för statsskuldräntor ökar med 2,7 miljarder kronor jämfört med beräkningen i januari. I årets budgetproposition beräknades ett budgetunderskott för *nästkommande budgetår* på 0,4 miljarder kronor. De åtgärder regeringen tidigare i april presenterade för att stabilisera Sveriges ekonomi beräknas medföra en budgetförstärkning på ca 8 miljarder kronor budgetåret 1990/91.

Det överhettade läget på arbetsmarknaden, inflationstrycket och det växande bytesbalansunderskottet visar tydligt att det finns behov av en stram finanspolitik. En fortsatt snabb pris- och kostnadsutveckling urholkar industrins konkurrenskraft och är därför på sikt ett hot mot sysselsättning och välfärd. Mot denna bakgrund föreslås en stram budget för budgetåret 1990/91.

Motionerna

I *motion Fi66* av Carl Bildt m.fl. (m) anföras att medan övriga industri-länder i allmänhet präglas av stabil ekonomisk expansion, går Sverige in i en hemmagjord avmattning. Med sin ekonomiska politik ser regeringen ut att lyckas med den unika prestationen att förena den svagaste tillväxten inom OECD med den snabbaste inflationen. Samtidigt växer underskottet i bytesbalansen i en takt av 20 miljarder kronor om året, så att det år 1991 väntas motsvara 5 % av bruttonationalprodukten. Den post i bytesbalansen som utvecklas mest ogynnsamt är räntebetalningarna till utlandet. Det sammanhänger med det snabbt växande intresset för investeringar i företag, fastigheter och aktier utomlands. Problemet är att denna kapitalutströmning inte motsvaras av ett inflöde från utländska placerare till Sverige. Följden blir ett behov av allt större räntemarginaler till omvärlden, vilket ytterligare försämrar investeringsklimatet i Sverige.

I den reviderade finansplanen nämns inte den tredje vägens ekonomiska politik. Det är, menar motionärerna, fullt förståeligt. Dess syfte var att återställa balans och tillväxt genom att hålla tillbaka konsumtio-

nen och bereda utrymme för investeringar och export. Den aktuella utvecklingen innebär att Sverige backar utefter den tredje vägen. Ett lika grundligt misslyckande får man leta efter.

I januari hade vårt land enligt finansplanen nått en kritisk punkt. I motionen konstateras att denna nu har passerats utan att den ekonomiska utvecklingen i något enda avseende kunnat vändas till det bättre. Hagaöverläggningar har brutit samman, och riksmedlaren har kommit och gått. Pris- och hyresstopp har införts och försvunnit, medan löne-, strejk- och utdelningsstoppen försvann, innan de hann införas. Av konkreta åtgärder från finansplanen och efterföljande krispaket återstår egentligen endast den skärpta investeringsskatten och höjda dryckes- och tobaksskatter.

Närmast föreslås nu en höjning av mervärdeskatten till 25 % från den 1 juli. För det genomsnittliga hushållet betyder det en skatteökning med ca 1 800 kr. Moderata samlingspartiet motsätter sig denna skärpning av världens redan hårdaste skattetryck. Som konjunkturpolitiskt ingrepp bedömdes åtgärden för övrigt av en enig opposition komma alltför sent redan för ett år sedan. Nu påskyndar och fördjupar den en avmattning som redan är i full gång.

Regeringens förslag att avskaffa åldersgränsen 16 år i allemanssparandet räcker inte för att stimulera till sparande bland barn och ungdom. I motionen upprepas det av partiet tidigare redovisade förslaget om ett skattegynnat startsparande, som är spärrat för uttag intill 18 års ålder. Vidare erinras om det också tidigare lagda förslaget att öppna möjligheter till pensionssparande i t.ex. bank.

Moderata samlingspartiet har länge förordat införandet av ett kommunalt skattestopp. Mot den bakgrunden tillstyrks också att en parlamentarisk kommitté får se över den kommunala ekonomin med inriktning på en övergång från specialdestinerade till generella statsbidrag och högst 30 kr. i kommunal utdebitering.

På arbetslivsområdet förordas i motionen en översyn av semesterlagen, som skall syfta till att semestervillkoren i högre grad bestäms mellan den enskilda arbetstagaren och arbetsgivaren. I stället för en höjning av nuvarande egenavgifter till de erkända arbetslöshetskassorna begärs förslag om en allmän arbetslöshetsförsäkring omfattande alla förvärvsarbete.

I motionen konstateras att krispolitiken hittills mest inneburit skattehöjningar. Den förebådade utbudspolitiska omorienteringen har i stort sett stannat vid ord. Av allt att döma är enligt motionärerna det ideologiska motståndet inom regeringspartiet alltför starkt. Avsaknaden av nytänkande och handlingskraft leder motionärerna till slutsatsen att socialdemokraterna har gjort sitt.

I motionen understryks behovet av en kursomläggning, för vilken nyckelorden är utbudspolitik och avreglering. Åtstramning av finanspolitiken skall ske genom minskningar på statsbudgetens utgiftssida. Skattetrycket måste sänkas och olika marknader frigöras för att fungera bättre. Ansatsen är strukturpolitisk. När avmattningen nu sätter in, kan det vara frestande att pröva snabba ingrepp för att ställa till rätta. Men återfall i en aktiv konjunkturpolitik i syfte att detaljstyra efterfrå-

gan skulle bara göra ont värre. Krisbekämpningen måste därför ges en långsiktig inriktning. För att det åter skall bli intressant att investera och verka i Sverige, krävs det — utöver utgiftsminskningar, skattesänkning och avreglering — en satsning på infrastrukturen. Av betydelse är också en tryggad elförsörjning, liksom ökad klarhet om Sveriges förhållande till EG.

Med den långsiktiga, icke-interventionistiska uppläggning som finanspolitiken enligt motionärerna bör ha, kommer uppgiften att genomföra stabiliseringspolitiska justeringar att främst åvila penningpolitiken. I nuvarande krisläge måste denna inriktas på att både bekämpa inflationen och trygga kronans yttre värde. I motionen understryks att det i första hand gäller att hantera den "bomb" av kortfristiga utlands-lån som hotar att brisera före nästa val.

En effektiv penningpolitik skulle underlättas av vissa institutionella förändringar. Den enskilda åtgärd som ger mest hopp om framgång i kampen mot inflationen och för en fast växelkurs är, som motionärerna ser det, att stärka riksbankens oberoende. En anknytning av kronan till EMS-systemet skulle också få stor betydelse.

I *motion Fi71* av Bengt Westerberg m.fl. (fp) anses 1980-talet i svensk ekonomi som de förslutna chansernas decennium. I omvärlden har den längsta högkonjunkturen under efterkrigstiden pågått. Samtidigt har den socialdemokratiska regeringen effektivt undvikit att utnyttja detta för att angripa de strukturella obalanser och systemfel som undergrävt utvecklingskraften i den svenska ekonomin. Det faktum att regeringen nu tvingats till en viss omorientering av den ekonomiska politiken i riktning mot åtstramning, avreglering och reformering är ingen ursäkt för de förlorade åren på 1980-talet. Folkpartiet har i flera år i riksdagen lagt konkreta förslag om t.ex. skattereform, reformering av den offentliga sektorn, stramare finanspolitik och åtgärder för att öka arbetsutbudet. Listan på förslag på nödvändiga åtgärder som riksdagen avslagit kan göras lång.

De ekonomisk-politiska åtgärder som regeringen nu föreslår överensstämmer i allt väsentligt med det krispaket om vilket folkpartiet och regeringen är överens. Folkpartiet stödjer självfallet dessa förslag. Enligt motionärerna innebär de trenderbrott i tre viktiga avseenden: skattereformen ligger fast, besparingar genomförs i socialförsäkringssystemen och arbetsgivaravgifterna sänks.

Det stabiliseringspolitiska paketet är nödvändigt men inte tillräckligt för att långsiktigt lösa Sveriges ekonomiska problem. Det utgör bara en inledning till fortsatt omorientering av den ekonomiska politiken. Det måste följas upp med flera genomgripande förändringar. Ju längre tid som åtgår innan sådana förändringar kan genomföras, desto högre pris tvingas svenska folket betala, i form av stigande arbetslöshet och inflation, för det kortsiktiga tänkande och den släpphänthet som präglar regeringens politik. Arbetet för att förnya och effektivisera den offentliga sektorn måste sättas i gång på allvar. Klarhet måste skapas i

energipolitiken och i fråga om relationerna till EG. De offentliga utgifterna måste reduceras ytterligare för att möjliggöra en fortsatt sänkning av skattetrycket.

I den reviderade finansplanen ges en dyster bild av den svenska ekonomin. Låg tillväxt, stigande arbetslöshet, rekordhög inflation, snabbt ökande bytesbalansunderskott och förlorade marknadsandelar för exporten karakteriserar den svenska ekonomin. Denna oroväckande bild borde egentligen inte komma som en överraskning för någon. Tendenserna har, menar motionärerna, kunnat skönjas i flera år. De har beskrivits i finansplan efter finansplan och påpekats i folkpartiets motioner om den ekonomiska politiken. Utvecklingen kan enkelt beskrivas som att samma problem blivit litet mer allvarliga för varje år.

Det är anmärkningsvärt, sägs det i motionen, att socialdemokraterna i den offentliga debatten systematiskt valt att förneka behovet av att åtgärda de underliggande problemen i ekonomin. I 1988 års valrörelse ställdes saken på sin spets. Behovet av en skattereform med kraftigt sänkta marginalskatter, inflationsskydd och enhetlig kapitalbeskattning förnekades. Krav på åtstramning avfärdades och i stället utlovades dyra reformer utan finansiering, såsom förlängd semester och föräldraförsäkring. Dessa löften har nu verkligheten tvingat dem att överge.

I motionen understryks att den ekonomiska politiken för att långsiktigt lyckas med att trygga välbståndet måste inriktas på en stabil och förtroendeskapande politik. Följande områden anges därvid som särskilt viktiga vid genomförandet av en sådan politik.

– *Förnyelse av den offentliga sektorn.* Bristen på förnyelsearbete i den offentliga sektorn under 1980-talet har medfört ett ständigt stigande skattetryck och en dämpad produktivitetsutveckling för ekonomin som helhet. Med mer konkurrens och fler enskilda alternativ skulle produktiviteten öka och valfriheten för konsumenterna öka. Folkpartiet anser att en stor del av den verksamhet som i dag bedrivs i den offentliga sektorn skall vara skattefinansierad. Stat och kommun behöver däremot inte alltid vara producent av de skattefinansierade tjänsterna. Barnomsorgen anges i motionen som ett område där enskilda alternativ skulle skapa kvalitetsförbättringar och valfrihet. Fristående skolors nuvarande svåra ekonomiska situation uppmärksammas i detta sammanhang. Motionärerna vill ha ett extra bidrag till dessa skolor i avvaktan på genomförandet av ett nytt statsbidragssystem.

– *Hushållssparandet.* Av fördelningspolitiska och samhällsekonomiska skäl är det angeläget att sparandet ökar i ekonomin. I motionen betonas att det finns en ideologisk skillnad mellan folkpartiet och regeringen vad gäller denna fråga. Den sparandeökning som måste komma till stånd skall ske främst i den privata sektorn. Skattereformen kommer att öka hushållssparandet. Därutöver anser motionärerna att fler sparstimulerande åtgärder behövs, t.ex. avveckling av löntagarfonderna, föräldrars startsparande för sina barns räkning samt stimulans av vinstandelssystem. Motionärerna tar avstånd från tvångssparandet som snarast bör upphävas.

- *Energipolitiken.* Beslutet om den förtida avvecklingen av kärnkraften har medfört en betydande oro i näringslivet för den framtida energiförsörjningen. Motionärerna kräver att den förtida avvecklingen inte genomförs.
- *Internationell integration.* Svensk ekonomi behöver större inslag av internationalisering. Ett nödvändigt första steg är att avskaffa de regler som i dag skapar byråkratiska hinder för utländska företag som vill investera i Sverige. Utländska företag kan genom direkta investeringar bidra med kapital, teknologi och kunskaper. Utgången av förhandlingarna mellan EG och EFTA är avgörande för Sveriges framtida sysselsättning och konkurrenskraft. Utan ett bra avtal hotar allvarlig stagnation i den svenska ekonomin. Sannolikt är inte tillståndet i den svenska ekonomin för närvarande sådant att riksbanken skulle accepteras av EMS. Enligt motionärerna bör det däremot redan nu offentligt tillkännages att när läget i ekonomin förbättrats avser Sverige att ansöka om anslutning. Detta skulle öka förtroendet för Sveriges vilja att ta itu med de strukturella obalanserna genom intern anpassning.

Vad gäller *budgetpolitiken* framhålls att det till att börja med krävs en fördelningspolitiskt motiverad omprioritering av statsutgifterna till förmån för det glömda Sverige och för fattiga människor i u-länderna. I övrigt upprepas kraven från budgetpropositionen på ökade insatser inom flera områden som exempelvis miljövården och kulturområdet. Vidare betonas vikten av åtgärder, utöver vad som nu föreslås i krispaketet, mot de snabbt ökande kostnaderna för transfereringssystemen. Sammantaget anser motionärerna att utgifterna successivt bör reduceras så att det inom ramen för en stram finanspolitik blir möjligt att sänka skattekvoten till ca hälften av bruttonationalprodukten.

Centern har, sägs det i *motion Fi74* av Olof Johansson m.fl. (c), vid en rad tillfällen under våren redovisat sin syn på det ekonomiska läget och den ekonomiska politik som bör föras på kort sikt. I allt väsentligt kvarstår det alternativ som centern redovisat i dessa motioner. Det finns därför, menar motionärerna, ingen anledning att i anslutning till kompletteringspropositionen ge en fullständig återblick på alla de förslag centern lagt fram med konsekvenser för den ekonomiska politiken. Konjunkturläget har emellertid i viss utsträckning förändrats. I motionen beskrivs mot den bakgrunden den inriktning av den ekonomiska politiken som föranleds av det ändrade konjunkturläget. Därefter anges några av de åtgärder som ses som väsentliga för att allmänt förbättra det ekonomisk-politiska läget.

Det faktum att den svenska konjunkturen till skillnad mot vad som sker i vår omvärld nu påtagligt har försvagats innebär inte att det ännu är möjligt att lätta på finanspolitiken. En kraftig generell åtstramning av den totala efterfrågan utöver de åtgärder som redan beslutats skulle dock i nuvarande konjunkturläge kunna förstärka konjunkturedgången. Finanspolitiken bör i stället vara mer selektiv än tidigare. Den konkurrensutsatta sektorn bör ges ökat utrymme. Det prognosticerade fallet i investeringarna måste motverkas genom att näringslivets inves-

teringar främjas och återhållsamhet bör iaktas beträffande de offentliga utgifterna. Det totala skattetrycket får inte stiga utan måste, med beaktande av konjunkturen, sänkas. Som motionärerna ser det, skapar höjningar av mervärdesskatten speciella problem för samhällsekonomin, eftersom det driver upp kostnadsläget och skapar fördelningspolitiska spänningar och kompensationskrav i löneförhandlingarna. Differentierad moms bör införas med lägre skattesats på nödvändig konsumtion, såsom mat, boende och kultur. Inom ramen för ett oförändrat eller sänkt skattetryck bör vidare punktskatterna höjas på miljöskadliga energiråvaror samt miljöavgifter införas. Dessa skattehöjningar bör bl.a. motverkas genom ett borttagande av momsen på energi.

Centern anser att ett ökat sparande är nödvändigt — det främjar investeringar och bytesbalans utan att driva upp kostnadsläge och skattetryck. Ett ökat sparande ger också en åtstramande effekt på ekonomin. Det ökade sparandet skall i första hand tillskapas i hushållssektorn.

Brist på arbetskraft förekommer fortfarande på vissa delar av arbetsmarknaden. Åtgärder för att öka arbetskraftsutbudet är därför fortsatt nödvändiga.

Lönebildning och avtalsrörelser måste reformeras för att möjliggöra samhällsekonomiskt rimliga avtal.

Oberoende av konjunkturläget bör ett långsiktigt arbete bedrivas för att vidta de strukturella förändringar som är nödvändiga för att förbättra ekonomins funktionssätt. I motionen understryks att ett fullföljande av en skattereform med en rättvis fördelningsprofil, en reformerad offentlig sektor, en industripolitik med inriktning på främjande av högteknologi, investeringar i utbildning och kommunikationer samt en politik som tillvaratar hela landets utvecklingsförmåga hör till de viktigaste strukturåtgärderna.

I de offentliga transfereringssystemen måste en utveckling inledas mot större grundtrygghet och enklare regler med mindre marginaleffekter. Det gäller bl.a. införande av en höjd grundpension lika för alla.

De delar av den ekonomiska politiken som motionärerna nu ser som särskilt angelägna är följande:

- *Ökat hushållssparande.* I motionen tillstyrks de sparfrämjande åtgärder som föreslås i propositionen. Centern ser emellertid dessa som otillräckliga och hävdar därutöver att regeringens förslag till skattereform i vissa stycken motverkar ökat sparande. Centern föreslår mot denna bakgrund att personliga investeringskonton i enlighet med centerns tidigare förslag införs och att möjligheter skapas för aktiefonder och allemansfonder att placera i de icke börsnoterade företagen. Sparavdraget bör icke slopas.
- *Främjande av investeringar.* Centerns förslag rörande personliga investeringskonton och aktie- och allemansfonder ökar enligt motionärerna den totala investeringsvolymen. Därutöver föreslås förbättrade möjligheter för utvecklingsfonderna att stödja investeringsverksamhet och ett omfattande program på det infrastrukturella området, bl.a. 40 miljarder kronor på tio år för järnvägsutbyggnad.

- *Inflationsbekämpning och lönebildning.* En rättvis fördelningspolitik och regional balans ser motionärerna som några av de viktigaste förutsättningarna för lugn på arbetsmarknaden och för lägre inflation. Skattereformen som påbörjats år 1990 och är tänkt att fullföljas under år 1991 driver mycket kraftigt på den allmänna prisutvecklingen. Detta är en följd av finansieringen med betydande inslag av direkt prishöjande indirekta skatter. Med centerns förslag till finansiering blir, enligt motionärerna, inflationspåverkan mindre och de automatiska transfereringsökningarna därmed inte så stora. Centerns skatteförslag ger därutöver ett bättre fördelningspolitiskt utfall än propositionens förslag. Därmed uppkommer heller inte samma behov av generella kompletterande fördelningspolitiska åtgärder. Den förhandlingsgrupp som regeringen nu tillsatt som medlare på arbetsmarknaden bör enligt motionärerna få chansen att slutföra sitt arbete. I detta sammanhang beklagar motionärerna att regeringen väljer att gå in med förslag till en momshöjning. En momshöjning i detta läge riskerar bara att öka kompensationskraven och försvåra samhällsekonomiskt rimliga avtal.
- *Strukturella åtgärder.* De åtgärder som föreslås i motionen är främst en förändring och effektivisering av den offentliga sektorn innebärande bl.a. bättre tillgänglighet, valfrihet och alternativ samt decentralisering och ökad delaktighet vad gäller produktionen och utbudet av olika tjänster. Vidare framhålls i detta sammanhang vikten av att uppnå regional balans och en intensifiering av arbetet med att möjliggöra för långtidsarbetslösa att komma tillbaka till arbetsmarknaden.

I motionen framhålls att centerns *budgetalternativ* med anledning av budgetpropositionen i januari innebar ett positivt saldo i förhållande till regeringens uppgående till drygt 4 100 milj.kr. för budgetåret 1990/91. I denna motion behandlas här endast de förslag som tas upp i kompletteringspropositionen. Regeringen föreslår höjd moms med 1 % motsvarande 5 700 milj.kr. budgetåret 1990/91. Centern emotsätter sig detta. Regeringen föreslår därutöver inrättandet av en infrastrukturfond medelst 5 000 milj.kr. Centern delar uppfattningen att en sådan bör skapas men föreslår att den finansieras utanför statsbudgeten. I samband med skattereformen har vidare centern lagt förslag som på ett markant sätt sänker inflationen i förhållande till regeringens förslag. Detta medför enligt motionärerna dels lägre ränta, dels lägre basbelopp, vilket tillgodoräknas centerns budgetalternativ. Motionärerna framhåller att slutsatsen blir att centerns budgetalternativ fortfarande innebär ett positivt saldo i förhållande till regeringens förslag.

I *motion Fi65* av Lars Werner m.fl. (vpk) anføres att det senaste halvårets politiska händelser har inneburit att regeringen definitivt kapitulerat för de kapitalistiska marknadskräfterna.

Mot den bakgrunden ser motionärerna det som alltmer angeläget att hålla fast vid de utgångspunkter och riktlinjer för den ekonomiska politiken som vänsterpartiet kommunisterna presenterade i januari, vilka kan sammanfattas enligt följande:

- rättvis fördelningspolitik med inriktning på låginkomsttagarna,
- social rättvisa med satsningar på vård, omsorg, skola och kultur,
- arbete åt alla och demokratiska maktförändringar i arbetslivet,
- nationell industripolitik med framtidsinvesteringar för att minska i första hand beroendet av EG och
- samlade åtgärder mot den ekologiska krisen.

Kompletteringspropositionens konkreta förslag har enligt motionärerna ingen större omfattning. I stället ligger tyngdpunkten i det tio-punktsprogram — handlingsprogram för tillväxt, sysselsättning och välfärd — som i stort är ett resultat av överenskommelsen med folkpartiet. Tredje vägen har nu blivit ett brett handlingsprogram. Handlingsprogrammet gynnar ensidigt företag och kapital, sviker val-löften, social och fördelningspolitisk rättvisa. Ställningstaganden i motionen till förslaget i kompletteringspropositionen kan sammanfattas på följande sätt:

- *Skattereformen.* Skattereformen skall stimulera arbete, sparande och tillväxt enligt regeringen. Av detta synes sparande vara det enda som någorlunda säkert skall kunna åstadkommas. I övrigt anser motionärerna att skatteomläggningen är ett oskrivet blad där negativa fördelningseffekter kan förta mycket av de målsättningar regeringen har. I motionen framhålls att vänsterpartiet kommunisterna i motion Sk81 har redovisat ett alternativ som bygger på skatt efter bärkraft. Ett alternativ som, menar motionärerna, har mer realistiska möjligheter att bidra till samhällets tillväxt.
- *Lönebildningen.* Regeringen anser löneökningarna vara huvudorsaken till den höga inflationen. Hoppet är att få ned löneökningarna utan att i övrigt föra en politik som skapar förutsättningar för låga avtal. Skatteomläggningens första och andra etapp kan emellertid knappast bidra till att de lågavlönade kommer att avstå från berättigade lönekrav när omläggningen ger höginkomsttagarna fördelar utöver de klyftor som tidigare skapats för de välbetalda under åttiotalet. Det finns återigen skäl att påminna om att de flesta låginkomsttagarna är kvinnor.
- *Priserna.* Regeringen bekämpar prisökningarna genom avregleringar och lönedepressning. Inga åtgärder riktas mot dem som sätter priserna och ökar sina vinstmarginaler. Prispressen måste riktas åt rätt håll. Någon form av åtgärder mot höga vinster som tillkommit genom för hög prissättning måste vidtas.
- *Arbetsliv och produktivitet.* I motionen framhålls vikten av att ha en effektiv och ändamålsenlig offentlig verksamhet. De produktivetskrav som föreslås i propositionen på den offentliga verksamheten utan klara målsättningar, riktlinjer och resurser för att fylla målen, skapar i första hand nya problem. Att inrätta en produktivetsdelegation ser motionärerna som en meningslös åtgärd.

- *Ökade arbetsinsatser.* De utslagna ökade med 150 000 under åttiotalet. Motionärerna stöder åtgärder som hindrar utslagning och som innehåller rehabilitering. Arbetslinjen är därvid en naturlig del i allas rätt till arbete. I motionen framhålls emellertid att ett införande av lagfäst sjuklön de första 14 dagarna, på de villkor som regeringen föreslår, inte kan godtas. Förslaget om rätt för arbetstagaren att komma överens med arbetsgivaren om att avstå från att ta ut semesterledighet avvisas. Detta förslag är ägnat att öka klyftorna på arbetsmarknaden än mer.
- *Överhettningen.* Vänsterpartiet kommunisterna delar regeringens uppfattning att åtgärder mot överhettningen inom storstäderna måste vidtas. I motionen påminns om att partiet redan i januari föreslog att en särskild arbetsgivaravgift skulle tas ut på den privata tjänstesektorn i storstäderna för att öka arbetskraftsutbudet inom vård, omsorg och industri.
- *Kommunalskattestopp.* Motionärerna delar inte regeringens åsikt att kommunernas tillväxt kraftigt skall dämpas. I stället för ett kommunalskattestopp i två år bör nya resurser tillföras sektorn. Främst skall vård, omsorg, skola, service och kultur kunna utvecklas. I motionen yrkas avslag på regeringens förslag till kommunalt skattestopp och avräkningsskatt och samtidigt föreslås att kommunernas ekonomi förstärks genom en engångssatsning om 5 miljarder kronor.
- *Dämpad privat konsumtion.* Krav på minskad privat konsumtion kan ställas på högavlönade men knappast på låginkomsttagarna. I motionen understryks att föräldraförsäkringen bör byggas upp i den takt vallöftet innehöll. Regeringen måste ompröva sitt beslut och överenskommelsen med folkpartiet. Likaså måste tanken på ökad egnavgift i arbetslöshetsförsäkringen omprövas.
- *Sparande.* Regeringens insats för sparande är att allemanssparandet skall öppnas även för dem under 16 år. I övrigt förlitar sig regeringen på att skatteomläggningen skall stimulera hushållen att öka sparandet. Det som i stället borde göras är att i någon form öka det kollektiva sparandet i syfte att öka utrymmet och viljan för nationella investeringar och därmed hävda självständigheten. Några åtgärder med denna inriktning återfinns inte i regeringens handlingsprogram.
- *Spelregler på arbetsmarknaden.* Regeringens avsikt med en särskild utredare för att "förbättra spelreglerna på arbetsmarknaden" innebär en utveckling mot höjda strejkböter och en mer statligt ledd förhandlingsverksamhet. Motionärerna avvisar bestämt detta förslag. Det är i stället skattesystemet och samhällets fördelningspolitik som måste revideras, samt att de arbetandes fackliga organisationer ges ökade demokratiska rättigheter på arbetsplatserna att hävda sina medlemmars intressen. Först i detta läge kan, menar motionärerna, mer jämbördiga förhandlingar på arbetsmarknaden ske, vilket kan resultera i avtal som är rimliga och rättvisa och därmed kan respekteras.

Av motionen framgår att motionärerna anser att det budgetförslag som vänsterpartiet kommunisterna presenterade i januari i anslutning till budgetpropositionen ligger fast.

Miljöpartiet de grönas ekonomiska politik har, sägs det i *motion Fi70* av Claes Roxbergh m.fl. (mp), som grund att finna medel mot och bekämpa två pågående kriser: den ekologiska, som är djup och har pågått länge och som stadigt förvärras, samt den ekonomiska. Båda kriserna beror på att vi lever utomordentligt slösaktigt och att vi i den industrialiserade världen hela tiden strävar efter att öka den materiella förbrukningen. Problemen i vårt land är många. De är i allt väsentligt överflöds- och slöseriproblem. De tre problemkategorierna (de sociala, ekologiska och ekonomiska) hänger intimt samman. De bör därför i stor utsträckning kunna lösas med samma metoder.

Det alternativ som den gröna dimensionen representerar enligt motionärerna är en politik som strävar efter att de mänskliga aktiviteterna håller sig inom de gränser som naturen och ekologin sätter. Den betyder att vi måste undvika att förstöra de förnybara resurser som ekosystemen erbjuder oss. För de ekosystem som vi har stört måste strävan vara att återföra dem till ett så ostört tillstånd som möjligt. Att arbeta och verka innanför de gränser som naturen ger sätter gränser för våra handlingar. Därför måste vi begränsa oss, vi måste börja få hejd på vår roffarmentalitet i den industrialiserade världen, vi måste börja inse att vi inte är naturens behärskare som kan härja fritt. Vårt sätt att leva måste präglas av måttfullhet, eftertänksamhet och av att vi använder våra kunskaper till allas nytta. En politik som innebär återhållsamhet medför stora krav på social medkänsla. Fördelningspolitik i god svensk bemärkelse blir mot denna bakgrund utomordentligt viktig. En socialt rättfärdig politik i återhållsamhetens tecken är också en viktig förutsättning för fortsatt demokratisk utveckling.

Miljöpartiet de grönas syn på och alternativ till förslagen i kompletteringspropositionen kan sammanfattas på följande sätt.

– *Miljöpartiets konsumtionsdämpande åtgärder för år 1990.* Tidigarelägg den planerade koldioxidskatten till den 1 juli 1990 och inför en skatt på uran från samma tidpunkt. Fördubbla reklamskatten från samma datum. Höj skatten på alkohol och tobak betydligt mer än vad regeringen föreslår. Skatterna på sprit och på tobak bör höjas med 40 % och på vin och malt med 20 %. Sänk ersättningen i sjuk- och föräldraförsäkringarna till 70 % för den del av inkomsten som ligger över 4,5 basbelop. Låt flyget betala samma miljö- och energiskatter som vägtrafiken. Sätt i gång kampanjer i hela landet för att minska den materiella förbrukningen och energiförbrukningen. Sänk hastigheterna på våra vägar för att minska åtgången på drivmedel. Slopa mervärdeskatten för förnybara energislag. Inför skärpta kontokortskreditrestriktioner genom att höja det månatliga inbetalningskravet till 80 % av under månaden uttagen kredit. Totalt bör detta ge en blygsam dämpning av efterfrågan på storleksord-

ningen 12 miljarder kronor eller ca 1 % av bruttonationalprodukten. För att bidra till att inte driva konsumtionen i höjden måste planerna på att införa reklam i svenska etermedia stoppas.

- *Miljöpartiets konsumtionsdämpande åtgärder för år 1991.* Senarelägg en del av marginalskattesänkningarna, främst för högre inkomster. Inriktningen bör vara att härigenom eliminera den extra påspädning av efterfrågan med 2 % som blir resultatet av skattereformen. Ge skatteskalen en bättre låginkomstprofil så att de lägst avlönade inte drabbas. Ta bort moms på basmaten och finansiera detta med höjd moms på andra varor. Inflationsskydda punktskatter på energi och miljöskatter.
- *Stå fast vid utbyggnaden av föräldraförsäkringen.* I motionen avvisas förslaget att inte fullfölja utbyggnaden av föräldraförsäkringen enligt riksdagens tidigare beslut. Att inte fullfölja utbyggnaden gör situationen mycket svår för många barnfamiljer som nu inte heller ser ut att få sin barntillsyn ordnad genom den utlovade utbyggnaden av den kommunala barnomsorgen till full behovstäckning år 1991. Miljöpartiet kräver att föräldraförsäkringen byggs ut till 18 månader enligt av riksdagen taget principbeslut.
- *Nej till höjd moms.* Motionärerna säger nej till förslaget om en tillfällig momshöjning. En höjd moms drabbar de lägre inkomsttagarna hårdast och har dessutom ingen som helst miljöprofil genom att den belastar all konsumtion lika.
- *Nej till kommunalt skattestopp.* På principiella grunder avvisas förslaget om ett tvåårigt kommunalt skattestopp. Detta förslag innebär ett ifrågasättande av kommunernas kompetens och goda omdöme. Motionärerna ser det som särskilt märkligt att förslaget presenteras samtidigt som förslag till en ny kommunallag vars uttalade mål är att stärka den kommunala självstyrelsen och demokratin.
- *Nej till avräkningsskatt.* Miljöpartiet de gröna avvisar regeringens förslag till hur neutralitet för kommunerna med anledning av skattereformen skall åstadkommas, den så kallade avräkningsskatten. Motionärerna anser det i princip riktigt att skattereformen skall vara neutral för kommunerna men kan inte, i likhet med kommun- och landstingsförbunden, acceptera formerna och beräkningssättet för avräkningsskatten. Det är fel att nu lägga fast hur avräkningen skall ske för fem år framåt.
- *Nej till avvikelser från semesterlagen.* Motionärerna säger nej till regeringens förslag om tillfälliga avvikelser i semesterlagen som skall göra det möjligt för arbetstagare att arbeta under en del av sin semester. Det är ett mycket märkligt förfarande att först föreslå förlängd semester och sedan, i en sorts eftertankens kranka blekhet, upphäva en del av effekten av denna genom ett förslag om att man skall kunna arbeta även på semestern. I konsekvens med ovannämnda ställningstagande avvisas också förslaget att anslå 5 milj. kr. för information om semesterfrågor.

–*Nej till höjning av pension på grund av förlängt arbete.* I motionen framhålls att man i stället bör försöka minska mängden av lönearbete i samhället och minska stressen. Det är därför inte rimligt att regeringens förslag att stimulera till lönearbete efter pensionsåldern genomförs.

Vad gäller budgetregleringen anføres att miljöpartiet de gröna den 25 januari 1990 lade fram ett fullständigt budgetförslag som komplement till det som lagts fram i budgetpropositionen. Miljöpartiet de gröna står kvar vid detta budgetförslag.

Utskottet

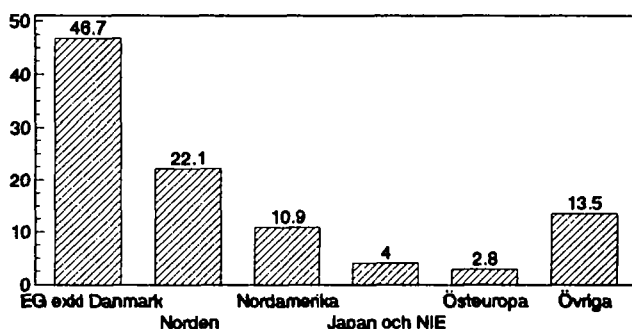
Den ekonomiska politiken

Den internationella utvecklingen

Genom vårt starka utlandsberoende är den ekonomiska utvecklingen i omvärlden av vital betydelse för den svenska ekonomins utveckling.

Fördelningen av Sveriges export på olika länderområden framgår av följande diagram.

Diagram 1. Exportens marknadsinriktning 1989, procentuell andel av Sveriges totala varuexport

OECD-länderna utgör den helt dominerande marknaden för vår export. De största avnämamländerna inom EG är Västtyskland med nära 30 % och Storbritannien med drygt 25 % av Sveriges totala export till EG exkl. Danmark. Som framgår av tabell 1 var tillväxten inom OECD-området ca 3,5 % år 1989. För åren 1990 och 1991 förutses en BNP-tillväxt på knappt 3 %.

**Tabell 1. Utvecklingen av BNP, KPI och arbetslösheten i Förenta Staterna, Japan, Västtyskland och Storbritannien.
Procentuell förändring**

1989/90:FiU40

	1989			1990			1991		
	BNP	KPI	Arb.- löshet	BNP	KPI	Arb.- löshet	BNP	KPI	Arb.- löshet
USA	3	4,4	5,3	1,8	4,5	5,3	2,3	4,5	5,4
Japan	4,9	1,8	2,3	4,5	2,5	2,2	4	2,5	2,3
V-tyskland	4	3,1	5,5	3,5	3	6,2	3,5	3,3	6,2
Stor- britannien	2,3	5,6	6,2	1,0	7,0	6,1	1,8	5,8	6,5
OECD Europa	3,5	5,4	9	2,8	5,5	8,9	2,7	5	8,9
OECD Totalt	3,6	4,4	6,6	2,9	4,5	6,6	2,9	4,3	6,6

Under år 1989 dämpades aktiviteten i den amerikanska ekonomin. Även om landets handels- och bytesbalansunderskott är stora minskar de som andel av bruttonationalprodukten.

En förklaring till den lägre tillväxten är den strama penningpolitik som fördes fram t.o.m. våren 1989. De lättnader i penningpolitiken som därefter genomförts ledde initialt till sjunkande räntor. Lättnaderna har också ökat förväntningarna om att investeringarna återigen skall ta fart. OECD-sekretariatet räknar därför med att avmattningen i den amerikanska ekonomin kommer att brytas år 1991.

Japan uppvisar alltså en expansiv ekonomisk utveckling. Som framgår av tabell 1 väntas en viss dämpning inträffa under 1990-talets första år. Det finns dock ingen motsvarighet i OECD-området till Japans höga och stabila produktionstillväxt. Trots den låga inflations-takten blir tendenserna till överhettning allt tydligare. Samtidigt har yenen försvagats. Dessa omständigheter har tvingat fram en penningpolitisk åtstramning som kan väntas bestå under hela 1990. Bytesbalans-överskottet som under 1986 uppgick till 4–5 % av BNP har reducerats till 2 % av BNP. Någon ytterligare reduktion av detta överskott väntas emellertid inte under åren 1991 och 1992. Orsaken till detta är bl.a. att yenen deprecierats gentemot dollarn sedan mars 1989.

Av tabell 1 framgår vidare att Förbundsrepubliken Tyskland i likhet med Japan uppvisar en stabil och hög tillväxt kombinerad med måttliga prisökningar. Kapacitetsutnyttjandet är det högsta på 20 år. Osäkerheten i bedömningen av den ekonomiska utvecklingen gäller inflationen. Visserligen förväntas penningpolitiken vara fortsatt stram men finanspolitiken blir expansiv i och med att tredje steget i skattereformen genomförs år 1990. Härtill kommer risken att den valutaunion som träder i kraft den 2 juli i år driver upp priserna. Om detta scenario skulle bli verklighet bör det få till följd att den ekonomiska politiken stramas åt, vilket redan år 1991 kan innebära en lägre produktionstillväxt än den som anges i tabell 1.

Den kraftiga dämpningen av aktiviteten i Storbritannien under år 1989 förklaras till stor del av den penningpolitiska åtstramning som inleddes redan under år 1988. Denna åtstramning väntas innebära att tillväxten blir låg även under år 1990. Den dämpade efterfrågan under

innevarande år bör efter hand ge utrymme för sänkta räntor. En sådan utveckling bör få till följd att den inhemska efterfrågan år 1991 förstärks och att även exportmöjligheterna förbättras. En mindre ökning av tillväxttakten kan sålunda väntas under år 1991.

Norden, som efter EG-länderna är det största avnämrområdet för svensk export, kännetecknas fortfarande av en låg tillväxt. Finland har tidigare utgjort ett undantag från de övriga nordiska länderna genom en produktionstillväxt i nivå med Västtysklands men med en väsentligt bättre situation vad gäller arbetsmarknadsläget. Innevarande och nästa år kommer, enligt bedömningen i propositionen, att innebära att tillväxttakten sjunker samtidigt som arbetslösheten väntas öka något. I Danmark och Norge väntas en återhämtning av den inhemska efterfrågan ske, vilket förväntas ge en ökad tillväxt i år.

Den ekonomiska utvecklingen i Östeuropa ägnas ett relativt stort utrymme i den reviderade nationalbudgetens internationella del. De omvälvande politiska förändringarna som ägt rum under år 1989 måste förr eller senare få betydande ekonomiska konsekvenser för utvecklingen i hela Europa. I det korta tidsperspektivet väntas de pågående systemförändringarna förstärka stagnationstendenserna. För de två första åren av 1990-talet bör de ekonomiska konsekvenserna för länderna inom OECD-området bli begränsade.

Slutsatsen av den bedömning av den internationella utvecklingen som här redovisats är att den internationella ekonomin nu går in i en lugnare utvecklingsfas. Några internationella förutsättningar som är av betydelse vid en bedömning av den svenska ekonomin sammanfattas i tabell 2.

Tabell 2. Internationella förutsättningar

	1988	1989	1990	1991
BNP i OECD, %	4,3	3,5	2,8	2,8
Konsumentpriser i OECD (årsgenomsnitt), %	3,3	4,4	4,5	4,3
Råoljepris, dollar per fat	15	18	18	19
Dollarkurs i kr.	6,13	6,45	6,19	6,19

Källor: OECD och finansdepartementet

Efterfrågan på bearbetade varor på Sveriges viktigaste exportmarknader var under år 1989 alltså hög. Under år 1990 väntas marknadstillväxten minska något men den förstärks igen under år 1991. Expansionen i EG lämnar det största bidraget till denna uppgång. Som här nämnts kan tillväxttakten i de nordiska länderna och Storbritannien väntas ligga under genomsnittet för OECD-länderna. Det finns all anledning att rikta uppmärksamheten mot detta eftersom dessa länder utgör viktiga marknader för svensk export.

Trots en lugnare utveckling är det en relativt optimistisk bild som här tecknats för OECD-området. De hot som finns är främst en

ytterligare åtstramning av den ekonomiska politiken i de stora industriländerna, de alltså stora externa obalanserna mellan de stora industriländerna och osäkerheten om oljeprisets utveckling.

I propositionen framhålls att effekterna av den penningpolitiska åtstramning som ägt rum i de stora industriländerna kan ha underskattats. Neddragningen av tillväxttakten kan mot denna bakgrund bli kraftigare än vad som har antagits. Som nämnts är också samgåendet mellan de tyska staterna en betydande osäkerhetsfaktor vid bedömningen av den ekonomiska utvecklingen. Den beslutade valutaunionen kan komma att innebära ett ökat inflationstryck i den västtyska ekonomin, vilket kan medföra en omläggning av den ekonomiska politiken i åtstramande riktning.

De externa obalanserna mellan de största industriländerna utgör fortfarande ett hot mot en positiv utveckling av den internationella ekonomin. Yen-deprecieringen under år 1989 kan komma att få till följd att det japanska bytesbalansöverskottet återigen börjar växa. Sker detta kan kraven på protektionistiska åtgärder komma att öka i Förenta Staterna.

Den framtida oljeprisutvecklingen är som alltid svårbedömd. På kort sikt ser priset på råolja ut att ha stabiliserat sig strax under 20 dollar per fat. Även här utgör dock situationen i Östeuropa en osäkerhetsfaktor för utvecklingen på lite längre sikt. Det pågående systemskiftet i Östeuropa innebär att produktionsstörningar troligen inte kan undvikas, vilket också bör dra ned utbudet av olja. Som framhålls i propositionen skulle detta kunna resultera i en påtaglig prisökning på olja, förutsatt att OPECs produktionskapacitet inte byggs ut.

Den bedömning som redovisas i propositionen av den svenska ekonomins reala utveckling sammanfattas i tabell 3.

Tabell 3. Försörjningsbalans och nyckeltal
Procentuell förändring

	1989	1990		1991		
		Fi-plan prognos jan. -90	Rev. Fi-plan prognos apr. -90	Fi-plan prognos jan. -90	Rev. Fi-plan prognos apr. -90	
					Alt.1	Alt.2
Timlön	9,5	7,5	8,5	7,0	3,0	8,0
*Försörjningsbalans:						
BNP	2,1	1,3	0,8	1,4	0,9	0,5
Import	6,8	3,5	4,1	4,0	4,0	3,5
Tillgång	3,4	1,9	1,7	2,1	1,8	1,4
Priv. konsumtion	0,7	1,3	1,1	2,8	1,5	2,3
Off. konsumtion	1,9	1,7	1,5	1,1	0,8	0,4
Bruttoinvesteringar	9,5	1,7	2,6	0,0	2,0	-1,0
Lagerinvesteringar	0,6	0,0	-0,1	0,0	-0,3	-0,3
Export	3,4	2,9	2,4	3,0	3,5	2,9
Användning	3,4	1,9	1,7	2,1	1,8	1,4
Inhemsk efterfrågan	3,4	1,6	1,5	1,8	1,2	0,8
*Nykkelstal:						
KPI dec.-dec.	6,7	7,7	9,8	7,6	6,2	9,4
Real disponibel inkomst	2,1	2,6	2,1	4,3	2,7	4,1
Sparkvot, nivå %	-3,6	-1,5	-2,6	0,0	-1,4	-0,8
Industriprod.	2,3	1,7	0,6	2,1	1,2	0,6
Industriinvest.	16,5	3,0	3,0	0,0	2,0	-8,0
Produktiviteten i näringslivet	1,1	0,6	0,6	1,1	1,0	0,8
Sysselsättn., tim.	1,5	0,9	0,4	0,9	0,3	-0,1
Arbetslöshet	1,4	1,5	1,6	1,7	2,0	2,3
*Handelsbalans mdr.kr.	15,8	22,4	12,0	21,9	10,8	12,0
*Bytesbalans mdr.kr.	-33,4	-37,5	-50,7	-52,6	-70,8	-72,4

Prognosen i den reviderade nationalbudgeten ger en entydig bild av de svåra ekonomisk-politiska problem som Sverige står inför när kostnadskrisen drabbar den konkurrensutsatta delen av ekonomin. Jämförs de nu aktuella prognoserna med dem som redovisades i årets finansplan framstår utvecklingen vid inledningen av 1990-talet som alltmer negativ. De nu angivna löneantagandena innebär löneökningar för såväl år 1990 som 1991 (höglönealternativet) som ligger en procentenhet över vad som antogs i finansplanen. Ökningen i hushållens reala disponibla inkomster väntas nu bli mindre än vad som antogs i finansplanen. Samtidigt antas att prisökningarna blir väsentligt kraftigare, ca 9,5–10 % inkl. den tillfälliga effekten av skattereformens

finansiering. Tillväxten i bruttonationalprodukten väntas bli mycket låg och ligger under 1 % för både år 1990 och år 1991. Som framgår av tabell 2 har man i kompletteringspropositionen dragit ned prognoserna för såväl den privata konsumtionen som exporten.

Som nämnts bedöms BNP-tillväxten att bli mycket blygsam under inledningen av 1990-talet. Industriproduktionen steg med 2,3 % under år 1989, vilket är väsentligt lägre än tidigare beräknat. I kompletteringspropositionen görs bedömningen att den årliga tillväxten i industriproduktionen de närmaste åren endast kommer att uppgå till något mer än 0,5 %. Så sent som i september i fjol uppgav mer än hälften av industriföretagen i konjunkturinstitutets barometer att det främst var bristen på produktionsfaktorer som begränsade produktionen. I början av året angav 2/3 av företagen i stället efterfrågeläget som främsta hindret för att upprätthålla en god tillväxt. I propositionen görs bedömningen att den snabba försämringen i bl.a. verkstadsindustrins konkurrensläge får omedelbara effekter på produktionen. Kostnaderna stiger kraftigt och vinstmarginalerna minskar, vilket troligen också drabbar investeringarna i näringslivet. Som också framgår av tabell 2 bryts den under senare delen av 1980-talet mycket gynnsamma utvecklingen av industriinvesteringarna. Utvecklingen innebär att företagen samtidigt tappar ytterligare marknadsandelar, både på hemma- och exportmarknaden.

Den mest iögonfallande skillnaden mellan finansdepartementets prognos i januari 1990 och i april 1990 är försämringen av bytesbalansen för innevarande och nästa år.

Underskottet i bytesbalansen har ökat stadigt de senaste åren, men år 1989 blev försämringen den hittills största under 1980-talet då underskottet växte till drygt 33 miljarder kronor. Den negativa utvecklingen fortsätter under åren 1990 och 1991. Flera poster i bytesbalansen förklarar denna utveckling.

Handelsbalansen visar ett fortsatt men minskande överskott. Redan 1989 blev överskottet ett par miljarder kronor lägre än väntat. En nedåtgående trend för exportpriserna förklarar delvis det minskade handelsbalansöverskottet. Exportvolymens utveckling bidrar också till försämringen. Enligt preliminär statistik från SCB gav dock utrikeshandeln med varor under april ett exportöverskott om 2,4 miljarder kronor (1,6 miljarder kronor i april 1989). Endast en liten del var av säsongsmässig påverkan. Exportvärdet uppgick sålunda till 28,3 och importvärdet till 25,9 miljarder kronor. Det innebär att exportvärdet minskade med 4 % medan importen sjönk med 7 % i värde jämfört med april 1989.

Avkastning på kapital svarar för den största delen av ökningen i bytesbalansunderskottet. Medan avkastningsnettot visade ett underskott på knappt 20 miljarder kronor per år under åren 1985–1988, inträffade en markant försämring år 1989 till ett underskott på knappt 27 miljarder kronor. Även åren 1990 och 1991 väntas underskottet i avkastningsnettot växa kraftigt. År 1991 har detta underskott nästan fördubblats i jämförelse med år 1989.

Det är räntebetalningarna till utlandet som förklarar underskottet i posten avkastning på kapital. Skuldstocken till utlandet har vuxit i takt med det ökade bytesbalansunderskottet samt med direktinvesteringar utomlands inkl. stora fastighetsköp och köp av utländska aktier. Den internationella räntenivån steg dessutom med ca 2 procentenheter år 1989, vilket också ledde till större räntebetalningar.

Nivån på bytesbalansunderskottet är svårtolkad. En utredningsman har tillkallats med uppgift att belysa hur de återinvesterade vinstmedlen på direktinvesteringar utomlands bör beaktas i ett ekonomiskt-politiskt perspektiv och föreslå eventuella förändringar i den statistiska redovisningen (dir. 1989:61).

I anslutning till redovisningen av långtidsbudgeten görs i kompletteringspropositionen en bedömning av den ekonomiska utvecklingen fram t.o.m. år 1995. Den samhällsekonomiska utvecklingen i Sverige under den kommande femårsperioden påverkas i hög grad av skattereformen. Det innebär bl.a. att hushållen särskilt år 1991 beräknas få en uppgång i sina disponibla inkomster även vid mycket låga nominella ökningstal.

Med de lägre löneökningarna i alternativ 1 förväntas tillväxten och investeringarna återigen börja öka. Denna utveckling skall jämföras med alternativ 2 där investeringarna totalt minskar med 1 %, vilket motsvarar en nedgång i industriinvesteringar på inte mindre än 8 %. Arbetslösheten år 1991 väntas stanna vid 2 % i låglönealternativet. Av bedömningen av den ekonomiska utvecklingen fram till år 1995 framgår att arbetslösheten i alternativ 1 vid mitten av 1990-talet stabiliseras vid nivån strax under 2 %, medan höglönealternativet innebär en kontinuerligt växande arbetslöshet som år 1995 kommer att uppgå till nära 3,5 %. Av den bedömning som redovisas i kompletteringspropositionen framgår också att den anpassningsprocess med stigande arbetslöshet som kan väntas äga rum i alternativ 2 med löneökningar på i genomsnitt 8 % år 1991 också innebär en väsentligt högre räntenivå. Jämförs ränteutvecklingen mellan låg- resp. höglönealternativen kommer enligt denna bedömning räntenivån för femåriga statsobligationer att redan år 1991 bli 2 procentenheter högre i alternativ 2. År 1995 kommer denna skillnad att uppgå till inte mindre än 4 procentenheter.

Mot bakgrund av den beskrivning av den ekonomiska utveckling som utskottet här redovisat kan de viktigaste problemen som just nu kännetecknar den svenska ekonomin sammanfattas på följande sätt.

- *Låg tillväxt.* Tillväxten i ekonomin har varit klart lägre än genomsnittet för Västeuropa under de senaste åren. Huvudorsaken är att produktionen per arbetstimme, produktiviteten, har utvecklats mycket svagt.
- *Hög inflation och risk för kostnadskris.* Produktionskostnaderna i Sverige har stigit snabbare än i omvärlden, bl.a. som en följd av snabbt ökande löner. Därmed försämras det svenska näringslivets konkurrenskraft, vilket innebär ett allvarligt hot mot sysselsättningen.

–*Lågt sparande.* Det totala sparandet i den svenska ekonomin är otillräckligt, vilket återspeglas i ett snabbt stigande underskott i bytesbalansen. Sparandet är för litet för att tillgodose de behov som finns av investeringar i näringsliv, infrastruktur och bostäder.

Denna problembild överensstämmer i stora drag med den som tecknas i de partimotioner som väckts i anslutning till kompletteringspropositionen. Däremot reses i motionerna invändningar på flera punkter främst mot de antaganden som ligger till grund för försörjningsbalansprognosen och bedömningen av bytesbalansens utveckling.

I *motionerna Fi66 (m)* och *Fi74 (c)* anføres bl.a. att antagandena om löneutvecklingen för åren 1990 och 1991 på 8,5 % resp. 8 % är för låga. För år 1990 anges i motionerna löneökningar på 10–12 % som en mer trolig utveckling.

I sin marsprognos utgick konjunkturinstitutet (KI) ifrån att de genomsnittliga timlönerna skulle öka med 10 % år 1990. Den i propositionen angivna lägre löneökningstakten på 8,5 % innefattar inte några lönepåslag som kan bli följden av omförhandlingarna. Dessutom förutsätts att löneglidningen blir måttlig. Utskottet kan dela motionärernas uppfattning att erfarenheterna från 1980-talet om hur lönebildningen fungerat skulle tala för att löneökningarna skulle kunna överstiga 8,5 %. Stora lönepåslag skulle dock enligt propositionen leda till en kraftig ökning av arbetslösheten. Utskottet vill också framhålla att den utveckling av ekonomin som beskrivs i tabell 3 ändå innebär att hushållens reala disponibla inkomster ökar med drygt 2 % trots stora prisökningar. Därmed borde det finnas förutsättningar för löneökningar som ligger något under 10 % för år 1990.

I *motionerna Fi66 (m)* och *Fi74 (c)* sägs också att löneantagandet i lågalternativet på 3 % för år 1991 saknar verklighetsanknytning. I *motion Fi66 (m)* karakteriseras detta antagande som grovt vilseledande och ett medvetet självbedrägeri.

Som utskottet ser det finns det genom det andra steget i skattereformen nu en unik möjlighet att bryta inflationsspiralen utan att det sker via ett kraftigt efterfrågefall och en betydande uppgång i arbetslösheten. I motsats till motionärerna anser utskottet därför att det inte är omotiverat att redovisa ett utvecklingsscenario som betyder ett genuint trendbrott med låga nominella löneökningar.

I *motion Fi66 (m)* uttalas även oro för svårigheterna att bryta den växande tendensen till underskott i bytesbalansen. Ett underskott på drygt 70 miljarder kronor år 1991 betyder att räntekostnaderna för utlandsskulden påföljande år växer med ca 7 miljarder kronor. Om svenska investerares intresse för utländska placeringar inte bara är en tillfällig portföljanpassning efter valutaregleringens slopande utan ett utslag av en strukturell och därmed en mera bestående förskjutning, kan, menar motionärerna, bytesbalansen mycket väl försämrats med ytterligare 20 miljarder kronor år 1992.

Utskottet delar den oro som motionärerna visar över bytesbalansens utveckling. Kan inte den nuvarande snabba lönekostnadsökningen

brytas, blir effekterna fortsatta marknadsandelsförluster för både exporten och importen med åtföljande försämring av handels- och bytesbalansen.

1989/90:FiU40

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

De prognoser som utskottet redovisat för utvecklingen av den svenska ekonomin under de första åren av 1990-talet ger vid handen att ekonomisk-politiska åtgärder måste vidtas för att motverka kostnadskris och tilltagande obalanser i ekonomin och en därav förväntad ökning av arbetslösheten och underskottet i bytesbalansen. Vidtas inga åtgärder kommer marknadskrafterna i form av högre räntor och hög inflation att sköta åtstramningen. Det skulle drabba produktionen och investeringarna. I en sådan påtvingad anpassningsprocess kommer de inkomstsvaga hushållen att drabbas hårdast. Det finns också skäl att understryka att en kraftig ökning av arbetslösheten får mycket negativa fördelningspolitiska effekter.

Utskottet anser att den viktigaste uppgiften för den ekonomiska politiken är att uppnå en tillfredsställande balanserad produktionstillväxt i ekonomin, dvs. en tillväxt vid hög sysselsättning och balans i utrikeshandeln och som inte innebär en konflikt med de regional- och miljöpolitiska målen. Men det är då också nödvändigt att vid överhettningstendenser i ekonomin vidta åtgärder som på kort sikt påverkar den inhemska efterfrågan. Sådana åtgärder som vidtas i stabiliseringspolitiskt syfte måste emellertid stå i samklang med den valda långsiktiga strategin. Detta ställer finans- och penningpolitiken inför svåra avvägningsproblem som också begränsar handlingsfriheten i det korta perspektivet.

De stabiliseringspolitiska och strukturpolitiska åtgärder som regeringen nu presenterar för riksdagen ser utskottet som viktiga förutsättningar för att kunna föra Sverige bort från den kostnadskris som blir svår att bemästra.

Paketets viktigaste inslag är följande.

Skattereformen fullföljs. Utskottet ser reformen som den mest angelägna av strukturpolitiska åtgärder för att komma åt det för närvarande allvarligaste problemet i den svenska ekonomin, den svaga produktivitetstillväxten. Samtidigt betyder reformen ett ökat arbetsutbud och sparande.

Ett temporärt kommunalt skattestopp införs. Ett sådant skattestopp är nödvändigt om inte skattereformen skall riskera att urholkas genom en höjning av den kommunala utdebiteringen. Samtidigt innebär detta att ökningen i den offentliga konsumtionen hålls tillbaka. Under 1980-talet har den kommunala konsumtionen i reala termer ökat med i genomsnitt 2 % per år. Tillväxten har sålunda varit betydligt högre än den ökning på högst 1 % som riksdagen har uttalat sig för.

Åtgärder för att förstärka arbetskraftsutbudet och konkurrenskraften måste komplettera skattereformens utbudsekonomiska effekter. En förbättring av villkoren för att fortsätta att arbeta efter 65 års ålder

föreslås. Samtidigt skall lagfäst sjuklön för de första 14 dagarna införas. Arbetsgivarna kommer att få full kompensation för de ökade kostnaderna genom sänkta arbetsgivaravgifter.

En översyn av socialförsäkringssystemen skall göras för att förbättra möjligheterna till rehabilitering och undvika långa sjukskrivningar och tidiga förtidspensioneringar. Översynen syftar också till att begränsa den mycket kraftiga utgiftsexpansion som i dag kännetecknar socialförsäkringssystemet.

Vidare bör inte nu någon ytterligare förlängning av semestern genomföras utöver den förlängning med två dagar som riksdagen redan beslutat.

Efterfrågedämpande åtgärder krävs. Skattereformens andra steg innebär en förbättring av hushållens reala disponibla inkomster. För att minska inflationstrycket, vilket är nödvändigt om skattereformen skall få avsedd effekt, måste åtgärder vidtas för att dämpa efterfrågan. En sådan åtgärd har redan nämnts, nämligen införandet av det kommunala skattestoppet. Övriga åtgärder som ingår i paketet för att något hålla tillbaka den inhemska efterfrågeökningen är en tillfällig höjning av mervärdeskatten, ett genomförande av barnbidragsökningen i två etapper, ett uppskjutande av utbyggnaden av föräldraförsäkringen och en höjning av egenavgifterna i arbetslöshetsförsäkringen.

I de förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken som framförs i *motionerna Fi66 (m), Fi74 (c), Fi65 (vpk) och Fi70 (mp)* återfinns ett avståndstagande från väsentliga delar av det i propositionen föreslagna stabiliseringspaketet. Partierna upprepar också sina nej till det andra steget i skattereformen. Som utskottet ser det, innebär detta i praktiken att den för den svenska ekonomins utveckling mycket betydelsefulla skattereformen skulle skjutas på framtiden.

I *motion Fi66 (m)* framhålls att i den mån det inte rör sig om tidigare presenterade ställningstaganden till riktlinjerna för den ekonomiska politiken saknas i stort sett i propositionen konkreta förslag. Det är mest fråga om allmänna målsättningar och resonemang. Så länge som en skattereform inte bidrar till att sänka Sveriges rekordhøga skattetryck fås, enligt motionärerna, knappast några positiva utbudseffekter av marginalskattesänkningarna på t.ex. arbetsutbudet. Enligt motionärerna kan den kommande skatteomläggningen inte heller väntas nämnvärt dämpa lönekraven. Även detta sägs bero på att det totala skattetrycket inte sänks. I motionen hävdas att de utbudsinriktade förslagen i propositionen närmast innebär att man flyttat ambitionen att detaljstyra från ekonomins efterfrågesida till dess utbudssida.

Utskottet kan inte dela den i flera avseenden onyanserade kritik som i *motion Fi66 (m)* riktas mot förslagen i kompletteringspropositionen. Som framgått av vad utskottet anfört måste genomförandet av skattereformen ses som en av de senaste decenniernas viktigaste enskilda reformer inom det ekonomisk-politiska området.

Utskottet är inte av samma uppfattning som motionärerna att praktiskt taget samtliga positiva effekter på ekonomin som skattereformen kan tänkas ge uteblir på grund av att skattetrycket inte samtidigt sänks kraftigt.

Som utskottet nämnt skapas genom skattereformen ett skattesystem som stimulerar till ett bättre utnyttjande av resurserna. Debatten om de s.k. dynamiska effekterna har kommit att koncentreras på ökat arbetskraftsutbud som en följd av att det kommer att löna sig bättre att arbeta. Detta är en viktig effekt som bör bli betydande. Icke desto mindre är det enligt utskottets uppfattning troligt att andra dynamiska effekter kommer att bli än mer betydelsefulla. Vad det handlar om är möjligheter för marknadsekonomin att fungera bättre. Dagens skattesystem har successivt kommit att innebära att skattehänsyn i alldeles för hög utsträckning styr ekonomiska beslut både i företag och hushåll. Det föreslagna skattesystemet bör medföra att ett stort antal snedvridningar och felaktigheter i användningen av resurser försvinner. Inte minst viktigt är att arbete och kapital behandlas mer likformigt. Därtill kommer att effektiviteten i användningen av kapital kommer att öka när inlåsningsgraden av gamla vinstmedel minskar som en följd av den nya företagsbeskattningen. En effektiv kapitalmarknad styr kapitalet till investeringar där dessa ger bästa avkastning, vilket i vid mening kommer att öka effektiviteten. Följden blir att utbytet av insatta resurser ökar, dvs. produktiviteten förbättras och därigenom också förutsättningarna att höja produktionstillväxten. I motsats till motionärerna anser utskottet att det främst är det nya skattesystemets konstruktion som ger upphov till dessa positiva effekter på produktivitetstillväxten.

Utskottet kan vidare inte förstå den svepande kritik som i motionen riktas mot de utbudsinriktade förslagen i propositionen som sägs vara detaljstyrande åtgärder. De viktigaste förslagen inom detta område är ändringar i sjukförsäkringssystemet, bättre ekonomiska incitament för de pensionärer som vill delta i arbetslivet och åtgärder för flyktingar att snabbare än tidigare nå fram till arbetsmarknaden. Såvitt utskottet förstår har moderata samlingspartiet i allt väsentligt ställt sig bakom dessa förslag.

I motionen hävdas också att det från principiell synpunkt är meningslöst att fortsättningsvis utnyttja finanspolitiken i konjunkturpolitiskt syfte. Att förorda åtgärder med en inriktning som är avsedd att påverka ekonomins utbudssida kan och får emellertid inte innebära, vilket utskottet också påpekade i sitt betänkande i anslutning till budgetpropositionen (1989/90:FiU20), att de kortsiktiga stabiliseringspolitiska problemen negligeras. Utskottet har tidigare uttryckt oro för det nu växande underskottet i bytesbalansen och risken för stigande arbetslöshet. Dessutom kan den kvardröjande överhettningen i vissa sektorer av ekonomin också försvåra möjligheterna att driva en effektiv utbudspolitik. Det är inte försvarbart att, som utskottet tolkar motion Fi66 (m), lita till att kraftiga skattesänkningar praktiskt taget omedelbart får positiva dynamiska effekter på ekonomin. Internationella erfarenheter av en sådan politik talar för att efterfrågan ökar omedelbart medan de positiva utbudseffekterna slår igenom först efter en viss tid. Resultatet blir ett ökat inflationstryck.

I motion Fi66 (m) hävdas vidare att skattereformen och övriga förslag i propositionen inte har en sådan inriktning att de leder till att

lönekraven dämpas. Även på denna punkt saknar, enligt utskottets mening, motionärerna fog för sin kritik. Som utskottet tidigare redovisat i betänkandet, får löntagarna som helhet genom reformen en inte oväsentlig ökning av sina reala disponibla inkomster. Detta borde utgöra en god förutsättning för en nedväxling av de nominella lönekraven.

Utskottet vill i detta sammanhang peka på att skattereformen är en del i en ekonomisk politik som på sikt skall bidra till att dämpa löne- och prisutvecklingen. Endast om inflationen hålls på en låg nivå kan de positiva effekterna av skattereformen bli så stora som beräknats. Reformens syfte äventyras vid en bestående hög inflationstakt. Det är bl.a. från den synpunkten man skall se förslagen i propositionen om ett kommunalt skattestopp och övriga efterfrågedämpande åtgärder.

Med hänvisning till vad utskottet här anfört avstyrks de riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordas i motion Fi66 (m) yrkande 1.

I *motion Fi74 (c)* anförs att flertalet åtgärder som läggs fram i kompletteringspropositionen till stor del överensstämmer med vad centern tidigare föreslagit. Det gäller främst det som berör föräldraförsäkringen, semesterveckan och arbetsgivarperioden i sjukförsäkringen. Stark kritik riktas å andra sidan mot inriktningen av skattereformen och den föreslagna temporära momshöjningen. I motionen framhålls att skattereformen förstärker de samhällsekonomiska problemen. Reformens finansiering driver enligt centern upp priserna. Mervärdeskattehöjningar ses som en dålig finansieringsväg och innebär en politiskt beslutad inflation som kraftigt höjer priserna. Samtidigt kritiseras reformens fördelningspolitiska inriktning. Enligt motionärerna drabbas låg- och medelinkomsttagarna hårt genom att de får betala höginkomsttagarnas marginalskattesänkningar. Även barnfamiljerna drabbas enligt motionärerna orättvist, vilket förstärks genom att höjningen av barnbidragen blir mindre än som tidigare aviserats. Motionärerna avvisar också förslaget i propositionen att införa ett kommunalt skattestopp.

Utskottet vill bestämt avvisa påståendet att ett genomförande av skattereformen förstärker de samhällsekonomiska problemen. Utskottet hänvisar härvid till vad utskottet anfört med anledning av motion Fi66 (m). Reformens positiva effekter på produktivitetstillväxten, som utskottet tidigare beskrivit, skulle reduceras kraftigt om man valde den finansieringsväg som anvisas i centermotionerna. Motionärerna förespråkar i stället för en momsbreddning en ökad differentiering av de indirekta skatterna och införande av punktskatter. Det skulle innebära att rådande snedfördelning och ineffektivitet i resursanvändningen skulle bestå eller förstärkas.

I propositionen anges att den "extra" ökning av konsumentprisindex som skattereformens finansiering bidrar till under år 1991 uppgår till 3,5 %. Centern hävdar att deras förslag till skattereform leder till ett mindre genomslag på priserna. Det finns enligt utskottets mening anledning att ifrågasätta detta påstående. En sänkning av inkomstskatten med en annan finansiering än den som föreslås i skattepropositionen eller även utan finansiering skulle få liknande eller t.o.m. större

effekter på prisutvecklingen. För att belysa det oklara innehållet i begreppet "politiskt beslutad inflation" kan nämnas att utan tillräcklig finansiering skulle t.ex. hushållens efterfrågan öka kraftigt. Detta skulle få till följd att den underliggande inflationstakten höjs. En sådan inflationsimpuls orsakad av en kraftigt ökad efterfrågan skulle samhällsekonomiskt vara väsentligt allvarigare än den engångshöjning av den allmänna prisnivån som nu blir följden av skatteomläggningen.

Vad gäller synpunkterna i motionen på skattereformens fördelningspolitiska profil vill utskottet anföra följande. Motionärerna har i sin fördelningspolitiska kritik främst inriktat sig på marginalsattesänkningens kortsiktiga fördelningseffekter. Motionärerna bortser från de skärpningar av kapitalbeskattningen som samtidigt sker och kompletterande åtgärder som vidtagits såväl inom skattesystemet som på transfereringssidan för att stödja ekonomiskt svaga grupper. Framför allt bortser motionärerna i sin jämförelse från de brister som finns i dagens skattesystem vad gäller den fördelningspolitiska effektiviteten. Som nämnts får löntagarna som helhet en förbättring genom en inte oväsentlig ökning av den genomsnittliga, reala disponibla inkomsten. De beräkningar som gjorts av SCB, finansdepartementet och olika fristående grupper, tar utskottet som intäkt för att reformen fått en fördelningsmässigt rättvis profil redan på kort sikt. Dessutom noterar utskottet att en bred utvärdering av skattereformen kommer att genomföras bl.a. avseende fördelningseffekter och förändringar i beteden.

Därutöver vill utskottet poängtera de positiva effekter på reallön och sysselsättning som följer av skattereformen på längre sikt.

Utskottet vill i detta sammanhang kommentera det som i motionen och även i media påstås vara en försämring för flerbarnshushåll. I verkligheten finns ingen sådan "försämring". Barnbidraget kommer, även vid en uppdelning av barnbidragshöjningen på två år, att öka mycket kraftigt och särskilt för flerbarnsfamiljerna. Det framgår av följande sammanställning.

Barnbidrag åren 1990–1992

Antal barn	Sammanlagt barnbidragsbelopp, kr.		
	1990	1991	1992
1	6 720	9 000	10 020
2	13 440	18 000	20 040
3	23 520	31 500	35 070
4	43 008	49 500	55 110
5	65 856	72 000	80 160

Centern avvisar i motionen förslaget att införa ett temporärt kommunalt skattestopp. Utskottet beklagar detta. Som utskottet ser det, måste varje seriöst menat förslag till skattereform, som avser att bl.a. förbättra ekonomins funktionssätt och därigenom öka tillväxten och höja produktiviteten, i det läge som nu råder, åtföljas av förslag som motverkar

höjningar av den kommunala utdebiteringen. Enligt utskottets uppfattning torde överläggningar mellan stat och kommun inte leda fram till den nödvändiga begränsningen av den kommunala utdebiteringen.

Mot bakgrund av vad utskottet här anfört avstyrks motion Fi74 (c) yrkande 1.

I vänsterpartiet kommunisternas *motion Fi65* (vpk) avvisas de viktigaste delarna av det stabiliseringspaket som framläggs i propositionen. Genomförandet av skattereformen ger negativa fördelningseffekter som enligt motionärerna förtar de målsättningar som regeringen har med reformen. Det kommunala skattestoppet, utbudsinriktade förslag som lagfäst sjuklön och de efterfrågedämpande åtgärderna bör enligt motionärerna inte genomföras.

Utskottet har vid behandlingen av centerns motion Fi74 (c) redan bemött kritiken mot skattereformens fördelningspolitiska inriktning och hänvisar därför vad gäller den framförda kritiken i motion Fi65 (vpk) till detta avsnitt. Detta gäller även motionärernas ställningstagande att avvisa det kommunala skattestoppet. Utskottet kan således inte dela motionärernas uppfattning i dessa delar. Utskottet vill heller inte förorda att den kommunala konsumtionen skall tillåtas öka mer än vad riksdagen har ställt sig bakom. Den kan inte komma till stånd på annat sätt än genom en mycket kraftig höjning av skattetrycket. Utskottet vill därutöver bestämt avvisa de andra alternativ till åtgärder som motionärerna framför, innebärande bl.a. en mer eller mindre permanent prisreglering och en "nationell" ekonomisk politik vars syfte uppenbart är att avskärma Sverige från den pågående ekonomiska integrationen i Västeuropa.

Mot här angiven bakgrund avvisar utskottet motion Fi65 (vpk) yrkande 1.

I *motion Fi70* (mp) framhålls att den ekonomiska politiken måste finna medel mot och bekämpa två pågående kriser, den ekologiska och den ekonomiska. Båda kriserna har enligt motionärerna sin grund i ett utomordentligt slösaktigt leverne och att människorna i den industrialiserade världen hela tiden strävar efter att öka den materiella förbrukningen. Motionärerna avvisar i sin helhet det förslag till åtgärder som föreslås i propositionen. Deras eget alternativ hävdas ha en starkt miljöinriktad prägel. Skattereformen bör, menar motionärerna, ges en bättre låginkomstprofil samtidigt som de planerade marginalsattesänkningarna för år 1991 bör senareläggas. Därigenom skulle den extra påspädning av efterfrågan som annars blir resultatet av skattereformen kunna undvikas.

Utskottet konstaterar att den beskrivning av det nuvarande ekonomiska läget och den identifiering av de ekonomiska problemen som återfinns i motion Fi70 (mp) i huvudsak överensstämmer med propositionens. Det är mot den bakgrunden, enligt utskottets uppfattning, svårt att förstå att miljöpartiet väljer att skjuta på genomförandet av en skattereform och samtidigt ge den en inriktning som inte i tillräckligt hög grad får de effekter på ekonomin som är nödvändiga om obalanserna skall kunna rättas till. Därtill avvisar motionärerna de utbudsinriktade förslag som är avsedda att öka arbetskraftsutbudet. I stället

förelås en arbetstidsreform med en lagfäst rätt för alla att sänka arbetstiden till 30 eller 20 timmar per vecka. Som utskottet ser det, skulle en sådan åtgärd i nuvarande situation närmast få en katastrofal effekt på vår ekonomi.

I likhet med motionärerna vill utskottet betona vikten av att de åtgärder som nu behöver göras inte kommer i konflikt med miljöpolitiken. Utskottet kan heller inte se att så är fallet med de förslag till åtgärder som redovisas i propositionen. Utskottet ställer sig däremot kritisk till att, som motionärerna vill, införa en mängd nya indirekta skatter eller andra åtgärder eftersom effekterna av sådana åtgärder inte är klargjorda.

Utskottet konstaterar att miljöpartiet med bl.a. hänvisning till det nuvarande ekonomiska läget men framför allt av miljöpolitiska skäl i princip vill ha en kraftig åtstramning av den privata konsumtionen. Det är mot den bakgrunden förvånande att man i motion Fi70 (mp) helt avvisar de förslag till åtgärder som framförs i propositionen för att dämpa den totala efterfrågan.

Vad gäller de fördelningspolitiska effekterna hänvisar utskottet till vad som anförs i anslutning till behandlingen av motionerna Fi74 (c) och Fi65 (vpk).

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi70 (mp) yrkande 2.

I anslutning till diskussionen om riktlinjer för den ekonomiska politiken förordas i motionen ett införande av nytt produktivitsbegrepp som i första hand beaktar användningen av knappa naturresurser.

Utskottet kan inte utifrån framställningen i motionen se hur analysen av miljöproblemen skulle kunna förbättras med det föreslagna produktivitsbegreppet. Vad i övrigt gäller sambandet mellan förändringar i produktionen och utnyttjandet av naturresurser och energi vill utskottet hänvisa till den kommande utredningen om möjligheterna att upprätta nationalräkenskaper där dessa resurser beaktas.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi70 (mp) yrkande 16.

Vad utskottet här anfört om riktlinjerna för den ekonomiska politiken vad gäller det förslag till stabiliseringspolitiska åtgärder som framförs i proposition 150 och motion Fi71 (fp) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utskottet har i detta avsnitt om riktlinjerna för den ekonomiska politiken i första hand uppehållit sig vid de stabiliserings- och strukturpolitiska åtgärder som regeringen och folkpartiet gemensamt kommit överens om för att man skall komma till rätta med de närliggande ekonomiska problemen. Andra frågor som är förknippade med den allmänna inriktningen av den ekonomiska politiken, såsom lönebildning och förnyelse av den offentliga sektorn, har riksdagen tagit ställning till så sent som den 19 april i år. På utskottets förslag avstyrkte riksdagen de olika alternativ till riktlinjer för den ekonomiska politiken som då framlagts av oppositionspartierna. Utskottet finner inte anledning att nu ändra sitt ställningstagande. Det innebär vad gäller den ekonomiska politiken på längre sikt att utskottet tillstyrker

propositionen i berörd del och avstyrker motionerna Fi65 yrkande 1 i berörd del, Fi66 yrkande 1 i berörd del, Fi71 yrkande 2 och Fi70 yrkande 2 i berörd del.

1989/90:FiU40

Sambandet ekologi och ekonomisk politik

I *motion Fi74* (c) yrkande 3 anføres att en god miljö är grundläggande i den ekonomiska politiken. Utan en god miljö kan på lång sikt inte heller övriga mål tillgodoses. Målet en god miljö måste därför vara överordnat de övriga målen. Den utveckling av produktionen som är önskvärd för att tillgodose en rad angelägna samhällsuppgifter måste därför, menar motionärerna, styras och stimuleras så att den blir miljövänlig.

Även i *motion Fi70* (mp) yrkande 1 understryks vikten av att sambandet mellan ekonomi och ekologi beaktas.

I *motion Fi74* (c) framhålls vikten av att upprätta gröna nationalräkenskaper. Därvid har motionärerna tagit sin utgångspunkt i det mål som anges av FNs världskommission för miljö och utveckling, nämligen "en hållbar utveckling". Den forskning som hittills bedrivits om tillväxt och miljö har inte resulterat i någon konkret tillämpning. Regeringen aviserade så sent som i början av detta år sin avsikt att ta fram nationalräkenskaper som tar hänsyn till miljö- och naturresurser. Enligt motionärernas uppfattning måste detta arbete nu bedrivas skyndsamt, vilket bör ges regeringen till känna.

Utskottet är av samma mening som motionärerna att vidmakthållandet av en god miljö är en avgörande förutsättning för att övriga mål för den ekonomiska politiken skall kunna tillgodoses. Detta överensstämmer också med den av regeringen valda inriktningen av den ekonomiska politiken.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är väsentligt att kunna följa hur de samlade resurserna i ekonomin inkl. miljö- och naturresurser utvecklas. Möjligheterna och svårigheterna att komplettera de nuvarande nationalräkenskaperna med miljö- och naturresursräkenskaper belystes ingående vid en offentlig utfrågning som utskottet anordnade den 30 januari i år. Regeringen kommer inom kort att tillsätta en utredning som skall överväga möjligheterna att komplettera de nuvarande nationalräkenskaperna med miljö- och naturresursräkenskaper. Syftet med att upprätta dessa räkenskaper skall bl.a. vara att registrera förändringar i naturen i fysiska termer men också att försöka värdera dessa förändringar i ekonomiska termer. Utredningsarbetet är omfattande men avsikten är att utredningen skall redovisa resultatet av sitt arbete våren 1991.

Utskottet vill i detta sammanhang emellertid göra den kommentaren att erfarenheterna i de länder där resursräkenskaper upprättats inte är odelat positiva. Svårigheterna att redovisa miljö- och naturräkenskaperna i monetära termer är betydande. Ett ekologiskt korrigerat BNP-mått kan vara av stor vikt när det gäller att fästa uppmärksamheten på de växande miljöproblemen, men det är inte självklart att ett utvidgat nationalräkenskapssystem på ett avgörande sätt förbättrar underlaget

för beslutsfattandet i miljöfrågor. Det bör framhållas att Sverige i dag har en väl utvecklad miljöstatistik i förhållande till de flesta andra länder. För att kunna förbättra och införa nya styrinstrument i miljöpolitiken måste denna statistik vidareutvecklas, ett arbete som också pågår inom statistiska centralbyrån.

Som utskottet ser det är här aktuella motionsyrkanden i stort tillgodosedda. Utskottet avstyrker sålunda motionerna Fi74 (c) yrkande 3 och Fi70 (mp) yrkande 1.

Tillfälligt höjd mervärdeskatt

Det i propositionen framlagda förslaget om en tillfällig höjning av mervärdeskatten från 19 % till 20 % mellan den 1 juli 1990 och den 31 december 1991 ingår som en väsentlig åtgärd för att dämpa den privata konsumtionen.

Höjningen innebär en förstärkning av statsfinanserna med netto 5 700 milj.kr. under det kommande budgetåret och med sammanlagt 9 600 milj.kr. under hela den tid höjningen föreslås gälla. I samma syfte föreslås att genomförandet av en planerad barnbidragshöjning delas upp i två etapper och att en tänkt utbyggnad av föräldraförsäkringen skjuts upp. I propositionen motiveras åtgärderna med att den ekonomiska politiken bör utformas med syfte att stabilisera ekonomin. Med tanke på de senaste löneökningarna och den kommande skattereformen behöver, enligt finansministern, åtgärder vidtas för att anpassa konsumtionen till tillgängliga resurser.

Det bör i detta sammanhang framhållas att den aktuella höjningen av mervärdeskatten ligger vid sidan av de åtgärder som vidtas med avseende på bl.a. den indirekta beskattningen för att finansiera sänkningen av den statliga inkomstskatten i anslutning till genomförandet av skattereformens andra steg. Det innebär bl.a. att riksdagens tidigare beslut om att man vid fastställandet av basbeloppet skall bortse från de prisförändringar som följer av bl.a. sådana skatteförändringar (prop. 1989/90:52, SfU8, rskr. 100) inte är tillämpligt i detta sammanhang. I den mån den aktuella mervärdeskattehöjningen höjer konsumentprisindex kommer således även basbeloppet och olika basbeloppsanknutna förmåner, såsom pensioner, att höjas automatiskt.

I *motion Fi65* (vpk) anføres att den föreslagna mervärdeskattehöjningen inte löser något av samhällets grundläggande problem utan försvårar i stället avtalsförhandlingarna samtidigt som de minst köpstarka drabbas hårdast. I motionen framhålls emellertid att avslagsyrkande inte innebär att avsikten är att föra en mindre stram finanspolitik. Det finns behov av att dämpa överhettningen i storstadsområdena. Mot den bakgrunden föreslås i motionen, som alternativ till mervärdeskattehöjningen, en höjning av arbetsgivaravgifterna i den privata tjänstesektorn.

Utskottet delar inte motionärernas uppfattning att de stabiliseringspolitiska problemen i den svenska ekonomin främst kan hänföras till regionala obalanser. Utskottet avvisar därför den selektiva och regio-

nalt differentierade höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften som föreslås i motionen. Därtill kommer att den, som skatteutskottet (1989/90:SkU5y) framhåller, är administrativt besvärlig att genomföra.

Utskottet avstyrker med det anförda motion Fi65 (vpk) yrkande 13.

I *motion Fi70* (mp) avvisas förslaget om en tillfällig mervärdeskatt-höjning med den motiveringen att skattehöjningen drabbar de lägre inkomsttagarna hårdast samtidigt som det inte finns någon som helst miljöprofil i en sådan åtgärd. I motionen förespråkas i stället att en skatt tas ut på koldioxid från och med kommande halvårsskifte, att uran beläggs med skatt och att den statliga inkomstskatten skärps nästa år i förhållande till vad regeringen föreslagit i propositionen om reformerad inkomst- och företagsbeskattning.

Utskottet ser inte förslagen i motionen som lämpliga åtgärder för att dämpa konsumtionstillväxten. Utskottet vill bestämt avvisa förslaget att senarelägga marginalskattesänkningarna som skulle innebära att man skjuter på genomförandet av skattereformen. Vidare har utskottet samma uppfattning som skatteutskottet att sådana ännu oprövade punktskatter som föreslås i motion Fi70 (mp) är olämpliga som finanspolitiska medel.

Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi70 (mp) yrkandena 6, 7 och 8.

I *motionerna Fi66* (m) och *Fi74* (c) framhålls att den föreslagna höjningen av mervärdeskatten leder till ännu högre inflation och ett höjt skattetryck och därigenom får endast negativa effekter på ekonomin.

Med genomförandet av skattereformen och med utgångspunkt från de löneantaganden som redovisas i den reviderade nationalbudgeten kommer hushållens reellt disponibla inkomster att öka med drygt 2 % år 1990 och med nära 3 % år 1991 även i det s.k. låglönealternativet. I motsats till motionärerna delar utskottet regeringens uppfattning att det i nuvarande ekonomiska situation finns skäl att vidta åtgärder för att något dämpa konsumtionsökningen. En höjning av mervärdeskatten leder visserligen, sett som en isolerad åtgärd, till ett högre skattetryck, men sammantaget med övriga åtgärder som föreslås på skatteområdet blir likväl det totala skattetrycket år 1991 lägre. Dessutom är höjningen tillfällig. Det är dessa förhållanden som enligt utskottet bör tillmätas betydelse.

Motionärernas argumentering är lika ensidig vad gäller effekterna på prisnivån. Sett som isolerad åtgärd leder momshöjningen till en tillfällig höjning av prisnivån. Men om alternativet är att inte göra någonting kommer marknadskrafterna i form av högre räntor och hög inflation att svara för den nödvändiga åtstramningen. Detta leder till försämringar för hushållen samtidigt som produktionen och investeringarna drabbas. Slutresultatet blir en ökning av inflationstakten och en växande arbetslöshet. Detta anser utskottet vara en sämre utveckling.

En tidsbegränsad höjning av mervärdeskatten är därför i kombination med övriga åtgärder en lämplig åtgärd för att dämpa konsumtionsutvecklingen. Som framhålls i skatteutskottets yttrande till finansut-

skottet är fördelen med denna åtgärd att den verkar snabbt. Även om en mervärdeskattehöjning med så pass kort varsel som nu föreslås kan förorsaka vissa övergångsproblem för handeln får dock, menar skatteutskottet, en skattehöjning av det här slaget från administrativ synpunkt anses som en förhållandevis okomplicerad åtgärd.

Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Fi 65 (vpk) yrkande 3, Fi66 (m) yrkande 6, Fi70 (mp) yrkande 5 och Fi74 (c) yrkande 6.

Vad utskottet här anfört angående en tillfällig höjning av mervärdeskatten innebär att utskottet tillstyrker förslaget i proposition 150.

Statsskuldspolitiken

Statens lånebehov har förändrats kraftigt under de senaste åren. Upplåningen har minskat i takt med minskningen av budgetunderskottet. Samtidigt har emellertid statens upplåning för andra ändamål än för att finansiera budgetunderskottet ökat. Riksgäldskontoret svarar för en stor del av kreditgivningen till affärsverken. Den statliga upplåningen har också påverkats av att vissa inkomstflöden till följd av arbetsmiljöavgifter och obligatoriskt sparande bokförts vid sidan av statsbudgeten och tillförts riksgäldskontoret i syfte att minska statsskulden.

Sammantaget har detta inneburit att en viss nedamortering av statsskulden har kunnat ske de senaste åren. Statsskuldspolitiken har i ökad utsträckning inriktats på att sänka statens upplåningskostnader genom en aktiv förvaltning av statsskulden.

I *motion Fi66 (m)* anføres att det sjunkande upplåningsbehovet paradoxalt nog medför vissa problem för statsskuldspolitiken. Det är svårt för riksgäldskontoret att förse penning- och obligationsmarknaderna med erforderlig mängd statsskuldväxlar och riksobligationer. Detta anser motionärerna är olyckligt också av det skälet att dessa upplåningsformer fungerar smidigt och är kostnadseffektiva.

Motionärerna anser att det mot denna bakgrund är angeläget att stor återhållsamhet iakttas med utgivande av nya spar- och premieobligationer. Vidare anser man att allemanssparandet bör avvecklas som statlig upplåningsform.

Som framgått av vad utskottet anför, får det sjunkande upplåningsbehovet vissa konsekvenser för penning- och obligationsmarknaderna. För att statsupplåningen skall fungera effektivt måste dessa marknader hålla en viss storlek. Statens bruttoupplåningsbehov är dock på grund av att statsskuldens löptid förkortats alltjämt betydande.

En viktig marknad för statsupplåningen är hushållsmarknaden. De instrument som används för denna upplåning är premieobligationer, sparobligationer och allemansspar. De har också genomgått vissa förändringar under senare år. Räntan på allemanssparandet bestäms numera av riksgäldskontoret, vilket underlättar en anpassning till upplåningsbehovet och till marknadsutvecklingen. Det är också fr.o.m. 1990 möjligt att överföra sparbelopp mellan de båda formerna allemansspar-konto och allemansfondssparande. Detta har inneburit en betydande överflyttning från allemanssparkonton till allemansfonder.

Även sparobligationerna har förändrats. Som ett led i anpassningen av statens upplåning till det nya skattesystemet innehåller förlåningserbjudandet för SPAR 84 inte någon skattefri bonus.

Förslag finns (se SOU 1989:95 Riksgäldskontoret — en finansförvaltning i staten) att både sparande på allemanssparkonton och i sparobligationer på sikt skall ersättas med ett nytt långfristigt kontobaserat upplåningsinstrument som riktas direkt till hushållen och som på ett kostnadseffektivt sätt kan tillgodose riksgäldskontorets upplåningsbehov. Avsikten är inte att det nya instrumentet skall innehålla skatte-subsventioner. Avkastningen skall kunna sättas så att det tillgodoser upplåningsbehovet.

Emissioner av premieobligationslån med lång löptid skedde i relativt stor utsträckning under år 1989. De genomfördes för att upprätthålla räntebindningstiden i statsskulden. Premieobligationslånen anses vara kostnadseffektiva jämfört med emissioner av riksobligationer med samma löptid även med beaktande av skatteeffekterna.

Utskottet anser att de förändringar som vidtagits för att anpassa de olika upplåningsinstrumenten till de förändrade förutsättningarna varit väl avvägda. Utskottet kan således inte ställa sig bakom förslagen i motion Fi66 yrkande 20 och avstyrker därför motionen.

Bemyndigande om statens upplåning

Riksgäldskontoret ombesörjer upplåningen för statens räkning. Riksgäldskontoret omvandlades förra året från ett riksdagens verk till en myndighet under regeringen. Eftersom regeringen inte får ta upp lån utan riksdagens bemyndigande måste regeringen inhämta riksdagens bemyndigande att ta upp erforderliga lån för statens räkning. Regeringen delegerar i sin tur till riksgäldskontoret att ta upp sådana lån. I proposition 1986/87:143 föreslogs att lånebemyndigandet skulle ges till regeringen varje år och vara beloppsmässigt opreciserat. De ändamål för vilka upplåning får ske skulle anges i en lag om statens upplåning. Detta godtogs av riksdagen. I överensstämmelse härmed föreslås riksdagen i kompletteringspropositionen utfärda ett sådant bemyndigande för regeringen enligt lagen (1988:1387) om statens upplåning.

I *motion Fi66* (m) föreslås att riksdagens årliga bemyndigande om statens upplåning skall vara försett med en beloppsgräns som inte får överskridas utan nytt riksdagsbeslut. Motionärerna hänvisar till att i t.ex. Danmark, Finland, Norge, Frankrike, Förbundsrepubliken Tyskland och Förenta Staterna beslutar parlamenten hur mycket staten får låna upp under en viss tidsperiod eller hur stor statsskulden högst får vara. Om dessa gränser behöver överskridas, måste berörd regering återkomma till parlamentet med begäran om nytt bemyndigande, vilket föranleder offentlig debatt och ökar de folkvaldas kontrollmöjligheter, anför motionärerna.

Finansutskottet har i ett yttrande till konstitutionsutskottet (1989/90:FiU5y) behandlat ett likalydande yrkande i motion K234 av Lars Tobisson m.fl. (m). Utskottet anförde bl.a. att det kan naturligtvis hävdas att ett öppet bemyndigande för regeringen att lånefinansiera

statsbudgeten innebär en långtgående befogenhet att vidga den finansmakt som det enligt regeringsformen åligger riksdagen att utöva. Samtidigt måste emellertid konstateras att budgetunderskottet och det därav uppkomna upplåningsbehovet bestäms av riksdagens olika utgiftsbeslut och beslut om skatter och avgifter. Dvs. den reella prövningen av upplåningsbehovet i denna del och bestämmandet av statsskuldens storlek sker i samband med riksdagens budgetarbete.

Utskottet ser mot denna bakgrund inte något behov av att riksdagen årligen fastställer en beloppsgräns för den statliga upplåningen. Det bör också noteras att statens upplåning via riksgäldskontoret numera omfattar betydligt mer än att finansiera det löpande budgetunderskottet. Riksgäldskontoret svarar för kreditgivning åt vissa affärsverk, vilket kräver motsvarande upplåning. På försök skall riksgäldskontoret fr.o.m. nästa budgetår ge lån till vissa myndigheter för att på så sätt finansiera deras ADB-investeringar. Myndigheternas kostnader för dessa investeringar periodiseras därigenom och belastar deras förvaltningsanslag. Likaså skall byggnadsstyrelsen kunna finansiera statliga byggnadsinvesteringar genom lån direkt hos riksgäldskontoret. Syftet med att lyfta ut en stor del av denna kreditgivning från budgeten har varit att minska detaljstyrningen av dessa investeringar och underlätta för verken att genomföra och finansiera investeringar som förväntas ge marknadsmässig avkastning. Ett tak för den totala statliga upplåningen skulle således kunna motverka dessa syften.

Utskottet avstyrker med det anförda motion Fi66 yrkande 4 och tillstyrker att riksdagen utfärdar ett bemyndigande för regeringen att ta upp lån för statens räkning enligt lagen (1988:1387) om statlig upplåning.

Penningpolitiken

I *motion Fi66* (m) anförts att med den långsiktiga, icke-interventionistiska uppläggning som motionärerna vill ge finanspolitiken kommer uppgiften att genomföra kortsiktiga justeringar av stabiliseringspolitiken att främst åvila penningpolitiken. Inom ramar som sätts av målet om en fast växelkurs gäller det då att påverka likviditet och räntenivå så att inflation och arbetslöshet hålls nere. Eftersom ränteutvecklingen i hög grad styrs av marknadskrafter, blir förändringar av penningmängden genom marknadsoperationer det viktigaste instrumentet. Penningpolitiska åtgärder får, enligt motionärerna, effekt betydligt snabbare än finanspolitiska ingrepp, vilket minskar risken för felaktig tidsanpassning.

De dominerande problemen i svensk ekonomi är för närvarande den alltför snabba löne- och prisstegringen samt det växande underskottet i bytesbalansen, anför motionärerna vidare. Penningpolitiken måste därför inriktas på att både bekämpa inflationen och trygga kronans yttre värde. Motionärerna beskriver i motionen tillväxten i det långsiktiga kapitalutflödet och konstaterar att detta i förening med det växande underskottet i bytesbalansen är på väg att framkalla allvarliga finansiella störningar för Sveriges del. Motionärerna hävdar att osäker-

heten om den framtida valutapolitiken ökar ju större det långsiktiga valutaflödet blir, ju snabbare kapacitetsutnyttjandet faller i den svenska ekonomin och ju närmare nästa riksdagsval ligger i tiden. Dessutom går vi, enligt motionärerna, mot en ny kollision mellan de två politiska målen full sysselsättning och fast växelkurs. Tidigare har detta val, enligt motionärerna, alltid inneburit att man ruckat på växelkursmålet.

Som framgått av vad utskottet redovisat om den ekonomiska utvecklingen i Sverige anser utskottet i likhet med vad som anförs i motion Fi66 att ett av huvudproblemen i den svenska ekonomin är den höga inflationen. Produktionskostnaderna i Sverige har stigit snabbare än i omvärlden bl.a. som en följd av snabbt ökande löner. Likaså är sparandet i ekonomin för lågt, vilket kommer till uttryck i ett stigande underskott i bytesbalansen. Utskottet anser dock, till skillnad från motionärerna, att finanspolitiken måste utnyttjas som ett verksamt medel för att vända utvecklingen i ekonomin. Att lägga huvudansvaret för stabiliseringspolitiken på penningpolitiken kommer att leda till högre räntor och ännu högre inflation. Detta kommer att drabba investeringarna och produktionen i Sverige. På sikt kommer därigenom arbetslösheten att öka och reallönerna att sjunka. Utskottet anser att en sådan utveckling måste förhindras. Det kräver att olika åtgärder vidtas för att anpassa efterfrågan till tillgängliga resurser, samtidigt som arbete och sparande stimuleras. Därigenom kan inflationen hållas tillbaka och bidra till att stärka vår internationella konkurrenskraft.

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i kompletteringspropositionen att det måste göras fullständigt klart att de nuvarande problemen måste lösas genom en intern anpassning av utbud och efterfrågan och genom att ekonomins funktionssätt förbättras. Att göra avsteg från valutapolitikens mål är uteslutet. Sverige har ett starkt intresse av att delta i det internationella ekonomiska samarbetet. Det ligger därför i vårt eget intresse att handla så att vi förblir en trovärdig samarbetspartner.

Vad utskottet anfört innebär att utskottet inte delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion Fi66 yrkande 21. Motionen avstyrks därför av utskottet.

I *motion Fi74 (c)* beskrivs bytesbalansens och valutaflödets utveckling under det senaste året. Det är viktigt, anför motionärerna, att Sverige för en ekonomisk politik som inför den pågående finansiella integrationen inger förtroende för den svenska valutan. Det är mot denna bakgrund som den strama penning- och valutapolitiken skall ses. Det är dock viktigt att den ekonomiska politiken framöver drivs målmedvetet och konsekvent så att obalansproblemen i ekonomin kan åtgärdas. Först härigenom kan ränteläget sänkas och investeringarna ånyo stimuleras, anför motionärerna.

Som framgått av vad utskottet anfört delar utskottet denna uppfattning. Den överensstämmer också med vad som anförs i kompletteringspropositionen. Ett tillkännagivande med anledning av vad som anförs i motionen anser utskottet mot denna bakgrund obehövt. Motion Fi74 yrkande 7 avstyrks av utskottet.

I *motion Fi66* (m) tas på nytt upp frågan om Sveriges valutapolitiska regim. Målet är och förblir en fast växelkurs, anför motionärerna. I praktiken har emellertid den svenska kronans värde påverkats av de stora kurssvängningarna för dollarn. En fastare punkt att anknyta kronan till erbjuder sig i form av det europeiska monetära systemet (EMS), anför motionärerna. Under senare tid har Norge, Österrike och Malta undersökt förutsättningarna för inträde i EMS. Sådant medlemskap är i princip möjligt även för länder som ej är medlemmar i EG, men situationen kompliceras av pågående överväganden kring skapandet av en europeisk monetär union (EMU). En ensidig förklaring om anknytning av valutakursen till EMS-systemet är dock fullt möjlig, anser motionärerna, även om man därvid inte får tillgång till de stödmöjligheter som förekommer. Skulle Sverige nu — trots vår snabba kostnadsutveckling — söka anknytning till EMS, vore det en tydlig signal om att alla uttalanden som utesluter en devalvering verkligen är allvarligt menade, anför motionärerna.

Utskottet har vid ett flertal tillfällen de senaste åren behandlat liknande yrkanden (senast 1989/90:FiU20, rskr. 204, 205). Utskottet har därvid redovisat några av förutsättningarna för samarbetet inom EMS. Utskottet har också konstaterat att Sverige sedan en längre tid har haft en inflationstakt som kraftigt överstiger genomsnittet för EG-länderna och att utskottet därför ser betydande svårigheter att på kort sikt samordna den ekonomiska politiken i Sverige med den i medlemsländerna inom EMS. Utskottet har av detta dragit slutsatsen att frågan om ett närmare samarbete mellan Sverige och EMS för närvarande saknar aktualitet. Detta gäller också för den form — en ensidig förklaring om anknytning av valutakursen till EMS — som nu förordas i *motion Fi66* (m).

Utskottet avstyrker därmed *motion Fi66* yrkande 23.

Riksbankens oberoende

I *motion Fi66* (m) upprepas det tidigare i år framförda kravet (Fi705 av Lars Tobisson m.fl.) på att stärka riksbankens oberoende. Enligt motionärerna visar internationella erfarenheter på ett starkt samband mellan goda resultat för stabiliseringspolitiken och oberoende för berört lands centralbank. De konkreta förslagen innebär bl.a. att departementstjänstemän och riksdagsledamöter inte skall kunna bli fullmäktige i riksbanken, att den nuvarande treåriga mandatperioden skall utökas till sju år, varvid en plats förnyas varje år, samt att beskrivningen av riksbankens ändamål i lagstiftningen skall preciseras till att värna om kronans yttre och inre värde.

Utskottet vill med anledning härav anför följande.

De grundläggande bestämmelserna om riksbanken och dess uppgifter finns i lagen (1988:1385) om Sveriges Riksbank, som i allt väsentligt trädde i kraft den 1 januari 1989. De nya föreskrifterna, som

tillkom efter ett omfattande utredningsarbete av statsskuldspolitiska kommittén (SPOK), innebär bl.a. att fullmäktiges sammansättning och former för val av fullmäktige ändrats.

Den typ av frågor som tas upp i motionen har således nyligen varit föremål för överväganden (1988/89:FiU4, rskr. 30). Motion Fi705 (m) med samma yrkanden som i den nu aktuella motionen avslogs med hänvisning härtill av riksdagen den 26 april 1990 (1989/90:FiU27, rskr. 256).

Något skäl att nu ompröva detta ställningstagande föreligger inte enligt utskottets mening. Motion Fi66 yrkande 22 avstyrks av utskottet.

Sparande

Åldersgränsen för allemanssparande

I bilaga 4 till kompletteringspropositionen föreslås att man skall ta bort den nuvarande åldersgränsen på 16 år för att få ansluta sig till allemanssparandet. Förslaget är i likhet med de sparstimulanser som inryms i skatteomläggningen avsett att främja hushållssparandet. Det skall enligt propositionen ses mot bakgrund av att den nuvarande skattefriheten för allemanssparandet upphör. Något behov av bestämmelser som syftar till att begränsa möjligheterna för föräldrar att överföra redan existerande sparkapital till barnens allemanssparande kvarstår därför inte. Förslaget har inte mött någon invändning i riksdagen. Liksom skatteutskottet, som yttrat sig i frågan (1989/90:SkU5y), har inte heller finansutskottet funnit anledning till någon erinran. Utskottet tillstyrker därför propositionen i denna del.

Allemansfondernas utdelningsrätt

Utskottet vill i detta sammanhang ta upp en annan fråga med anknytning till allemanssparandet. I proposition 1989/90:110 om reformerad inkomst- och företagsbeskattning föreslås bl.a. att en schablonintäkt införs på aktiefonder. Samma intäkt skall av neutralitetsskäl gälla även allemansfonder. Schablonintäkten, som uppgår till 1,5 % av aktiernas marknadsvärde, har tillkommit för att man skall uppnå skattemässig balans mellan direkt och indirekt aktieäggande.

Från schablonintäkten får avdrag göras för såväl förvaltningskostnader som lämnad utdelning. I motsats till aktiefonder är emellertid allemansfonder förhindrade att lämna utdelning. För att uppnå neutralitet även i detta avseende bör därför allemansfonderna ges denna möjlighet. Utdelningsförbudet bör alltså upphävas. Med stöd av initiativrätten enligt RO 3:7 föreslår sålunda utskottet att en ändring av denna innebörd görs i 18 § lagen (1983:890) om allemanssparande.

I motion Fi74 yrkande 4 föreslår centern att det införs allemansfonder med möjlighet att placera i icke börsnoterade företag. Sådana fonder skall stimulera riskkapitalbildningen i småföretag. Motionärerna anser att detta ändamål är så angeläget att sparformen bör ha en lägre skattesats än vanligt allemansfondssparande.

När utskottet nyligen yttrade sig till skatteutskottet med anledning av propositionen om reformerad inkomst- och företagsbeskattning (1989/90:FiU6y) förordade utskottet att ett likartat förslag framfört av centern skulle avstyrkas. Utskottet motiverade sitt ställningstagande med att allemansfonder redan med nuvarande regler har möjlighet att förvärva aktier m.m. i icke börsnoterade företag. Placeringar av detta slag får dock inte överstiga 10 % av fondens värde. Av bilaga 4 till kompletteringspropositionen framgår också att man inom finansdepartementet förbereder ett förslag om att ändra placeringsbestämmelserna för allemansfonder. Syftet med förändringen uppges vara att göra denna sparform mer attraktiv.

Då sålunda motionärernas önskemål i betydande utsträckning är tillgodosett redan med nuvarande regler och då man inom finansdepartementet överväger nya placeringsbestämmelser för allemansfonderna är det enligt utskottets mening inte påkallat med något initiativ från riksdagens sida. Utskottet avstyrker därför motion Fi74 (c) yrkande 4.

I samma motion — Fi74 (c) yrkande 5 — föreslås också att det nuvarande aktiefondssparandet skall utvecklas till att i högre grad gälla icke börsnoterade aktier. Sådant aktiefondssparande skall enligt motionärernas uppfattning åtnjuta en lägre beskattning än övriga aktiefonder. Detta skall riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

Om man beaktar vilka beskattningsregler som fr.o.m. nästa år är avsedda att gälla för allemansfonderna är den materiella innebörden av detta förslag, såvitt utskottet kan förstå, i allt väsentligt densamma som föregående förslag. Utskottet avstyrker därför även motion Fi74 (c) yrkande 5.

Pensionssparande i bank

I motion Fi66 (m) yrkande 10 begärs att regeringen under 1990 skall framlägga förslag om ett bankanknutet pensionssparande som kan börja tillämpas redan den 1 januari 1991. Detta sparande skall ske genom insättningar på bankkonton som är spärrade för uttag fram till 55 års ålder. Därefter får uttag göras med högst en tiondel av det totalt sparade beloppet per år. Avsättningen till ett pensionskonto bör vara avdragsgill upp till ett basbelopp. Likaså bör all avkastning vara skattefri och medlen fria från förmögenhetsskatt mot att skattskyldighet inträder då beloppen tas ut.

Av den reviderade finansplanen framgår (s. 8 och 28) att regeringen avser att föreslå ändrade skatteregler för pensionssparande för att öppna möjlighet för t.ex. banker och andra finansiella företag än försäkringsbolag att administrera ett sådant sparande. Regeringens för-

slag på detta område bör enligt utskottets mening avvaktas innan någon ändring vidtas i beskattningen av sådant sparande. Utskottet avstyrker med hänvisning härtill motion Fi66 (m) yrkande 10.

Startsparande för barn och ungdom

I *motion Fi66* yrkande 9 föreslår moderata samlingspartiet att ett startsparande införs för barn och ungdom fr.o.m. den 1 januari 1991. Detta sparande skall vara så konstruerat att man utan gåvobeskattning kan överföra 5 000 kr. årligen på konton, spärrade för uttag intill dess barnet fyllt 18 år. Vidare skall avkastningen vara skattefri.

Det av motionärerna framlagda förslaget har nära anknytning till gåvobeskattningens utformning och vilket grundavdrag som skall gälla vid denna typ av beskattning. Av bilaga 4 till kompletteringspropositionen framgår att man inom finansdepartementet arbetar med en ny arvs- och gåvoskattelag. Frågan om nivån på det allmänna grundavdraget vid gåvobeskattningen ingår i det arbetet. Regeringen avser att senare återkomma till dessa frågor.

Enligt utskottets mening bör motionärernas förslag prövas i anslutning till det av regeringen aviserade förslaget till ny arvs- och gåvoskattelag. Detta förslag bör således först avvaktas. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motion Fi66 (m) yrkande 9.

Löntagarfonder

I *motion Fi66* begärs dels att löntagarfonderna avvecklas enligt en särskild plan och att deras tillgångar används som sparpremier (yrkande 13), dels att vinstdelningsskatten upphävs fr.o.m. 1990 års taxering (yrkande 11) och att tilläggspensionsavgiften sänks med 0,2 procentenheter fr.o.m. den 1 juli 1990 (yrkande 12).

Inledningsvis vill utskottet erinra om att regeringen i propositionen om reformerad inkomst- och företagsbeskattning (prop. 1989/90:110, s. 515) har föreslagit att vinstdelningsskatten skall avvecklas fr.o.m. 1992 års taxering.

Vad beträffar motionärernas förslag i övrigt vill utskottet framhålla följande. Riksdagen har alltsedan löntagarfonderna inrättades årligen prövat motioner med krav på deras avveckling. Motiven för ett avskaffande har hela tiden varit desamma, och motionskraven har på förslag av finansutskottet varje år avvisats av riksdagen. Senast skedde detta i april 1990 (1989/90:FiU20, rskr. 204, 205). Utskottet har under den månad som därefter förflutit inte ändrat uppfattning i sakfrågan. Utskottet avstyrker med hänvisning till det anförda motion Fi66 (m) yrkandena 11–13.

Investeringskatten för vissa byggnadsarbeten

I *motion Fi66* yrkande 7 begär moderata samlingspartiet att investeringskatten för vissa byggnadsarbeten avskaffas.

För att dämpa överhettningen inom byggsektorn infördes i maj 1989 en investeringskatt på vissa oprioriterade byggnadsarbeten i Stock-

holms- och Uppsalaområdet. Skatten, som tidigare benämndes investeringsavgift, utgick med 10 % av byggkostnaden. Riksdagen har nyligen beslutat höja nivån till 30 %. Samtidigt har Göteborgsområdet innefattats i tillämpningsområdet och skatten förlängts till att gälla till utgång av år 1991. Höjningen liksom utvidgningen till Göteborgsområdet gäller byggnadsarbeten som påbörjas efter den 8 februari 1990.

I den reviderade finansplanen framhålls att skatten redan börjat ge avsedd effekt i Göteborgsområdet och att en dämpning av överhettningen inträtt där. Regeringen har därför för avsikt att återkomma med förslag om att investeringsskatten skall tillämpas i Göteborgsområdet endast fram till hösten 1990.

Skatteutskottet har i sitt yttrande avstyrkt motion Fi66 (m) i denna del. Skatteutskottet har vidare ansett att det bör ankomma på finansutskottet att pröva vid vilken tidpunkt investeringsskatten i Göteborgsområdet bör upphöra.

Finansutskottet får med anledning härav anföra följande. Syftet med investeringsskatten är att dämpa överhettningen inom byggsektorn och skapa ökat utrymme för bostadsbyggande. Eftersom behovet av dämpande åtgärder kan variera regionalt och över tiden har utskottet tidigare framhållit att regeringen noga bör följa utvecklingen i de berörda regionerna och återkomma med förslag till motverkande åtgärder om utvecklingen skulle bli sådan att skatten medför ej önskvärda effekter. Regeringen har i överensstämmelse med detta synsätt meddelat att den avser att senare lägga fram ett förslag om att skattens tillämpning i Göteborgsområdet skall upphöra innevarande höst.

Finansutskottet instämmer i regeringens bedömning att man till hösten bör avskaffa investeringsskatten i Göteborgsområdet. Enligt utskottets mening bör riksdagen dock inte avvakta med ett beslut i frågan. Ett omedelbart ställningstagande ter sig motiverat bl.a. med hänsyn till att det ställs krav på betalning av preliminärskatt i samband med att ett byggnadsarbete påbörjas. Med stöd av initiativrätten enligt RO 3:7 föreslår utskottet sålunda att lagen (1989:471) om investeringsskatt för vissa byggnadsarbeten ändras. Ändringen bör utformas så att skatt tas ut i Göteborgsområdet endast för byggnadsarbeten som påbörjas före den 1 oktober 1990.

Enligt utskottets mening föreligger det för närvarande inte samma motiv för att avskaffa investeringsskatten i Stockholms- och Uppsalaområdet. Utskottet avstyrker med hänsyn härtill motion Fi66 (m) yrkande 7.

Arbetsmiljöavgiften

I motion Fi66 yrkande 8 föreslår moderata samlingspartiet att uttaget av arbetsmiljöavgift skall upphöra fr.o.m. den 1 juli 1990. Motionärerna framhåller att det givetvis är angeläget att arbetsmiljön förbättras. Det gör man enligt deras mening dock inte med en ny arbetsgivaravgift. Den leder i stället till att näringslivets möjligheter att hävda sig på världsmarknaden försvagas.

På förslag av finansutskottet beslöt riksdagen vid förra riksmötet (1988/89:FiU30, rskr. 327) att införa en särskild arbetsmiljöavgift om 1,5 % av lönesumman. Avgiften, som tas ut under perioden september 1989—december 1990, väntas uppgå till sammanlagt 11,3 miljarder kronor och skall tillföras en från statsbudgeten fristående fond, som kallas arbetslivsfonden. Fondens tillgångar skall användas för bidrag till arbetsgivare för utgifter inom i huvudsak tre områden, nämligen rehabiliteringsinsatser för anställda med långvarigt nedsatt hälsa, åtgärder för att nedbringa anställdas sjukfrånvaro samt investeringar för bättre arbetsmiljö i den mån det inte enligt lag eller annan författning åligger arbetsgivaren att göra sådan investering. Fondens medel skall också kunna utnyttjas för åtgärder som kan bli aktuella genom arbetsmiljökommissionens (A 1988:03) arbete.

Enligt finansutskottets mening tillgodoser arbetslivsfonden ett mycket angeläget ändamål, och utskottet ser därför inte anledning att ompröva sitt tidigare ställningstagande i frågan. Som arbetsmarknadsutskottet påpekar i sitt yttrande har riksdagen på förslag av arbetsmarknadsutskottet och socialförsäkringsutskottet (1989/90:AU2y, Sfu12) den 7 april avslagit ett av moderata samlingspartiet framlagt motionsyrkande av samma innebörd. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Fi66 (m) yrkande 8.

Tillfälligt obligatoriskt sparande

På förslag av finansutskottet (1988/89:FiU30) beslöt riksdagen i juni 1989 att införa ett tillfälligt obligatoriskt sparande under perioden september 1989—december 1990. Syftet var att minska utrymmet för konsumtion och dämpa tendenserna till ökad inflation. Senare på hösten beslöt riksdagen att personer med ett lågt sparande — högst 1 000 kr. för helåret 1990 — skulle undantas från sparkravet.

I *motion Fi66* yrkande 14 begär *moderata samlingspartiet* att det obligatoriska sparandet skall avskaffas och att hittills inbetalade medel skall återbetalas snarast möjligt. Krav på avskaffande av det obligatoriska sparandet framförs också av *folkpartiet* i *motion Fi71* yrkande 5.

De skäl som utskottet tidigare anfört för ett obligatoriskt sparande är alltför giltiga, och utskottet anser inte att vunna erfarenheter motiverar någon ytterligare förändring av sparandet än den som vidtogs hösten 1989. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet motionerna Fi66 (m) yrkande 14 och Fi71 (fp) yrkande 5.

Förlängd föräldraförsäkring

I *motion Fi65* yrkande 11 begär vänsterpartiet kommunisterna att riksdagen skall göra ett tillkännagivande om att föräldraförsäkringen bör byggas ut enligt tidigare givna löften. På motsvarande sätt begär miljöpartiet de gröna i *motion Fi70* att föräldraförsäkringen skall byggas ut till 15 månader under 1990 (yrkande 3). Miljöpartiet föreslår också att ersättningsnivån i sjuk- och föräldraförsäkringarna sänks till 70 % för den del av inkomsten som överstiger 4,5 basbelopp (yrkande 4).

Socialförsäkringsutskottet avstyrker i sitt yttrande (1989/90:SfU5y) bifall till motionerna.

1989/90:FiU40

Finansutskottet har tidigare framhållit vikten av att hålla tillbaka den inhemska efterfrågeökningen och stimulera arbetskraftsutbudet. Den fortsatta utbyggnaden av föräldraförsäkringen är enligt utskottets mening en mycket angelägen reform. I rådande läge med kvardröjande överhettningstendenser bör emellertid utbyggnaden anstå tills de ekonomiska förutsättningarna har förbättrats. I likhet med regeringen anser sålunda utskottet att den planerade utbyggnaden av föräldraförsäkringen fr.o.m. den 1 juli 1990 bör skjutas upp. Utbyggnaden bör emellertid ges mycket hög prioritet i det fortsatta reformarbetet. Utskottet avstyrker med det anförda motionerna Fi65 (vpk) yrkande 11 och Fi70 (mp) yrkande 3.

Eftersom utskottet anser att utbyggnaden av föräldraförsäkringen har mycket hög prioritet bör någon försämring av försäkringssystemet inte genomföras. Utskottet avstyrker därför motion Fi70 (mp) yrkande 4.

Bidrag till friskolorna

I *motion Fi71* yrkande 4 föreslår folkpartiet att ett överlevnadsbidrag skall utgå till fristående skolor.

På förslag av utbildningsutskottet avvisade riksdagen så sent som i början av maj 1990 tre snarlika yrkanden (1989/90:UbU13, rskr. 236). Finansutskottet gör för egen del ingen annan bedömning än den fackutskottet och riksdagen helt nyligen har gjort i denna fråga. Utskottet avstyrker därför motion Fi71 (fp) yrkande 4.

Arbetsmarknadsfrågor

I proposition 150 bilaga 5, Arbetsmarknadsdepartementet, behandlas bl.a. inriktningen av arbetsmarknadspolitiken, arbetsmarknadsförmedlingsverksamheten samt arbetsmarknadsutbildningen. Huvuddelen av förslagen innebär enligt föredragande statsrådet en ytterligare fokusering på den s.k. arbetslinjen. Arbetsutbudsstimulerande åtgärder prioriteras.

Arbetsmarknadsutskottet har med anledning av vad som anförts i propositionens bilaga 5 (exkl. avsnitt E, Invandring m.m.) avlämnat ett yttrande (1989/90:AU4y) till finansutskottet. I yttrandet behandlas följande motioner:

- Fi65 av Lars Werner m.fl. (vpk) yrkandena 8–10 och 12,
- Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) yrkandena 8, 16–19,
- Fi67 av Sonja Rembo m.fl. (m) samtliga yrkanden,
- Fi70 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) yrkandena 13–15 och 18,
- Fi68 av Elver Jonsson m.fl. (fp) samt
- Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) samtliga yrkanden.

Arbetsmarknadsutskottet ställer sig i yttrandet bakom såväl den allmänna inriktningen av de arbetsmarknadspolitiska insatserna som de enskilda förslagen som redovisas i propositionen. Till yttrandet har fogats trettioen avvikande meningar samt två särskilda yttranden.

Finansutskottet tar i det följande — på grundval av arbetsmarknadsutskottets yttrande — ställning till de förslag som läggs fram i propositionen. Utskottet följer i allt väsentligt dispositionen i arbetsmarknadsutskottets yttrande.

Arbetsmarknadsutskottet redovisade sin syn på arbetsmarknadspolitikens inriktning och resurstilldelning nästa budgetår i betänkande 1989/90:AU11. Riksdagen biföll den 4 maj i år arbetsmarknadsutskottets förslag (rskr. 242).

De nu aktuella konkreta förslagen i proposition 150 innebär vissa omdispositioner och tillägg till de av riksdagen nyligen anvisade anslagen.

Innan utskottet går in på de enskilda regeringsförslagen och motionsyrkandena, ger utskottet sin syn på allmänna arbetsmarknadsfrågor som aktualiseras i motionerna. Det gäller frågor som har att göra med arbetsmarknadens funktionssätt samt arbetsmarknadspolitikens allmänna inriktning.

Arbetsmarknadspolitikens inriktning

Moderata samlingspartiet redovisar i *partimotionen Fi66* sin uppfattning att Sverige, trots en arbetsmarknadsbudget på ca 25 miljarder kronor och trots högkonjunktur och ett i Sverige gott arbetsmarknadsläge, har betydande såväl synliga som latent problem. Arbetsfrånvaron är omfattande och grupper, såsom handikappade, invandrare och ungdomar, har svårt att finna arbete trots stor brist på arbetskraft. En viktig orsak till problemen är, enligt motionärerna, rådande löneförhållingsförhållanden samt att flera decennier av solidarisk lönepolitik har lett till lönenivellering. Dessa typer av problem hanteras bäst med allmänna ekonomisk-politiska åtgärder och inte genom sektorpolitik typ arbetsmarknads- och regionalpolitik.

Centern framhåller i *kommittémotionen Fi73* att samhällets huvudsatser på arbetsmarknadsområdet i ökad grad måste styras mot att ge förutsättningar för arbete och utbildning över hela landet. Åtgärderna måste särskilt inriktas till förmån för ungdomar, kvinnor, långtidsarbetslösa och handikappade.

I *motion Fi70* av Claes Roxbergh m.fl. (mp) betonas den stora betydelsen av att skapa tillfredsställelse i och motivation för arbetet. Särskilt viktigt är det att ge ungdomar arbeten i paritet med deras kunskaper. I motionen avvisas propositionen i dess huvuddrag.

Arbetsmarknadsutskottet anför med anledning av dessa mer allmänt inriktade motionsyrkanden att den besvärande arbetskraftsbrist som föreligger, framför allt inom vissa regioner, är oroande. Oroande är också att vissa utsatta grupper har svårigheter att få och behålla ett arbete. Detta i ett läge med betydande arbetskraftsefterfrågan. Statsmakterna är väl medvetna om berörda problem och därmed sammanhängande behov av åtgärder. Detta framgår i bl.a. regeringsförklaringen och i den nu föreliggande propositionen. Det är därför, enligt arbetsmarknadsutskottet, inte påkallat för riksdagen att genom uttalande av det slag som begärs i motionerna, för regeringen ytterligare

understryka aktualiteten av föreliggande problem på arbetsmarknads- och arbetslivsområdena. Arbetsmarknadsutskottet avstyrker följaktligen för sin del motionerna Fi66 (m), Fi70 (mp) och Fi73 (c) i de ovan behandlade delarna.

Full sysselsättning är ett av huvudmålen för den ekonomiska politiken. De generellt verkande medlen som ingår i den stabiliseringspolitiska arsenalen måste, inte minst av fördelnings- och regionalpolitiska skäl, kompletteras med mer selektiva åtgärder inom regional- och arbetsmarknadspolitiken. Det är således enligt finansutskottets mening inte tillräckligt att som föreslås i motion Fi66 lita till allmänna ekonomisk-politiska åtgärder.

Finansutskottet delar arbetsmarknadsutskottets uppfattning att motionerna Fi66 (m) yrkande 16, Fi70 (mp) yrkande 15 och Fi73 (c) yrkande 1 bör avslås av riksdagen.

Förhandlingsregler och strejkskadestånd

I propositionen anmäls att en särskild utredare tillkallats med uppgift att föreslå konkreta åtgärder som kan förbättra förhandlingsformer och spelregler på den svenska arbetsmarknaden. I uppdraget ingår bl.a. att lägga fram förslag om högre skadestånd för olovliga strejker än som för närvarande kan dömas ut.

Moderata samlingspartiet och folkpartiet anser att sanktionerna vid olovliga stridsåtgärder kan skärpas utan att man avvaktar utredningen. I *motion Fi66* (m) begärs att nuvarande skadeståndstak snarast skall höjas till 5 000 kr. I *motion Fi68* (fp) yrkas att gällande begränsning av skadeståndsbeloppet enligt den s.k. 200-kronorsregeln skall slopas redan nu.

Centern anser i *kommitémotionen Fi73* att i utredningsuppdraget bör särskilt beaktas sådana störningar som företas av nyckelgrupper på arbetsmarknaden i syfte att nå egna fördelar.

Vänsterpartiet kommunisterna markerar i *motion Fi65* att eventuella kommande förslag om höjning av strejkskadestånden kommer att avvisas. Utredaren bör i stället utgå från behovet att ändra de arbetandes villkor på arbetsmarknaden. Demokratiska rättigheter för de arbetande och deras fackliga organisationer bör vara en självklar utgångspunkt för utredningsarbetet.

Arbetsmarknadsutskottet anser att det i propositionen anmälda utredningsarbetet och regeringens förslag med anledning härav bör avvaktas innan riksdagen vidtar lagstiftningsåtgärder av det slag som begärs i motionerna Fi66 (m) och Fi68 (fp). Enligt utskottets mening bör det förslag till tilläggsdirektiv som yrkandet i motion Fi73 (c) innefattar inte leda till ändring av de prioriteringar för utredningen som redovisats i propositionen. Något uttalande härom bör alltså inte göras av riksdagen. Detsamma gäller i än högre grad om yrkandet i motion Fi65 (vpk). Som utskottet ser det leder detta yrkande bort från de problem som föranlett regeringens utredningsinitiativ.

De nu behandlade motionerna avstyrks sålunda i de aktuella delarna av arbetsmarknadsutskottet.

Finansutskottet gör i berörda frågor ingen annan bedömning än arbetsmarknadsutskottet. Från sina utgångspunkter vill finansutskottet understryka betydelsen av ett på arbetsmarknaden väl fungerande förhandlingssystem. Detta har på senare år utsatts för ökade påfrestningar och förhandlingarna har i betydande utsträckning varit förda under hot om stridsåtgärder som också ofta trätt i kraft. Detta har medfört omfattande bortfall av arbetsinsatser med åtföljande negativ inverkan på den ekonomiska tillväxten. Utskottet anser mot denna bakgrund att det är motiverat att se över regelsystemet på förhandlingsområdet. Av det sagda följer att utskottet inte kan acceptera de synpunkter som kommer till uttryck i motion Fi65 (vpk). Det finns enligt utskottet inte heller anledning att föregripa utredningens förslag på sätt som görs i motionerna Fi66 (m) och Fi68 (fp). Finansutskottet biträder propositionens förslag och avstyrker bifall till motionerna Fi65 yrkande 10, Fi66 yrkande 17, Fi68 yrkande 1 och Fi73 yrkande 3.

Deltidsarbetslöshet

I propositionen tar arbetsmarknadsministern upp vissa aspekter på problemet med deltidarbetslösheten. Hon informerar om att hon haft överläggningar med parterna på det statliga och kommunala området samt handeln. Dessa överläggningar förutsätter arbetsmarknadsministern skall leda till att parterna tillsammans med AMS branschvis tar fram planer för hur deltidarbetslösheten skall kunna minskas.

Centern anför i *kommittémotionen Fi73* att målsättningen bör vara att alla som så önskar skall beredas heltidsarbete. Den relativt utbredda förekomsten av deltidstjänster inom vård och omsorg torde i stor utsträckning kunna återföras på kommunernas och landstingens ansträngda ekonomi, som är en följd av den förda ekonomiska politiken. Dessa huvudmän måste få ekonomiska resurser som motsvarar berättigade krav på heltidstjänster. I motionen framhålls vidare att heltidsarbete för alla inte får bli ett självändamål. Målsättningen bör i stället vara att alla ges möjlighet att själva välja arbetsomfattning. Motionärerna tillägger att vad arbetsmarknadsministern anfört antyder en inställning att deltidarbete enbart är av ondo. Uttalandet sägs i detta hänseende prägla en inskränkt överhetssyn som är främmande för en marknadsekonomi av svensk modell. Motionärerna begär att vad de anfört skall delges regeringen.

Frågan om deltidarbetslöshet diskuteras ingående i arbetsmarknadsutskottets yttrande. I detta redovisas utförligt såväl regeringens syn som tänkbara åtgärder. Frågan har tidigare i vår varit uppe till behandling i arbetsmarknadsutskottet.

De riksdagsuttalanden som begärs i motion Fi73 utgör, som arbetsmarknadsutskottet ser det, inte något bidrag till en lösning av det bekymmersamma problem som deltidarbetslösheten utgör. Arbetsmarknadsutskottet avstyrker därför med det anförda motionen i den aktuella delen.

Finansutskottet delar arbetsmarknadsutskottets uppfattning. Regeringsförslagets inriktning på att ytterligare söka öka utbudet av arbets-

kraft är enligt finansutskottet välmotiverat och adekvat som ett led i att underlätta den ekonomiska tillväxten. De deltidsarbetslösa utgör fortfarande en stor outnyttjad arbetskraftsresurs. En snabbare ekonomisk tillväxt bidrar samtidigt till att öka valfriheten att välja arbetsomfattning för de enskilda arbetstagarna. Finansutskottet avstyrker bifall till motion Fi73 yrkande 8.

Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader m.m.

Regeringen föreslår en ökning av arbetsmarknadsverkets förvaltningsanslag på 55 milj.kr. Beloppet fördelar sig med 30 milj.kr. till försöksverksamhet med s.k. jobb-klubbar, 15 milj.kr. för att anskaffa dataterminaler och 10 milj.kr. till förstärkta arbetsförmedlingsinsatser för flyktingar. AMS har vidare i sin framställning hemställt om medel för att påbörja en anskaffning av terminaler till arbetsvägledarna på platsförmedlingarna. För att täcka kostnaderna för de inledande anskaffningarna under nästa budgetår begär AMS 15 milj.kr., vilka som nämnts också utgör en del av den begärda anslagsökningen på 55 milj.kr.

I avvaktan på att AMS i samråd med statskontoret mer ingående preciserar terminalbehoven föreslås i propositionen (bilaga 6) att ytterligare 39 milj.kr. för budgetåret 1990/91 tillförs anslaget B 3 Anskaffning av ADB-utrustning under trettonde huvudtiteln. I anslutning härtil begärs ett utvidgat bemyndigande för beställning av datorutrustning på drygt 30 milj.kr.

Motionärernas ställningstaganden till dessa förstärkningar skiljer sig påtagligt sinsemellan. Moderata samlingspartiet föreslår i kommittémotionen Fi67 en medelsanvisning med 15 milj.kr. för terminalanskaffningen, folkpartiet i kommittémotionen Fi68 en medelsanvisning med 45 milj.kr. för jobb-klubbarna och terminalanskaffningen och centern i kommittémotionen Fi73 en medelsanvisning med 40 milj.kr. för jobb-klubbarna och flyktinginsatserna. I sistnämnda motion efterlyses därutöver ett riksdagsuttalande om att medlen för jobb-klubbar skall tilldelas län som har lägst sysselsättningsgrad och störst arbetslöshet.

Arbetsmarknadsutskottet har ingen erinran mot regeringsförslaget. Finansutskottet tillstyrker med hänsyn härtil de ytterligare 55 milj.kr. som föreslås till *arbetsmarknadsverkets förvaltningsanslag*. Därmed avstyrks de tre motionernas sinsemellan delvis motstridiga förslag till medelsanvisning. Fördelningen av medel för verksamheten med jobb-klubbar m.m. bör ankomma på regeringen att besluta om eller, efter regeringens bestämmande, på AMS. Regionala skillnader i sysselsättning och arbetslöshet förutsätter utskottet, i likhet med arbetsmarknadsutskottet, vara en självklar faktor att beakta i sammanhanget varför något uttalande härom, såsom begärs i motion Fi73 (c), inte är påkallat från riksdagens sida. Med det sagda avstyrker finansutskottet motion Fi67 yrkande 2, Fi68 yrkande 5 och Fi73 yrkandena 4 och 5.

Det anförda innebär att finansutskottet också tillstyrker den medelstildelning och det bemyndigande som begärs till anslaget B 3 *Anskaffning av ADB-utrustning* under trettonde huvudtiteln.

I motionerna Fi67, Fi68, och Fi73 begärs att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som anförts i dem om ökade insatser för flyktingar och invandrare. I *motion Fi67 (m)* yrkas att regeringen skall presentera en samlad bedömning på området i fråga samt förslag till hur flyktingar och invandrare på ett bättre sätt än i dag skall komma in på arbetsmarknaden. Likartade önskemål framställs i *motionerna Fi68 (fp)* och *Fi73 (c)*. Bl.a. lämnas förslag om särskilda arbetsförmedlingsinsatser i nya och mer flexibla former.

Det bör noteras att förutom det ovan redovisade beloppet på 10 milj.kr. föreslår regeringen att 50 milj.kr. anvisas för rekryteringsstöd m.m. för flyktingar och invandrare. I propositionen nämns att en utvärdering av arbetsmarknadsverkets insatser för flyktingar och invandrare kommer att initieras.

Utskottet delar, i likhet med arbetsmarknadsutskottet, motionärernas uppfattning att det är angeläget att snabbt och smidigt kunna slussa ut flyktingar och invandrare på arbetsmarknaden. Med hänvisning till riksdagens ställningstaganden till betänkandet 1989/90:AU11 (rskr. 242) avstyrker utskottet bifall till de på nytt framställda yrkandena om flyktinginsatser i motionerna Fi67 (m) yrkande 3, Fi68 (fp) yrkande 4 och Fi73 (fp) yrkande 7.

Arbetsmarknadsutbildning

Regeringen föreslår två nya försöksverksamheter inom arbetsmarknadsutbildningen, nämligen dels ett stimulansbidrag till deltagare i utbildning för yrken inom verkstadsindustrin, dels bidrag till arbetsgivare för kompetensutveckling av anställda. För dessa satsningar föreslås förstärkningar med 30 milj.kr. resp. 20 milj.kr. Regeringen föreslår därutöver att AMS budget för arbetsmarknadsutbildning upjusteras med 85 milj.kr. så att den i budgetpropositionen föreslagna utbildningsvolymen kan bibehållas trots kostnadsfördyringar.

Moderaterna yrkar i *motion Fi67* avslag på förslaget i alla dess delar med motiveringen att kompetensutveckling inom företag bör bekostas av arbetsgivaren. Behovet av branschmässig utbildning bör stimuleras av branscherna själva, anför motionärerna. Kostnadsfördyringar av utbildningen bör pareras med ökad effektivitet i verksamheten.

Folkpartiet godtar i *motion Fi68* regeringens förslag med vissa undantag. Försöket med kompetensutveckling bör bekostas av redan anvisade medel. Vidare förordas att försöket skall inriktas på små och medelstora företag.

Arbetsmarknadsutskottet delar regeringens syn på det ökade behovet av utveckling och utbildning av redan anställda och anser att det av regeringen föreslagna försöket med bidrag till arbetsgivare för kompetensutveckling av anställda bör prövas. Arbetsmarknadsutskottet har inget att invända mot att lämpliga och intresserade små och medelstora företag också ingår i denna försöksverksamhet men avstyrker den begränsning som ligger i den i *motion Fi68 (fp)* föreslagna inriktningen på små och medelstora företag.

Finansutskottet ansluter sig till arbetsmarknadsutskottets förslag. Från sina utgångspunkter vill utskottet starkt betona behovet av produktivitetsbefrämjande åtgärder. Det är nödvändigt att i både näringsliv och offentlig sektor ta till vara alla möjligheter att höja produktiviteten. Ett sätt är att höja de anställdas kompetens och stimulera deras arbetsmotivation genom kontinuerliga utbildningsinsatser. En kompetenshöjning av arbetskraften är självfallet en angelägenhet för företagen själva. Men det finns enligt utskottet, ur bl.a. ett samhälleligt perspektiv, skäl att underlätta rekryteringen till verkstadsindustrin. Det är därför viktigt att de utökade utbildningsinsatser som förordas i propositionen kommer till stånd, vilket sålunda finansutskottet tillstyrker. Motionerna Fi67 yrkande 4 och Fi68 yrkande 2 avstyrks av finansutskottet.

Som en följd av utskottets ställningstaganden i dessa delar tillstyrker utskottet att anslaget *Arbetsmarknadsutbildning* tillförs ytterligare 105 milj.kr. Det innebär att motionerna Fi67 yrkande 5 och Fi68 yrkande 3 bör avslås av riksdagen.

Finansutskottet instämmer också i arbetsmarknadsutskottets godkännande av regeringens förslag att inleda en försöksverksamhet med utbildningsbidrag i form av *stimulansbidrag* till deltagare i utbildning för yrken i verkstadsindustrin. Utskottet avstyrker därför motionerna Fi67 yrkande 6 och Fi73 yrkande 6 i berörd del.

Som en följd härav föreslår utskottet, med avstyrkande av motionerna Fi67 yrkande 7 och Fi73 yrkande 6 i berörd del, att anslaget *Kontant arbetsmarknadssöd och utbildningsbidrag* tillförs ytterligare 30 milj.kr.

Arbetslöshetsförsäkring

I *partimotion Fi66* aktualiserar moderaterna tidigare framförda krav på att riksdagen skall ta initiativ till en *allmän arbetslöshetsförsäkring*.

Liknande förslag har nyligen prövats och avslagits av riksdagen. Några skäl som motiverar en omprövning av frågan har enligt arbetsmarknadsutskottet inte framkommit. Med hänvisning härtill avstyrker finansutskottet motion Fi66 yrkande 19.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i *motion Fi65* ett tillkännagivande om att regeringen bör ompröva tanken på en *ökad egenavgift i arbetslöshetsförsäkringen*.

Som arbetsmarknadsutskottet framhåller, har ett snarlikt motionsyrkande nyligen prövats och avvisats av riksdagen. Utskottet ser inte skäl för riksdagen att nu ompröva detta ställningstagande. Motion Fi65 yrkande 12 avstyrks därför av finansutskottet.

Sysselsättningsskapande åtgärder

Regeringen föreslår att stödformen bidrag till statliga och kommunala industribeställningar slopas fr.o.m. nästa budgetår. Som motiv härför anförs läget på arbetsmarknaden och den ringa omfattningen av detta stöd (15 milj.kr.). Stödformen har finansierats över reservationsanslaget Sysselsättningsskapande åtgärder, som därutöver föreslås minskat med

80 milj.kr. Samtidigt förordas att anslagsposten insatser för flyktingar och invandrare räknas upp med 50 milj.kr. Nettoeffekten av dessa förslag innebär att det av riksdagen tidigare beviljade anslaget minskas med 45 milj.kr.

Centern uttalar i *kommittémotionen Fi73* att möjligheten att lägga ut industribeställningar bör finnas kvar och avslår därför förslaget att minska anslaget till sysselsättningsskapande åtgärder.

Finansutskottet godtar de i propositionen angivna skälen att stödformen industribeställningar upphör och finner i likhet med arbetsmarknadsutskottet inte anledning att motsätta sig att anslaget sysselsättningsskapade åtgärder minskas med det föreslagna beloppet, 45 milj.kr. Motion Fi73 yrkandena 10 och 11 avstyrks på grund härav.

Arbeterskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen

Liksom arbetsmarknadsutskottet godkänner finansutskottet att medel överförs från fonden för arbetsmiljöförbättringar till arbetarskyddsstyrelsen för att täcka kostnaderna för deltagande i det europeiska standardiseringsarbetet på arbetsmiljöområdet.

Flexibla lönebidrag

Vid sidan av systemet med fasta bidrag för arbetsgivare som anställer handikappade pågår en begränsad försöksverksamhet med flexibla lönebidrag i sju län. Regeringen föreslår att försöket vidgas till att omfatta ytterligare fem län.

Moderaterna, folkpartiet och centern föreslår i *kommittémotionerna Fi67, Fi68 resp. Fi73* att försöken med flexibla lönebidrag skall omfatta hela landet. Folkpartiet anger i sin kommittémotion vissa riktlinjer för hur den utvidgade verksamheten skall bedrivas. Centern föreslår ett tillkännagivande till regeringen om att bidraget till statliga arbetsgivare skall kunna vara lägre än 100 % och erinrar vidare om att ideella organisationer kan ha en svag ekonomi och därför inte kan anställa handikappade om de skall svara för en alltför stor egen löneandel.

Arbetsmarknadsutskottet avstyrkte i betänkandet 1989/90:AU12 motvarande motionsyrkanden. Arbetsmarknadsutskottets mening är att det nuvarande systemet med fasta bidrag bör ersättas av ett flexibelt och till handikappens svårighetsgrad anpassat bidragssystem. Denna övergång bör dock av flera skäl inte ske förrän budgetåret 1991/92. Arbetsmarknadsutskottet vill inte motsätta sig att den nu pågående försöksverksamheten vidgas på det sätt som regeringen har föreslagit. Motionsyrkandena om att verksamheten skall utsträckas att gälla hela landet avstyrks.

Arbetsmarknadsutskottet påpekar att det är ett led i försöksverksamheten att bidrag till statliga arbetsgivare efter överenskommelse i de enskilda fallen sätts lägre än till 100 % av lönekostnaden. Något särskilt riksdagens uttalande härom, vilket begärs i motion Fi73 (c), är således inte påkallat. Med anledning av vad som vidare anförts i samma motion tillägger arbetsmarknadsutskottet att en allmän övergång till ett flexibelt lönebidrag kan komma att vålla temporära problem på områ-

den som för närvarande får hela eller nästan hela lönekostnaden för de handikappade arbetstagarna täckt av lönebidraget. Övergången till ett nytt lönebidragssystem bör enligt utskottet ske successivt.

Med det anförda kan finansutskottet ansluta sig till regeringens förslag om vidgad försöksverksamhet med flexibla lönebidrag och avstyrker motionerna Fi67 (m) yrkande 8, Fi68 (fp) yrkande 8 och Fi73 (c) yrkande 12 i de aktuella delarna.

Samhall

Folkpartiet föreslår i *kommittémotionen Fi68* att riksdagen skall medge att antalet arbetstimmar vid Stiftelsen Samhalls företag får öka med 600 000 och att anslaget till stiftelsens verksamhet på grund härav höjs med 55 milj.kr.

Motionsyrkandet överensstämmer med den folkpartireservation som fogades till arbetsmarknadsutskottets betänkande 1989/90:AU12. Reservationen föll vid kammarens behandling. Arbetsmarknadsutskottet anser inte att det finns skäl att ändra det av riksdagen helt nyligen fattade beslutet i frågan och avstyrker därför bifall till motion Fi68 i berörd del.

Finansutskottet biträder arbetsmarknadsutskottets uppfattning och avstyrker bifall till motionen Fi68 yrkande 9.

Vissa avvikelser från semesterlagen

Riksdagen har nyligen beslutat om en förlängning av den lagstadgade semestern med två dagar. En sådan förlängning motiveras av bl.a. rättviseskäl med hänsyn till gällande olikheter i semesteromfattningen för olika kategorier arbetstagare. Det bortfall i arbetsvolym som semesterförlängningen medför bidrar givetvis ytterligare till att öka bristen på arbetskraft. Mot bakgrund av detta senare föreslås i propositionen att en tillfälligt lagstadgad möjlighet införs att avstå från betald semester samt att sparandet av semester underlättas.

Dessa frågor belyses utförligt i arbetsmarknadsutskottets yttrande. I detta redovisas och diskuteras lagförslaget och dess olika komponenter i såväl materiellt som lagtekniskt hänseende.

Miljöpartiet de gröna yrkar i *motion Fi70* yrkande 13 *avslag på propositionen vad gäller vissa avvikelser från semesterlagen*. Motionärerna anser, med hänvisning till regeringens ombytthet i semesterfrågan, att det är onödigt att krångla till lagstiftningen ytterligare genom en särskild, tillfällig lag. Enligt miljöpartiet är de regler som i dag finns om möjlighet att spara semester till kommande år fullt tillräckliga för att skapa flexibilitet för arbetstagarnas semesteruttag.

Den föreslagna lagen syftar till att öka arbetsutbudet. Med hänsyn till den nuvarande bristen på arbetskraft kan man enligt arbetsmarknadsutskottet inte förkasta lagförslaget i dess helhet såsom föreslagits av miljöpartiet. Med instämmande i det anförda avstyrker finansutskottet motion Fi70 yrkande 13.

I *motion Fi65* yrkande 8 av vänsterpartiet kommunisterna yrkas *avslag på propositionen vad gäller avstående av betald semester-*

ledighet. Förslaget innebär, enligt motionärerna, en oerhört allvarlig försvagning av det sociala skyddet för arbetstagarna. Moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern biträder principen i lagförslaget vad gäller möjligheten att avstå från semester och i stället få ut mera i lön.

Föreliggande lagförslag kan enligt finansutskottet stimulera arbetstagare att öka sin arbetsinsats. Förslaget bör därför genomföras. De farhågor som kommer till uttryck i vissa av motionerna, om att arbetstagare som ej vill utnyttja möjligheten att arbeta på semestern kan komma att mötas negativt av arbetsgivaren, får samtidigt inte negligeras. Den aviserade utvärderingen av effekterna av föreslagen åtgärd bör därför innefatta bl.a. en belysning av arbetsgivarsidans reaktioner i dessa hänseenden.

Med hänvisning till vad som anförts förordar finansutskottet att riksdagen antar lagförslaget i denna del och avslår motion Fi65 yrkande 8.

I propositionen föreslås att en arbetsgivare som är bunden av kollektivavtal skall *underrätta den lokala arbetstagarorganisationen* innan han träffar överenskommelse om avstående av semesterledigheten. I *motion Fi73 (c)* yrkas avslag på detta förslag. Enligt motionärerna är riskerna små för att arbetsgivarna skall missbruka denna möjlighet. Ett sådant krav kan också upplevas som onödigt byråkratiskt.

I *motion Fi65 (vpk)* yrkande 9 begärs — i den mån riksdagen antar förslaget om avstående av betald semesterledighet — att central arbetstagarorganisation skall godkänna överenskommelse om sådant avstående för att överenskommelsen skall bli giltig.

Utskottet anser, i likhet med arbetsmarknadsutskottet, att det i sammanhanget bör räcka med att arbetsgivaren, innan en överenskommelse träffas, underrättar den berörda lokala arbetstagarorganisationen. En sådan underrättelseskyldighet kan bidra till att frågan om avstående av semesterledighet övervägs noga och att arbetstagaren kan få erforderligt stöd från sin fackliga organisation. Finansutskottet yrkar, på de grunder arbetsmarknadsutskottet angivit, bifall till propositionens förslag på denna punkt och avstyrker motionerna Fi65 (vpk) yrkande 9 och Fi73 (c) yrkande 14.

Regeringsförslaget om *förlängd rätt att spara semesterledighet* tillstyrks av folkpartiet i *motion Fi68*. Sparad semester skall enligt folkpartiet dock kunna utnyttjas flexibelt, t.ex. till sabbatsår eller till förkortning av arbetstiden. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett mera genomarbetat förslag om nya regler för såväl semester som arbetstid. Sådana förslag bör syfta till att tillgodose kravet på flexibilitet i arbetslivet och valfrihet för individerna.

Beträffande motionskravet om nya regler för såväl semester som arbetstid vill utskottet hänvisa till vad som anförts i propositionen. Dessa frågor bereds för närvarande i regeringskansliet.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker finansutskottet propositionens förslag på denna punkt och avstyrker motion Fi68 yrkande 6. Riksdagen bör anta lagförslaget i denna del.

Vikten av ökade möjligheter för ett *flexibelt uttag av arbetstid och semester* tas upp av centern i *motion Fi73*. I motionen anføres att del av semester bör kunna läggas ut mera flexibelt, t.ex. genom kortad daglig arbetstid eller kortad veckoarbetstid.

Arbetsmarknadsutskottet påtalar med anledning av motionsyrkandet att frågan om att bygga in en viss flexibilitet kan komma att aktualiseras i samband med lagstiftningsarbetet för de senare etapperna i semesterreformen. Någon åtgärd dessförinnan är inte motiverad.

Finansutskottet anser med hänsyn till det beredningsarbete som nu pågår inom regeringskansliet och till vad som i övrigt anförts att *motion Fi73* yrkande 13 inte påkallar någon åtgärd från riksdagens sida.

Moderata samlingspartiet anför i *motion Fi66* yrkande 18 att regeringens förslag är ett steg i rätt riktning mot en ökning av området för individuella avtal mellan den enskilda arbetstagaren och arbetsgivaren. Motionärerna delar dock inte uppfattningen att den föreslagna lagen till avvikelse från vissa bestämmelser i semesterlagen skall vara giltig endast t.o.m. mars 1992. De nya *reglerna i semesterlagen bör permanentas*.

Som anføres är de omständigheter som nu råder på arbetsmarknaden ett tillräckligt skäl att acceptera vissa avvikelser från semesterlagen, bl.a. principen att betald semesterledighet alltid skall läggas ut. Arbetsmarknadsutskottet anser dock i likhet med propositionen att den föreslagna lagen bör vara en tillfällig åtgärd, motiverad av tillfälliga svårigheter i form av arbetskraftsbrist. Finansutskottet delar denna uppfattning och avstyrker *motion Fi66* yrkande 18 om permanentning av dessa regler i semesterlagen.

För att de föreslagna förändringarna i semesterreglerna skall bli allmänt kända föreslås i propositionen att *särskilda medel avsätts till en informationskampanj*. Den skall rikta sig till alla hushåll och dels belysa de ekonomiska vinsterna av små förskjutningar i semesteruttagen, dels informera om vilka regler som gäller. Ett belopp på 5 milj.kr. beräknas för detta ändamål.

I motionerna *Fi67 (m)*, *Fi68 (fp)*, *Fi73 (c)* och *Fi70 (mp)* yrkas avslag på regeringens förslag i denna del. I *motionerna Fi67 (m)* och *Fi68 (fp)* anføres att arbetsgivarna och de fackliga organisationerna bör stå för denna information. I *motion Fi73 (c)* anføres att en sådan informationskampanj till hushållen bör kunna ske inom ramen för redan anvisade medel för utredningar och information. I *motion Fi70 (mp)* är avslagsyrkandet en konsekvens av att miljöpartiet avvisar regeringens lagförslag.

Med hänsyn till att utskottet i det föregående tillstyrkt regeringsförslagen om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen anser utskottet att det föreslagna beloppet för en informationskampanj är rimligt och bör anvisas. Motionerna *Fi67* yrkande 1, *Fi68* yrkande 7, *Fi73* yrkande 9 och *Fi70* yrkande 14 avstyrks därmed.

I propositionen framhålls att en viktig del i att öka arbetskraftsutbudet är åtgärder som underlättar för pensionärer att fortsätta med sin yrkesverksamhet. Det är också önskvärt att skapa flexibilitet i fråga om arbetsinsats och pensioneringstidpunkt. I detta syfte föreslås att påslagsfaktorn vid uppskjutet uttag av ålderspension höjs från 0,6 till 0,7 % per månad.

I *motion Fi70* (mp) framhålls att förslag till incitament för fortsatt arbete efter pension bör avslås av riksdagen.

I *motion Fi73* (c) poängteras vikten av att skattesystemet inte missgynnar pensionärer. Samma skatteregler skall gälla för pensionärer som för övriga inkomsttagare. Centern förordar i sammanhanget att man inför ett system med höjd grundpension, lika för alla. Härigenom skulle intresset för många pensionärer att stå till arbetsmarknadens förfogande bli större än för närvarande.

Socialförsäkringsutskottet har behandlat frågor om höjd grundpension i sitt betänkande 1989/90:SfU9. Här framhålls att pensionsberedningen bl.a. har till uppgift att göra en allmän översyn av det allmänna pensionssystemet och att ett slutbetänkande kommer att avges under sommaren 1990. Utskottets uppfattning när det gäller den i *motion Fi73* (c) aktualiserade frågan är att resultatet av pensionsberedningens arbete borde avvaktas. Utskottet anser att finansutskottet bör avstyrka bifall till *motion Fi73* yrkande 2.

Finansutskottet anser det vara av stor vikt att i dagens situation med arbetskraftsbrist söka ta till vara alla möjligheter för att öka arbetskraftsutbudet. Pensionärer som kan och vill arbeta vidare efter pensioneringen är en stor arbetskraftsresurs. Att utnyttja denna är till gagn både för samhället och för berörda pensionärer.

Finansutskottet tillstyrker mot denna bakgrund propositionens förslag att höja påslagsfaktorn vid *uppskjutet uttag av pension* och avstyrker därför *motion Fi70* (mp) yrkande 18.

Finansutskottet delar socialförsäkringsutskottets uppfattning att *motion Fi73* yrkande 2 om *höjd grundpension* bör avslås av riksdagen.

Budgetpolitiken

Budgetförslaget 1990/91

Regeringen redovisar i den reviderade finansplanen en stram budget för 1990/91 med ett saldo som i det närmaste är i balans. Det väntade utfallet avviker därmed inte från de beräkningar som tidigare i år har redovisats i budgetpropositionen.

Även om saldot är oförändrat har dock under mellantiden såväl inkomster som utgifter justerats upp med ca 16,5 miljarder kronor. De åtgärder regeringen offentliggjorde i början av april för att stabilisera Sveriges ekonomi beräknas medföra en budgetförstärkning på ca 8 miljarder kronor under budgetåret 1990/91. Härav svarar den tillfälliga höjningen av mervärdeskatten för merparten, eller ca 6 miljarder kronor och lägre utgifter för resten. Räknet på helår blir budgetför-

stärkningen något större på grund av effekterna på utgiftssidan. Att budgetsaldot trots detta inte förbättras sammanhänger bl.a. med att man har gjort nya pris- och löneantaganden, vilka verkar i motsatt riktning. Så t.ex. har antagandet om den samlade lönesummeökningen under år 1991 justerats ned med 1,5 procentenheter till 3,0 % vilket återverkar på beräkningen av de förväntade skatteinkomsterna.

Beräkningen av statsbudgetens inkomster

Moderata samlingspartiet kritiserar i *motion Fi66* yrkande 3 det sätt på vilket beräkningen av statsbudgetens inkomster under budgetåret 1990/91 har lagts upp. Motionärerna karakteriserar den gjorda nedjusteringen av lönesummeutvecklingen som särskilt vilseledande. Den döljer enligt deras mening det förhållandet att den förda finanspolitiken kan väntas leda till ett betydande budgetöverskott. Man vänder sig också mot att de inkomster som inflyter i samband med avskattningen av företagens reserver skall föras till riksgäldskontoret för att där avräknas mot statsskulden. Enligt motionärernas mening bör i princip samtliga statens inkomster redovisas över budgeten. Motionärerna begär att dessa synpunkter skall ges regeringen till känna.

Utskottet instämmer i motionärernas uppfattning att statens inkomster bör redovisas över statsbudgeten. Så sker i princip också. Det förekommer emellertid att en inkomst i sin helhet överförs direkt från en inkomsttitel till ett speciellt ändamål. Så var fallet med den av motionärerna omnämnda tillfälliga förmögenhetsskatten för försäkringsbolag m.fl. där man överförde influtna medel direkt från en inkomsttitel på statsbudgeten till riksgäldskontoret. Förfarandet kan ses som en markering av att denna engångsvisa skatt skulle användas för att skriva ned statsskulden och inte var avsedd för att finansiera löpande utgifter. Indirekt fick åtgärden en bestående effekt på statsbudgeten i och med att utgifterna för statsskuldräntor minskat till följd av nedskrivningen.

Den nu aktuella avskattningen av företagens lagerreserver är också en tillfällig effekt på grund av själva omläggningen av företagsbeskattningen. Den ingår som ett led i skatteomläggningen, och intäkterna från avskattningen skall på motsvarande sätt överföras till riksgäldskontoret för amortering av statsskulden. Nedskrivningen av statsskulden görs i detta fall dels för att man varaktigt skall uppnå en ränteeffekt som är en del av finansieringen av skattereformen, dels med tanke på att avskattningen kan väntas reducera företagens finansiella nettosparande. För ändamålet har en särskild inkomsttitel (1122) tillskapats, vilken i statsbudgeten förts upp med nettobeloppet 0 kr.

I fall som dessa — där man vill tillgodogöra sig ränteeffekten av engångsvisa inkomster av större omfattning — ter det sig enligt utskottets mening som ändamålsenligt med en nettoredovisning av här beskrivet slag. En bruttoredovisning skulle nämligen inte återspegla syftet med inkomstförstärkningen. Den skulle dessutom kunna försvåra bedömningen av de långsiktiga tendenserna i budgetutvecklingen.

De antaganden som ligger till grund för beräkningen av statsbudgetens inkomster överensstämmer med de bedömningar som gjorts i anslutning till andra prognoser i den reviderade finansplanen. Bedömningarna är i så måtto konsistenta. Såsom framhålls i den reviderade finansplanen är löneutvecklingen under 1991 svårbedömd. Inte minst gäller det hänsynstagandet till skattereformen vid lönebildningen. De beräkningar som redovisas i den reviderade nationalbudgeten utgår därför från två olika alternativ för pris- och löneutvecklingen. Utgångspunkten för det lägre alternativet är därvid att lönestegringstakten sänks till 3 % under 1991, vilket är en nivå som förbättrar det svenska relativa kostnadsläget. Av propositionen framgår att en snabbare pris- och löneökningstakt sannolikt skulle leda till ett bättre budgetutfall under budgetåret 1990/91. En sådan höjning av kostnadsläget skulle dock efter några år bidra till att statsfinanserna undergrävs.

Med hänvisning till det anförda finner utskottet det inte motiverat med ett tillkännagivande av den innebörd motionärerna begär. Utskottet avstyrker därför motion Fi66 (m) yrkande 3.

Utskottet kommer på sedvanligt sätt att senare i särskilda betänkanden redovisa förnyade beräkningar av statsbudgetens inkomster (1989/90:FiU44) och utgifter (1989/90:FiU45) för nästa budgetår. I det sammanhanget kommer utskottet också att beakta de ytterligare ändringar som gjorts under riksdagsbehandlingen av regeringens olika budgetförslag. För den som söker definitiva uppgifter om riksdagens ställningstagande i dessa frågor hänvisar utskottet till dessa betänkanden, liksom till utskottets sammanställning över statsbudgeten (1989/90:FiU46).

Långtidsbudgeten

Det strama budgetförslaget skall enligt finansplanen ses mot bakgrund av det överhettade läget på arbetsmarknaden, inflationstrycket och det växande bytesbalansunderskottet. Tillsammans visar dessa omständigheter tydligt att det finns behov av en stram finanspolitik. Också i ett längre tidsperspektiv krävs det enligt regeringen en stram finanspolitik. Utgiftstrycket i den offentliga sektorn är nämligen betydande, vilket framgår av beräkningar i såväl långtidsbudgeten som långtidsutredningen.

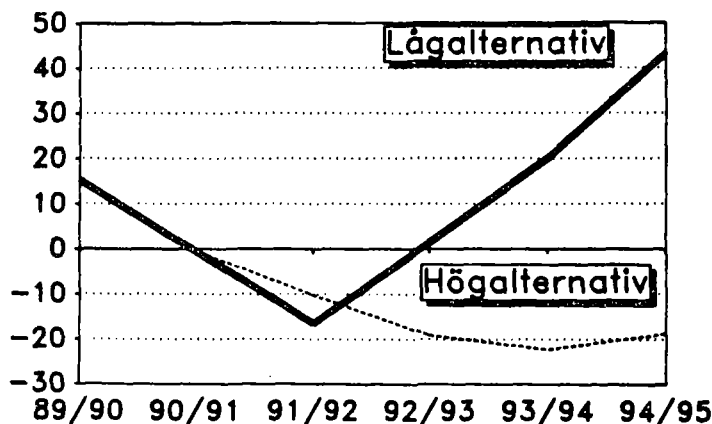
Årets långtidsbudget täcker femårsperioden fram t.o.m. 1994/95. Långtidsbudgeten skall inte ses som en prognos över den mest sannolika utvecklingen. Den är i stället en beräkningsmetod som används för att belysa automatiken i statsbudgeten och effekterna av redan fattade beslut och gjorda åtaganden. Kalkylerna visar med andra ord vilka resurser som kommer att behövas om inga nya åtaganden görs och inga omprövningar sker av nu gällande regelsystem.

Liksom tidigare år är beräkningarna gjorda utifrån en tänkt ekonomisk utveckling enligt två olika alternativ. I det gynnsammare beräkningsalternativet — lågalternativet — antas löneökningarna dämpas till 3 % år 1991 för att därefter stabiliseras vid en årlig ökning på

omkring 5 %. Högalternativet illustrerar konsekvenserna av en mer utdragen kostnadsanpassning där löneökningarna väntas vara nere i nivå med omvärldens först år 1995.

Resultatet av beräkningarna kan sammanfattas i nedanstående diagram som belyser budgetsaldots utveckling.

Diagram 2. Budgetsaldo 1989/90–1994/95. Miljarder kr., löpande priser

Källa: Finansdepartementet

I lågalternativet beräknas utgifterna öka med i genomsnitt 3,9 % per år. Motsvarande ökning i högalternativet är 6,2 %. Skillnaden i utgiftsutveckling mellan alternativen förklaras av bostadssubventionerna, arbetsmarknadspolitiska åtgärder, folkpensioner och andra indexbundna transfereringar. Även kostnaderna för statsskulden är avsevärt högre i högalternativet.

Det samlade offentliga sparandet beräknas i lågalternativet stabiliseras på nivån omkring 4 % av BNP. Skulle emellertid ekonomin utvecklas enligt högalternativet väntas det offentliga sparandet sjunka till ca 0,5 % av BNP mot slutet av perioden.

I propositionen konstateras att det knappast är realistiskt att räkna med att de närmaste årens sparandeöverskott i den privata sektorn skulle kunna kompensera ett så kraftigt fall i det offentliga sparandet som framkommer i högalternativet. Skall den offentliga sektorns sparande kunna hållas konstant mått som andel av BNP, ställs därför stora krav på ökat statligt sparande under åren framöver. Av propositionen framgår att det statliga sparandet under dessa omständigheter måste öka från knappt 20 till 60 miljarder kronor under perioden.

Studien visar också att mycket betydande minskningar av de statliga utgifterna erfordras om det samlade skatte- och avgiftstrycket skall kunna sänkas med en halv procentenhet årligen under perioden fram till 1990-talets mitt.

Sammanfattningsvis konstateras således att skattetrycket kan sänkas endast genom utgiftsnedskärningar och att sådana nedskärningar erfordras även om målet begränsas till oförändrad skattekvot eller ett bibehållet sparande mått som andel av BNP.

Utskottet gör för sin del följande bedömning i anslutning till långtidsbudgetkalkylerna. Dessa kalkyler visar hur statens finanser återigen

kan försämrans vid en något mindre gynnsam allmän-ekonomisk utveckling. Även utan nya statliga utgiftsåtaganden kommer redan vid måttliga pris- och löneökningar budgetunderskottet ånyo att öka. Ett sådant budgetunderskott stimulerar i sin tur efterfrågan i ekonomin, vilket i nuvarande läge med högt kapacitetsutnyttjande skulle utgöra en ytterligare press uppåt på priser och löner. En mer gynnsam utveckling, som innebär att vårt relativa kostnadsläge förbättras, skulle däremot efter några år resultera i ett visst budgetöverskott och ett bibehållet finansiellt sparande i den offentliga sektorn.

Dessa omständigheter visar med all önskvärd tydlighet hur nödvändigt det är att få till stånd en mer dämpad pris- och löneutveckling.

Långtidsbudgeten belyser också hur viktigt det är med en stram utgiftsprövning för att förhindra att statens finanser ånyo försämrans. Av betydelse för samhällsekonomin och sparandet är det samlade skatte- och avgiftstrycket. Riksdagen har vid upprepade tillfällen slagit fast att detta på sikt måste begränsas. Skall detta kunna ske måste omfattande utgiftsbegränsningar komma till stånd framöver.

Beräkningarna i långtidsbudgeten

Moderata samlingspartiet ifrågasätter i *motion Fi66* yrkande 5 värdet av långtidsbudgetberäkningarna. Enligt motionärernas mening är det slags sifferexercis som långtidsbudgeten representerar tämligen meningslös, så länge den endast innebär en mekanisk framräkning av vad hittills fattade beslut om budgetpolitiken leder till. Motionärerna efterlyser klart angivna mål för skattetryckets och de offentliga utgifternas utveckling som utgångspunkter för framtida kalkylarbete av detta slag.

Som framgår av vad utskottet nyss anfört delar inte utskottet motionärernas uppfattning. Rätt utnyttjad kan en långtidsbudget fungera som en varningssignal för regering och riksdag och peka ut områden inom den statliga verksamheten där åtgärder måste vidtas. Långtidsbudgeten illustrerar också på ett enkelt och pedagogiskt sätt vad som händer om statsmakterna inte tar sitt ansvar. Som utskottet redan har berört kan man med den också visa hur stora utgiftsbegränsningar som erfordras under vissa yttre omständigheter för att skattetrycket skall kunna sänkas. Eftersom statsbudgetens utveckling i så hög grad är avhängig den allmän-ekonomiska utvecklingen ter det sig, enligt utskottets uppfattning, inte lika ändamålsenligt att låsa kalkylförutsättningarna på det sätt motionärerna föreslår. Utskottet avstyrker med hänsyn härtill motion Fi66 (m) yrkande 5.

Oppositionspartiernas budgetalternativ

Utskottet tog i början av april ställning till regeringens och oppositionspartiernas förslag till budgetpolitiska riktlinjer. Vid denna gång konstaterade utskottet att de riktlinjer som förordades av moderata samlingspartiet, folkpartiet, centern, vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet de gröna var behäftade med brister eller gav upphov till konsekvenser som utskottet inte kunde godta. Med olika motive-

ringar avstyrkte utskottet därför dessa förslag. Utskottet ställde sig, med riksdagens gillande, samtidigt bakom det förslag till riktlinjer som regeringen förordade för budgetpolitiken.

I de nu aktuella motionerna åberopar resp. parti i allt väsentligt dessa tidigare framlagda förslag till budgetpolitiska riktlinjer. Utskottet har vid sin genomgång av motionerna inte kunnat finna att något nytt tillförts som förändrar bedömningen av själva sakfrågan. Under den dryga månad som förflutit sedan samma fråga senast behandlades av riksdagen har inte heller i övrigt något nytt framkommit som föranleder utskottet att ompröva sitt tidigare ställningstagande. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet de förslag till budgetpolitiska riktlinjer som förordas i *motionerna Fi66 (m) yrkande 2, Fi71 (fp) yrkande 3, Fi74 (c) yrkande 2, Fi65 (vpk) yrkande 2 och Fi70 (mp) yrkande 17.*

De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken

Höga pris- och löneökningar fortsätter att försämra vår internationella konkurrenskraft, vilket utgör ett allvarligt hot mot sysselsättningen inom framför allt den konkurrensutsatta sektorn av ekonomin. Genom skatteomläggningen skapas nya förutsättningar för lönebildning och sparande, vilket bör kunna leda till en lugnare löneutveckling och ett ökat hushållssparande. Samtidigt skapar vårt höga skattetryck problem. Det är därför väsentligt att skatteuttaget framöver kan begränsas.

Skall skattekvoten kunna hållas nere samtidigt som man upprätthåller ett betydande finansiellt sparande i den offentliga sektorn måste budgetpolitiken med nödvändighet vara fortsatt stram. Kraven på stramhet förstärks med hänsyn till den automatik som finns inbyggd i de offentliga utgiftssystemen. Det innebär att rationaliseringarna i den statliga verksamheten måste fortsätta och att utgiftsprövningen måste vara stram och mycket noggrann. Dessutom måste även gjorda utgifts-åtaganden omprövas. Av stor betydelse är att sådana förändringar i utgiftssystemen genomförs planmässigt och på ett sådant sätt att fördelningspolitiska hänsyn skjuts i förgrunden.

Det budgetförslag som regeringen redovisar i den reviderade finansplanen och de budgetpolitiska principer som man där diskuterar svarar enligt utskottets mening väl mot de fördelningspolitiska krav och den stramhet som erfordras. Budgetförslaget överensstämmer också väl med de principer för utgiftsprövningen som riksdagen vid upprepade tillfällen lagt fast, och som enligt utskottets mening alljämt är giltiga. Dessa principer innebär:

- Endast de allra mest angelägna reformerna bör genomföras. Omfattningen av sådana utgiftsökningar måste hållas nere samtidigt som de finansieras genom att andra utgifter minskas.
- Utgiftsbegränsningar måste åstadkommas på vissa områden.
- Arbetet med att begränsa utgiftsautomatiken måste fortsätta.
- Åtgärder som främjar utbudet av arbetskraft måste prioriteras.

- Existerande transfereringssystem måste granskas och en prövning göras av hur väl de tillgodoser uppställda mål. I det sammanhanget måste också bedömas hur systemen inverkar på arbetsvilja och förmögenhetsfördelning.
- Åtgärder måste vidtas för att effektivisera den offentliga verksamheten. Produktiviteten och måloppfyllelsen i olika verksamheter måste granskas och kritiskt prövas, varvid även existerande organisationsformer måste kunna sättas i fråga.
- Det totala skattetrycket måste begränsas.

Täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m.

Regeringen har i bilaga 15 till årets budgetproposition under punkt C 16 föreslagit riksdagen att till Täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m. anvisa ett förslagsanslag på 3 000 milj.kr.

I enlighet med tidigare givna bemyndiganden kan anslaget användas för att täcka de merkostnader som uppkommer på reservationsanslag och obetecknade anslag till följd av nya löneavtal m.m. på det statliga området vilka godkänts av riksdagens finansutskott eller regeringen. Anslaget kan på motsvarande sätt också utnyttjas för förslagsanslag och förslagsvis betecknade anslagsposter som har maximerats av regeringen. Däremot omfattar täckningsanslaget inte affärsverken, inte heller det militära försvaret och civilförsvaret.

Enligt tidigare givna bemyndiganden kan anslaget likaså användas för att bestrida merkostnader av speciell art. Sålunda får anslaget utnyttjas när reservationsanslag, obetecknade anslag eller affärsverk belastas med merutgifter för personliga tjänster inrättade åt dem som av trygghetsnämnden givits rätt att stanna kvar vid en myndighets utlokalisering från Stockholmsområdet.

I propositionen framhåller föredragande statsrådet att regeringen — efter prövning i varje särskilt fall — bör kunna anvisa medel från anslaget för de angivna ändamålen.

När medelsbehovet för avlöningar och pensioner har beräknats under de olika anslagen i budgetpropositionen har beräkningarna utgått från de lönenivåer som enligt avtal gällde vid ingången av 1989. Det nu aktuella täckningsanslaget motsvarar i princip merkostnaderna på de ovan nämnda anslagstyperna för senare ingångna avtal. Av propositionen framgår att medelsbehovet under anslaget har beräknats med utgångspunkt i gällande avtal på det statliga området.

Utskottet har för sin del inget att erinra mot den gjorda medelsberäkningen utan tillstyrker att anslaget förs upp med 3 miljarder kronor under nästa budgetår.

Finansfullmakten och årsbokslut för staten

I kompletteringspropositionen (s. 53) meddelar finansministern att regeringen fram till propositionens avlämnande inte behövt utnyttja finansfullmakten under budgetåret 1989/90. Utskottet tillstyrker regeringens förslag om en finansfullmakt på 2 500 milj.kr. för budgetåret 1990/91.

Vad föredraganden anført i propositionen (s. 50—52) om årsbokslut för staten föranleder inget uttalande från utskottets sida.

1989/90:FiU40

Statliga kreditgarantier

I kompletteringspropositionen (s. 48—49) föreslås att man skall avgiftsbelägga vissa lånegarantier som fortfarande löper och som meddelats enligt numera upphävida författningar om ekonomiskt stöd inom jordbrukets område.

Förslaget avstyrks i *motion Fi74* (c) yrkande 11.

Finansutskottet har tidigare med riksdagens gillande framhållit att den statliga garantiverksamheten bör bära sina egna kostnader, sett över en längre tidsperiod. Utskottet har också påpekat att detta kan ske bara om garantiavgifter tas ut i ökad utsträckning och även äldre garantier avgiftsbeläggs. I överensstämmelse med detta synsätt har riksdagen tidigare antagit lagen (1988:777) om avgift på vissa statliga garantier (prop. 1987/88:150, FiU31, rskr. 399). I en till lagen fogad bilaga anges 17 stödförfattningar vilka numera omfattas av avgiftskravet. Tio av de författningar som uppräknas där är hänförliga till jordbrukets och fiskets område. För dessa skall avgift betalas första gången för budgetåret 1990/91. Avgiften skall därvid beräknas på den utestående garanterade kapitalskulden per den 1 juli 1990.

Av propositionen framgår att det på jordbrukets område finns ytterligare några typer av garantilån som ännu inte har kommit att omfattas av avgiftskravet. Det gäller lån som beviljats med stöd av fyra numera upphävida författningar. Eftersom det alltså finns utestående lån av detta slag bör, enligt föredragande statsrådet, avgift införas även för dessa lån. De lån det är fråga om har beviljats med stöd av följande författningar:

- kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering,
- kungörelsen (1963:305) om statligt kreditstöd till förvärv och drift av jordbruk m.m.
- kungörelsen (1967:443) om statlig garanti för lån till maskinhållning inom jordbruket m.m.
- kungörelsen (1967:453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m.m.

Enligt finansutskottets mening bör avgift tas ut för alla typer av statliga garantier. Något skäl att undanta garantier beviljade med stöd av de fyra nämnda författningarna finns inte. Utskottet biträder således den i propositionen förslagna lösningen att även lånegarantier av detta slag skall avgiftsbeläggas från och med budgetåret 1990/91. Under första året bör avgiften därvid beräknas på kapitalskulden per den 1 juli 1990.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet *motion Fi74* (c) yrkande 11 och tillstyrker propositionen i motsvarande del.

Riksgäldskontoret tillhandahåller sedan länge s.k. rörliga krediter åt vissa statliga myndigheter, företag och affärsverk. De rörliga krediterna används som rörelsekapital och liknar de checkräkningskrediter privata företag har hos banker.

Förändringar i rörliga krediter redovisas i statsbudgeten. Om den samlade dispositionen av rörliga krediter väntas öka under ett efterföljande budgetår förs ökningen upp på budgetens utgiftssida. Ett minskat utnyttjande av rörliga krediter noteras på motsvarande sätt som en negativ post på utgiftssidan.

Eftersom förändringarna inverkar på statens upplåningsbehov har det ansetts önskvärt att ha med denna redovisning i statsbudgeten. Under senare år har emellertid alltmer av statens utgifter för upplåning lyfts ut från statsbudgeten. Det ursprungliga motivet för redovisningen är därmed inte längre aktuellt.

Mot bakgrund härav förordas i den reviderade finansplanen (s. 52—53) att förändringar i rörliga krediter inte skall redovisas som en del av statsbudgeten från och med budgetåret 1990/91. Utskottet har för sin del inget att erinra mot en sådan lösning.

Kompensation till myndigheter och statsbidragsmottagare för breddad mervärdeskatt m.m.

Statliga myndigheter skall enligt regeringens förslag till reformerad mervärdeskatt (prop. 1989/90:111) redovisa utgifter för mervärdeskatt enligt nya principer. Syftet härmed är att uppnå konkurrensneutralitet mellan statlig egenregiverksamhet och upphandling från en fristående entreprenör. Förändringarna är avsedda att träda i kraft budgetåret 1991/92. Från och med detta budgetår skall budgetsystemet läggas om. Anslag kommer att föras upp exkl. mervärdeskatt och myndigheterna skall redovisa sina utgifter med skatten frånräknad. Kompensationen för ingående mervärdeskatt kommer myndigheterna att få i särskild ordning.

I sina huvuddrag är systemet tänkt att fungera på följande sätt. När en myndighet betalar en faktura kommer utbetalningen av hela fakturabeloppet liksom hittills att göras över statens checkräkning. Vid bokföringen avräknas det fakturerade beloppet exkl. mervärdeskatt som en utgift mot myndighetens anslag eller mot eventuella intäkter i myndighetens verksamhet. Den ingående mervärdeskatten däremot avräknas som en negativ post mot budgetens särskilda inkomsttitel för mervärdeskatt. Mervärdeskatten kompenseras således genom en avräkning direkt mot statsbudgetens inkomstsida.

Den i samma proposition föreslagna breddningen av mervärdeskatten är avsedd att gälla fr.o.m. ingången av 1991. Eftersom man i budgetförslaget för budgetåret 1990/91 inte har tagit hänsyn till denna förändring uppkommer under första halvåret 1991 en brist på anslagsmedel motsvarande ca 500 milj.kr. Problemet försvinner dock när det nya budgetsystemet träder i kraft den 1 juli 1991.

Finansministern hänvisar i den reviderade finansplanen (s. 53—55) till det ekonomiska läget och behovet av åtstramning i samhällsekonomin och föreslår mot denna bakgrund att myndigheter och statsbidragsmottagare inte skall ges någon kompensation för första halvårets effekter av den breddade mervärdeskatten. På motsvarande sätt bör enligt hans mening någon kompensation inte utgå för förslaget om tillfällig höjning av mervärdeskatten, ej heller för de redan beslutade åtgärderna inom mervärdeskatteområdet vilka har trätt i kraft under innevarande år. Enligt finansministern bör således myndigheterna anpassa sin verksamhet till givna ekonomiska ramar.

Utskottet har för sin del inget att erinra mot den föreslagna lösningen.

Utredning om de privata finansiella transaktionernas roll

I *motion Fi72* av Grethe Lundblad m.fl. (s) begärs en utredning om de privata finansiella transaktionernas roll för den ekonomiska utvecklingen. Motionärerna anser att det saknas beskrivningar av hur industrins vinster och kapitalflöden utvecklats. Vinsterna har ökat mycket kraftigt de senaste åren samtidigt som löneutvecklingen varit betydligt måttligare. Av fördelningspolitiska skäl är det viktigt att den passiva näringsverksamheten bättre belyses och dess samhällsekonomiska roll analyseras, anför motionärerna.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att studera och följa de finansiella transaktionernas omfattning och betydelse för den svenska ekonomin. Den finansiella sektorn har varit en snabbt expanderande sektor. Utredningen om beskattningen av den finansiella sektorn (dir. 1989:36) har i uppdrag att göra en förutsättningslös bedömning av hur den finansiella sektorn bör behandlas i det nya enhetliga skattesystem som förelagts riksdagen. I uppdraget ingår att belysa de samhällsekonomiska och fördelningspolitiska effekterna av utredningens förslag. Arbetet skall vara avslutat inom några veckor.

Vidare har i långtidsutredningen (SOU 1990:14 jämte bilagor) gjorts särskilda studier av det finansiella systemet. Dels diskuteras de finansiella marknadernas roll i ekonomin och beskrivs branschens utveckling, dels diskuteras ett antal framtidsfrågor av vikt för de svenska finansiella marknaderna. Till de problem som diskuteras hör t.ex. EG-integrationens betydelse.

Eftersom en stor del av det material som motionärerna efterlyser redan finns eller inom en snar framtid kommer att vara tillgängligt ser inte utskottet anledning att vidta några åtgärder med anledning av motionen. Motion Fi72 avstyrks av utskottet.

Kapitalbudget i statsbudgeten m.m.

I *motion Fi701* av Birgitta Hambræus och Stina Eliasson (båda c) begärs att kapitalbudgeten återinförs i den svenska statsbudgeten och att investeringar i infrastrukturen särredovisas i budgetpropositionen. Motionärerna pekar i motionen på flera viktiga investeringar i infrastrukturen som bör komma till stånd i Sverige. Alla angelägna investe-

ringar kan enligt motionärerna inte motiveras direkt med ekonomiska fördelar. Investeringar av denna typ bör inte få leda till att vi får en underbalanserad statsbudget. Utgifter för långsiktigt värdefulla investeringar bör inte få påverka budgeten på samma sätt som utgifter för konsumtion. Regeringen bör därför enligt motionärerna undersöka om införandet av en kapitalbudget skulle innebära fördelar i dessa avseenden.

Kapitalbudgeten slopades år 1981. Den syftade till att öppet redovisa förändringar i statens förmögenhet. Under 1960-talet förändrades inställningen till statsbudgeten. Förmögenhetsintresset kom i bakgrunden och större vikt lades vid budgetens stabiliseringspolitiska roll. Man skapade en totalbudget som inte gjorde skillnad på utgifter för driftkostnader och för investeringar.

Under senare år har allt fler poster lyfts ut från statsbudgeten. Det gäller affärsverkens investeringsutgifter, bostads- och studielån. De affärsverksinvesteringar som väntas ge marknadsmässig avkastning kan finansieras direkt genom lån hos riksgäldskontoret. Försök pågår att finansiera även vissa myndigheters investeringar genom lån hos riksgäldskontoret. Den periodiserade kostnaden för dessa investeringar kommer att belasta förvaltningsanslaget och därmed statsbudgeten.

Det kan hävdas att med dessa åtgärder tillgodoses ett av motionärernas önskemål, nämligen att investeringsutgifter inte skall belasta statsbudgeten. Statsbudgeten får i större utsträckning inslag av driftbudget.

Det kan i sammanhanget nämnas att riksrevisionsverket (RRV) i mars 1989 fick i uppdrag att utreda formerna för att finansiera och redovisa statliga myndigheters investeringar. Det kan förutsättas att frågan om en samlad redovisning av statens investeringar kommer att prövas i detta sammanhang.

Utskottet vill slutligen understryka att vad utskottet här diskuterat är olika former av redovisning och finansiering av de statliga investeringar som förväntas ge marknadsanpassad avkastning. Investeringar som inte förväntas ge avkastning och har inslag av statlig subvention bör såsom hittills redovisas över statsbudgeten.

Utskottet anser inte att motionen bör föranleda någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida. Motion Fi701 avstyrks av utskottet.

Samordnad låneförvaltning

I *motion Fi708* av Berit Oscarsson och Maud Björnemalm (båda s) framhålls att ett antal statliga verk lämnar finansiellt stöd i form av lån till olika typer av projekt. Det gäller bl.a. statens energiverk samt sådana sektorforskningsorgan som byggforskningsrådet och styrelsen för teknisk utveckling. Enligt motionärerna har denna låneverksamhet fört med sig att resp. verk byggt upp en egen låneförvaltning som bedrivs fristående och utan samordning verken emellan. Givetvis finns det särdrag inom de olika sektorerna, påpekar motionärerna som dock anser att en samordnad låneförvaltning med stor säkerhet skulle vara

ekonomiskt fördelaktig utan att särdragen för den skull går förlorade. Regeringen bör därför på lämpligt sätt pröva frågan om en samordning av sektorforskningsorganens låneförvaltning.

Utskottet får med anledning härav anföra följande. Såsom motionärerna själva framhåller torde den finansiella stödverksamhet som sektorforskningsorgan m.fl. bedriver, utmärkas av särdrag som gör att dessa låneformer inte kan behandlas enhetligt. Så t.ex. kan det vara fråga om lån som antingen är subventionerade eller som egentligen är villkorade bidrag. I fall som dessa torde det i allmänhet vara lämpligast att berörda sektorsorgan bevakar lånen utifrån de villkor som är förknippade med verksamheten. Om emellertid lånen lämnas på rent marknadsmässiga villkor torde samordningsfördelar kunna uppnås genom att låneförvaltningen samlas på ett ställe.

Frågor av detta slag övervägs med fördel i anslutning till den fördjupade budgetprövning som successivt kommer att införas inom statsförvaltningen. I den mån effektivitetsvinster och besparingar kan göras förutsätter utskottet att regeringen i detta sammanhang prövar sådana möjligheter utan något särskilt initiativ från riksdagens sida. Utskottet avstyrker med hänvisning härtill motion Fi708 (s).

Lönekostnadspålägg för pensionärer

I *motion Fi721* av Lars Leijonborg (fp) yrkas att de bestämmelser ändras som gör att myndigheter belastas med lönekostnadspålägg för anställda som är pensionärer. För samtliga anställda betalar statliga myndigheter lönekostnadspålägg (LKP) på det utbetalade lönebeloppet. Pålägget motsvarar de lagstadgade sociala avgifterna samt vissa andra arbetsgivaravgifter. Motionären anser att detta pålägg bör vara lägre om myndigheten anställer en pensionär. Det skulle öka statliga myndigheters benägenhet att anlita äldre personal.

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Systemet med lönekostnadspålägg innebär en betydande förenkling av de administrativa rutinerna för debitering av olika arbetsgivaravgifter. Pålägget görs generellt i samband med alla löneutbetalningar. För budgetåret 1989/90 är pålägget 40 %.

Riksförsäkringsverket behöver inte debitera varje myndighet för avgiften utan de överförs centralt för alla myndigheter från inkomsttitteln Pensionsmedel där alla belopp för lönekostnadspålägg samlas. Det är således ett administrativt enkelt och smidigt system såväl för myndigheterna som för riksförsäkringsverket. Att differentiera pålägget med hänsyn till personalens ålder eller på annat sätt skulle innebära visst administrativt merarbete och kräva andra tekniska lösningar än för närvarande. Om det enhetliga lönekostnadspålägget å andra sidan skulle visa sig vara ett väsentligt hinder för att anlita äldre personal förutsätter utskottet att regeringen vidtar åtgärder för att minska dessa hinder.

Utskottet ser inte anledning för riksdagen att ta något initiativ i frågan. Motion Fi721 avstyrks av utskottet.

I motion Fi722 av Margit Gennser (m) begärs ett klargörande av vilka anslagsposter i budgetpropositionen som är preciserade eller endast är indikativa. Motionären nämner som exempel på svårtolkade poster vissa delar av utvecklingsbiståndet.

Utskottet har viss förståelse för motionärens synpunkter att det ur budgetpropositionen är svårt att utläsa vilka anslagsposter som endast är preliminärt beräknade och vilka som är mer definitiva. Under budgetarbetets och budgetårets gång kan självfallet saker inträffa som förändrar förutsättningarna för anslag. Detta gäller i synnerhet inom utvecklingsbiståndet.

Regeringen är bunden av de beslut om anslag som riksdagen fattat. Vissa typer av anslag får dock överskridas under vissa förutsättningar. Inom ett anslag har regeringen ansetts ha frihet att omfördela resurserna förutsatt att medlen används för de ändamål som angivits och att inte särskilda uttalanden gjorts under riksdagens budgetbehandling. Praxis skiftar emellertid mellan olika utgiftsområden. Enligt vad utskottet erfärut kommer denna fråga att behandlas av budgetpropositionsutredningen (dir. 1989:13). Utskottet ser mot denna bakgrund inte anledning för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motion Fi722.

Hemställan

Utskottet hemställer

Den ekonomiska politiken

1. beträffande de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

a) att riksdagen med anledning av proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 1 i berörd del och motion 1989/90:Fi71 yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi66 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi70 yrkandena 2 i berörd del samt 16 och 1989/90:Fi74 yrkande 1 i berörd del godkänner vad utskottet förordat om *stabiliseringspolitiska åtgärder* och som sin mening ger regeringen detta till känna,

res. 1 (m)

res. 2 (c)

res. 3 (v)

res. 4 (mp)

b) att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 1 i berörd del och med avslag på motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi66 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi70 yrkande 2 i berörd del, 1989/90:Fi71 yrkande 2 och 1989/90:Fi74 yrkande 1 i berörd del godkänner vad utskottet förordat om *inriktningen på längre sikt* ,

res. 1 (m)

res. 2 (c)

res. 3 (v)

res. 4 (mp)

res. 5 (fp)

2. beträffande *sambandet ekologi och ekonomisk politik*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi70 yrkande 1 och
1989/90:Fi74 yrkande 3,

res. 6 (c, v, mp)

3. beträffande *tillfälligt höjd mervärdeskatt*
att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fi65 yrkandena
3 och 13, 1989/90:Fi66 yrkande 6, 1989/90:Fi70 yrkandena 5, 6,
7 och 8 samt 1989/90:Fi74 yrkande 6 antar det i proposition
1989/90:150 bilaga 4 punkt 1 framlagda förslaget till lag om
tillfällig höjning av mervärdeskatten,

res. 7 (m)

res. 8 (c)

res. 9 (v)

res. 10 (mp)

4. beträffande *statsskuldspolitiken*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi66 yrkande 20,

res. 11 (m)

5. beträffande *bemyndigande om statlig upplåning*
att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:150 bilaga 1
mom. 9 och med avslag på motion 1989/90:Fi66 yrkande 4
bemyndigar regeringen att ta upp lån enligt lagen (1988:1387)
om statens upplåning,

res. 12 (m)

6. beträffande *penningpolitiken*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi66 yrkande 21 och
1989/90:Fi74 yrkande 7,

res. 13 (m)

res. 14 (c)

res. 15 (fp) - motiv.

7. beträffande *anknytning till EMS*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi66 yrkande 23,

res. 16 (m, fp)

8. beträffande *riksbankens oberoende*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi66 yrkande 22,

res. 17 (m, fp)

9. beträffande *åldersgränsen för allemanssparande*
att riksdagen antar det i proposition 1989/90:150 bilaga 4 punkt
2 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1983:890) om
allemanssparande,

10. beträffande *allemansfondernas utdelningsrätt*
att riksdagen

dels antar följande som *Utskottets förslag* betecknade ändring
av 18 § lagen (1983:890) om allemanssparande:

18 §

Fondbestämmelserna för en allemansfond skall ange att

1. fonden är en allemansfond för vilken denna lag gäller,
2. fondbolaget skall föra register över innehav av fondandelar och inte skall utfärda fondandelsbevis,

3. *utdelning till fondandelsägarna inte skall ske,*

4. inlösen av fondandel skall ske i de fall och på de villkor som anges i denna lag och i aktiefondslagen (1974:931).
3. inlösen av fondandel skall ske i de fall och på de villkor som anges i denna lag och i aktiefondslagen (1974:931).

Fondbestämmelserna skall också innehålla närmare regler om fondandelsägarstämma.

Fondbestämmelserna får ange att belopp motsvarande sammanlagt högst två procent av fondens värde vid utgången av det närmast föregående kalenderåret skall utdelas årligen till viss stiftelse eller visst trossamfund eller annan sammanslutning, dock endast om mottagaren är en svensk juridisk person och inte har till syfte att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas eller andra enskildas ekonomiska intresse.

dels beslutar om en sådan ändring av ingressen till det i proposition 1989/90:150 bilaga 4 punkt 2 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1983:890) om allemanssparande som föranleds härav,

11. *beträffande allemansfonder och aktiefonder för icke börsnoterade bolag*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi74 yrkandena 4 och 5,
res. 18 (c)

12. *beträffande pensionssparande i bank*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi66 yrkande 10,
res. 19 (m)

13. *beträffande startsparande för barn och ungdom*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi66 yrkande 9,
res. 20 (m)
res. 21 (fp) - motiv.

14. *beträffande avskaffande av löntagarfonderna*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi66 yrkandena 11, 12 och 13,

res. 22 (m, fp, c)

res. 23 (v) - motiv.

res. 24 (mp) - motiv.

15. *beträffande investeringsskatten för vissa byggnadsarbeten*

att riksdagen med bifall till vad utskottet anfört och med avslag på motion 1989/90:Fi66 yrkande 7 antar följande

Förslag till
Lag om ändring i lagen (1989:471) om
investeringskatt för vissa byggnadsarbeten

1989/90:FiU40

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1989:471) om investeringskatt för vissa byggnadsarbeten skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

För byggnadsarbete, som påbörjas under tiden den 27 maj 1989 — den 31 december 1991, skall investeringskatt betalas till staten, om arbetet utförs i annan kommun i Stockholms län än Norrtälje och Södertälje, i Uppsala och Håbo kommuner i Uppsala län, i *Kungsbacka kommun i Hallands län, i Göteborgs, Härryda, Kungälv, Mölndals, Partille och Stegningsunds kommuner i Göteborgs och Bohus län samt i Ale och Lerums kommuner i Älvsborgs län* och arbetet helt eller till övervägande del avser

För byggnadsarbete, som påbörjas under tiden den 27 maj 1989 — den 31 december 1991, skall investeringskatt betalas till staten, om arbetet utförs i annan kommun i Stockholms län än Norrtälje och Södertälje *samt* i Uppsala och Håbo kommuner i Uppsala län och arbetet helt eller till övervägande del avser

1. bensinstation, reparationsverkstad för motorfordon, parkeringshus eller sådan parkeringsanläggning som ej inrättas i anslutning till ny bostadsbebyggelse,

2. butiks-, kontors-, bank-, hotell- eller restauranglokaler,

3. förvaltningsbyggnad,

4. kyrkliga eller andra samlingslokaler eller nöjeslokaler,

5. sporthall eller annan idrottsanläggning,

6. bostadshus som uppförs utan statligt stöd och inte är avsett uteslutande för fritidsändamål, eller

7. bostadshus som är avsett uteslutande för fritidsändamål, om arbetet ingår i ett byggnadsföretag som omfattar mer än ett sådant hus.

Rivning av byggnad anses vid tillämpning av denna lag inte som byggnadsarbete.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 1990.

res. 25 (m, fp)

16. beträffande *arbetsmiljöavgiften*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi66 yrkande 8,

res. 26 (m, fp)

17. beträffande *tillfälligt obligatoriskt sparande*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi66 yrkande 14 och 1989/90:Fi71 yrkande 5,

res. 27 (m, fp)

res. 28 (mp)

18. beträffande *förlängd föräldraförsäkring*

a) att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 11 och 1989/90:Fi70 yrkande 3,

res. 29 (v, mp)

res. 31 (m, fp, c) - motiv.

b) att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi70 yrkande 4,

res. 30 (mp)

res. 31 (m, fp, c) - motiv.

19. beträffande *bidrag till friskolorna*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi71 yrkande 4,

res. 32 (m, fp, mp)

*Arbetsmarknadsfrågor*20. beträffande *arbetsmarknadspolitiken inriktning*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi66 yrkande 16, 1989/90:Fi70 yrkande 15 och 1989/90:Fi73 yrkande 1,

res. 33 (m)

res. 34 (c)

res. 35 (mp)

res. 36 (v) - motiv.

21. beträffande *förhandlingsregler och strejkskdestånd*

att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 10, 1989/90:Fi66 yrkande 17, 1989/90:Fi68 yrkande 1 och 1989/90:Fi73 yrkande 3,

res. 37 (m)

res. 38 (fp, c)

res. 39 (v)

22. beträffande *deltidsarbetslöshet*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi73 yrkande 8,

res. 40 (m, fp, c, mp)

23. beträffande *anslag till arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader*

att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt B 1 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 2, 1989/90:Fi68 yrkande 5 och 1989/90:Fi73 yrkandena 4 och 5 för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln — utöver av riksdagen tidigare anvisade medel (1989/90:AU11, rskr. 242) — till *Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader* anvisar ett ramanslag på 55 000 000 kr.,

res. 41 (m)

res. 42 (fp)

res. 43 (c)

24. beträffande *anskaffning av ADB-utrustning*

a) att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:150 bilaga 6 för budgetåret 1990/91 under trettonde huvudtiteln — utöver av riksdagen tidigare anvisade medel (1989/90:FiU19, rskr. 180) — till *Anskaffning av ADB-utrustning* anvisar ett reservationsanslag på 39 000 000 kr.,

b) att riksdagen medger att datorutrustning beställs — utöver tidigare medgivet belopp — till ett värde av högst 31 590 000 kr.,

25. beträffande *insatser för flyktingar och invandrare*
att riksdagen avslår motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 3,
1989/90:Fi68 yrkande 4 och 1989/90:Fi73 yrkande 7,
res. 44 (m, fp, c, mp)

26. beträffande *kompetensutveckling*
att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 4
och 1989/90:Fi68 yrkande 2 godkänner vad som anförts i propo-
sition 1989/90:150 bilaga 5 punkt B 3 mom. 1 i fråga om bidrag
till arbetsgivare i försöksverksamheten för att stödja kompetens-
utveckling,

res. 45 (m)

res. 46 (fp, mp)

27. beträffande *anslag till arbetsmarknadsutbildning*
att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:150 bilaga 5
punkt B 3 mom. 2 samt med avslag på motionerna
1989/90:Fi67 yrkande 5 och 1989/90:Fi68 yrkande 3 för budget-
året 1990/91 under tionde huvudtiteln — utöver av riksdagen
tidigare anvisade medel (1989/90:AU11, rskr. 242) — till *Arbets-*
marknadsutbildning anvisar ett reservationsanslag på
105 000 000 kr.,

res. 47 (m) - villk. 45

res. 48 (fp) - villk. 46

28. beträffande *stimulansbidrag*
att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 6
och 1989/90:Fi73 yrkande 6 i berörd del godkänner vad som
anförts i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt B 4 mom. 1 i
fråga om utbildningsbidrag i form av stimulansbidrag,
res. 49 (m, c, mp)

29. beträffande *anslag till utbildningsbidrag m.m.*
att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:150 bilaga 5
punkt B 4 mom. 2 samt med avslag på motionerna
1989/90:Fi67 yrkande 7 och 1989/90:Fi73 yrkande 6 i berörd del
för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln — utöver av
riksdagen tidigare anvisade medel (1989/90:AU11, rskr. 242) —
till *Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag* anvisar ett
förslagsanslag på 30 000 000 kr.,

res. 50 (m, c) - villk. 49

30. beträffande *allmän arbetslöshetsförsäkring*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi66 yrkande 19,
res. 51 (m, fp, c, mp)
res. 52 (v) - motiv.

31. beträffande *ökad egenavgift i arbetslöshetsförsäkringen*
att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi65 yrkande 12,
res. 53 (v)

32. beträffande *sysselsättningsskapande åtgärder*
att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:150 bilaga 5
punkt B 5 och med avslag på motion 1989/90:Fi73 yrkandena
10 och 11

dels godkänner att stödet till industribeställningar tas bort
fr.o.m. den 1 juli 1990,

dels för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln — med ändring av tidigare beslut om medelsanvisning (1989/90:AU11, rskr. 242) — till *Sysselsättningsskapande åtgärder* anvisar ett reservationsanslag på 1 774 000 000 kr.,

res. 54 (c)

33. *beträffande medel till arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen*

att riksdagen godkänner vad som anförts i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt C 1 om överföring av medel från fonden för arbetsmiljöförbättringar,

34. *beträffande flexibla lönebidrag*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 8, 1989/90:Fi68 yrkande 8 och 1989/90:Fi73 yrkande 12 godkänner vad som förordats i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt C 6 om att utvidga försöksverksamheten med flexibelt lönebidrag med ytterligare fem län,

res. 55 (m, fp, c, mp)

35. *beträffande Samhall*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi68 yrkande 9,

res. 56 (fp, c, v)

36. *beträffande avslag på propositionen vad gäller vissa avvikelser från semesterlagen*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi70 yrkande 13,

res. 57 (mp)

37. *beträffande avstående från semesterledighet*

att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Fi65 yrkande 8 antar det i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt 4 framlagda förslaget till lag om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen (1977:480) såvitt avser 3 § första och andra stycket, 4 och 5 §§,

res. 58 (v)

38. *beträffande underrättande av arbetstagarorganisation*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 9 och 1989/90:Fi73 yrkande 14 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen (1977:480), såvitt avser 3 § tredje stycket,

res. 59 (m, fp, c, mp)

res. 60 (v)

39. *beträffande förlängd rätt att spara semesterledighet*

att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Fi68 yrkande 6 antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen (1977:480), såvitt avser 6 §,

res. 61 (fp)

40. *beträffande flexibelt uttag av arbetstid och semester*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi73 yrkande 13,

res. 62 (m, fp, c)

41. beträffande *permanentning av de nya reglerna i semesterlagen*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi66 yrkande 18,
res. 63 (m, fp)

42. beträffande *återstående delar av lagförslaget*

att riksdagen antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen (1977:480), i den mån det inte omfattas av vad utskottet hemställt ovan,

43. beträffande *anslag till information om semesterfrågor*

att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt A 5 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 1, 1989/90:Fi68 yrkande 7, 1989/90:Fi70 yrkande 14 och 1989/90:Fi73 yrkande 9 till *Information om semesterfrågor* för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag på 5 000 000 kr.,

res. 64 (m, fp, c, mp)

res. 65 (v) - villk. 58

44. beträffande *uppskjutet uttag av pension*

att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Fi70 yrkande 18 antar det i proposition 1989/90:150 bilaga 3 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring,

res. 66 (mp)

45. beträffande *höjd grundpension*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi73 yrkande 2,

res. 67 (c)

Budgetpolitiken

46. beträffande *beräkningen av statsbudgetens inkomster*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi66 yrkande 3,
res. 68 (m)

47. beträffande *beräkningarna i långtidsbudgeten*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi66 yrkande 5,
res. 69 (m)
res. 70 (fp) - motiv.

48. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken*

att riksdagen med avslag på motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 2, 1989/90:Fi66 yrkande 2, 1989/90:Fi70 yrkande 17, 1989/90:Fi71 yrkande 3 och 1989/90:Fi74 yrkande 2 godkänner de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som förordats i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

res. 71 (m)

res. 72 (fp)

res. 73 (c)

res. 74 (v)

res. 75 (mp)

49. beträffande *anslag till täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m.*

att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:100 bilaga 15 punkt C 16 till *Täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m.* för budgetåret 1990/91 under trettonde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag på 3 000 000 000 kr.,

50. beträffande *utnyttjande av finansfullmakten*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 13,

51. beträffande *finansfullmakten*

att riksdagen med bifall till proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 8 bemyndigar regeringen att för budgetåret 1990/91, om arbetsmarknadsläget kräver det, besluta om utgifter i enlighet med vad som förordats intill ett sammanlagt belopp på 2 500 000 000 kr.,

52. beträffande *årsbokslut för staten 1988/89*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 12,

53. beträffande *statliga kreditgarantier*

att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Fi74 yrkande 11 antar det i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 10 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1988:777) om avgifter för vissa statliga garantier,

res. 76 (c)

54. beträffande *redovisning av rörliga krediter i statsbudgeten*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 11,

55. beträffande *kompensation till myndigheter m.fl. till följd av förändringar inom mervärdeskatteområdet*

att riksdagen lägger till handlingarna vad som anförts i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 14,

56. beträffande *utredning om de privata finansiella transaktionernas roll*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi72,

57. beträffande *kapitalbudget i statsbudgeten m.m.*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi701,

58. beträffande *samordnad låneförvaltning*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi708,

59. beträffande *lönkostnadspålägg för pensionärer*

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi721,

res. 77 (m, fp)

att riksdagen avslår motion 1989/90:Fi722.

Stockholm den 29 maj 1990

På finansutskottets vägnar

Anne Wibble

Närvarande: Anne Wibble (fp), Roland Sundgren (s), Lars Tobisson (m), Arne Andersson i Gamleby (s), Gunnar Björk (c), Per Olof Håkansson (s), Rune Rydén (m), Iris Mårtensson (s), Lisbet Calner (s), Arne Kjörnsberg (s), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp)*, Ivar Franzén (c), Lars-Ove Hagberg (vpk), Carl Frick (mp), Marianne Carlström (s) och Sonia Karlsson (s).

* Ej närvarande vid mom. 38.

1. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 1 a och b)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar med "Den bedömning" och på s. 47 slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

I kretsen av industriländer, som präglas av stabil ekonomisk expansion, sticker Sverige av med en rejäl avmattning, vilken är hemmagjord till sin karaktär. Av tabell 3 framgår att regeringen sett sig föranlåten att revidera ned den väntade *tillväxten* från strax över till under 1 % både i år och nästa år. Beträffande år 1991 återges prognosen enligt alternativ 2, vilket bygger på det mera realistiska löneantagandet, men enligt kompletteringspropositionen skulle bruttonationalprodukten (BNP) inte ens i det optimistiska alternativ 1 stiga med mer än 0,9 %. Med hänsyn till att befolkningstillväxten leder till ännu lägre ökningstal för BNP per invånare, finns det skäl att tala om ren stagnation.

Tabell 3. Försörjningsbalans och nyckeltal
(procent där ej annat anges)

	1990		1991	
	jan	april	jan alt 2	april alt 2
BNP	1,3	0,8	1,4	0,5
Export	2,9	2,4	3,0	2,9
Import	3,5	4,1	4,0	4,0
Bruttoinvesteringar	1,7	2,6	0,0	-1,0
Lagerinvesteringar	0,0	0,1	0,0	-0,3
Privat konsumtion	1,3	1,1	2,8	2,3
Offentlig konsumtion	1,7	1,5	1,1	0,4
Statlig	2,0	2,4	0,0	0,4
Kommunal	1,6	1,2	1,5	0,3
Lönestegring	7,5	8,5	7,0	8,0
Prisstegring dec-dec	7,7	9,8	7,6	9,4
Prisstegring årsgenomsnitt	7,9	10,0	7,8	9,1
Handelsbalans mdr. kr.	22,4	12,0	21,9	12,0
Bytesbalans mdr. kr.	-37,5	-50,7	-54,0	-72,4

Anm: jan = regeringens budgetproposition 1990

april = regeringens kompletteringsproposition 1990

Källor: Budgetpropositionen och kompletteringspropositionen 1990

Exporten förutses möta svårigheter. Ökningstalen ligger under 3 % trots en mer än dubbelt så snabb marknadstillväxt, vilket vittnar om att marknadsandelar snabbt går förlorade till följd av den ogynnsamma kostnadsutvecklingen i Sverige. *Importen* utvecklas däremot i år snabbare än vad som förutsågs i januari, vilket är anmärkningsvärt mot bakgrund av den väntade avmattningen.

Att importen ändå inte ökar mer med nuvarande kostnadstendenser sammanhänger med omslaget beträffande *investeringarna*. Industrins investeringar väntas enligt den reviderade nationalbudgeten (RNB) utvecklas från en ökning med 16 % 1989 via en svag ytterligare uppgång i år till en minskning nästa år med 8 %.

Den lilla tillväxt som återstår bärs således upp av *konsumtionen*. Regeringen brukar berömma sig av återhållsamhet med offentliga utgifter och samtidigt förebrå medborgarna för alltför stark köplust. Ändå steg den privata konsumtionen 1989 inte med mer än 0,7 %, medan den offentliga växte med nära 2 %. Även i år ökar den offentliga konsumtionen snabbare än den privata. Prognosen att uppgången på den offentliga sidan 1991 skall stanna under en halv procent är — i synnerhet vad beträffar den kommunala sektorn — inte realistisk. Även om ett kommunalt skattestopp sätts in, lär det bli svårt att ens komma ned till det gamla 1-procentsmålet för volymexpansionen. Det finns således skäl att räkna med att det slutliga utfallet jämfört med regeringens förväntningar kommer att innebära en viss omfördelning från privat till offentlig konsumtion nästa år.

Förutsägelsen i finansplanen att *lönenivån* skulle stiga med endast 7,5 % i år framstod som osannolik redan när den gjordes. Regeringen har nu justerat upp sin prognos till 8,5 %. Denna gäller dock endast under förutsättning av att pågående omförhandlingar inte leder till nya påslag och att löneglidningen blir måttlig. Att skriva in sådana villkor i en bedömning av de ekonomiska utsikterna är meningslöst. Påståendet i kompletteringspropositionen att prisklausulerna i avtalen för 1990 formulerades före beslutet om 1990 års skattereform är dessutom felaktigt vad beträffar det för den framtida kostnadsutvecklingen kanske mest skadliga av dem alla, nämligen statstjänstemannaavtalet. Med beaktande av det aktuella läget på arbetsmarknaden och den fortsatta högskattepolitiken kan erfarenhetsmässigt lönestegringen i år nu antas överskrida 10 % och kanske nå 12 %.

Beträffande år 1991 bygger regeringen sina kalkyler på att lönenivån stiger med endast 3 %. Ett sådant antagande är inte bara helt orealistiskt utan också grovt vilseledande. En så kraftig neddragning av löneutvecklingstakten mellan två år saknar allt stöd av erfarenheten. Det kan t.o.m. hävdas att den svenska modellen för lönebildning tycks vara förenad med ett slags golv vid 6—7 % årlig lönestegring. Även om efterfrågan på arbetskraft blir lägre nästa år, finns det många vakanser inom exempelvis den offentliga sektorn som väntar på att bli fyllda. Skatteomläggningen kommer inte att nämnvärt påverka lönekraven, eftersom marginalskalettnaderna uppvägs av andra skattehöjningar. Det är för övrigt avslöjande att en löneökning på 8 % nästa år anges som trolig i RNB, där 3-procentsalternativet beskrivs som ett löst antagande. Enligt utskottets uppfattning kan även en prognos på 8 % visa sig alltför snålt tilltagen.

Under årets första kvartal steg priserna med hela 6,5 %, vilket endast obetydligt underskred *inflationen* under hela förra året. På årsbasis ligger inflationstakten nu över 10 %, vilket är mer än dubbelt så snabbt som i jämförbara länder. I stor utsträckning ligger orsaken i

politiskt beslutade prishöjningar. Regeringens nya prognos på 9,8 % ligger sannolikt någon procentenhet för lågt. Prisstegringstakten får antas ligga på ungefär oförändrad nivå nästa år, även om en avsaktning kan väntas ske mot slutet av 1991, eftersom de nya skattehöjningarna är koncentrerade till årets början.

Mest anmärkningsvärd och samtidigt mest oroväckande är ändå den snabba försämringen av *bytesbalansen*. Underskottet växer med i stort sett 20 miljarder kronor i taget. I föregående års reviderade finansplan bedömdes det 1989 stanna vid 17 miljarder kronor. Det blev drygt 33 miljarder kronor, vilket var en försämring med 20,3 miljarder kronor sedan 1988. Enligt finansplanen i januari skulle det 1990 uppgå till 37,5 miljarder kronor. Nu ligger regeringens prognos på drygt 50 miljarder kronor. Det är den nivå som man i januari förutsåg för nästa år, men i den reviderade finansplanen har nu den siffran höjts till över 70 miljarder kronor.

Om *färhågorna* för nästa år visar sig riktiga, motsvarar bytesunderskottet ca 5 % av BNP, vilket är avsevärt mer än vad som förekom under krisåren kring 1980. Till skillnad från den tiden är handelsbalansen fortfarande positiv, även om försämringen sedan slutet av förra året har varit snabb. Den post i bytesbalansen som utvecklas mest ogynnsamt är emellertid räntebetalningarna till utlandet. Dessa växer snabbt främst till följd av den omfattande upplåning som sker utomlands för att finansiera köp av utländska företag, fastigheter och aktier. Nu medges det i den reviderade finansplanen att avkastningen på dessa investeringar ofta återinvesteras utomlands och kanske aldrig kommer att föras hem till Sverige. I detta sammanhang förtjänar det påpekas att det vid sidan av det växande bytesunderskottet sker en snabb utströmning av svenskt investeringskapital. Detta slags internationalisering är i och för sig välkommen, men det är ett problem att utländska placerare inte visar samma intresse för satsningar i vårt land.

Särskilt bekymmersamt är att det är svårt att se när tendensen till växande underskott i bytesbalansen skall kunna brytas. Ett underskott på drygt 70 miljarder kronor 1991 betyder att räntekostnaderna för utlandsskulden påföljande år växer med ca 7 miljarder kronor. Den snabba kostnadsökningen i Sverige medför fortsatta marknadsförluster för exporten, vilket möjligen motverkas av att konjunkturavmattningen dämpar importen, men handelsbalansen blir i bästa fall oförändrad. Om svenska investerares intresse för utländska placeringar inte bara är en tillfällig portföljanpassning efter valutaregleringens slopande utan — vilket är mera troligt — ett utslag av en strukturell och därmed mera bestående förskjutning, kan bytesbalansen mycket väl försämrats med ytterligare 20 miljarder kronor 1992.

Mot bakgrund av särskilt bytesbalansens snabba försämring är det inte förvånande att *räntenivån* i Sverige har höjts kraftigt under det senaste halvåret. Respektavståndet till euronäntorna, som länge varit 2–3 procentenheter, har vidgats avsevärt. I synnerhet som den internationella ränteutvecklingen under överblickbar tid verkar bli uppåtriktad torde vi få räkna med en hög svensk räntenivå trots konjunk-

turdämpningen. Så länge bytesunderskottet växer och placeringskapital strömmar ut krävs det allt större räntemarginaler till omvärlden. Det betyder att investeringsklimatet i Sverige försämras ytterligare.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att regeringens ekonomiska politik har fört vårt land till den unika situationen att den svagaste tillväxten bland OECD-länderna förenas med den snabbaste inflationen och att detta sker samtidigt med en hisnande ökning av sparandeunderskottet sådant detta avläses i bytesbalansen. Självklart håller inte detta i längden.

Regeringens ekonomiska politik

I kompletteringspropositionen gör regeringen ett femte försök för året att visa handlingskraft på det ekonomisk-politiska området, nu för säkerhets skull under beteckningen handlingsprogram. Så mycket handling handlar det emellertid inte om. I den mån det inte rör sig om tidigare presenterade ställningstaganden saknas i stort sett konkreta åtgärdsförslag. I övrigt innehåller de tio punkterna mest allmänna målsättningar och resonemang.

Utskottet har ingen svårighet att ansluta sig till den inledningsvis tecknade problembilden med snabb inflation, svag tillväxt och lågt sparande som främsta inslag. Det är också riktigt att dessa problem inte bör lösas genom avsteg från valutapolitikens mål utan genom en intern anpassning av utbud och efterfrågan samt insatser för att förbättra ekonomins funktionssätt.

Regeringens stora svårighet är emellertid att den hindras från att vidta de rätta åtgärderna av den socialistiska ideologin. Den första punkten i handlingsprogrammet avser den i annat sammanhang presenterade skatteomläggningen, vilken betecknas som den enskilda åtgärd som har störst inverkan på den ekonomiska utvecklingen framöver. Det skulle ha varit sant, om den inneburit ett närmande till förhållandena i vår omvärld och inte haft som mål att slå vakt om Sveriges rekordhårda skattetryck. Det är obegripligt att man tror sig stimulera sparande och en mer ändamålsenlig kapitalanvändning genom att höja beskattningen av kapital och företagande med närmare 40 miljarder kronor. Inte ens arbetsutbudet stimuleras på det sätt som marginalskattelättnader i sig borde föranleda, eftersom dessa finansieras genom höjningar av andra skatter.

Ett annat område där regeringen sitter fast i förlegade föreställningar gäller lönebildningen. Trots att alla tidigare påverkansförsök har misslyckats, nu senast greppet med en s.k. riksmidlare, återkommer i handlingsprogrammet både förmaningar och hot. Men centralt samordnade förhandlingar är inte nyckeln till ett trenderbrott i kostnadsstegringen. Och det är verklighetsfrämmande att tro att löneutvecklingen för nästa år skulle kunna läggas fast redan nu. Lönebildning är en kontinuerligt fortgående process, som äger rum på tusentals arbetsplatser runt om i landet. Den påverkas främst av samspelet mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft och av den förda skattepolitiken. Att den kommande skatteomläggningen inte kan väntas nämnvärt dämpa löne-

kraven beror naturligtvis på att skattetrycket inte sänks. Vad som kan utträttas på politisk väg är att skapa gynnsamma förutsättningar för en återhållsam löneutveckling, medan direkt inblandning i avtalsrörelserna enligt utskottets uppfattning inte skall förekomma.

Över huvud taget finns det i regeringens nypåkomna entusiasm för utbudspolitik en benägenhet, vilken återspeglas på flera ställen i handlingsprogrammet, att flytta ambitionen att detaljstyra från ekonomins efterfrågesida till dess utbudssida. Men utbudspolitik handlar i grunden om att förbättra ekonomins funktionssätt genom att frigöra olika marknader, och det är raka motsatsen till interventionism och nya regleringar.

Allmänna riktlinjer

Enligt utskottets mening krävs det på det ekonomisk-politiska området en snabb kursomläggning, för vilken nyckelbegreppen är utbudspolitik och avreglering. Den erforderliga åtstramningen av finanspolitiken skall ske genom minskningar på statsbudgetens utgiftssida. Skattetrycket skall inte höjas utan sänkas. Olika marknader skall frigöras för att fungera bättre. Tillgångar och verksamheter som lika bra eller bättre kan skötas i enskild regi skall föras över till privata händer. Inte minst viktigt är det att ta konsekvenserna av misslyckandena med statlig företagsamhet och bryta upp de offentliga monopolen inom barnomsorg, utbildning och vård för att därmed öppna för konkurrens och frihet att välja mellan olika alternativ.

Ansatsen är således strukturpolitisk till sin karaktär. När nu utvecklingen så tydligt är på fel väg och avmattningen sätter in, kan det förefalla frestande att pröva några snabba ingrepp i ekonomin från statsmakternas sida i syfte att ställa allt till rätta. Men den bistra sanningen är att åtminstone 1990 och 1991 är stabiliseringspolitiskt förlorade år. Återfall i en aktiv konjunkturpolitik med försök att detaljstyra efterfrågan skulle bara göra ont värre. Krisbekämpningen måste därför ges en långsiktig inriktning.

Avmattningen kan hjälpa oss att fokusera på den fråga som alltmer framstår som avgörande för Sveriges framtid: hur skall det åter kunna bli intressant för såväl svenskar som utlänningar att investera och verka i vårt land? Ett uttömmande svar på den frågan måste inrymma ett stort antal åtgärder som har det gemensamma syftet att skapa ett gott näringslivsklimat. Grundläggande för dem alla skall vara insikten att den tid är förbi då Sverige kunde utmärka sig och skaffa sig fördelar genom att gå sin egen väg. Det snabbt växande internationella beroendet gör det nödvändigt att vi i stället närmar oss förhållandena i jämförbara och vad avser ekonomisk utveckling mer framgångsrika länder.

Minskade offentliga utgifter, sänkta skatter och avreglering är av stor betydelse för att återge Sverige dynamik och livskraft. Men för att skapa goda investeringsförutsättningar måste fler krav tillgodoses. En fjärde hörnsten bör bli en förstärkning av infrastrukturen. Under senare år, då kostnaderna för transfereringssystem och andra välfärds-

anordningar har stigit över alla bräddar, har sådana i ett avancerat samhälle nödvändiga inslag som bl.a. väl fungerande kommunikationsnät kommit att bli allvarligt eftersatta. Regeringens besked i kompletteringspropositionen att anslag ur den infrastrukturfond som föreslagits får dröja till en stabiliseringspolitiskt lämplig tidpunkt vittnar om att man inte förstår betydelsen av sådana satsningar för Sveriges förmåga att hävda sig i den internationella konkurrensen.

En starkt bidragande orsak till obenägenheten att satsa i Sverige är osäkerheten om den framtida energipolitiken. Den planerade förtida avvecklingen av kärnkraften skulle slå hårt mot särskilt de elintensiva delarna av basindustrin, som dessutom i stor utsträckning är lokaliserade till redan utsatta regioner. Ett stort antal studier som nyligen framlagts visar att regeringens energipolitik inrymmer betydande motsägelser och står i strid med riksdagens miljöpolitiska beslut. I en specialstudie till 1990 års långtidsutredning dras slutsatsen att den förda energi- och miljöpolitiken dessutom inte är förenlig med en årlig tillväxttakt på minst 2 %. Enligt utskottets mening måste tillväxtmålet sättas än högre, vilket således förutsätter en mer produktions- och välfärdsfrämjande energipolitik. Ett grundläggande krav är att gjorda investeringar i kärnkraft — i enlighet med folkomröstningens resultat — skall utnyttjas så länge det är motiverat utifrån samhällsekonomiska och säkerhetsmässiga aspekter.

Intresset för att investera i Sverige påverkas också negativt av rådande ovisshet beträffande Sveriges medverkan i det europeiska integrationsarbetet. Den långa tvekan med beslutet om Öresundsbron har inte bara uppfattats som ett tecken på ointresse för infrastrukturell utbyggnad utan även tolkats som ett utslag av isolationism och motvilja mot närmare kontakter med kontinenten. Pågående förhandlingsprocess mellan EFTA och EG om bildandet av ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde (EES) har på sistone stött på svårigheter. Även om den kan slutföras, får EES enligt utskottets mening inte ses som något annat än en etappstation på vägen mot Sveriges anslutning till EG. Ett klagande principbeslut med denna innebörd skulle betyda mycket för att Sverige skall framstå som något mer än en randstat utan erforderlig kontakt med det allt intensivare ekonomiska samarbetet i Europa.

I motionerna Fi71 (fp) yrkande 2 och Fi74 (c) yrkande 1 redovisas en inriktning av den ekonomiska politiken på längre sikt som i väsentliga avseenden överensstämmer med vad som anförs i motion Fi66 (m). Enligt utskottets mening är emellertid förslagen i de förstnämnda motionerna inte tillräckligt långtgående, varför de avstyrks av utskottet.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi66 yrkande 1 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Innebörden härav är att utskottet avstyrker propositionens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken samt motionerna Fi65 yrkande 1, Fi70 yrkande 2 och 16 samt Fi71 yrkande 1.

dels att utskottets hemställan under 1 a) och 1 b) bort ha följande lydelse:

1989/90:FiU40
Reservationer

1. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

a) att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 1 i berörd del samt motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi70 yrkandena 2 i berörd del och 16, 1989/90:Fi71 yrkande 1 samt 1989/90:Fi74 yrkande 1 i berörd del godkänner vad som förordats i motion 1989/90:Fi66 yrkande 1 i berörd del om *stabiliseringspolitiska åtgärder* samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

b) att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 1 i berörd del samt motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi70 yrkande 2 i berörd del, 1989/90:Fi71 yrkande 2 samt 1989/90:Fi74 yrkande 1 i berörd del godkänner vad som förordats i motion 1989/90:Fi66 yrkande 1 i berörd del om *inriktningen på längre sikt* samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

2. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 1 a och b)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 38 börjar med "Mot bakgrund" och på s. 47 slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

Den internationella ekonomin avmattas något under innevarande år men kommer enligt flertalet prognoser att stabiliseras eller vända uppåt igen under 1991. Samtidigt kommer den svenska ekonomin att fortsätta att försvagas om inte den ekonomiska politiken läggs om i rätt riktning. Utskottet anser, till skillnad från vad som anförs i propositionen och i motion Fi71 (fp), att en finanspolitisk åtstramning av den totala efterfrågan kommer för sent i nuvarande konjunkturläge. Den ekonomiska politiken bör i stället ges den inriktning som förordas i motion Fi74 (c) och som redovisas längre fram.

Regeringen har ingått en politisk överenskommelse med folkpartiet om ett åtstramningspaket. Uppgårelsen ingår i de förslag som proposition 1989/90:150 presenterar i 10 punkter. Flertalet åtgärder finns emellertid redan som yrkanden i riksdagen och överensstämmer i långa stycken med vad centern tidigare föreslagit. Det gäller framför allt senareläggningen av föräldraförsäkringen och semesterveckan, införandet av arbetsgivarperioden och upphävandet av pris- och hyresstoppet. Andra åtgärder, såsom momshöjningen, avfärdades redan för ett år sedan av en enig opposition vari folkpartiet ingick. Motiveringen var

att skattehöjningar ej var önskvärda i det rådande konjunkturläget. Utskottet finner det märkligt att folkpartiet nu, ett år senare, anser att en momshöjning bör genomföras. Utskottet delar uppfattningen som framförs bl.a. i motionerna Fi74 (c) och Fi66 (m) att en momshöjning i nuvarande konjunkturläge endast tenderar att förstärka problemen i ekonomin.

Regeringens förslag för ekonomin presenteras som ovan nämnts i form av ett handlingsprogram i 10 punkter. Dessa punkter innefattar bl.a. den uppgörelse om den ekonomiska politiken som träffats med folkpartiet. Handlingsprogrammet innebär också till viss del att regeringen upprepar tidigare beslut, bl.a. den överenskommelse som våren 1989 slöts mellan socialdemokraterna och centerpartiet. Därutöver redovisas några nya förslag. Slutligen förs allmänna resonemang om inriktningen av den ekonomiska politiken. Detta gör att utskottet finner det meningsfullt att endast kommentera vissa delar av regeringsprogrammet.

Skattereformen genomförs i enlighet med tidigare framlagda förslag av regeringen och folkpartiet, men därutöver ingår i propositionen vissa åtstramningsförslag. Det gäller bl.a. momshöjningen och sänkningen av barnbidragsökningen. I propositionen anförs att skattereformen är den enskilda åtgärd som har störst inverkan på den ekonomiska utvecklingen framöver. Utskottet instämmer i detta. Därmed inte sagt att inverkan enbart är positiv. Enligt utskottets uppfattning finns dess värre mycket som talar för att skattereformen i den utformning den givits av regeringen och folkpartiet i väsentliga avseenden förstärker de samhällsekonomiska problemen på kort sikt.

Utskottet anser att skattereformen borde utformas så att den kan bidra till att

- växla ned det höga svenska pris- och kostnadsläget,
- skapa förutsättningar för en bättre externbalans, en ökad produktivitet och en lägre ränta.

Detta innebär att utskottet anser att genomförandet av skattereformen så långt möjligt måste integreras i den övriga ekonomiska politiken. Vid utformningen av skattereformen måste också den rådande ekonomiska konjunkturen beaktas. Utskottet anser mot denna bakgrund att skattereformen, sådan den föreslagits av regeringen och folkpartiet, fått en olycklig utformning.

Skattereformens finansiering kommer att höja konsumentpriserna med över 3 % för vart och ett av åren 1990 och 1991.

Detta är en följd av att man valt att i stor utsträckning använda en höjning och en breddning av mervärdeskatten för att finansiera sänkningen av inkomstskatterna. Utskottet är kritiskt till en finansiering via mervärdeskatt av flera skäl. Mervärdeskatten slår relativt sett hårdast mot dem med litet konsumtionsutrymme — det är en dålig finansieringsväg fördelningspolitiskt. En höjd enhetlig mervärdeskatt saknar, inte minst på miljöområdet, önskvärd styreffekt — bl.a. därför avvisar utskottet en generell momshöjning. Mervärdeskattehöjningar får också omedelbar effekt på konsumentpriserna — det är en dålig

finansieringsväg ur stabiliseringspolitisk synvinkel. Mervärdeskattehöjningar som föreslås av regeringen och folkpartiet ovanpå det höga pris- och kostnadsläget i övrigt är enligt utskottets mening inte tillrädliga.

Förutsättningen för att skattereformen på ett nöjaktigt sätt skall kunna infogas i den aktuella ekonomisk-politiska situationen är återhållsamhet med *direkt* prishöjande finansieringsmetoder. I annat fall riskerar reformen att via kompensationskrav öka på inflationstakten. Tendenser till detta har redan förmärkts genom att arbetstagersidan i avtalsförhandlingar begärt kompensation för skattereformens prishöjande effekter.

Den fördelningspolitiska helheten av reformen måste också vara sådan att alla samhällsgrupper får del av skattesänkningarna. Låg- och medelinkomsttagare skall inte betala höginkomsttagarnas skattesänkningar. Det samlade skatteuttaget från höginkomsttagargrupperna kan inte tillåtas minska som en följd av reformen, eftersom den syftar till omfördelning genom totalfinansiering. Ett sänkt skatteuttag för höginkomsttagare skulle rubba den samhällsekonomiska balansen och bidra till förstärkta krav på löne- och transfereringsökningar. I förlängningen skulle detta leda till nya skattehöjningar och att reformen vittrar sönder. Skattereformens stabilitet är således beroende av det fördelningspolitiska utfallet.

Ett annat stort samhällsekonomiskt problem är det alltför låga sparandet. Utskottet anser att skattereformens effekter härvidlag är osäkra. Sänkta skattesatser och avdragsbegränsningar för lån torde visserligen minska lånebenägenheten och därmed bidra till ökat sparande. För småsparare försämrars dock villkoren på flera punkter. Allvarligast är att det föreslås att sparavdraget helt tas bort.

Skattetrycket har under 1980-talet stigit kraftigt och ligger nu på en nivå över 56 % av BNP. Momshöjningen innebär att skatterna höjs ytterligare. Skattereformen riskerar därtill att överfinansieras genom att de s.k. dynamiska effekterna underskattas.

Uppgörelsen mellan regeringen och folkpartiet om ett ekonomiskt åtstramningspaket samt skattereformen höjer enligt utskottets uppfattning skattetrycket. Den tillfälliga arbetsmiljöavgiften försvinner visserligen år 1991 men detta sker oberoende av den uppgörelse som träffats mellan regeringen och folkpartiet. Kompensationen till arbetsgivarna för den arbetsgivarperiod som föreslås, och som centern ställer sig bakom, innebär att arbetsgivaravgifterna sänks. Detta uppvägs dock för företagen av att de får ta över kostnaderna för sjukförsäkringen de första fjorton dagarna av en sjukdomsperiod. Att påstå att nettot av dessa åtgärder skulle sänka skattetrycket är endast ett akademiskt resonemang eftersom följderna för företagen av åtgärderna i princip blir ett oförändrat kostnadstryck.

Skattereformen ökar också människors bidragsberoende. Rundgången skatter—bidrag ökar dramatiskt. En självklar samhällsekonomisk strävan borde i stället vara att söka minska denna rundgång.

För att skattereformen på smidigast möjliga sätt skall kunna infogas i den konjunkturpolitiskt aktuella situationen måste, som utskottet anför, utformningen vara sådan att inte de negativa tendenserna i

samhällsekonomin förstärks på det sätt som skattereformen gör i regeringens och folkpartiets version. Utskottet förordar i stället den utformning av skattereformen som framförts i flera partimotioner av centerpartiet.

Skattereformen sådan den föreslås av centerpartiet innebär i likhet med regeringens och folkpartiets förslag att reformen fullföljs med genomförande av det andra steget den 1/1 1991. Med beaktande av de dynamiska effekterna finansieras den fullt ut. Dagens skattesystem har klara brister beträffande den fördelningspolitiska effektiviteten. En självklar strävan måste därför vara att skattereformen skall bidra till att förbättra den fördelningspolitiska rättvisan så att målet skatt efter bärkraft kan nås. Utskottet anser att betydligt mer grundliga fördelningspolitiska studier av regeringens och folkpartiets förslag till skattereform borde ha genomförts av ett neutralt analysinstitut innan beslut fattas av riksdagen. Detta är också något som föreslagits av centerpartiet. Vid en genomgång av de olika förslagen till skattereform anser utskottet att centerpartiets förslag ger ett bättre fördelningspolitiskt utfall för låg- och medelinkomsttagare än regeringens och folkpartiets förslag.

Centerpartiets förslag till skattereform innebär också en betydligt mindre rundgång av skatter och bidrag samt ett lägre genomslag på priserna. Denna lägre inflationspåverkan är en följd av att centerpartiet i betydligt mindre utsträckning än regeringen och folkpartiet använder sig av direkt prishöjande indirekta skatter för att finansiera skattereformen. Centerpartiets förslag innebär tvärtom att vissa indirekta skatter sänks — bl.a. momsen på mat och momsen på hotell- och restaurangtjänster. Det förhållandet att centerpartiet höjer de indirekta skatterna betydligt mindre än vad regeringen föreslår samt därtill differentierar momsuttaget med lägre moms på nödvändig konsumtion bidrar starkt till att de fördelningspolitiska målen klaras utan att bidragen behöver höjas i den utsträckning som regeringen föreslår. Regeringens och folkpartiets förslag till skattereform leder däremot till omfattande bidragshöjningar. Bidragen måste finansieras med skatter. Därmed ökar den s.k. rundgången av skatter och bidrag. Centerns alternativ medför mindre rundgång och ett lägre skattetryck.

Mervärdesskatten höjs tillfälligt från 19 % till 20 % den 1 juli 1990. Detta innebär höjda skatter med 5,7 miljarder kronor budgetåret 1990/91 och med sammanlagt 9,6 miljarder kronor under hela den tid höjningen skall gälla. Utskottet motsätter sig, som framgått, denna momshöjning.

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion Fi74 (c) att stimulanser för det frivilliga hushållssparandet i nuvarande konjunkturläge är bättre än höjda skatter. Sparande främjar investeringar och förbättrar bytesbalansen utan att driva upp kostnadsläge och skattetryck. Att vidta ytterligare sparfrämjande åtgärder i det nuvarande ekonomiska läget är nödvändigt.

Lagfäst sjuklön aviseras vidare i propositionen. Detta innebär att arbetsgivarna övertar ansvaret för sjukskrivningar under de fjorton första dagarna av en sjukdomsperiod. Detta förslag har som princip

tidigare bl.a. framlagts av centerpartiet — då under benämningen arbetsgivarperiod. Att regeringen nu aviserar att man kommer att ge arbetsgivarna full kompensation via sänkta arbetsgivaravgifter överensstämmer också med förslag som centern fört fram. Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion Fi74 (c) att små och medelstora företag måste ges en möjlighet att försäkra sig bort från kostnadsansvaret. Utskottet beklagar att något sådant förslag inte aviseras i propositionen.

Sänkt barnbidragshöjning. Överenskommelsen mellan regeringen och folkpartiet innebär också en mindre höjning av barnbidragen än vad som tidigare aviserats. Barnbidragshöjningarna skulle utgöra en direkt kompensation till barnfamiljerna för skattereformens verkningar. Nu sänks alltså denna kompensation. Åtskilligt fler barnfamiljer än enligt tidigare beräkningar kommer därmed att förlora på skattereformen.

Uppskjuten föräldraförsäkring. Genomförandet av regeringens vallöfte om utbyggd föräldraförsäkring skjuts på framtiden. På liknande sätt har folkpartiet aviserat att man skjuter på genomförandet av vallöftet om vårdnadsbidrag till alla småbarnsföräldrar. Centern har sagt nej till utbyggd föräldraförsäkring och förordar i stället vårdnadsbidrag. Utskottet anser i likhet med centern att vårdnadsbidrag skall införas år 1991. Det är viktigt ur rättvisesynpunkt och bidrar också till att klara efterfrågan på barnomsorg. Enligt utskottets uppfattning talar inte konjunkturutvecklingen för att skjuta upp införandet av vårdnadsbidraget.

Kommunalt skattestopp. Propositionen föreslår ett tvåårigt förbud för kommunerna att höja utdebiteringen. Den kommunala konsumtionen har det senaste decenniet vuxit med en genomsnittlig årstakt om ca 2 %, dvs. väsentligt mer än vad riksdagen uttalat. Ökningstakten har emellertid till stor del orsakats av statliga direktiv och pålagor, exempelvis inom omsorgs- och tillsynsverksamheter. Kommunerna och landstingen har därigenom fått ekonomiska problem. Denna utveckling har förstärkts av den socialdemokratiska regeringen, som under samma tid kraftigt urholkat värdet av statsbidragen till den kommunala sektorn samt genomfört direkta indragningar från sektorn.

Utskottet anser att skillnaderna i skatteuttag mellan olika kommuner är alltför stora. Skillnaden mellan den högsta och den lägsta kommunalskatten uppgår för år 1990 till 6,79 kr. per skattekrona. Denna skillnad orsakas till största delen inte av skillnader i servicegrad och effektivitet utan är framför allt en följd av skillnader i skattekraft mellan olika kommuner. Människor i kommuner med lägst genomsnittlig inkomst betalar de högsta kommunalskatterna.

Utskottet anser i likhet med vad som anges i propositionen och också påpekas i bl.a. motion Fi74 (c) att skattereformens mål att nedbringa marginalskatterna inte bör urholkas genom kommunala skattehöjningar. Det finns vidare ett samhällsekonomiskt behov av att begränsa den offentliga konsumtionen och stimulera kommunsektorn

till förbättrad resursanvändning och högre effektivitet. I likhet med vad som anförs i motion Fi74 (c) anser utskottet att det finns bättre sätt att åstadkomma detta än genom ett kommunalt skattestopp.

Regeringen har dock valt att föreslå ett kommunalt skattestopp. Det finns en rad skäl som talar emot att införa detta. För det första kan grundlagsenligheten ifrågasättas. För det andra kan ifrågasättas hur pass effektivt ett kommunalt skattestopp blir. Kommunerna har exempelvis möjlighet att höja avgifter i stället. Det är emellertid olyckligt om så skulle bli fallet eftersom avgifterna drabbar låginkomsttagare hårdast. För det tredje kan mot det kommunala skattestoppet anföras samma argument som mot andra typer av regleringsingrepp på marknaden, t.ex. prisstopp, hyresstopp osv. De grundläggande problemen löses inte utan de skjuts endast på framtiden.

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion Fi74 (c) att den väg som väljs för att nå målet att hålla tillbaka kommunala skattehöjningar måste harmoniera med den kommunala självstyrelsen. Den metod utskottet förordar är den som föreslås av centerpartiet, nämligen överläggningar mellan staten å ena sidan och kommun- och landstingsförbunden å andra sidan. Sådana överläggningar har tidigare tillämpats med framgång.

Utskottet är således kritiskt till den inriktning av den ekonomiska politiken som förordas i proposition 1989/90:150 samt i motion Fi71 (fp). Som ovan nämnts anser utskottet att den ekonomiska politiken i stället bör ges den inriktning som förordas av centerpartiet i motion Fi74.

Utskottet anser mot denna bakgrund att den ekonomiska politiken bör ges följande inriktning.

Det faktum att den svenska konjunkturen nu vänt nedåt innebär inte att det ännu är möjligt att lätta på finanspolitiken. En kraftig generell åtstramning av den totala efterfrågan utöver de åtgärder som redan beslutats skulle dock i nuvarande konjunkturläge kunna förstärka konjunkturedgången. Finanspolitiken bör vara mer selektiv än tidigare.

Den konkurrensutsatta sektorn bör ges ökat utrymme. Det prognsticerade fallet i investeringarna bör motverkas genom att näringslivets investeringar främjas.

Återhållsamhet bör iakttas beträffande de offentliga utgifterna. Det totala skattetrycket bör inte höjas utan måste, med beaktande av konjunkturen, sänkas. Höjningar av mervärdeskatten skapar speciella problem för samhällsekonomin eftersom de driver upp kostnadsläget och skapar fördelningspolitiska spänningar och kompensationskrav i löneförhandlingarna. Differentierad moms bör införas med lägre skattesats på nödvändighetsvaror såsom mat, boende och kultur.

Inom ramen för ett oförändrat eller sänkt skattetryck bör punktskatterna höjas på miljöskadliga energiråvaror samt miljöavgifter införas. Dessa skattehöjningar bör bl.a. motverkas genom ett borttagande av momsen på energi.

Utskottet anser att ett ökat sparande är nödvändigt — det främjar investeringar och bytesbalans utan att driva upp kostnadsläget och

skattetryck. Ett ökat sparande ger också en åtstramande effekt på ekonomin. Det ökande sparandet skall i första hand tillskapas i hushållssektorn.

Brist på arbetskraft förekommer fortfarande på vissa delar av arbetsmarknaden. Åtgärder för att öka arbetskraftsutbudet är därför fortsatt nödvändiga.

Lönebildning och avtalsrörelser måste reformeras för att möjliggöra samhällsekonomiskt rimliga avtal.

Oberoende av konjunkturläget bör ett långsiktigt arbete bedrivas för att vidta de strukturella förändringar som är nödvändiga för att förbättra ekonomins funktionssätt. Ett fullföljande av en skattereform med en rättvis fördelningsprofil, en reformerad offentlig sektor, en industripolitik med inriktning på främjande av högteknologi, investeringar i utbildning och kommunikationer samt en politik som tillvaratar hela landets utvecklingsförmåga hör till de viktigaste strukturåtgärderna.

I de offentliga transfereringssystemen måste en utveckling inledas mot större grundtrygghet och enklare regler med mindre marginaleffekter. Det gäller bl.a. införande av en höjd grundpension lika för alla samt studielön för studerande.

De åtgärder som utskottet för närvarande ser som extra angelägna att främja i den ekonomiska politiken är sammanfattningsvis följande.

- Ökat hushållssparande
- Främjande av investeringar
- Inflationsbekämpning och lönebildning
- Rättvis skattereform
- Strukturella åtgärder.

Beträffande den närmare utformningen av den ekonomiska politiken instämmer utskottet i de förslag och den utformning som framförs i motion Fi74 (c).

I motion Fi66 (m) hävdas att det principiellt är meningslöst att fortsättningsvis utnyttja finanspolitiken i konjunkturpolitiskt syfte. Utskottet anser visserligen att en allmän förskjutning av den ekonomiska politiken i riktning mot mer långsiktiga strukturellt inriktade åtgärder är motiverad inte minst med tanke på den pågående internationaliseringen som begränsar de enskilda ländernas möjlighet till kortsiktiga finanspolitiska åtgärder. Utskottet anser också i likhet med motionärerna, och som också framhålls i motion Fi74 (c), att det för närvarande är för sent med en ytterligare finanspolitisk åtstramning. Utskottet kan emellertid inte instämma i att det fortsättningsvis skulle vara meningslöst att utnyttja finanspolitiken i konjunkturpolitiskt syfte. Finanspolitiken bör även fortsättningsvis ingå bland ekonomisk-politiska medel, inte minst för att avlasta penningpolitiken. Utskottet avstyrker den inriktning av den ekonomiska politiken som förordas i motion Fi66 (m).

Utskottet avstyrker också den inriktning av den ekonomiska politiken som förordas i motionerna Fi65 (vpk) och Fi70 (mp). Den inriktning som här förordas är verklighetsfrämmande och skulle på ett påtagligt sätt försämra den aktuella ekonomisk-politiska situationen.

Mot bakgrund av vad utskottet ovan anfört tillstyrks den inriktning av den ekonomiska politiken som förordas i motion Fi74 (c) yrkande 1. Motionerna Fi65 yrkande 1, Fi66 yrkande 1, Fi70 yrkandena 2 och 16 samt Fi71 yrkandena 1 och 2 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 1 a) och 1 b) bort ha följande lydelse:

1. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

a) att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 1 i berörd del samt motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi66 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi70 yrkandena 2 i berörd del och 16 samt 1989/90:Fi71 yrkande 1 godkänner vad som förordas i motion 1989/90:Fi74 yrkande 1 i berörd del om *stabiliseringspolitiska åtgärder* samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 1 i berörd del samt motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi66 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi70 yrkande 2 i berörd del samt 1989/90:Fi71 yrkande 2 godkänner vad som förordas i motion 1989/90:Fi74 yrkande 1 i berörd del om *inriktningen på längre sikt* samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 1 a och b)

Lars-Ove Hagberg (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar med "Prognosen i" och på s. 47 slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

Utskottet delar vänsterpartiet kommunisternas bedömning att det senaste halvårets politiska händelser har inneburit att regeringen definitivt kapitulerat för de kapitalistiska marknadskrafterna. I kompletteringspropositionen talas inte längre om en egen väg, utan den politik som nu förordas är enbart ett sätt att anpassa sig till marknadens krafter, dvs. de imperialistiska koncernerna och EG-marknadens villkor. Den av regeringen övergivna tredje vägens politik försökte ändå ge en illusion om en egen utveckling. Färden på den vägen slutade i ett stopp och den socialdemokratiska regeringen står än mer tomhänt än tidigare.

Enligt utskottet behövs nu en socialistisk arbetarpolitik. Utskottet delar oron som finns i arbetarrörelsens bas över den förda politiken. Arbetarrörelsens traditionella värderingar måste försvaras och användas i strid för arbetarrörelsens intressen och mot borgarpolitik.

De uppgörelser regeringen gjort med folkpartiet om skattepolitiken och den ekonomiska politiken strider enligt utskottet i flera fall direkt mot arbetarrörelsens principiella utgångspunkter; rättvis fördelnings- och socialpolitik, jämlikhet, solidaritet och gemenskap.

I motsats till regeringen och folkpartiet anser utskottet att en fördelningspolitik måste bedrivas även om man inte har en god tillväxt. Det som finns måste fördelas till de grupper som bäst behöver dem. En regering som slutar upp med att göra rättvisa fördelningar kan aldrig få arbetarrörelsens stöd eller balans i samhällsekonomin.

Utskottet kan inte heller se att regeringen i sin långtidsbudget ändrat inriktning. Det kommer att bli fem svåra år för de lägsta inkomsttagarna och de nyfattiga. De lägst avlönade får det svårare och svårare att kompensera sig avtalsvägen. Löneklyftorna ökar. I detta läge väljer regeringen att reducera eller i bästa fall ha en oförändrad nivå på transfereringarna till hushåll och kommuner. Detta innebär att hälso- och sjukvården, den sociala tryggheten och samhällsskyddet blir lidande och att fritidsverksamheter och kulturen drabbas. Utskottet avvisar en sådan utveckling.

Utskottet vill bestämt avvisa en generell åtstramning som är inbebörden av det krispaket som regeringen och folkpartiet presenterar i proposition 150. Det är inte hushållens eller den offentliga sektorns konsumtion som har orsakat den överhettning som alltjämt dröjer sig kvar inom vissa delar av landet. Mellan 1980 och 1989 ökade såväl privat som offentlig konsumtion med 16 %. Detta kan jämföras med att BNP ökade med drygt 20 %. Konsumtionens andel av BNP har med andra ord minskat, vilket innebär att sparkvoten ökat.

Allt fler ekonomer talar nu emellertid om att konjunkturen försvagas. Det skulle med andra ord vara för sent för åtstramning. Trots detta vill regeringen höja momsen. Förra året uppgick antalet arbetslösa till i genomsnitt 61 000 personer. I år väntar sig regeringen att denna siffra skall stiga till 75 000. Denna utveckling beräknas fortsätta och 1991 räknar man med 90 000 arbetslösa, trots att lönerna då bara antas öka med 3 %, ett låglönealternativ som enligt regeringen leder till balans i ekonomin. Regeringen bedriver sålunda åtstramningspolitik och låter antalet arbetslösa växa, även om löneökningstakten väsentligt skulle reduceras. Att denna politik syftar till "arbete åt alla" framstår inte som trovärdigt. Även om inte arbetslösheten bör betecknas som ett medel i regeringens politik så är den ändå en självklar följd av denna politik. Den ekonomiska politik som regeringen nu förespråkar framstår därför som helt oacceptabel för utskottet.

De allmänna riktlinjer som enligt utskottet måste ligga till grund för den ekonomiska politiken är följande:

- Social tillväxt för rättvisa, jämlikhet och trygghet.
- Rättvis fördelningspolitik skall genomsyra alla politikens områden.

- Rätten till ett meningsfullt arbete förverkligas genom demokratiska rättigheter i arbetslivet.
- Samlade åtgärder mot den ekologiska krisen och en resurs- och miljöbesparande energipolitik.
- Försvar av den nationella suveräniteten med riktade framtidsinvesteringar.

I enlighet med dessa riktlinjer vill utskottet uttala ett bestämt nej till regeringens och folkpartiets krispaket. Angående krispaketet vill utskottet i övrigt göra följande kommentarer.

Regeringens och folkpartiets förslag till skatteomläggning kan inte skapa några förutsättningar för lägre nominella löneökningar. Klyftorna mellan hög- och lågavlönad ökar eller i bästa fall vidgas inte, vilket innebär en fördelningspolitik som inte bidrar till att lägga en grund för mera "normala" avtal på arbetsmarknaden och som måste vara en utgångspunkt för rättvisa och jämlikhet. Utskottet är därför av den uppfattningen att skatteomläggningen måste omarbetas i enlighet med vänsterpartiet kommunisternas förslag (motion 1989/90:Sk81) för att den skall få en rimlig fördelningsprofil.

Utskottet yrkar avslag på regeringens förslag till en momshöjning från den 1 juli 1990 t.o.m. 1991. Höjningen löser inget av samhällets grundläggande problem utan försvårar i stället avtalsförhandlingarna samtidigt som den slår hårdast mot de minst köpstarka.

Utskottet avvisar vidare regeringens förslag om ett kommunalt skattestopp. Av regeringens finansplan från januari framgår att kommunerna kommer att ha ett underskott på ca 14 miljarder kronor för år 1990, detta räknat på befintlig verksamhet. Tecknade löneavtal för år 1990 gör att underskotten kommer att uppgå till mellan 20 och 25 miljarder kronor i den samlade kommunsektorn. I dag motsvarar statens överskott ungefär kommunernas underskott. Som utskottet ser det behövs en broms på kommunalskatterna. Men detta kräver att riksdagen anslår ett ekonomiskt stödpaket till kommunsektorn. Ett kommunalt skattestopp utan nya resurser skulle, enligt utskottets mening, innebära att krisen inom vård, omsorg, skola, kultur och nödvändig service förstärks i en omfattning som det är ofattbart att någon regering skulle kunna godta.

De s.k. utbudsinriktade åtgärder som finns med i krispaketet kan ej heller godtas av utskottet. Gemensamt för dessa förslag är att de från fördelningssynpunkt är negativa för de sämst ställda. Självfallet skulle t.ex. — om förslaget om ny semesterlag genomförs — effekten bli negativ för de lågavlönade. Alternativet blir för dessa grupper att sälja en del av semestern till arbetsgivaren. Det kommer att öka klyftorna på arbetsmarknaden ytterligare.

Utskottet tillstyrker med hänvisning till det anförda den inriktning av den ekonomiska politiken som föreslås i vänsterpartiet kommunisternas motion Fi65 yrkande 1.

Regeringens och övriga partiers förslag till inriktning av den ekonomiska politiken skiljer sig kraftigt från den som utskottet här redovisat. Utskottet avvisar därför dessa förslag.

dels att utskottets hemställan under 1 a) och 1 b) bort ha följande lydelse:

1989/90:FiU40
Reservationer

1. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

a) att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 1 i berörd del samt motionerna 1989/90:Fi66 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi70 yrkandena 2 i berörd del och 16, 1989/90:Fi71 yrkande 1 samt 1989/90:Fi74 yrkande 1 i berörd del godkänner vad som förordas i motion 1989/90:Fi65 yrkande 1 i berörd del om *stabiliseringspolitiska åtgärder* samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 1 i berörd del samt motionerna 1989/90:Fi66 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi70 yrkande 2 i berörd del, 1989/90:Fi71 yrkande 2 samt 1989/90:Fi74 yrkande 1 i berörd del godkänner vad som förordas i motion 1989/90:Fi65 yrkande 1 i berörd del om *inriktningen på längre sikt* samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 1 a och b)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 36 börjar med "Prognosen i" och på s. 47 slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken

Utskottet vill understryka att de ekonomiska problemen i grunden är ekologiska. Den materiella standarden i Sverige och andra rika länder har till en betydande del bara kunnat skapas till priset av en rovdrift på knappa råvaruresurser och en fortgående förstöring av vår miljö. Denna rovdrift och miljöförstöring har i många fall gått så långt att grundläggande livsförutsättningar nu är hotade både för människan, växtligheten och djuren. Därmed hotas också de ekonomiska grundvalarna för vår existens.

Målet för den ekonomiska politiken måste, enligt utskottets mening, vara att angripa både de ekologiska och de ekonomiska problem vi står inför. Medlet för detta är dels en finanspolitisk åtstramning som siktar framåt mot ett samhälle med en minskad förbrukning av knappa råvaror och med en minskad miljöförstöring, dels ett skattesystem som premierar resurssnåla och miljövänliga konsumtionsmönster och produktionsmetoder.

Den av regeringen och folkpartiet föreslagna skattereformen har i alltför liten utsträckning tagit hänsyn till detta. Inga åtgärder föreslås som på ett avgörande sätt bryter den hittillsvarande utvecklingen.

I det följande tar utskottet ställning till det av regeringen och folkpartiet föreslagna krispaketet, där skattereformen utgör ett centralt inslag. I anslutning härtill redovisar också utskottet ett alternativ till propositionens förslag till inriktning av den ekonomiska politiken. Denna inriktning av politiken följer de förslag som återfinns i motion Fi70 (mp) yrkande 2.

Regeringens förslag till skattereform uppfyller, som utskottet nämnt, inte de krav som måste ställas på finanspolitiken. Reformen innebär en ytterligare påspädning av köpkraften i storleksordningen 2 % under år 1991, bl.a. beroende på att delar av finansieringen får finansiellt genomslag först 1992/93. Utskottet anser att förslaget från miljöpartiet de gröna att senarelägga en del av marginalskattesänkningen, motsvarande 3 procentenheter för beskattningsbara inkomster över 124 000 kr., till år 1992 skulle vara ett bra sätt att undvika denna ytterligare köpkraftspåspädning i ett läge när finanspolitisk åtstramning är av nöden.

När det gäller skattesystemets principiella utformning anser utskottet att en större del av skattebelastningen skall avse förbrukning av energi och råvaror samt miljöutsläpp, medan en mindre del av skatten än i dag skall falla på arbete. Därigenom kommer skattesystemet att styra utvecklingen i en ekologiskt önskvärd riktning. Förslaget från miljöpartiet de gröna om kraftigt höjda skatter på energiråvaror och miljöutsläpp i kombination med sänkta arbetsgivaravgifter är, som utskottet ser det, ett nödvändigt första steg i denna riktning.

Utskottet vill i detta sammanhang framhålla att höjda punktskatter givetvis leder till prishöjningar. Ur miljö- och resurssynpunkt är det dock viktigt att ge skattesystemet en styrande verkan. Prishöjningarna bör utformas så att de leder till ett ändrat konsumtionsmönster och därigenom får positiva effekter ur miljösynpunkt.

Utskottet avvisar förslaget om tillfällig moms höjning. En höjd moms drabbar främst låginkomsttagarna. En sådan åtgärd saknar också helt miljöprofil genom att den belastar all konsumtion lika.

Utskottet kan på principiella grunder inte heller godta förslaget om ett tvåårigt kommunalt skattestopp. Förslaget innebär ett ifrågasättande av kommunernas kompetens och omdöme. Utskottet ser det som särskilt märkligt att förslaget presenteras samtidigt som riksdagen har att ta ställning till förslag om ny kommunallag, vars uttalade mål är att stärka den kommunala självstyrelsen och demokratin.

Utskottet avvisar också regeringens förslag om tillfälliga avvikelser i semesterlagen som skall göra det möjligt för arbetstagare att arbeta under en del av sin semester. Utskottet anser att det är ett mycket märkligt förfarande att först föreslå förlängd semester och sedan, i en sorts eftertankens kranka blekhet, upphäva en del av effekten av denna genom ett förslag om att man skall kunna arbeta även på semestern. Utskottet anser att i stället bör, när resursläget så tillåter, en förkortning av den dagliga arbetstiden genomföras. Mot denna bakgrund bör ej heller förslaget i propositionen att stimulera till lönearbete efter pensionsåldern genomföras.

I motsats till vad som föreslås i propositionen anser utskottet att det är absolut nödvändigt att fullfölja utbyggnaden av föräldraförsäkringen enligt riksdagens tidigare beslut. Att, som föreslås i propositionen, inte fullfölja utbyggnaden gör situationen mycket svår för många barnfamiljer som nu inte heller ser ut att få sin barntillsyn ordnad genom den tidigare utlovade utbyggnaden av den kommunala barnomsorgen till full behovstäckning 1991. Som alternativ besparing inom socialförsäkringssystemet föreslår utskottet en begränsning av ersättningsnivån i sjuk- och föräldraförsäkringen till 70 % för den del av inkomsten som överstiger 4,5 basbelopp.

Utskottet konstaterar, med utgångspunkt från den inriktning av den ekonomiska politiken som utskottet här redovisat, att utskottet ej heller kan godta moderata samlingspartiets, centerpartiets eller vänsterpartiet kommunisternas förslag till utformning av den ekonomiska politiken. Utskottet avvisar därför dessa förslag. Detsamma gäller de riktlinjer för den ekonomiska politiken på längre sikt som anges i motion Fi71 (fp) yrkande 2.

Vad utskottet här anfört innebär ett tillstyrkande av motion Fi70 (mp) yrkande 2.

I anslutning till diskussionen om riktlinjer för den ekonomiska politiken förordas i motion Fi70 (mp) yrkande 16 ett införande av ett nytt produktivetsbegrepp som i första hand beaktar användningen av knappa naturresurser.

Utskottet delar på denna punkt motionärernas uppfattning och tillstyrker motion Fi70 yrkande 16.

dels att utskottets hemställan under 1 a) och 1 b) bort ha följande lydelse:

1. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

a) att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 1 i berörd del samt motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi66 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi71 yrkande 1 samt 1989/90:Fi74 yrkande 1 i berörd del godkänner vad som förordas i motion 1989/90:Fi70 yrkandena 2 i berörd del och 16 om *stabiliseringspolitiska åtgärder* samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

b) att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 1 i berörd del samt motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi66 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi71 yrkande 2 samt 1989/90:Fi74 yrkande 1 i berörd del godkänner vad som förordas i motion 1989/90:Fi70 yrkande 2 i berörd del om *inriktningen på längre sikt* samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 1 b)

1989/90:FiU40
Reservationer

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 46 börjar med "Utskottet har" och på s. 47 slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Mot bakgrund av det ekonomiska läget i Sverige har utskottet ovan ställt sig bakom de förslag till åtgärder som presenteras resp. aviseras i den reviderade finansplanen till följd av överenskommelsen mellan regeringen och folkpartiet. Dessa åtgärder innebär en viktig omläggning av vissa delar av den ekonomiska politiken, en omläggning som emellertid måste följas av betydligt fler om Sveriges ekonomiska problem skall kunna bemästras.

Utöver de trendbrott som de föreslagna åtgärderna innebär — att skattereformen genomförs som planerat, att konkreta besparingar genomförs i socialförsäkringsutgifterna samt att arbetsgivaravgifterna sänks och att skattekvoten därigenom sjunker — vill utskottet peka på ett antal ytterligare områden där betydande förändringar krävs. Utskottet instämmer därmed i vad som anförs i folkpartiets partimotion Fi71 om att den ekonomiska politiken måste inriktas på en stabil och förtroendeskapande politik. De föreslagna åtgärderna ses där som ett nödvändigt första steg i en långsiktig process för att angripa de strukturella problemen i svensk ekonomi. Utskottet delar motionärernas uppfattning att en rad kompletterande åtgärder måste sättas in så snart som möjligt.

En sådan långsiktig process måste enligt utskottet inkludera en omfattande *förnyelse av den offentliga sektorn*. Denna måste inledas snarast. Bristen på sådant förnyelsearbete under 1980-talet har i själva verket medfört ett ständigt stigande skattetryck och en låg produktivtetsutveckling för ekonomin som helhet och därvid aktivt medverkat till dagens bekymmersamma situation.

Trots att den offentliga sektorn har tillförts mer och mer resurser kännetecknas den av växande problem. Det gäller både bristen på valfrihet och den ineffektiva användningen av resurser som bl.a. leder till köer inom barnomsorg, äldreomsorg och sjukvård. Utskottet instämmer också i motionärernas uppfattning angående behovet av fördelningspolitiskt motiverade insatser för det glömda Sverige.

Utskottet delar uppfattningen i folkpartiets partimotion att ett viktigt skäl till dessa problem är förekomsten av offentliga monopol och ekonomiska lösningar som liknar planhushållning. Även om verksamheten i allt väsentligt förblir skattefinansierad bör monopolen inom produktionen avskaffas och fler enskilda alternativ uppmuntras.

Som framgått av vad utskottet ovan anfört kommer *skattekvoten* att sjunka under 1991 och 1992 som en följd av skattereformen och de stabiliseringspolitiska åtgärderna. Utskottet delar uppfattningen i folkpartiets partimotion att det är nödvändigt att skattetrycket fortsätter att

sjunka. Dagens höga skattetryck är skadligt för ekonomins funktions-sätt och medborgarnas välfärd. På sikt bör skattekvoten kunna sänkas till cirka hälften av bruttonationalprodukten.

Utskottet anser att det i första hand är momsen som bör sänkas. Därtill kommer det av hänsyn till den internationella utvecklingen att bli nödvändigt med en anpassning nedåt av den totala skattebelastningen på sparande. Utskottet delar motionärernas uppfattning att ett första steg därvid bör tas genom en sänkning av förmögenhetsskatten, arvs- och gåvoskatten liksom ett avskaffande av omsättningsskatten på aktier.

Utskottet anser det av flera skäl angeläget att få till stånd en ökning av *hushållssparandet*. Privat ägande och därmed privat sparande är en viktig förutsättning för att marknadsekonomin skall kunna fungera effektivt. Därtill kommer att alla människor av fördelningspolitiska rättviseskäl bör ges möjlighet att genom eget sparande bygga upp ett eget sparkapital.

Utskottet anser att en sänkning av skattetrycket underlättas om hushållens sparande ökar. Skattereformen kommer att få stor betydelse för att uppnå detta. Dessutom krävs enligt utskottet särskilda sparstimulanser samtidigt som besparingar i de generella transfereringssystemen genomförs. På så sätt kan ett gott generellt trygghetsskydd byggas upp av individen själv där samhällets skydd kompletteras med eget försäkringsskydd eller annat sparande.

Utskottet instämmer i vad motionärerna anför om sparstimulerande effekter av avskaffande av löntagarfonderna, utförsäljning av statliga företag, stimulans av andel-i-vinst-system för löntagarna, långsiktigt sparande för egen bostad, pension och av föräldrar för barns räkning.

Osäkerhet råder för närvarande i fråga om den framtida *energipolitiken* liksom i fråga om *EG-samarbetets* former. Utskottet delar uppfattningen i folkpartiets partimotion att den förtida avvecklingen av kärnkraften inte bör genomföras liksom att utformningen av Sveriges avtal med EG får en mycket stor betydelse för möjligheterna till fortsatt god ekonomisk tillväxt och välfärdsökning.

Ökad klarhet i fråga om båda dessa faktorer krävs för att kunna vända nuvarande negativa utveckling i fråga om utlandsinvesteringarna. Utskottet ser det som naturligt att svenska företag i betydande utsträckning investerar utomlands men instämmer i motionärernas uppfattning att det är ett stort problem att så få utländska företag investerar i Sverige.

Med det anförda tillstyrker utskottet motion Fi71 (fp) yrkande 2.

I motion Fi66 (m) liksom i motion Fi74 (c) redovisas riktlinjer på längre sikt för den ekonomiska politiken som till vissa delar överensstämmer med vad utskottet ovan tillstyrkt. Utskottet delar emellertid inte det synsätt som också redovisas i fråga om den negativa bedömningen av skattereformen i motion Fi66 resp. angående energipolitiken i motion Fi74. Därmed avstyrks motion Fi66 (m) yrkande 1 i berörd del liksom motion Fi74 (c) yrkande 1 i berörd del.

I motionerna Fi65 (vpk) yrkande 1 i berörd del samt Fi70 (mp) yrkande 2 i berörd del redovisas riktlinjer som helt avviker från vad utskottet ovan anför. Motionerna avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 1 b) bort ha följande lydelse:

1989/90:FiU40
Reservationer

1. beträffande *de allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken*

b) att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 1 i berörd del samt motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi66 yrkande 1 i berörd del, 1989/90:Fi70 yrkande 2 i berörd del samt 1989/90:Fi74 yrkande 1 i berörd del godkänner vad som förordas i motion 1989/90:Fi71 yrkande 2 om *inriktingen på längre sikt* samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

6. Sambandet ekologi och ekonomisk politik (mom. 2)

Gunnar Björk (c), Ivar Franzén (c), Lars-Ove Hagberg (v) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 47 börjar med "Utskottet är" och på s. 48 slutar med "yrkande 1" bort ha följande lydelse:

Utskottet är av samma mening som motionärerna att en god miljö måste bli ett viktigt mål i den ekonomiska politiken. Utan en god miljö kan på lång sikt inte övriga mål tillgodoses. Målet en god miljö måste därför vara överordnat de övriga målen. Den utveckling av produktionen som är önskvärd för att tillgodose en rad angelägna samhällsuppgifter måste därför styras och stimuleras så att den blir miljövänlig.

I den allmänna debatten hävdas ofta att tillväxtmålet alltid måste komma i konflikt med målsättningen att uppnå en god miljö. Frågan om tillväxt och miljö har också förts genom en debatt mellan två skolor: de som är för tillväxt och de som är emot. Enligt utskottets uppfattning är det tillväxtens innehåll som måste vara i fokus. Förvägar vi t.ex. utvecklingsländerna en ekonomisk utveckling inom ramen för den ekologiska balansen hamnar vi i en olöslig konflikt mellan miljö och möjligheten att föra människor bort från svält och sjukdomar. Tillväxten måste i stället styras och stimuleras så att den blir miljövänlig.

Sambandet mellan ekologi och ekonomisk politik innebär med nödvändighet att handlingsfriheten vid val av ekonomisk-politiska åtgärder begränsas. Med målet en god miljö som ledstjärna i ekonomin blir det t.ex. givet att förespråka styrande punktskatter i stället för moms på energi. Vidare blir det naturligt att tillse att miljökostnader förs in i hushållens och företagens ekonomi bl.a. genom miljöavgifter.

Det är också mot denna bakgrund som utskottet anser att det är viktigt att upprätta gröna nationalräkenskaper. Regeringen meddelade i början av detta år att en utredning skulle tillsättas för att utarbeta ett

sådant räkenskapssystem. Några utredningsdirektiv har emellertid ännu inte presenterats. Enligt utskottets uppfattning måste detta arbete bedrivas skyndsamt.

Med bifall till motion Fi74 yrkande 3 och med anledning av motion Fi70 yrkande 1 bör riksdagen ge regeringen till känna vad utskottet anfört om målet god miljö och om nödvändigheten av att omedelbart påbörja arbetet med att upprätta gröna nationalräkenskaper.

dels att utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *sambandet mellan ekologi och ekonomisk politik* att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi74 yrkande 3 och med anledning av motion 1989/90:Fi70 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om målet god miljö och gröna nationalräkenskaper,

7. Tillfälligt höjd mervärdeskatt (mom. 3)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 48 som börjar med "Det i" och slutar med "höjas automatiskt" bort ha följande lydelse:

I propositionen läggs ett förslag om en tillfällig höjning av mervärdeskatten från 19 % till 20 % mellan den 1 juli 1990 och den 31 december 1991. Förslaget ingår som en väsentlig del av regeringens och folkpartiets krispaket.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar med "Utskottet delar" och på s. 49 slutar med "yrkande 13" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande på s. 49 som börjar med "Utskottet ser" och slutar med "och 8" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 49 börjar med "Med genomförandet" och på s. 50 slutar med "proposition 150" bort ha följande lydelse:

Den mervärdeskattehöjning som regeringen med stöd av folkpartiet nu har föreslagit kommer enligt utskottets bedömning att innebära en skattehöjning på nästan 7 miljarder kronor räknat per helår. Att tillgripa en sådan åtgärd är från samhällsekonomisk synpunkt helt felaktigt, eftersom den kommer att påskynda och fördjupa den avmattning i ekonomin som redan är i full gång. Skattehöjningen kommer vidare att driva på inflationen, vilket i sin tur kommer att förorsaka krav på omförhandlingar i löneavtalen, något som kommer att ytterligare förvärra inflationen osv. i en ond cirkel.

Förslaget bidrar vidare till att höja skattetrycket ytterligare med åtföljande stora skattekilar som följd. Det leder till snedvridningar och en ineffektiv resursfördelning. Ett lägre skattetryck är en viktig förutsättning för att uppnå de ekonomisk-politiska målen god tillväxt, låg inflationstakt och arbete åt alla som vill arbeta. Alla tjänar på att dessa mål uppnås, inte minst de med låga inkomster och i små ekonomiska omständigheter.

Som framhålls i en avvikande mening från moderata samlingspartiets företrädare i skatteutskottet (1989/90:SkU5y) bör också beaktas att höjningen, även om den är tidsbegränsad, infaller under just den period då regeringen och folkpartiet i förening planerar att bredda basen för mervärdeskatten som ett led i skattereformen. Detta kommer att leda till att de negativa effekterna för de medborgare som drabbas av basbreddningen blir ännu mera kännbara än som tidigare förutsetts. Uppskattningen i motion Fi66 (m) att mervärdeskattehöjningen för det genomsnittliga hushållet betyder en skatteökning med ca 1 800 kr. bedömer utskottet som rimlig. Därtill kommer ett ökat genomslag på mervärdeskatten för resor, turism, byggnation etc. Mervärdeskattehöjningen kommer också i konflikt med Sveriges strävanden att närma sig EG, där nivån på mervärdeskatten normalt är lägre.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet propositionen i här aktuell del och tillstyrker motionerna Fi66 (m) yrkande 6, Fi74 (c) yrkande 6, Fi65 (vpk) yrkande 3 och Fi70 (mp) yrkande 5. Däremot avstyrker utskottet de alternativa skattehöjningar som föreslagits i motionerna Fi65 (vpk) yrkande 13 och Fi70 (mp) yrkandena 6—8.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. *beträffande tillfälligt höjd mervärdeskatt*

att riksdagen

dels med bifall till motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 3, 1989/90:Fi66 yrkande 6, 1989/90:Fi70 yrkande 5 och 1989/90:Fi74 yrkande 6 avslår regeringens i proposition 1989/90:150 bilaga 4 punkt 1 framlagda förslag till lag om tillfällig höjning av mervärdeskatten,

dels avslår motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 13 och 1989/90:Fi70 yrkandena 6—8,

8. Tillfälligt höjd mervärdeskatt (mom. 3)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 48 som börjar med "Det i" och slutar med "höjas automatiskt" bort ha följande lydelse:

I propositionen läggs ett förslag om en tillfällig höjning av mervärdeskatten från 19 % till 20 % mellan den 1 juli 1990 och den 31 december 1991. Förslaget ingår som en väsentlig del av regeringens och folkpartiets krispaket.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar med "Utskottet delar" och på s. 49 slutar med "yrkande 13" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande på s. 49 som börjar med "Utskottet ser" och slutar med "och 8" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 49 börjar med "Med genomförandet" och på s. 50 slutar med "proposition 150" bort ha följande lydelse:

Som utskottet ser det, drabbar alltid en mervärdeskattehöjning låginkomsttagare och familjer med många barn hårdast. Den nu föreslagna mervärdeskattehöjningen, som innebär en skattehöjning på nästan 6 miljarder kronor under det kommande budgetåret, kommer också att utlösa kompensationskrav i löneförhandlingarna och driva upp inflationen till nya rekordnivåer. Detta är enligt utskottets mening desto mera allvarligt som inflationen redan har tagit en oroande fart i år, främst beroende på effekterna av skattereformens finansiering. Som framhålls i motion Fi74 (c) är ett ökat sparande, som främjar investeringar och förbättrar bytesbalansen utan att driva upp kostnadsläge och skattetryck, en bättre metod än höjd mervärdeskatt för att komma till rätta med de nuvarande problemen i den svenska ekonomin.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet propositionen i aktuell del och tillstyrker motionerna Fi74 (c) yrkande 6, Fi66 (m) yrkande 6, Fi65 (vpk) yrkande 3 och Fi70 (mp) yrkande 5. Däremot avstyrker utskottet de alternativa skattehöjningar som föreslagits i motionerna Fi65 yrkande 13 och Fi70 yrkandena 6—8.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande tillfälligt höjd mervärdeskatt

att riksdagen

dels med bifall till motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 3, 1989/90:Fi66 yrkande 6, 1989/90:Fi70 yrkande 5 och 1989/90:Fi74 yrkande 6 avslår regeringens i proposition 1989/90:150 bilaga 4 punkt 1 framlagda förslag till lag om tillfällig höjning av mervärdeskatten,

dels avslår motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 13 och 1989/90:Fi70 yrkandena 6—8,

9. Tillfälligt höjd mervärdeskatt (mom. 3)

Lars-Ove Hagberg (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 48 som börjar med "Det i" och slutar med "höjas automatiskt" bort ha följande lydelse:

I propositionen läggs ett förslag om en tillfällig höjning av mervärdeskatten från 19 % till 20 % mellan den 1 juli 1990 och den 31 december 1991. Det ingår som en väsentlig del av regeringens och folkpartiets krispaket.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar med "Utskottet delar" och på s. 49 slutar med "yrkande 13" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande på s. 49 som börjar med "Utskottet ser" och slutar med "och 8" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 49 börjar med "I motionerna" och på s. 50 slutar med "proposition 150" bort ha följande lydelse:

Även i motionerna Fi66 (m) yrkande 6 och Fi74 (c) yrkande 6 avvisas förslaget i propositionen om en tillfällig mervärdeskattehöjning.

Utskottet avvisar regeringens förslag till höjd mervärdeskatt. Det är inte hushållens eller den offentliga sektorns konsumtion som har orsakat överhettningen. En generell åtstramning, som blir innebörden av den föreslagna momshöjningen, löser inte de grundläggande problemen i samhället.

Regeringen försöker i första hand lösa de ekonomiska problemen genom att reducera efterfrågan. Den överhettning i ekonomin som kunnat iakttas under 1989 och början av 1990 beror emellertid enligt utskottets uppfattning inte i första hand på att efterfrågan är för stor utan i stället på att produktionen har en felaktig inriktning. Investeringar görs i kontors- och affärsfastigheter i redan överhettade områden. En mervärdeskattehöjning löser därför inte de grundläggande problemen. I stället för höjd mervärdeskatt bör man, som föreslås i motion Fi65 (vpk) yrkande 13, ingripa med selektiva åtgärder för att dämpa överhettningen och minska den starka efterfrågan på arbetskraft inom den privata tjänstesektorn i storstadsområdena. Att temporärt höja arbetsgivaravgifterna för den privata tjänstesektorn i de tre storstadsområdena är mot den bakgrunden en välmotiverad åtgärd som bör bidra till att underlätta rekryteringen av personal till angelägen offentlig verksamhet. Utskottet föreslår därför att riksdagen begär att regeringen snarast utarbetar ett förslag med denna inriktning.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet propositionen i här aktuell del och tillstyrker motionerna Fi65 (vpk) yrkande 3, Fi66 (m) yrkande 6, Fi74 (c) yrkande 6 och Fi70 (mp) yrkande 5. Vidare bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna vad utskottet anför om att tillgripa selektiva åtgärder för att dämpa överhettningen inom storstadsområdena.

Förslagen i motion Fi70 (mp) yrkandena 6—8 för att dämpa konsumtionstillväxten ser inte utskottet som lämpliga finanspolitiska medel. Dessa yrkanden avstyrks därför.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *tillfälligt höjd mervärdeskatt*

att riksdagen

dels med bifall till motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 3, 1989/90:Fi66 yrkande 6, 1989/90:Fi70 yrkande 5 och 1989/90:Fi74 yrkande 6 avslår regeringens i proposition 1989/90:150 bilaga 4 punkt 1 framlagda förslag till lag om tillfällig höjning av mervärdeskatten,

dels med anledning av motion 1989/90:Fi65 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om höjning av den allmänna löneavgiften,

dels avslår motion 1989/90:Fi70 yrkandena 6—8,

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 48 som börjar med "Det i" och slutar med "höjas automatiskt" bort ha följande lydelse:

I propositionen läggs ett förslag om en tillfällig höjning av mervärdeskatten från 19 % till 20 % mellan den 1 juli 1990 och den 31 december 1991. Förslaget ingår som en väsentlig del av regeringens och folkpartiets krispaket.

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 48 börjar med "Utskottet delar" och på s. 49 slutar med "yrkande 13" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande på s. 49 som börjar med "Utskottet ser" och slutar med "och 8" bort utgå,

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 49 börjar med "I motionerna" och på s. 50 slutar med "proposition 150" bort ha följande lydelse:

Även i *motionerna Fi66 (m)* yrkande 6 och *motion Fi74 (c)* yrkande 6 avvisas förslaget i propositionen om en tillfällig mervärdeskattehöjning.

Utskottet vill understryka att vad vårt lands ekonomiska och ekologiska kris påkallar just nu är riktade åtgärder för att minska en alldeles för hög materiell konsumtion. Att i det läget tillgripa en höjning av mervärdeskatten anser utskottet vara felaktigt, dels därför att instrumentet är alltför trubbigt, dels därför att en sådan skattehöjning drabbar de sämst ställda hårdast, medan den överkonsumtion som borde stramas åt återfinns särskilt bland dem med de högsta inkomsterna.

Det alternativ som utskottet vill förorda till den dämpning av efterfrågan som regeringen vill uppnå med en momshöjning är följande.

- Tidigarelägg den planerade koldioxidskatten och inför samtidigt en skatt på uran från samma tidpunkt.
- Fördubbla reklamskatten.
- Höj kraftigt skatten på alkohol och tobak.
- Låt flyget betala samma miljö- och energiskatter som vägtrafiken.
- Slopas mervärdeskatten för förnybara energislag.
- Senarelägg en del av marginalsattesänkningarna, främst för högre inkomster.
- Ge skatteskalen en bättre låginkomstprofil så att de lägst avlönade inte drabbas.
- Ta bort momsens på basmaten och finansiera detta med höjd moms på andra varor.

– Inflationsskydda punktskatter på energi och miljöskatter.

1989/90:FiU40

Reservationer

Till skillnad mot propositionens krispaket har dessa åtgärder en tydlig miljöpolitisk profil. Utskottet anser att riksdagen hos regeringen bör begära att ett åtgärds paket med ovan angiven inriktning snarast bör föreläggas riksdagen.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi70 yrkandena 6–8 om höjning av bl.a. vissa punktskatter och ett uppskjutande av de föreslagna marginals-kattesänkningarna bör av riksdagen ges regeringen till känna.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker utskottet propositionen i aktuell del och tillstyrker motionerna Fi65 yrkande 3, Fi66 yrkande 6, Fi70 yrkande 5 och Fi74 yrkande 6.

En höjning av arbetsgivaravgifterna i tjänstesektorn i storstadsområden ser inte utskottet i detta sammanhang som ett alternativ till momshöjningen. Utskottet avstyrker därför motion Fi65 yrkande 13.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *tillfällig höjd mervärdeskatt*

att riksdagen

dels med bifall till motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 3, 1989/90:Fi66 yrkande 6, 1989/90:Fi70 yrkande 5 och 1989/90:Fi74 yrkande 6 avslår regeringens i proposition 1989/90:150 bilaga 4 punkt 1 framlagda förslag till lag om tillfällig höjning av mervärdeskatten,

dels med anledning av motion 1989/90:Fi70 yrkandena 6–8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett åtgärds paket med miljöpolitisk inriktning,

dels avslår motion 1989/90:Fi65 yrkande 13,

11. Statsskuldspolitiken (mom. 4)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 50 börjar med "Som framgått" och på s. 51 slutar med "därför motionen" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill med anledning härav anföra följande. Som framhålls i motion Fi66 (m) skapar paradoxalt nog statens sedan någon tid sjunkande upplåningsbehov vissa problem för riksgäldskontoret. Det är svårt att förse penning- och obligationsmarknaderna med erforderlig mängd statsskuldväxlar och riksobligationer. En annan konsekvens är att statsskuldens räntebindningstid förkortas.

Något nämnvärt behov av nettoupplåning förutses inte för det närmaste året. Däremot kan förskjutningen bort från statsskuldväxlar och riksobligationer förutses fortsätta. Detta är olyckligt, eftersom dessa upplåningsformer fungerar smidigt och är kostnadseffektiva.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att riksgäldskontoret iakttar återhållsamhet med utgivande av nya spar- och premieobligationer.

Utskottet anser vidare att allemanssparandet har flera nackdelar som upplåningsform för staten. Bl.a. bestäms upplåningens omfattning inom politiskt givna ramar av spararna/långivarna och står alltså utanför riksgäldskontorets kontroll, vilket är särskilt allvarligt, eftersom inlåningen i princip är a vista. I dagsläget, när det offentliga sparandet visar ett stort överskott och de icke-finansiella företagen till följd av ökade investeringar har ett negativt sparande, bör det skattegynnade sparandet i stället styras till näringslivet. Enligt utskottets mening bör således allemanssparandet avvecklas som statlig upplåningsform. Däremot är det angeläget att stödja sparande i allemansfond, liksom att stimulera långsiktigt sparande i bank och försäkring, varifrån medlen kan kanaliseras till produktiva investeringar.

Vad utskottet anfört om statsskuldspolitiken med anledning av motion Fi66 yrkande 20 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *statsskuldspolitiken*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 20 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

12. Bemyndigande om statlig upplåning (mom. 5)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 51 börjar med "Finansutskottet har" och på s. 52 slutar med "statlig upplåning" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är egendomligt att riksdagen i utövandet av den svenska finansmakten inte anger någon gräns för den upplåning som regeringen bemyndigas att ikläda staten. Som framgår av motionen skiljer sig Sverige i detta avseende från ett stort antal länder där parlamenten beslutar hur mycket staten får låna under en viss tidsperiod eller hur stor statsskulden högst får vara. Det skulle, som framhålls i motionen, öka de folkvaldas kontrollmöjligheter om ett sådant bemyndigande gavs och sedan inte fick överskridas utan att ett nytt beslut fattades. Utskottet delar motionärernas uppfattning och anser att riksdagens årliga lånebemyndigande bör vara försett med en beloppsgräns.

I likhet med vad som föreslås i motion Fi66 yrkande 4 anser utskottet att regeringen för budgetåret 1990/91 bör bemyndigas att ta upp lån enligt lagen (1988:1387) om statens upplåning intill ett belopp av netto 10 miljarder kronor.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *bemyndigande om statlig upplåning*

att riksdagen med anledning av proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 9 och med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 4 bemyndigar regeringen att för budgetåret 1990/91 ta upp lån

13. Penningpolitiken (mom. 6)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "Som framgått av vad utskottet redovisat" och slutar med "avstyrks av utskottet" bort ha följande lydelse:

Vad gäller avvägningen mellan finanspolitiken och penningpolitiken anser utskottet i likhet med vad som anförs i motion Fi66 (m) att finanspolitiken bör ha en icke-interventionistisk uppläggning, vilket innebär att kortsiktiga justeringar av stabiliseringspolitiken främst kommer att åvila penningpolitiken. Inom de ramar som sätts av målet om en fast växelkurs gäller det då att påverka likviditet och räntenivå så att inflation och arbetslöshet hålls nere. Eftersom ränteutvecklingen i hög grad styrs av marknadskrafter, blir förändringar av penningmängden genom marknadsoperationer det främsta instrumentet. Penningpolitiska åtgärder får effekt betydligt snabbare än finanspolitiska ingrepp, vilket minskar risken för felaktig tidsanpassning.

Utskottet anser att finanspolitiken i stort sett är i balans och att den bör inriktas på långsiktiga mål, varvid konjunkturella svängningar endast bör få påverka takten i förändringarna. På penningpolitiken faller då att motverka smärre uppkommande störningar av kortsiktig natur. Det anförda innebär att utskottet inte kan tillstyrka motion Fi74 yrkande 7.

Utskottet anser i likhet med vad som anförs i motion Fi66 (m) att de dominerande problemen i svensk ekonomi för närvarande är bl.a. alltför snabba löne- och prisstegringar samt det växande underskottet i bytesbalansen. Problemen har sitt ursprung i att vi har en övertung offentlig sektor, ett för högt skattetryck med åtföljande stora skatteki-
lar, alltför reglerade marknader som leder till för stora pris- och lönekostnadsökningar. Det krävs en kraftfull omläggning av politiken för att komma till rätta med dessa grundproblem. I annat fall tvingas Sverige hålla en successivt stigande räntemarginal gentemot utlandet för att motverka bytesbalansunderskottet. Ett högt ränteläge leder till fallande investeringar och en stagnerande industrisektor, vilket ytterli-
gare skulle förstärka obalansen mot omvärlden. Vid sidan av en omläggning av den ekonomiska politiken är det angeläget att vidta vissa institutionella förändringar i syfte att öka effektiviteten i arbetet för att försvara kronans inre och yttre värde. Utskottet återkommer till detta.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi66 yrkande 21 bör riksdagen som sin mening ge regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *penningpoliiken*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 21 samt med avslag på motion 1989/90:Fi74 yrkande 7 som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anför,

1989/90:FiU40

Reservationer

14. Penningpolitiken (mom. 6)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "Som framgått av vad utskottet anför" och slutar med "avstyrks av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning. Det finns dock anledning understryka att skattereformens finansiering bidragit till att kraftigt driva upp inflationen. Det kan enligt utskottets mening inte uteslutas att detta bidragit till att dra upp räntenivån. Utskottet anser emellertid att riksbanken i början av året drev upp räntenivån onödigt kraftigt i sin strävan att balansera valutaflödena. Den utveckling med en successivt sänkt räntenivå som därefter skett ger enligt utskottets mening stöd för denna uppfattning. De samhällsekonomiska kostnaderna för detta beteende har varit betydande och skapat stor osäkerhet hos hushåll och företag. Det är mot denna bakgrund viktigt att, som framhålls i motion Fi74 (c), den ekonomiska politiken drivs målmedvetet och konsekvent så att obalanserna i ekonomin kan elimineras. Först härigenom kan ränteläget sänkas och investeringarna på nytt stimuleras.

Vad utskottet anför med anledning av motion Fi74 yrkande 7 bör riksdagen som sin mening ge regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *penningpolitiken*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi74 yrkande 7 samt med avslag på motion 1989/90:Fi66 yrkande 21 som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anför,

15. Penningpolitiken (mom. 6, motiveringen)

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 53 som börjar med "Som framgått av vad utskottet redovisat" och slutar med "därför av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion Fi66 att ett av de stora problemen i svensk ekonomi är den höga inflationen. Likaså är det totala sparandet alltför lågt, vilket kommer till uttryck både i ett kraftigt stigande underskott i bytesbalansen och en väntad svag utveck-

ling av investeringarna. Utskottet delar också motionärernas uppfattning att penningpolitiken kommer att få en ökande betydelse inom stabiliseringspolitiken. Däremot kan utskottet inte ansluta sig till motionärernas uppfattning att finanspolitiken inte alls bör användas i detta syfte. Utskottet anser att det krävs en långsiktig inriktning mot sjunkande offentliga utgifter för att möjliggöra sänkt skattekvot. Takten i skattesänkningarna måste därvid kunna anpassas till vad som är önskvärt från stabiliseringspolitiska utgångspunkter.

Utskottet anser att det måste stå fullständigt klart att nuvarande problem måste lösas genom en intern anpassning av den svenska ekonomin, framför allt genom utbudsstimulerande åtgärder och åtgärder som förbättrar ekonomins funktionssätt. Därvid kommer skattereformen att ha stor betydelse. Utskottet anser det uteslutet att göra avsteg från valutapolitikens mål om fast växelkurs. Sådana avsteg skulle omintetgöra Sveriges möjligheter att få ett fast samarbete med omvärlden, i synnerhet med EG, något som utskottet ser som en avgörande faktor för en god ekonomisk utveckling framöver.

Vad utskottet anfört innebär att utskottet inte till fullo delar den uppfattning som kommer till uttryck i motion Fi66 yrkande 21. Motionen avstyrks därför av utskottet.

16. Anknytning till EMS (mom. 7)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfs-son (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 54 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "yrkande 23" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion Fi66 (m) att valutaregleringens slopande gör det naturligt att överväga frågan om Sveriges valutapolitiska regim. Målet är och förblir en fast växelkurs. Sedan ett tiotal år tillbaka anges denna i förhållande till en korg av utländska valutor. I praktiken har emellertid den svenska kronans värde påverkats av de stora kurssvängningarna för dollarn, som dessutom har givits dubbel vikt i korgen. EMS erbjuder en fastare punkt att anknyta kronan till. Under senare tid har Norge, Österrike och Malta undersökt förutsättningarna för inträde i EMS. Sådant medlemskap är i princip möjligt även för centralbanker i länder som ej är medlemmar i EG, men situationen kompliceras av pågående överläggningar kring skapandet av en europeisk union (EMU). Som nämns i motion Fi66 (m) är en ensidig förklaring om anknytning av valutakursen till EMS-systemet fullt möjlig även om man därvid inte får tillgång till de stödmöjligheter som förekommer. Genom en EMS-anknytning skulle Sverige ytterligare markera att inflationsmål och valutakursnormer måste tas på allvar.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi66 yrkande 23 bör riksdagen som sin mening ge regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *anknyting till EMS*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 23 som sin mening ger regeringen och fullmäktige i riksbanken till känna vad utskottet anför,

1989/90:FiU40

Reservationer

17. Riksbankens oberoende (mom. 8)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 54 börjar med "De grundläggande" och på s. 55 slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Det finns internationellt en tendens att ge finanspolitiken en mer långsiktig inriktning mot strukturella mål, medan stabiliseringspolitiken i växande utsträckning bedrivs med penningpolitiska medel. Detta har lett till större effektivitet i kampen mot inflationen och därmed också till en mer balanserad tillväxt. Internationella jämförelser visar också att länder med oberoende centralbanker haft större framgång med stabiliseringspolitiken än länder vars centralbanker är mindre självständiga. I detta sammanhang intar Sveriges riksbank en mittenposition bland industriländernas centralbanker.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget att nu vidta ytterligare åtgärder för att stärka riksbankens oberoende. Riksbankens möjligheter att föra en kraftfull penningpolitik skulle därmed förbättras, vilket är angeläget i och med att penningpolitiken vuxit i betydelse. Hittills har den höga svenska inflationstakten inte kunnat nedbringas i nivå med vad som gäller i våra viktigaste konkurrentländer.

I motion Fi705 av Lars Tobisson m.fl. (m) som väcktes under allmänna motionstiden redovisas ett antal konkreta förslag som var för sig är avsedda att stärka riksbankens ställning. Utskottet ser dessa förslag som en lämplig fortsättning på det förändringsarbete som inleddes för några år sedan med statsskuldspolitiska kommitténs (SPOK) översyn och som utmynnade i ett antal nya lagar inom riksbankens verksamhetsområde.

I syfte att stärka riksbankens oberoende bör sålunda valbarhetsvillkoren för ledamot i fullmäktige skärpas. Enligt nuvarande regler får fullmäktig inte vara statsråd, ej heller ledamot eller suppleant i kreditinstituts styrelse. Därav bör följa att inte heller personer som är underställda statsråd kan vara ledamot i fullmäktige. I fortsättningen bör således samtliga anställda i statsdepartementen uteslutas från valbarhet till riksbanksfullmäktige.

Det kan övervägas om inte kretsen av valbara personer bör begränsas ytterligare. Så t.ex. kan det sättas i fråga om uppdraget som riksdagsledamot skall vara förenligt med ledamotskap i riksbanksfullmäktige.

Ett annat sätt att stärka riksbanksfullmäktiges självständighet är, som föreslås i motion Fi66 (m), att förlänga mandatperioden för ledamöterna till sju år och att införa ett rullande valsystem där en plats förnyas varje år.

Ändamålet för riksbankens verksamhet kan, enligt utskottets mening, också behöva preciseras. Till de nuvarande ändamålsparagraferna bör sålunda fogas ett ekonomisk-politiskt mål av innebörd att riksbanken skall ha till uppgift att värna om kronans yttre och inre värde.

Regeringen bör skyndsamt ta initiativet till ett reformarbete med den inriktning utskottet här förordat. Arbetet bör dock utföras i samråd med riksdagen eftersom riksbanken är ett riksdagens verk. Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi66 yrkande 22 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *riksbankens oberoende*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 22 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om åtgärder för att stärka riksbankens oberoende,

18. Allemansfonder och aktiefonder för icke börsnoterade bolag (mom. 11)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar med "När utskottet" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

För att främja riskkapitalbildningen i småföretag bör särskilda allemansfonder inrättas, vilka i enlighet med centerens förslag ges möjlighet att utan nuvarande begränsningar placera sina tillgångar i icke börsnoterade företag. Utskottet delar motionärernas bedömning att detta ändamål är så angeläget att sparformen bör ha en lägre skattesats än vanligt allemansfondsparande. För en sådan lösning talar också den omständigheten att placeringar av detta slag innebär en högre risk för den enskilde spararen än vanliga allemansfonder.

Eftersom riskkapitalmarknaden fungerar mindre väl för de små och medelstora företagen bör ytterligare åtgärder vidtas för att stimulera allmänheten till ett ökat sparande i nya och mindre utvecklings- och tillväxtföretag. I likhet med centern förordar utskottet att det nuvarande aktiefondsparandet utvecklas till att i högre grad gälla icke börsnoterade företag. Sådant aktiefondsparande bör enligt utskottets uppfattning åtnjuta en lägre beskattning än övriga aktiefonder.

Vad utskottet här anfört innebär att utskottet biträder motion Fi74 (c) yrkandena 4 och 5.

dels att utskottets hemställan under 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *allemansfonder och aktiefonder för icke börsnoterade bolag*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi74 yrkandena 4 och 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet

19. Pensionssparande i bank (mom. 12)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 56 börjar med "Av den" och på s. 57 slutar med "yrkande 10" bort ha följande lydelse:

Såsom moderata samlingspartiet framhåller i motion Fi66 bör förutsättningarna för eget pensionssparande breddas genom att det öppnas möjlighet för bundet sparande på särskilda pensionskonton i bank. Bankerna har goda möjligheter att marknadsföra sparformen till en bred allmänhet genom sina väl förgrenade kontorsnät. Sparformen skulle också uppmuntra och förstärka en god bank—kund-relation, vilket utskottet ser som angeläget.

I likhet med vad motionärerna förordar bör pensionskontona vara spärrade för uttag intill dess vederbörande fyllt 55 år. Därefter bör uttag få göras med högst en tiondel av det inestående beloppet varje år. Avsättningen till pensionskonto bör vara avdragsgill mot att skattskyldighet inträder då beloppen tas ut. Även i övrigt bör reglerna samordnas med vad som gäller för pensionssparande i försäkringsbolag.

Enligt utskottets mening bör riksdagen begära att regeringen återkommer under år1990 med ett förslag om ett bankanknutet sparande av denna innebörd, vilket kan börja tillämpas redan den 1 januari 1991.

dels att utskottets hemställan under 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *pensionssparande i bank*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett förslag till pensionssparande i bank avsett att börja tillämpas fr.o.m. 1991,

20. Startsparande för barn och ungdom (mom. 13)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Det av" och slutar med "yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att stimulera sådant sparande som är förknippat med långa bindningstider. Det i motion Fi66 (m) föreslagna startsparandet för barn och ungdom är enligt utskottets mening en intressant lösning. Genom att de insättningar som föräldrar och andra närstående gör är bundna fram till 18 års ålder skapas en trygg start i vuxenlivet. Pengarna kan användas för att bekosta t.ex.

utbildning eller bostad. Utskottet biträder motionärernas förslag att ett startsparande med den av motionärerna föreslagna uppläggningsen skall införas fr.o.m. 1991.

1989/90:FiU40
Reservationer

dels att utskottets hemställan under 13 bort ha följande lydelse:

13. *beträffande startsparande för barn och ungdom*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 9 hos regeringen begär förslag om startsparande för barn och ungdom i enlighet med vad utskottet anfört,

21. Startsparande för barn och ungdom (mom. 13, motiveringen)

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Det av" och slutar med "yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det angeläget att stimulera sådant sparande som är förknippat med långa bindningstider. Det i motion Fi66 (m) föreslagna startsparandet för barn och ungdom är enligt utskottets mening en intressant lösning. Genom att de insättningar som föräldrar och andra närstående gör är bundna fram till 18 års ålder skapas en trygg start i vuxenlivet. Pengarna kan användas för att bekosta t.ex. utbildning eller bostad. Det företer stora likheter med ett förslag om startsparande som i annat sammanhang har lagts fram av folkpartiet. Skillnaden är egentligen bara den att moderata samlingspartiet föreslår skattefrihet under pengarnas bindningstid, medan så icke är fallet i folkpartiets förslag. Utskottet kan därför inte biträda motionärernas förslag att ett startsparande med den av motionärerna föreslagna uppläggningsen skall införas fr.o.m. 1991.

22. Avskaffande av löntagarfonderna (mom. 14)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Inledningsvis vill" och slutar med "yrkandena 11—13" bort ha följande lydelse:

Löntagarfonderna är ett hot mot marknadsekonomi. De måste därför avskaffas. Avvecklingen skall tillgodose följande grundläggande krav:

1. Den skall vara definitiv.
2. Den får inte utsätta aktiebörsen för kraftig kurspress.
3. Den skall stärka möjligheterna att varaktigt uppnå en högre ekonomisk tillväxt i den svenska ekonomin.

Det första och viktigaste steget i avvecklingen bör vara att upphäva fondskatterna och att befria fondbyråkratin i form av styrelser och kanslier från dess arbetsuppgifter. Detta bör ske redan den 1 juli 1990.

Vinstdelningsskatten skall inte tas ut för år 1989 och senare, och den särskilda löneskatten på 0,2 % skall avvecklas per den 1 juli 1990.

Enligt utskottets mening bör löntagarfondernas tillgångar främst användas för att stimulera det frivilliga individuella sparandet i svensk ekonomi. Omvandlingen av fondernas tillgångar från kollektivt ägande till individuellt ägande bör ske på följande sätt:

- För alla som är berättigade att delta i allemanssparandet, drygt 6,5 miljoner personer, framräknas en andel i fondtillgångarna. Det exakta beloppet fastställs när fonderna skiftas ut. Värdet på varje andel maximeras dock till 1 200 kr.
- Fondandelarna utgår i form av en sparpremie till personer som under en tvåårsperiod efter avvecklingsbeslutet deltar i allemansfondssparandet. Berättigad till sparpremien blir den som under dessa år vid minst tolv tillfällen sparat sammanlagt 2 400 kr.

De medel som inte tas i anspråk för sparpremier bör användas för att på andra sätt stimulera tillväxten och sparandet i svensk ekonomi. Medel bör avsättas till fristående stiftelser med syfte att finansiera forskning vid främst universitet och högskolor, bl.a. miljöstrategisk forskning. De bör också användas för att stimulera ett långsiktigt bundet sparande till egen bostad eller för pensionsåldern. Någon del av fondmedlen kan också överföras till det egentliga ATP-systemet.

Genom att fondtillgångarna i första hand används för att stimulera individuellt riskvilligt sparande tas ett viktigt steg i riktning mot ett breddat enskilt ägande i näringslivet.

Preciseringen av hur fondmedlen slutligt skall skiftas bör bli föremål för utredning och beslut senast våren 1992. Fram till dess måste en interimistisk förvaltning ske. Utskottet anser att denna bör handhas av en särskild avvecklingsnämnd.

Vad utskottet här anfört innebär att utskottet biträder motion Fi66 (m) yrkandena 11–13.

dels att utskottets hemställan under 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *avskaffande av löntagarfonderna*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkandena 11, 12 och 13 hos regeringen begär förslag om ett snabbt avskaffande av löntagarfonderna,

23. Avskaffande av löntagarfonderna (mom. 14, motiveringen)

Lars-Ove Hagberg (v) anser att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Inledningsvis vill" och slutar med "yrkandena 11–13" bort ha följande lydelse:

Löntagarfonderna har inte blivit det offensiva redskap som förutskickades i fonddebattens början. Fonderna har inte heller svarat upp

mot de syften som angavs för deras verksamhet när riksdagen år 1983 band sig för en utslätad fondreform. Med hänsyn härtill är det enligt utskottets mening nu hög tid för arbetarrörelsen att enas kring ett nytt fondsystem som bättre svarar mot tidigare ställda förväntningar.

Ett nytt system med samhällsfonder bör enligt utskottets mening byggas upp under 1990-talet. Samhällsfonderna skall ha en regional förankring och verka för att sysselsättning och näringsliv inom varje region främjas. I varje län bör det inrättas en länsfond och därjämte bör det finnas en central riksfond.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Fi66 (m) yrkandena 11–13.

24. Avskaffande av löntagarfonderna (mom. 14, motiveringen)

Carl Frick (mp) anser att den del av utskottets yttrande på s. 57 som börjar med "Inledningsvis vill" och slutar med "yrkandena 11–13" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening krävs en förnyelse av det småskaliga och lokala näringslivet. Detta måste ges möjlighet att konkurrera på för-
månligen villkor med dagens storskaliga näringsliv och dess alltmer anonyma ägande.

Ett system med närfonder i varje kommun bör ersätta de nuvarande löntagarfonderna. Sådana närfonder skall stimulera och underlätta uppbyggnaden av ett lokalt småskaligt näringsliv genom rådgivning, lågräntelån och förmedling av riskkapital m.m. De skall också kunna hjälpa anställda att ta över ägandet i företag som skall säljas.

Närfondernas kapital för utlåning skall huvudsakligen byggas upp genom att löntagarfondernas medel överförs till fonderna.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion Fi66 (m) yrkandena 11–13.

25. Investeringskatten för vissa byggnadsarbeten (mom. 15)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 58 som börjar med "I den" och slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Samma dag som riksdagsmajoriteten beslöt skärpa investeringskatten och utvidga dess tillämpningsområde till Göteborgsområdet föreslog regeringen i kompletteringspropositionen att utvidgningen skulle upphävas till hösten. Omsvängningen kan ses som en bekräftelse på riktigheten i den kritik som anförts mot detta försök att styra en redan genomreglerad marknad.

Utskottet delar den i motion Fi66 (m) framförda uppfattningen att investeringsskatten skall avskaffas i sin helhet så snart det är praktiskt möjligt. Detta torde lämpligen kunna ske vid första månadsskiftet efter riksdagens beslut i ärendet, dvs. vid utgången av juni 1990.

dels att utskottets hemställan under 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *investeringsskatten för vissa byggnadsarbeten*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 7 anta
följande

Förslag till Lag om ändring i lagen (1989:471) om investeringsskatt för vissa byggnadsarbeten

Härigenom föreskrivs följande.

Lagen (1989:471) om investeringsskatt för vissa byggnadsarbeten upphör att gälla vid utgången av juni 1990.

26. Arbetsmiljöavgiften (mom. 16)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 59 som börjar med "På förslag av finansutskottet beslöt" och slutar med "yrkande 8" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet vill med anledning härav anföra följande. Det är angeläget att åtgärder vidtas för att förbättra arbetsmiljön och att insatser görs för rehabilitering av anställda med långvarigt nedsatt hälsa. Över huvud taget anser utskottet att åtgärder som nedbringar de anställdas sjukfrånvaro är viktiga. Det kan bl.a. ske genom att man inför en arbetsgivarperiod i sjukförsäkringen och på så sätt ger arbetsgivarna ett större ansvar för utvecklingen av sjukfrånvaron.

Det bör dock inte ske genom generellt höjda arbetsgivaravgifter som aldrig kan verka utbudsstimulerande. Förra året höjdes arbetsgivaravgifterna med 1,5 procentenheter samtidigt som tvångssparandet infördes. Höjningen har förutsatts vara tillfällig och de medel som den nya löneskatten ger skall tillföras den s.k. arbetslivsfonden.

En höjning av detta slag leder på kort sikt till att näringslivets möjligheter att försvara sina positioner på världsmarknaden försvagas. Arbetskraftsintensiva företag riskerar dessutom att drivas till friställningar, särskilt som lönekostnaderna ändå ökar kraftigt till följd av träffade avtal.

Mot bakgrund härav biträder utskottet det i motion Fi66 (m) yrkande 8 framförda kravet på att arbetsmiljöavgiften skall upphöra fr.o.m. den 1 juli 1990.

dels att utskottets hemställan under 16 bort ha följande lydelse:

16. beträffande *arbetsmiljöavgiften*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 8 antas följande

1989/90:FiU40

Reservationer

Förslag till Lag om ändring i lagen (1989:484) om arbetsmiljöavgift

Härigenom föreskrivs följande.

Lagen (1989:484) om arbetsmiljöavgift upphör att gälla vid utgången av juni 1990.

27. Tillfälligt obligatoriskt sparande (mom. 17)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 59 som börjar med "De skäl" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att tvångssparandet inte är en verkningsfull åtgärd i stabiliseringspolitiskt hänseende. Åtstramningen drabbar främst de hushåll som har dålig kreditvärdighet eller som saknar sparmedel, vilket är fördelningspolitiskt olämpligt. Enligt utskottets mening bör den finanspolitiska åtstramningen i stället inriktas på att minska de offentliga utgifterna. Utskottet anser således att tvångssparandet bör avskaffas och att de inbetalade medlen bör återbetalas. Motionerna Fi66 (m) yrkande 14 och Fi71 (fp) yrkande 5 tillstyrks således av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *tillfälligt obligatoriskt sparande*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi66 yrkande 14 och 1989/90:Fi71 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett avskaffande av det obligatoriska sparandet och återbetalning av sparade medel,

28. Tillfälligt obligatoriskt sparande (mom. 17)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 59 som börjar med "De skäl" och slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser i likhet med motionärerna att tvångssparandet inte är en verkningsfull åtgärd i stabiliseringspolitiskt hänseende. Åtstramningen drabbar främst de hushåll som har dålig kreditvärdighet eller som saknar sparmedel, vilket är fördelningspolitiskt olämpligt. Utskot-

tet anser således att tvångssparandet bör avskaffas och att de inbetalade medlen bör återbetalas. Motionerna Fi66 (m) yrkande 14 och Fi71 (fp) yrkande 5 tillstyrks således av utskottet.

1989/90:FiU40
Reservationer

dels att utskottets hemställan under 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *tillfälligt obligatoriskt sparande*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi66 yrkande 14 och 1989/90:Fi71 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett avskaffande av det obligatoriska sparandet och återbetalning av sparade medel,

29. Förlängd föräldraförsäkring (mom. 18 a)

Lars-Ove Hagberg (v) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "Socialförsäkringsutskottet avstyrker" och slutar med "(mp) yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Föräldraförsäkringen är en viktig fördelningspolitisk reform. Riksdagen har tidigare fattat principbeslut om en utbyggnad av föräldraförsäkringen i tre etapper. Den första etappen är redan genomförd. Den innebär att försäkringen den 1 juli 1989 byggs ut med tre månader och att full ersättning därmed utgår under en period av tolv månader och att ersättning motsvarande garantinivån därefter utgår under ytterligare tre månader. En andra utbyggnadsetapp om tre månader var planerad att genomföras den 1 juli 1990. I den tredje etappen skulle ersättningstiden fr.o.m. den 1 juli 1991 förlängas med ytterligare tre månader till sammanlagt 18 månader med full ersättning.

I den reviderade finansplanen framhålls utan närmare motivering att den fortsatta utbyggnaden av föräldraförsäkringen bör skjutas upp tills de ekonomiska förutsättningarna har förbättrats. Den andra och tredje etappen skulle därmed inte genomföras. Utskottet kan inte godta en sådan lösning som helt strider mot riksdagens tidigare principbeslut, och till vilket många barnfamiljer redan har anpassat sin tillvaro.

Med det anförda biträder utskottet således förslagen i motionerna Fi65 (vpk) yrkande 11 och Fi70 (mp) yrkande 3.

dels att utskottets hemställan under 18 a) bort ha följande lydelse:

18. beträffande *förlängd föräldraförsäkring*

a) att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 11 och 1989/90:Fi70 yrkande 3 antar det i proposition 1989/90:100 bilaga 7.1 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring såvitt avser 4 kap. 6 §,

30. Förlängd föräldraförsäkring (mom. 18 b)

1989/90:FiU40
Reservationer

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "Eftersom utskottet" och slutar med "(mp) yrkande 4" bort ha följande lydelse:

Nuvarande ersättning inom föräldraförsäkringen är helt proportionell mot inkomster upp till ersättningstaket vid 7,5 basbelopp (222 700 kr. i årsinkomst 1990). Som alternativ besparingsmöjlighet inom socialförsäkringssystemet förordar utskottet att ersättningsnivån i sjuk- och föräldraförsäkringen begränsas till 70 % för den del av inkomsten som överstiger 4,5 basbelopp (133 700 kr. år 1990). Det måste som utskottet ser det vara viktigast att alla familjer får en tryggad barnomsorg. En något lägre ersättningsnivå för personer med goda inkomster är ett rimligt pris för detta. Det bör ankomma på regeringen att utforma förslag i enlighet med det anförda och lägga fram det för riksdagen.

dels att utskottets hemställan under 18 b) bort ha följande lydelse:

18. beträffande *förlängd föräldraförsäkring*

b) att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi70 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om ersättningsnivån inom sjuk- och föräldraförsäkringen,

31. Förlängd föräldraförsäkring (mom. 18, motiveringen)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp) och Ivar Franzén (c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "Finansutskottet har" och slutar med "(mp) yrkande 4" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening ger en utbyggnad av föräldraförsäkringen inte barnfamiljerna den valfrihet som erfordras. Ett för barnfamiljerna bättre alternativ är att införa ett vårdnadsbidrag som utgår lika för alla barn.

Ett sådant vårdnadsbidrag bör utgå med 15 000 kr. per barn och år för alla barn mellan ett och sju år. Bidraget bör kombineras med en avdragsrätt vid beskattningen för styrkta barnomsorgskostnader upp till 15 000 kr. samt med minskade statsbidrag till kommunerna för barnomsorg med 12 000 kr. per heltidsplats.

Mot bakgrund härav bör föräldraförsäkringen inte byggas ut ytterligare. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna Fi65 (vpk) yrkande 11 samt Fi70 yrkandena 3 och 4.

32. Bidrag till friskolorna (mom. 19)

1989/90:FiU40
Reservationer

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 60 som börjar med "På förslag" och slutar med "(fp) yrkande 4" bort ha följande lydelse:

Såsom framhålls i motion Fi71 (fp) kommer de fristående skolornas situation sannolikt att förbättras när ett nytt statsbidragssystem införs 1991. Många fristående skolor har emellertid en mycket besvärlig ekonomisk situation och kan därför ha svårt att klara sig fram till dess. Bl.a. gäller detta Waldorfskolorna. Flera skolor hotas av konkurs.

En nedläggning av fristående skolor innebär att eleverna måste beredas plats i grundskolan, vilket är mer kostsamt för stat och kommun än att se till att de fristående skolorna kan leva vidare. I avvaktan på att ett nytt statsbidragssystem införs för hela skolväsendet bör därför ett temporärt bidrag lämnas som gör det möjligt att höja bidragsnivån för ifrågavarande fristående skolor från ca 40 % till ca 60 % av det genomsnittliga statsbidraget per elev i grundskolan. Regeringen bör snarast lägga fram ett förslag av denna innebörd på tilläggsbudget för budgetåret 1990/91.

Vad utskottet här anfört med anledning av motion Fi71 (fp) yrkande 4 bör riksdagen ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 19 bort ha följande lydelse:

19. beträffande *bidrag till friskolorna*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi71 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett överlevnadsbidrag till fristående skolor,

33. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (mom. 20)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 61 börjar med "Arbetsmarknadsutskottet anför" och på s. 62 slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Regeringens arbetsmarknadsbudget uppgår till 25 miljarder kronor trots högkonjunktur och ett i Sverige gott arbetsmarknadsläge. Sjukfrånvaron och annan frånvaro är omfattande. En betydande utslagning från arbetslivet döljs av socialförsäkringen. Grupper som handikappade, invandrare och ungdomar har ofta svårt att finna arbete i den rådande högkonjunkturen.

En viktig orsak till problemen är att flera decennier av solidarisk lönepolitik har lett till lönenivellering. Denna lönepolitik har misslyckats, och regeringen står handfallen inför problemen. Dagens arbetsmarknad kräver en mer differentierad och marknadsanpassad lönepolitik och att man kommer till rätta med förhandlingsförhållan-

dena som på olika avtalsområden har blivit närmast kaotiska. Till frågan om den bristande respekten för ingångna avtal återkommer utskottet i det följande.

I propositionen har regeringen visat ett nyvunnet utbudsekonomiskt intresse. Detta tar sig till stor del uttryck i en ambition att med olika interventionistiska grepp detaljstyra utvecklingen i arbetslivet. Men det är allmänna ekonomisk-politiska åtgärder som krävs för att skapa balans på arbetsmarknaden. De grundläggande problemen kan aldrig lösas med arbetsmarknads- eller regionalpolitik. Arbetsmarknadspolitiken skall vara ett slags smörjmedel genom att medverka till att arbetslösa får nya arbeten och till att lediga arbeten besätts. Den skall hjälpa dem som har svårt att få fotfäste på arbetsmarknaden till den utbildning och de förutsättningar som krävs i övrigt. Däremot är det inte en uppgift för statsmakterna och arbetsmarknadsbyråkratin att kontrollera och styra allt som händer på arbetsmarknaden och i arbetslivet.

Vad utskottet med tillstyrkan av motion Fi66 (m) yrkande 16 har anfört bör ges regeringen till känna. Motionerna Fi70 (mp) yrkande 15 och Fi73 (c) yrkande 1 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *arbetsmarknadspolitikens inriktning*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 16 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi70 yrkande 15 och 1989/90:Fi73 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

34. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (mom. 20)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 61 börjar med "Arbetsmarknadsutskottet anför" och på s. 62 slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Samhället måste ha en god arbetsmarknadspolitisk beredskap för att möta konjunkturedgångar och de krav som strukturförändringar inom näringslivet ställer. Målsättningen att alla skall beredas arbete måste ligga fast. Det är från denna utgångspunkt viktigt att bredda och differentiera de lokala arbetsmarknaderna i olika delar av Sverige, så att människorna har valmöjligheter. Tillgången på arbete och utbildning är väsentliga förutsättningar för att skapa goda levnadsvillkor och styr möjligheterna att nå en positiv samhällsutveckling.

Den förda ekonomiska politiken har varit starkt koncentrationsdrivande. Den har förstärkt de regionala obalanserna och accentuerat problemen både i avfolkningsbygder och inflyttningssorter. I expansionsorter har en överhettad arbetsmarknad uppstått med löneglidning och inflation som följd. I andra områden råder långsammare

tillväxt, stagnation eller rent av recession. Sammanfattningsvis har regeringspolitiken gynnat storföretag och expansiva områden på småföretagens och på de regionalt utsatta områdenas bekostnad.

Med tillstyrkan av motion Fi73 (c) yrkande 1 föreslår utskottet att vad som ovan anförts om arbetsmarknadspolitikens inriktning ges regeringen till känna. Motionerna Fi66 (m) yrkande 16 och Fi70 (mp) yrkande 15 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *arbetsmarknadspolitikens inriktning*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi73 yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi66 yrkande 16 och 1989/90:Fi70 yrkande 15 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

35. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (mom. 20)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 61 börjar med "Arbetsmarknadsutskottet anför" och på s. 62 slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Miljöpartiet de gröna framhåller i motion Fi70 att ökad arbetstillfredsställelse bl.a. innebär att vi kan påverka vårt arbete och dess inriktning, att vi kan se resultat av våra ansträngningar, att arbetet som helhet blir begripligt. Det skulle med all säkerhet minska stress på arbetsplatserna och därmed minska frånvaron och öka produktiviteten.

Ungdomen har med sin genomsnittligt höga utbildning ofta stora förväntningar på meningsfulla arbeten och hög arbetstillfredsställelse. Dessa förväntningar sviks ofta i de enahanda och monotona arbeten som de erbjuds, vilket är en viktig orsak till hög frånvaro bland ungdomar.

Arbetsledningarna inom såväl det privata näringslivet som den offentliga sektorn måste beakta dessa frågor på ett helt annat sätt än tidigare. Här finns en utomordentligt viktig mänsklig potential som nu ligger i träda. Dessutom är det samhällsekonomiskt ineffektivt att investera i utbildning som inte leder till adekvat kompetensnivå i arbetet. Förhoppningar som i det sammanhanget inte kan infrias är mycket passiverande på arbetslusten.

Utskottet ansluter sig till de ovan återgivna synpunkterna och föreslår i enlighet med yrkande 15 i motion Fi70 att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som nu anförts om arbetstillfredsställelse och möjligheter att ge ungdomar arbeten i paritet med deras kunskaper.

Beträffande motionerna Fi66 (m) yrkande 16 och Fi73 (c) yrkande 1 om arbetsmarknadspolitikens inriktning föreslås inte någon åtgärd.

dels att utskottets hemställan under 20 bort ha följande lydelse:

20. beträffande *arbetsmarknadspolitikens inriktning*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi70 yrkande 15

samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi66 yrkande 16, 1989/90:Fi73 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1989/90:FiU40
Reservationer

36. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (mom. 20, motiveringen)

Lars-Ove Hagberg (v) anser att den del av utskottets yttrande på s. 62 som börjar med "Full sysselsättning" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet vänder sig mycket starkt mot de allmänna uttalanden som förs i motion Fi66 (m) att flera decennier av solidarisk lönepolitik med åtföljande lönenivellering är en viktig orsak till rådande arbetsmarknadsproblem. Detta visar enligt utskottet en bristande insikt i och förståelse för arbetslivets villkor. Enligt utskottets mening har marknadskrafterna bidragit till att öka lönespridningen vilket skapat fördelningspolitiska motsättningar.

Finansutskottet delar arbetsmarknadsutskottets oro över att vissa utsatta grupper har svårigheter att få och behålla ett arbete. Krafttag måste till för att komma till rätta med dessa problem. De utfästelser i sammanhanget som redovisas i regeringsförklaringen och i den nu föreliggande propositionen anser utskottet, till skillnad från arbetsmarknadsutskottet, inte vara till fyllest. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Utöver det anförda vill utskottet framhålla att full sysselsättning är ett av huvudmålen för den ekonomiska politiken. De generellt verkan- de medel som ingår i den stabiliseringspolitiska arsenalen måste, inte minst av fördelnings- och regionalpolitiska skäl, kompletteras med mer selektiva åtgärder inom regional- och arbetsmarknadspolitik. Det är således enligt utskottets mening inte tillräckligt att, som föreslås i motion Fi66, lita till allmänna ekonomisk-politiska åtgärder. Utskottet avstyrker för sin del motionerna Fi66 (m) yrkande 16, Fi70 (mp) yrkande 15 och Fi73 (c) yrkande 1.

37. Förhandlingsregler och strejkskadestånd (mom. 21)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar med "Arbetsmarknadsutskottet anser" och på s. 63 slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Ingångna avtal på arbetsmarknaden måste respekteras. Den omfattning de olovliga konflikterna har fått visar att nuvarande sanktioner är klart otillräckliga. De skadestånd som kan dömas ut bör höjas till 5 000 kr., dvs. det belopp som regeringen föreslog i proposition 1989/90:114 om allmänt lönestopp. Enligt finansutskottet bör uppdras

åt regeringen att snarast återkomma till riksdagen med förslag till ändring av gällande lagreglering, dvs. 60 § medbestämmandelagen. Denna lagstiftningsåtgärd kan vidtas utan föregående utredningsarbete.

Med denna tillstyrkan av yrkande 16 i motion Fi66 (m) tillgodoses i sak även yrkande 1 i fp-motionen Fi68 om att 200-kronorsregeln skall utgå ur medbestämmandelagen. Yrkande 3 i motion Fi73 (c) avstyrks liksom yrkande 10 i vpk-motionen Fi65.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *förhandlingsregler och strejkskadestånd*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 17 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi 65 yrkande 10, 1989/90:Fi68 yrkande 1 och 1989/90:Fi73 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

38. Förhandlingsregler och strejkskadestånd (mom. 21)

Anne Wibble (fp), Gunnar Björk (c), Lars De Geer (fp) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar med "Arbetsmarknadsutskottet anser" och på s. 63 slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion Fi68 (fp) att den s.k. 200-kronorsregeln i medbestämmandelagen kan upphävas utan att föregås av något utredningsarbete. Regeringen bör omgående lägga fram förslag till en sådan lagändring. Med en sådan lagstiftningsåtgärd tillgodoses syftet med den lagändring som föreslås i motion Fi66 (m) yrkande 17. Yrkande 10 i motion Fi65 (vpk) avstyrks.

I den i propositionen anmälda utredningen om spelreglerna på arbetsmarknaden bör det vara angeläget att komma in på de störningar på arbetsmarknaden som påtalats i motion Fi73 (c) yrkande 3. Vad utskottet anför bör regeringen ges till känna.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *förhandlingsregler och strejkskadestånd*
att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi68 yrkande 1 och 1989/90:Fi73 yrkande 3 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 10 och 1989/90:Fi66 yrkande 17 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

39. Förhandlingsregler och strejkskadestånd (mom. 21)

Lars-Ove Hagberg (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar med "Arbetsmarknadsutskottet anser" och på s. 63 slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

I propositionen upplyser arbetsmarknadsministern att en särskild utredare tillsatts med uppgift, som det heter, att söka förbättra spelreglerna på arbetsmarknaden. De tilltänkta förbättringarna består bl.a. i att strejkböterna skall höjas och förhandlingsverksamheten få en starkare statlig styrning. Utskottet avvisar i likhet med vad som anförs i motion Fi65 (vpk) dessa utgångspunkter för utredningsuppdraget. Det är i stället skattesystem och samhällets fördelningspolitik som måste revideras. De arbetandes fackliga organisationer måste få ökade demokratiska rättigheter på arbetsplatserna att hävda medlemmarnas intressen. Först när ett sådant läge har inträtt kan det bli en jämbördig förhandlingssituation på arbetsmarknaden. Därigenom kan man få avtal som är rimliga och rättvisa och som därför kommer att respekteras.

Med tillstyrkan av motion Fi65 yrkande 10 föreslår utskottet att riksdagen ger sin anslutning till vad ovan anförts och i ett uttalande ger regeringen detta till känna. Utskottet avstyrker motionerna Fi66 (m) yrkande 17, Fi68 (fp) yrkande 1 samt Fi73 yrkande 3.

dels att utskottets hemställan under 21 bort ha följande lydelse:

21. *beträffande förhandlingsregler och strejkskadestånd*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi65 yrkande 10 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi66 yrkande 17, 1989/90:Fi68 yrkande 1 och 1989/90:Fi73 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

40. Deltidsarbetslöshet (mom. 22)

Anne Wibbe (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 63 börjar med "De riksdagsuttalanden" och på s. 64 slutar med "Fi73 yrkande 8" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill i likhet med motion Fi73 (c) framhålla vikten av en flexibel arbetstid och vikten av att arbetstiden så långt möjligt anpassas efter den enskildes behov. Utskottet anser att staten självklart bör respektera även dem som önskar deltidsarbete. För dem som önskar heltidsarbete bör målsättningen också vara heltidsarbete. Av ekonomiska och sociala skäl är det särskilt angeläget att samhällets insatser inriktas mot att bereda de unga nytillträdande på arbetsmarknaden heltidstjänster. Att som regeringen gör hota med tvingande lagregler är ingen lösning på problemet med deltidsarbetslöshet. Vad finansutskottet anför med anledning av motion Fi73 yrkande 8 bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *deltidsarbetslöshet*

att riksdagen med anledning av motion 1989/90:Fi73 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1989/90:FiU40
Reservationer

41. Anslag till arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader (mom. 23)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 64 som börjar med "Arbetsmarknadsutskottet har" och slutar med "trettonde huvudtiteln" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till medelsberäkningen i motion Fi67 (m) yrkande 2. Utskottet anser vidare att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett samlat förslag till hur flyktingar och invandrare på ett bättre sätt än i dag skall kunna komma in på arbetsmarknaden, varför någon extra medelsanvisning nu för arbetsförmedlingens flyktinginsatser inte är erforderlig. Vidare anser utskottet att arbetsmarknadsverkets kostnader för den utökade verksamheten med jobb-klubbar bör rymmas inom ramen för ordinarie anslag. Med avstyrkande av dessa punkter i propositionens anslagsframställning liksom av motsvarande yrkanden i motionerna Fi68 (fp) och Fi73 (c) föreslår utskottet således att anslaget tillförs ytterligare 15 milj.kr. för den terminalansaffning regeringen har föreslagit.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *anslag till arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader*

att riksdagen med anledning av proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt B1 och med bifall till motion 1989/90:Fi67 yrkande 2 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi68 yrkande 5 och 1989/90:Fi73 yrkandena 4 och 5 för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln — utöver av riksdagen tidigare anvisade medel (1989/90:AU11, rskr. 242) — till *Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader* anvisar ett ramanslag på 15 000 000 kr.,

42. Anslag till arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader (mom. 23)

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 64 som börjar med "Arbetsmarknadsutskottet har" och slutar med "trettonde huvudtiteln" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till folkpartiets i motion Fi68 redovisade uppfattning om behovet av ytterligare medel till arbetsmarknadsverket, dvs. att 45 milj.kr. bör anvisas för försöken med jobb-klubbar m.m.

och anskaffning av terminaler. Utskottet förordar att anslaget tillförs 45 milj.kr. Motionerna Fi67 (m) yrkande 2 och Fi73 (c) yrkandena 4 och 5 avstyrks.

1989/90:FiU40
Reservationer

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *anslag till arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader*

att riksdagen med anledning av proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt B1 och med bifall till motion 1989/90:Fi68 yrkande 5 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 2 och 1989/90:Fi73 yrkandena 4 och 5 för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln — utöver av riksdagen tidigare anvisade medel (1989/90:AU11, rskr. 242) — till *Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader* anvisar ett ramanslag på 45 000 000 kr.,

43. Anslag till arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader (mom. 23)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 64 som börjar med "Arbetsmarknadsutskottet har" och slutar med "trettonde huvudtiteln" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker förslaget i motion Fi73 (c) om att anslaget till arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader förstärks med 40 milj.kr. Beloppet avser verksamheten med jobb-klubbar och ökade insatser från arbetsförmedlingens sida för flyktingar och invandrare. När det gäller jobb-klubbarna och andra jobbsökaraktiviteter bör den nu aktuella medelstilldelningen, såsom anförs i motionen, i första hand komma de län till godo som har lägst sysselsättningsgrad och störst arbetslöshet. Detta bör ges regeringen till känna. Motionerna Fi67 (m) yrkande 2 och Fi68 (fp) yrkande 5 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *anslag till arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader*

att riksdagen med anledning av proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt B1 och med bifall till motion 1989/90:Fi73 yrkandena 4 och 5 samt med avslag på motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 2 och 1989/90:Fi68 yrkande 5 för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln — utöver av riksdagen tidigare anvisade medel (1989/90:AU11, rskr. 242) — till *Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader* anvisar ett ramanslag på 40 000 000 kr. samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

44. Insatser för flyktingar och invandrare (mom. 25)

1989/90:FiU40
Reservationer

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 65 som börjar med "Det bör" och som slutar med "yrkande 7" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motionerna Fi67 yrkande 3, Fi68 yrkande 4 och Fi73 yrkande 7 att de ansvariga myndigheterna inom ramen för de ekonomiska resurser statsmakterna ställer till deras förfogande måste intensifiera sina ansträngningar för att hjälpa människor på flyktingförläggningarna att snabbare än nu komma ut i arbete. Arbetsförmedlingarna bör dock få friare händer att disponera anvisade medel och i större utsträckning utnyttja otraditionella metoder i sin verksamhet.

Regelsystemet får inte utgöra hinder för en snabb arbetsplacering. Det är nödvändigt att man redan på förläggningarna inventerar flyktingarnas utbildningsbakgrund och arbetslivserfarenheter, så att de snarast möjligt kan få arbete alternativt hjälp med kompletterande utbildning.

Arbetsgivarna måste också ta sitt ansvar vid arbetsplaceringarna. Invandrare möter ofta tvivel om användbarheten av sin utbildning. De behöver ofta hjälp med att höja sin trovärdighet inför presumtiva arbetsgivare. En nyckel till inträde på den svenska arbetsmarknaden är goda kunskaper i svenska språket. Det är därför viktigt att invandrarna lär sig svenska. De grupper, t.ex. utländska akademiker, som behöver särskild språkträning bör kunna få hjälp hårtill av arbetsmarknadsmyndigheterna. Även provanställning bör kunna komma i fråga. Likaså bör möjligheter ges att genom objektiva tester visa sina kunskaper.

De invandrare som inte fått arbete redan under förläggningsvistelsen bör efter kommunplaceringen få hjälp att välja olika alternativ, t.ex. en kombination av arbete och svenskundervisning.

Utskottet konstaterar slutligen att medan landet har arbetskraftsbrist och fortsatt högkonjunktur sitter flera tusen människor utan arbete på våra mottagnings- och flyktingförläggningar. Till detta kommer den nedbrytande effekt det har på den enskilde att månad efter månad gå sysslolös. Detta är en oacceptabel situation som måste ändras.

Vad utskottet med tillstyrkan av motionerna Fi67 (m) yrkande 3, Fi68 (fp) yrkande 4 och Fi73 (c) yrkande 7 anfört om möjligheterna att underlätta för invandrare att komma in på arbetsmarknaden bör ges regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 25 bort ha följande lydelse:

25. beträffande *insatser för flyktingar och invandrare*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 3, 1989/90:Fi68 yrkande 4 och 1989/90:Fi73 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om möjlig-

45. Kompetensutveckling (mom. 26)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 65 börjar med "Arbetsmarknadsutskottet delar" och på s. 66 slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Den kompetensutveckling det här är frågan om är att se som en intern företagsutbildning. Sådan utbildning hör till arbetsgivarens ansvar och bör bekostas av denne. Det i propositionen framlagda förslaget avstyrks därför i enlighet med motion Fi67 (m) yrkande 4. Som en följd härav avstyrks även yrkande 2 i motion Fi68 (fp).

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande *kompetensutveckling*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi67 yrkande 4 avslår regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt B3 mom. 1 och motion 1989/90:Fi68 yrkande 2 och som sin mening ger regeringen till kända vad utskottet anfört i fråga om bidrag till arbetsgivare i försöksverksamheten för att stödja kompetensutveckling,

46. Kompetensutveckling (mom. 26)

Anne Wibbe (fp), Lars De Geer (fp) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 65 börjar med "Arbetsmarknadsutskottet delar" och på s. 66 slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder regeringsförslaget att försök påbörjas med kompetensutveckling av anställda. Kompetensutvecklingen bör dock som föreslås i motion Fi68 (fp) yrkande 2 särskilt inriktas på små och medelstora företag utan egna resurser för personalutbildning. Vad utskottet anfört med anledning av propositionen och motion Fi68 yrkande 2 bör godkännas av riksdagen. Motion Fi67 yrkande 4 avstyrks av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 26 bort ha följande lydelse:

26. beträffande *kompetensutveckling*

att riksdagen med avslag på motion 1989/90:Fi67 yrkande 4 godkänner vad som anförts i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt B3 mom. 1 och motion 1989/90:Fi68 yrkande 2 i fråga om bidrag till arbetsgivare i försöksverksamheten för att stödja kompetensutveckling,

47. Anslag till arbetsmarknadsutbildning (mom. 27)

1989/90:FiU40
Reservationer

Under förutsättning av bifall till reservation 45

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Som en" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Eftersom utskottet avstyrker det föreslagna stödet till kompetensutveckling av anställda bortfaller behovet av det belopp om 20 milj.kr. som regeringen har begärt. De ytterligare 85 milj.kr. som ingår i regeringens anslagsframställning i denna del motiveras i propositionen med hänvisning till ökade lönekostnader och liknande allmänna kostnadsfördyringar. För att möta de ökade kostnaderna bör arbetsmarknadsverket i första hand pröva att upphandla utbildning från andra utbildningsanordnare än AMU-gruppen. Så har hittills skett endast i liten omfattning. I likhet med motion Fi67 (m) yrkande 5 anser utskottet av här angivna skäl att regeringens begäran om en anslagsökning med sammanlagt 105 milj.kr. bör avslås av riksdagen. Motion Fi68 (fp) yrkande 3 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande *anslag till arbetsmarknadsutbildning*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi67 yrkande 5 avslår i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt B3 mom. 2 och i motion 1989/90:Fi68 yrkande 3 framlagt förslag om ytterligare medel till *Arbetsmarknadsutbildning*,

48. Anslag till arbetsmarknadsutbildning (mom. 27)

Under förutsättning av bifall till reservation 46

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Som en" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Den försöksverksamhet med kompetensutveckling som utskottet tillstyrker bör såsom anförts i motion Fi68 (fp) bekostas av tillgängliga medel på anslaget. Den anslagsförstärkning med 20 milj.kr. som regeringen har begärt avstyrks av finansutskottet. Däremot bör, enligt utskottet, anslaget på grund av allmänna kostnadsfördyringar tillföras ytterligare 85 milj.kr. i enlighet med regeringsförslaget. Motion Fi67 (m) yrkande 5 avstyrks av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 27 bort ha följande lydelse:

27. beträffande *anslag till arbetsmarknadsutbildning*

att riksdagen med anledning av proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt B3 mom. 2 och med bifall till motion 1989/90:Fi68 yrkande 3 samt med avslag på motion 1989/90:Fi67 yrkande 5 för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln — utöver av riksdagen tidigare anvisade medel (1989/90:AU11, rskr. 242) —

49. Stimulansbidrag (mom. 28)

Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Ivar Franzén (c) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Finansutskottet instämmer" och slutar med "berörd del" bort ha följande lydelse:

Intresset för branschmässig utbildning bör stimuleras av branscherna själva, inte genom statliga stimulansbidrag. Finansutskottet yrkar avslag på regeringsförslaget i denna del och bifall till motionerna Fi67 (m) yrkande 6 och Fi73 (c) yrkande 6 i berörd del.

dels att utskottets hemställan under 28 bort ha följande lydelse:

28. beträffande *stimulansbidrag*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 6 och 1989/90:Fi73 yrkande 6 i berörd del avslår regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt B4 mom. 1 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

50. Anslag till utbildningsbidrag m.m. (mom. 29)

Under förutsättning av bifall till reservation 49

Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Som en" och slutar med "30 milj.kr." bort ha följande lydelse:

I enlighet med avstyrkandet av stimulansbidraget för utbildning i yrken inom verkstadsindustrin som regeringen har föreslagit avstyrker utskottet även den begärda förstärkningen med 30 milj.kr. av anslaget Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag. Utskottet tillstyrker motionerna Fi67 yrkande 7 och Fi73 yrkande 6 i berörd del och avstyrker förslaget i proposition 150 bilaga 5 punkt B4 mom. 2.

dels att utskottets hemställan under 29 bort ha följande lydelse:

29. beträffande *anslag till utbildningsbidrag m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 7 och 1989/90:Fi73 yrkande 6 i berörd del avslår regeringens i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt B4 mom. 2 framlagda förslag om ytterligare medel till *Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag*,

51. Allmän arbetslöshetsförsäkring (mom. 30)

1989/90:FiU40
Reservationer

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Liknande förslag" och slutar med "yrkande 19" bort ha följande lydelse:

Det svenska systemet för arbetslöshetsförsäkring skiljer sig från vad som gäller i de flesta andra OECD-länder på två viktiga punkter. Försäkringen är inte obligatorisk och omfattar således bara en del av de aktiva på arbetsmarknaden. Försäkringen är dessutom direkt kopplad till de fackliga organisationerna.

Utskottet biträder yrkandet i motion Fi66 att regeringen skall skyndsamt utreda och framlägga förslag till en allmän arbetslöshetsförsäkring. För utredningens arbete bör gälla följande utgångspunkter.

Det nuvarande systemet är klart otillfredsställande. Närmare en tredjedel av de arbetssökande hos arbetsförmedlingarna har inte någon rätt alls till ersättning, och en del sökande har enbart rätt till kontant arbetsmarknadsstöd. Försäkringen fyller inte de krav som i dag bör ställas på socialt skydd. En socialförsäkring som praktiskt taget helt finansieras med allmänna medel bör komma alla till del på likvärdiga villkor.

En allmän arbetslöshetsförsäkring bör vara obligatorisk och omfatta alla förvärvsarbetande, såväl löntagare som företagare. Försäkringen bör ge ett rimligt grundskydd vid arbetslöshet med möjlighet till påbyggnad genom frivilliga tilläggsförsäkringar. Vid utredningen bör ingående prövas om den nuvarande kopplingen av arbetslöshetsförsäkringen till de fackliga organisationernas administration skall bestå.

Utredningen bör vara parlamentariskt sammansatt.

Vad finansutskottet anfört med anledning av motion Fi66 yrkande 19 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 30 bort ha följande lydelse:

30. beträffande *allmän arbetslöshetsförsäkring*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 19 hos regeringen begär förslag om en allmän arbetslöshetsförsäkring i enlighet med vad utskottet anfört,

52. Allmän arbetslöshetsförsäkring (mom. 30, motiveringen)

Lars-Ove Hagberg (v) anser att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Liknande förslag" och slutar med "yrkande 19" bort ha följande lydelse:

Nuvarande system för ersättningar vid arbetslöshet är trots de senare årens förbättringar fortfarande behäftat med allvarliga brister. Betydande grupper arbetslösa har inte rätt till någon ersättning alls eller till enbart ett kontant arbetsmarknadsstöd med belopp som inte går att

leva på. Men även för de arbetslöshetsförsäkrade gäller att ersättningsrätten jämfört med sjukförsäkringen är begränsad vad gäller både kompensationsnivå och ersättningstid. Ett annat problematiskt inslag är avstängningsreglerna vid s.k. självförvållad arbetslöshet.

Det finns alltså skäl som talar för en översyn av det gällande ersättningssystemet vid arbetslöshet. En sådan översyn bör utgå från problem av det slag som ovan angivits. De utgångspunkter som anges i den moderata motionen är helt andra. Där utgår man från att den allmänna arbetslöshetsförsäkringen skall utgöra en minimiersättning lika för alla med möjlighet till tilläggsförsäkringar för dem som har råd att teckna sådana. Vidare är siktet inställt på att om möjligt frikoppla administrationen av försäkringen från den nuvarande organisatoriska samhörigheten med fackförbunden. Detta är oacceptabla inslag i ett nytt utredningsarbete om arbetslöshetsersättningarna, och därför avstyrks motion Fi66 yrkande 19.

53. Ökad egenavgift i arbetslöshetsförsäkringen (mom. 31)

Lars-Ove Hagberg (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 66 som börjar med "Som arbetsmarknadsutskottet" och slutar med "därför av finansutskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder yrkande 12 i motion Fi65.

Regeringen bör underrättas om detta.

dels att utskottets hemställan under 31 bort ha följande lydelse:

31. beträffande *ökad egenavgift i arbetslöshetsförsäkringen*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi65 yrkande 12
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

54. Sysselsättningsskapande åtgärder (mom. 32)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 67 som börjar med "Finansutskottet godtar" och slutar med "grund härav" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar centerns uppfattning att man bör behålla den möjlighet som funnits under lång tid att vid behov lägga ut statliga och kommunala industribeställningar för att mildra verkningarna av driftinskränkningar för de anställda. De 45 milj.kr. som regeringen anser att anslaget kan reduceras med bör få användas för ändamålet. Utskottet anser således att riksdagen i enlighet med yrkandena 10 och 11 i motion Fi73 (c) bör avslå propositionen i vad avser förslagen att avskaffa stödformen industribeställningar och minska anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder med 45 milj.kr.

dels att utskottets hemställan under 32 bort ha följande lydelse:

1989/90:FiU40

Reservationer

32. *beträffande sysselsättningsskapande åtgärder*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi73 yrkandena 10 och 11 avslår regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt B5,

dels beträffande borttagande av stödet till industribeställningar,

dels beträffande reducering av anslaget *Sysselsättningsskapande åtgärder* samt som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

55. Flexibla lönebidrag (mom. 34)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 67 börjar med "Arbetsmarknadsutskottet avstyrkte" och på s. 68 slutar med "aktuella delarna" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder förslagen i motionerna Fi67 (m), Fi68 (fp) och Fi73 (c) att försöken med flexibla lönebidrag inte begränsas på det sätt regeringen har föreslagit utan vidgas till att nästa budgetår omfatta hela landet. Den utvidgade verksamheten bör då bedrivas efter de riktlinjer den har i dag. Med behållande av den gällande regelkonstruktionen kan verksamheten hållas inom de ekonomiska ramar som är fastställda för lönebidragen. Med den vidgade verksamhet som nu förordats kommer det att finnas samma möjligheter att variera bidragen i samtliga län. Vidare blir det möjligt att få ett utökat erfarenhetsmaterial att bygga på vid utformningen av det nya och handikappanpassade lönebidrag som utskottet tidigare i vår har uttalat sig för.

Riksdagen föreslås att med avslag på propositionen 150 bilaga 5 punkt C6 godkänna vad utskottet med anledning av motionerna Fi67 yrkande 8, Fi68 yrkande 8 och Fi73 yrkande 12 har anförts om att utvidga försöksverksamheten med flexibelt lönebidrag i ytterligare län.

dels att utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. *beträffande flexibla lönebidrag*

att riksdagen med anledning av motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 8, 1989/90:Fi68 yrkande 8 och 1989/90:Fi73 yrkande 12 och med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt C6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

56. Samhall (mom. 35)

1989/90:FiU40

Reservationer

Anne Wibble (fp), Gunnar Björk (c), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c) och Lars-Ove Hagberg (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 68 som börjar med "Motionsyrkandet överensstämmer" och slutar med "yrkande 9" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det positivt att närvaron bland de arbetshandikappade på Samhall har förbättrats. Samtidigt innebär detta att företagsgruppens möjlighet till nyrekrytering minskar. Utskottet instämmer med motion Fi68 yrkande 9 att det är angeläget att antalet arbetstillfällen inom Samhallföretagen utökas, bl.a. med hänsyn till de svårt arbetshandikappades behov. Bristerna när det gäller sysselsättning för denna grupp framgår klart av den kartläggning som nyligen presenterats av 1989 års handikapputredning. Mot bakgrund härav anser utskottet att antalet arbetstimmar inom Samhallföretagen bör få öka med 600 000 och att anslaget på grund härav bör höjas med 55 milj.kr.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *Samhall*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi68 yrkande 9

dels beslutar att Samhalls verksamhet skall utökas med 600 000 arbetstimmar för arbetshandikappade anställda under budgetåret 1990/91,

dels för budgetåret 1990/91 under tionde huvudtiteln — utöver vad riksdagen tidigare anvisade medel (1989/90:AU12, rskr. 243) — till *Bidrag till stiftelsen Samhall* anvisar ett förslagsanslag på 55 000 000 kr.,

57. Avslag på propositionen vad gäller vissa avvikelser från semesterlagen (mom. 36)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 68 som börjar med "Den föreslagna" och slutar med "yrkande 13" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet biträder den mening som framförs i motion Fi70 (mp) att propositionens förslag om tillfälliga avvikelser i semesterlagen bör avslås av riksdagen. Att regeringen först föreslår förlängd semester och sedan upphäver effekten av denna åtgärd genom ett tillfälligt förslag om att man skall kunna arbeta på del av semestern anser utskottet vara motstridigt och ägnat att skapa förvirring. Beträffande semestersparande finns det regler som möjliggör flexibilitet redan i dag. Utskottet avvisar därför regeringens lagförslag i dess helhet. Motion Fi70 yrkande 13 tillstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. beträffande *avslag på propositionen vad gäller vissa avvikelser från semesterlagen*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi70 yrkande 13 avslår i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt 4 framlagt förslag till lag om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen (1977:480),

1989/90:FiU40
Reservationer

58. Avstående från semesterledighet (mom. 37)

Lars-Ove Hagberg (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "Föreliggande lagförslag" och slutar med "Fi65 yrkande 8" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att semesterlagstiftningen utgör en del av den sociala skyddslagstiftningen på arbetsmarknaden. Förslaget om rätt för arbetstagaren att komma överens med arbetsgivaren om att avstå från att ta ut semesterledighet för tid överstigande 20 dagar per år och ändå få semesterersättning innebär en oerhört allvarlig försvagning av det sociala skyddet för arbetstagarna. Självklart kommer det mycket ofta att inträffa att arbetstagaren känner sig tvingad att acceptera ett förslag från arbetsgivaren att avstå från semester för att undvika att stöta sig med denne. Det sagda innebär att utskottet tillstyrker motion Fi65 yrkande 8 och avvisar propositionens förslag i denna del. I enlighet härmed bör 3 § första och andra stycket samt 4 och 5 §§ utgå ur lagförslaget.

dels att utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *avstående från semesterledighet*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi65 yrkande 8 beslutar att 3 § första och andra stycket, 4 och 5 §§ i det i propositionen framlagda förslaget till lag om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen (1977:480) skall utgå,

59. Underrättande av arbetstagarorganisation (mom. 38)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Ivar Franzén (c) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "yrkande 14" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående tagit ställning för att arbetstagarna skall kunna avstå från viss del av semesterledigheten efter överenskomelse med arbetsgivaren. Enligt utskottets mening finns det dock inte någon anledning — såsom föreslagits i propositionen — att den fackliga organisationen skall underrättas. Detta krav innebär en onödigt byråkratisk handläggning samtidigt som riskerna är små att arbetsgivarna skall missbruka systemet. Utskottet tillstyrker därför motion Fi73 yrkande 14 i denna fråga och anser att lagförslaget ej bör antas av

riksdagen i denna del. Detta innebär att 3 § tredje stycket bör utgå ur lagförslaget. Utskottet har inte någon förståelse för synpunkterna i motion Fi65 yrkande 9, vilka skulle innebära ytterligare tidskrävande byråkratiska rutiner, varför denna motion avstyrks i motsvarande del.

1989/90:FiU40
Reservationer

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. *beträffande underrättande av arbetstagarorganisation*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi73 yrkande 14 samt med avslag på motion 1989/90:Fi65 yrkande 9 beslutar att 3 § tredje stycket i det i propositionen framlagda förslaget till lag om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen (1977:480) skall utgå,

60. Underrättande av arbetstagarorganisation (mom. 38)

Lars-Ove Hagberg (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "yrkande 14" bort ha följande lydelse:

Om riksdagen beslutar införa nya regler om avstående av semester anser utskottet att det är rimligt — utifrån synpunkter på det sociala skyddet för arbetstagarna — att överenskommelsen skall godkännas av central arbetstagarorganisation. Regeringen bör på denna punkt skyndsamt återkomma till riksdagen med ett nytt lagförslag. Av det sagda följer att utskottet inte kan acceptera de synpunkter som kommer till uttryck i motion Fi73 yrkande 14. Motion Fi65 yrkande 9 tillstyrks därmed.

dels att utskottets hemställan under 38 bort ha följande lydelse:

38. *beträffande underrättande av arbetstagarorganisation*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi65 yrkande 9 samt med avslag på motion 1989/90:Fi73 yrkande 14 hos regeringen begär nytt lagförslag såvitt avser 3 § tredje stycket i det i propositionen framlagda förslaget till lag om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen (1977:480) i enlighet med vad utskottet anför,

61. Förlängd rätt att spara semesterledighet (mom. 39)

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 69 som börjar med "Beträffande motionskravet" och slutar med "denna del" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är de nu föreslagna reglerna ett led i den mer omfattande reformering av semester- och arbetstidslagstiftningen, som krävs för att tillgodose kraven på flexibilitet i arbetslivet och

valfrihet för individerna. Utskottet ställer sig därför bakom kravet i motion Fi68 yrkande 6 att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett mer genomarbetat och övergripande förslag om nya regler för såväl semester som arbetstid.

dels att utskottets hemställan under 39 bort ha följande lydelse:

39. beträffande *förlängd rätt att spara semesterledighet*
att riksdagen

dels antar det i propositionen framlagda förslaget till lag om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen (1977:480), såvitt avser 6 §,

dels med bifall till motion 1989/90:Fi68 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

62. Flexibelt uttag av arbetstid och semester (mom. 40)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp) och Ivar Franzén (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar med "Arbetsmarknadsutskottet påtalar" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill för sin del instämma i vad som anförs i motion Fi73 yrkande 13 om att det finns behov av ökad flexibilitet när det gäller uttag av arbetstid och semester. Arbetstagarna bör få större möjligheter att påverka planeringen av sin arbetstid med hänsyn till familjeförhållanden, ideellt arbete, studier etc. Även arbetsgivarna har utifrån sina utgångspunkter ett intresse av flexibla och individuella lösningar, inte minst mot bakgrunden av bristen på arbetskraft. Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motion Fi73 yrkande 13.

dels att utskottets hemställan under 40 bort ha följande lydelse:

40. beträffande *flexibelt uttag av arbetstid och semester*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi73 yrkande 13
som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

63. Permanentning av de nya reglerna i semesterlagen (mom. 41)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar med "Som anförs" och slutar med "i semesterlagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de nya reglerna avseende möjlighet att avstå viss del av semesterledigheten samt liberalisering i fråga om sparande av semester är ett steg i rätt riktning mot individuella och flexibla lösningar. Dessa regler bör därför inte upphöra vid utgången av mars

1992. Enligt utskottets uppfattning bör ändringarna inarbetas i semesterlagen. Riksdagen bör därför hos regeringen begära förslag till ändringar i semesterlagen i enlighet med vad utskottet anfört. På sikt bör regler som medger en hög grad av valfrihet och flexibilitet i fråga om den samlade arbetstidens längd och förläggning inrymmas i en ny reformerad arbetstidslagstiftning. Motion Fi66 yrkande 18 tillstyrks således av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 41 bort ha följande lydelse:

41. beträffande *permanen*ning av de nya reglerna i semesterlagen

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 18 hos regeringen begär förslag till ändringar i semesterlagen (1977:480) i enlighet med vad utskottet anfört,

64. Anslag till information om semesterfrågor (mom. 43)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Gunnar Björk (c), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m), Lars De Geer (fp), Ivar Franzén (c) och Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Det finns enligt utskottets uppfattning inte något skäl att de nu föreslagna förändringarna i semesterreglerna använda anslagsmedel för en informationskampanj. Informationen kommer att spridas snabbt via massmedia, arbetsmarknadens parter och arbetsgivarna. Om ytterligare information befinns nödvändig bör av riksdagen anvisade medel under titel huvudtiteln till Utredningar m.m. kunna användas. Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motionerna Fi67 yrkande 1, Fi68 yrkande 7, Fi70 yrkande 14 och Fi73 yrkande 9. Propositionens förslag om anslag avvisas.

dels att utskottets hemställan under 43 bort ha följande lydelse:

43. beträffande *anslag till information om semesterfrågor*

att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 1, 1989/90:Fi68 yrkande 7, 1989/90:Fi70 yrkande 14 och 1989/90:Fi73 yrkande 9 avslår regeringens i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt A5 framlagda förslag om anslag till *Information om semesterfrågor*,

65. Anslag till information om semesterfrågor (mom. 43)

1989/90:FiU40
Reservationer

Under förutsättning av bifall till reservation 58

Lars-Ove Hagberg (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 70 som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "avstyrks därmed" bort ha följande lydelse:

Utskottet avstyrker den föreslagna särskilda lagen om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen. Det finns därför inte anledning att anslå medel för en särskild informationskampanj om denna lags innebörd och effekter. Propositionens förslag till anslag avstyrks därför av utskottet.

dels att utskottets hemställan under 43 bort ha följande lydelse:

43. beträffande *anslag till information om semesterfrågor*
att riksdagen med bifall till motionerna 1989/90:Fi67 yrkande 1, 1989/90:Fi68 yrkande 7, 1989/90:Fi70 yrkande 14 och 1989/90:Fi73 yrkande 9 avslår regeringens i proposition 1989/90:150 bilaga 5 punkt A5 framlagda förslag om anslag till *Information om semesterfrågor*,

66. Uppskjutet uttag av pension (mom. 44)

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 71 som börjar med "Finansutskottet tillstyrker" och slutar med "*grundpension* bör avslås av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Finansutskottet anser det vara av stor vikt att skattesystemet underlättar för människor att kunna välja en lägre nivå på sin materiella standard. Regeringens förslag till skattereform driver, enligt utskottets uppfattning, arbetstagarna till mer och intensivare arbete. Det har också ambitionen att förlänga människors yrkesverksamma period genom incitament till arbete efter pensionsålderns uppnående. Ledstjärnan för regeringen är uppenbarligen att med alla medel söka öka arbetskraftsutbudet och arbetsproduktiviteten. Enligt utskottet är detta inte rätt väg att hantera dagens ekonomiska och sociala problem. Regeringen styr i helt fel riktning. Samhällets målsättning bör, enligt utskottet, i stället vara att sänka veckoarbetstiden till 30 eller 20 timmar samt att förkorta den yrkesverksamma perioden för alla arbetstagare. Detta bidrar, enligt utskottet, till en förbättrad arbetsproduktivitet och minskade sociala kostnader. Detta bidrar också till en bättre resurshushållning med människor och natur.

Det är mot den bakgrunden som utskottet yrkar bifall till motion Fi70 (mp) yrkande 18 och avslag på propositionen i berörd del.

dels att utskottets hemställan under 44 bort ha följande lydelse:

44. beträffande *uppskjutet uttag av pension*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi70 yrkande 18

67. Höjd grundpension (mom. 45)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 71 som börjar med "Finansutskottet delar" och slutar med "*grundpension* bör avslås av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Det aktuella förslaget i motion Fi73 yrkande 2 bör ses mot bakgrunden av

dels behovet att snabbt öka arbetskraftsutbudet genom att stimulera intresset hos pensionärer att stå till arbetsmarknadens förfogande,

dels att införa ett rättvisare och bättre pensionssystem,

dels att förenkla den nuvarande relativt omständliga administrativa hanteringen.

Utskottet delar uppfattningen att grundpensionen bör höjas på det sätt som föreslås i motion Fi73. Det finns inte anledning för riksdagen att avvakta pensionsberedningens utredningar.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi73 yrkande 2 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 45 bort ha följande lydelse:

45. beträffande *höjd grundpension*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi73 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

68. Beräkningen av statsbudgetens inkomster (mom. 46)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 71 börjar med rubriken "*Budgetförslaget 1990/91*" och på s. 73 slutar med "yrkande 3" bort ha följande lydelse:

Budgetförslaget 1990/91

Regeringen redovisar i den reviderade finansplanen ett budgetalternativ som i det närmaste är i balans.

Under senare år har det beräknade budgetsaldot successivt förbättrats under loppet av ett budgetår för att till slut resultera i ett betydande överskott. I 1988 års budgetproposition beräknades att statsbudgetens saldo under budgetåret 1988/89 skulle sluta i ett underskott på 12 miljarder kronor — det blev ett överskott på 18 miljarder kronor. Även beräkningen av 1989/90 års budgetsaldo har genomgått en liknande utveckling: från balans i förra årets budgetproposition till ett överskott på drygt 18 miljarder kronor i den budgetproposition som lades fram tidigare i år.

Utskottet finner det därför överraskande att regeringen nu har räknat ner det förväntade överskottet för innevarande budgetår till drygt 15 miljarder kronor samtidigt som nästa budgetårs saldo alltså sägs vara i balans. Utan närmare förklaring uppges att statsinkomsterna väntas bli lägre än vad man tidigare räknat med. Denna motivering framstår som märklig med hänsyn till att löneutvecklingen hela tiden överträffat uppställda antaganden. Justeringen torde för nästa budgetår dock förklaras av att regeringen bygger sina kalkyler på att den samlade lönesumman skall stiga med endast 3 %. Såsom utskottet tidigare framhållit är ett sådant antagande inte bara orealistiskt utan också grovt vilseledande. En så kraftig neddragning av löneutvecklingstakten mellan två år saknar allt stöd av erfarenheten. Den ter sig än mer anmärkningsvärd mot bakgrund av att man sedan budgetpropositionens kalkyler har justerat ned nivån med 1,5 procentenheter. Det är enligt utskottets mening svårt att frigöra sig från misstanken att den företagna nedrevideringen är ett försök att i någon mån dölja den överbeskattning som för närvarande pågår.

Utskottet räknar med hänsyn till det anförda med att det slutliga budgetutfallet under 1990/91 kommer att utvisa ett betydande överskott.

Ett annat inslag i regeringens strävan att dölja överbeskattningen är den allt vanligare metoden att föra vissa statsinkomster direkt till riksgäldskontoret för amortering av statsskulden eller till någon fond. Så var fallet med engångsskatten på pensionssparandet, och samma förfaringssätt har använts beträffande arbetsmiljöavgiften och tvångssparandet. I kompletteringspropositionen förklaras nu att de inkomster som inflyter som en följd av avskattningen av företagens reserver enligt skatteomläggningen likaledes skall läggas utanför budgeten. Enligt utskottets mening bör i princip samtliga statens inkomster redovisas över budgeten.

dels att utskottets hemställan under 46 bort ha följande lydelse:

46. *beträffande beräkningen av statsbudgetens inkomster*
att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför om att alla statens inkomster skall redovisas över budgeten,

69. Beräkningarna i långtidsbudgeten (mom. 47)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 73 börjar med "Det strama" och på s. 75 slutar med "stånd framöver" bort ha följande lydelse:

Som vanligt presenteras i kompletteringspropositionen en långtidsbudget, som belyser utvecklingen av statsbudgetens inkomster och utgifter

under den kommande femårsperioden. Syftet med kalkylerna är att visa vilken budgetutveckling som blir följden, om inga beslut fattas om ändrade utgifter eller inkomster.

Enligt utskottets mening är det slags sifferexercis som långtidsbudgeten representerar tämligen meningslös, så länge den endast innebär en mekanisk framräkning av vad hittills fattade beslut om budgetpolitiken leder till. Utgångspunkten för kalkyler av detta slag bör i stället vara klart angivna mål för skattetryckets och de offentliga utgifternas utveckling. Detta bör riksdagen som sin mening ge till känna för regeringen.

dels att utskottets hemställan under 47 bort ha följande lydelse:

47. *beträffande beräkningarna i långtidsbudgeten*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi66 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om beräkningsförutsättningar för långtidsbudgeten,

70. Beräkningarna i långtidsbudgeten (mom. 47, motiveringen)

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande som på s. 74 börjar med "Utskottet gör" och på s. 75 slutar med "yrkande 5" bort ha följande lydelse:

Utskottet gör för sin del följande bedömning i anslutning till långtidsbudgeten. Kalkylerna visar hur beroende budgetutvecklingen är av det allmänna ekonomiska läget och den ekonomiska utvecklingen i stort. Särskilt pris- och löneutvecklingen har stor betydelse, både direkt genom effekten på inkomster och utgifter och indirekt genom effekten på kostnadsläge och sysselsättning. En mer gynnsam utveckling som innebär att vårt relativa kostnadsläge förbättras skapar större möjligheter för en nödvändig sänkning av det totala skattetrycket.

Utskottet konstaterar att långtidsbudgeten utgår från att ett stort finansiellt sparande i den offentliga sektorn är önskvärt. Utskottet delar inte denna bedömning. I stället är det från många utgångspunkter angeläget att det totala sparandet i samhället i högre grad sker inom den privata sektorn.

Det framgår av långtidsbudgeten att en mycket stram utgiftsprövning krävs för att uppnå detta mål. Utskottet delar bedömningen att stor försiktighet krävs inte bara med nya utgifter, utan det krävs även omfattande begränsningar och regelförändringar i existerande utgiftssystem.

Beräkningarna i långtidsbudgeten

Moderata samlingspartiet ifrågasätter i *motion Fi66* yrkande 5 värdet av långtidsbudgetberäkningarna. Enligt motionärernas mening är det slags sifferexercis som långtidsbudgeten representerar tämligen meningslös, så länge den endast innebär en mekanisk framräkning av vad hittills

fattade beslut om budgetpolitiken leder till. Motionärerna efterlyser klart angivna mål för skattetryckets och de offentliga utgifternas utveckling som utgångspunkter för framtida kalkylarbete av detta slag.

Som framgått av vad utskottet nyss anfört delar inte utskottet motionärernas uppfattning. Rätt utnyttjad kan en långtidsbudget fungera som en varningssignal för regeringen och riksdag och peka ut områden inom den statliga verksamheten där åtgärder måste vidtas. Långtidsbudgeten illustrerar också i någon mån vad som händer om så inte sker. Utskottet anser emellertid att kalkylerna i långtidsbudgeten skulle ha ett större värde om de mer konkret redovisade vilka utgiftsförändringar som krävs under vissa yttre omständigheter för att skattetrycket skall kunna sänkas. En utveckling i denna riktning har skett under de senaste åren, men kommer enligt utskottets mening att bli än mer angelägen framöver. Utskottet avstyrker med hänsyn härtill motion Fi66 (m) yrkande 5.

71. De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken (mom. 48)

Lars Tobisson, Rune Rydén och Filip Fridolfsson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 75 börjar med rubriken "*Oppositionspartiernas budgetalternativ*" och på s. 77 slutar med "måste begränsas" bort ha följande lydelse:

Utformningen av finanspolitiken spelar en central roll för den ekonomiska tillväxt som ger ökad valfrihet och tryggare välfärd i framtiden.

Den långsiktiga tendensen till att inte bara statsbudgetens inkomstsida utan även dess utgiftssida ökar i förhållande till den samlade produktionen (BNP) måste brytas. Enligt utskottets mening är det nödvändigt att vid sidan av skattetrycket även den offentliga utgiftsandelens reduceras. Detta ger den åstramningseffekt som erfordras, samtidigt som resurser frigörs för enskild verksamhet.

Ett sådant mål innebär att de offentliga utgifternas möjliga ökningstakt i nominella termer bestäms av den reala tillväxten i ekonomin, den inflationstakt som råder i de länder mot vilka Sverige har en fast växelkurs samt det krav på minskning av skattetrycket som ställs upp.

Målet bör också vara att skattetrycket skall dras ned med i genomsnitt cirka en procentenhet per år. Det innebär att de offentliga utgifternas reala ökning måste begränsas till 0,5–1,0 % per år, om man utgår från en genomsnittlig tillväxt i totalproduktionen (BNP) på 2,0–2,5 % per år, vilken blir möjlig med den politik som utskottet förordar.

Enligt utskottets mening är den angivna inriktningen av budgetpolitiken fullt realistisk. Avregleringar och avmonopoliseringar skapar tillsammans med nödvändiga besparingar ett tillräckligt utrymme för att klara också de nytillkommande offentliga utgiftsbehov som är ofrånkomliga eller angelägna att tillgodose.

Mot bakgrund av behovet att anpassa den svenska inflationstakten till den som råder i omvärlden måste utgiftsökningarna i nominella termer successivt begränsas till ca 5 % för hela den offentliga sektorn. En utgiftsram för förvaltningskostnader bör därför införas.

Utskottet förordar ett budgetförslag som är så utformat att det främst begränsar tillväxten i transfereringsutgifterna samt håller tillbaka kommunernas expansion. Effekterna motverkas för hushållen genom att skattesänkningarna är större än besparingarna och för kommunerna genom att minskningen av statsbidrag kopplas samman med ett slopande av till dessa knutna villkor och föreskrifter. Med tanke på lönekostnadernas stora betydelse för kommunernas ekonomi bör förslaget därutöver innebära väsentligt minskade kostnader för kommunerna och skattesänkningar som gör det möjligt att hålla löneökningarna på en låg nominell nivå.

I likhet med regeringen anser utskottet det vara en riktig finanspolitisk avvägning att eftersträva ungefärlig balans i statsbudgeten. Enligt utskottets mening bör dock statsbudgetens utgifter och inkomster ändras i jämförelse med regeringens förslag. Budgeten bör också ges en annan inriktning.

Vad utskottet nu anfört innebär att utskottet ansluter sig till den uppläggning av budgetpolitiken som moderata samlingspartiet föreslår i motion Fi66. Budgetpolitiken är en konsekvens av de politiska strävanden som redovisats i denna motion och i den av samma parti under allmänna motionstiden väckta motionen Fi204.

Tre mål har varit väsentliga i arbetet med det förordade budgetalternativet. För det första att minska de automatiska utgiftsökningarna. För det andra att öka valfriheten för såväl enskilda som kommuner och företag. För det tredje att avveckla onödiga subventioner.

Speciell vikt har lagts vid avvägningen mellan skattesänkningar och utgiftsbegränsningar. Denna har gjorts så att hushållens ekonomiska situation förbättras genom att skattesänkningarna för individer och hushåll är större än besparingar på direkta transfereringar.

Detta gäller t.ex. sjukförsäkringen. Ersättningsnivån i sjukförsäkringssystemet har tidigare på grund av ökade skatter höjts från 80 % till 90 % av den sjukpenninggrundande inkomsten. Mot bakgrund av de omfattande skattesänkningar utskottet förordar är det naturligt att ersättningsnivån under de första 89 dagarna nu åter sänks till 80 %. För den enskilde är det avgörande vad som blir kvar efter skatt — inte vilket belopp denne får ut före skatt. Förändringen bör därutöver leda till att missbruk av systemet i form av "friskfrånvaro" begränsas. Fr.o.m. den 1 januari 1991 bör ansvaret för de första 14 dagarnas sjukfrånvaro dessutom åvila arbetsgivarna genom en s.k. arbetsgivarperiod.

Av samma skäl anser utskottet att ersättningsnivån i föräldraförsäkringen bör minskas från 90 till 80 %. Skattesänkning är också ett motiv för sänkning av ersättningsnivån i delpensionsförsäkringen från 65 till 50 %.

Enligt utskottets mening bör förslag framläggas om ett vårdnadsbidrag på 15 000 kr. per barn och år i förskoleåldern och avdragsrätt för

styrkta barntillsynskostnader på motsvarande belopp. Denna reform innebär att småbarnsfamiljerna får en verklig valfrihet i barnomsorgen under hela tiden innan barnen börjar i förskolan. Fördelningen av det offentliga stödet mellan skilda delar av Sverige blir mer rättvis. Kostnaden för denna reform uppgår till netto 825 milj. kr. för budgetåret 1990/91. Regeringens förslag om förlängd föräldraförsäkring avvisas.

Utöver vårdnadsbidraget och avdragsrätten föreslås ett grundavdrag för barn vid den kommunala beskattningen på 15 000 kr. Detta är ett sätt att anpassa skatteuttaget efter familjernas försörjningsbörda och på detta sätt generellt förbättra för barnfamiljerna.

Utskottet förordar en höjning av garantibeloppet i föräldraförsäringen från 60 till 82 kr. per dag. Förslag läggs också fram om pensionstillskott till de s.k. undantagandepensionärerna.

Arbetsmiljöavgiften på 1,5 % bör avskaffas fr.o.m. den 1 juli 1990. De medel som influtit till arbetslivsfonden skall snarast återbetalas.

Utskottet anser att utgiftsprövningen bör vara mycket stram, vilket innebär att utgiftsökningar endast bör medges i synnerligen angelägna verksamheter.

Utskottets förslag till besparingar av engångskaraktär utgörs till största delen av försäljningar av statliga företag. Detta är med andra ord besparingar som under en följd av år kan upprepas. De utgiftsminskningar som avser socialförsäkringssektorn kommer inte formellt att påverka budgetunderskottet. De leder i stället till ett större överskott inom socialförsäkringssektorn. Från samhällsekonomisk synpunkt är dock dessa förändringar att jämföra med utgiftsminskningar som får direkta budgeteffekter. Bokföringsmässiga dispositioner bör vidtas så att besparingarna formellt påverkar statsbudgeten. Inom ramen för ett oförändrat uttag av socialförsäkringsavgifter kan storleksförhållandena mellan de olika avgifterna justeras.

Sammantaget innebär utskottets förslag en viss finanspolitisk förstärkning jämfört med regeringens förslag, om även effekterna av de icke permanenta besparingarna inkluderas. Detta är emellertid befogat med hänsyn till den väntade efterfrågeutvecklingen i ekonomin. Skulle avmattningen under budgetåret bli mer markerad än som nu förutses, reduceras det beräknade budgetöverskottet automatiskt.

I motionerna Fi71 (fp) och Fi74 (c) redovisas budgetalternativ som i vissa stycken överensstämmer med förslagen i motion Fi66 (m). Enligt utskottets mening innebär emellertid inte besparingarna i motionerna Fi71 (fp) och Fi74 (c) att alla önskvärda skattesänkningar kan genomföras.

I motion Fi65 (vpk) yrkande 2 förordas såväl stora skatteskärpningar som utgiftsökningar. En sådan budgetpolitik avvisar utskottet bestämt. Likaså avstyrker utskottet motion Fi70 (mp) yrkande 17.

Med det anförda avstyrker utskottet det förslag till budgetpolitiska riktlinjer som föreslås i proposition 150 bil. 1 mom. 2 liksom motionerna Fi65 (vpk) yrkande 2, Fi70 (mp) yrkande 17, Fi71 (fp) yrkande 3 och Fi74 (c) yrkande 2 samt tillstyrker de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som anges i motion Fi66 (m) yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 48 bort ha följande lydelse:

48. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken*
att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 2, 1989/90:Fi70 yrkande 17, 1989/90:Fi71 yrkande 3 och 1989/90:Fi74 yrkande 2 godkänner vad som förordas i motion 1989/90:Fi66 yrkande 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

1989/90:FiU40
Reservationer

72. De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken (mom. 48)

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 75 börjar med rubriken "*Oppositionspartiernas budgetalternativ*" och på s. 77 slutar med "måste begränsas" bort ha följande lydelse:

De olika budgetalternativen

Utskottet tog i början av april ställning till regeringens och oppositionspartiernas förslag till budgetpolitiska riktlinjer. Därvid ställde sig folkpartiets företrädare i utskottet bakom de riktlinjer som föreslogs av folkpartiet. De avstyrkte med olika motiveringar de riktlinjer som förordades av regeringen, moderata samlingspartiet, centern, vänsterpartiet kommunisterna och miljöpartiet de gröna.

I de nu aktuella partimotionerna åberopas i allt väsentligt dessa tidigare framlagda förslag. Det nya som har tillkommit sedan dess är att partierna avstyrker de förslag till budgetförstärkningar som framlagts i kompletteringspropositionen. Utskottet har ovan tillstyrkt både den tillfälliga höjningen av mervärdskatten och de föreslagna besparingarna i de offentliga utgifterna. Med hänvisning härtill avstyrker utskottet de förslag till budgetpolitiska riktlinjer som förordas i motionerna Fi66 (m) yrkande 2, Fi74 (c) yrkande 2, Fi65 (vpk) yrkande 2 och Fi70 (mp) yrkande 17.

Riktlinjer för budgetpolitiken

Folkpartiets företrädare i utskottet kritiserade i april regeringens budgetförslag dels för att det inte var tillräckligt stramt, dels för att det byggde på felaktiga värderingar. I det första avseende har det nu reviderade budgetförslaget inneburit en viss kursomläggning. Utskottet konstaterar likafullt att betydande skillnader kvarstår. Utskottet avstyrker därför propositionens förslag till budgetpolitiska riktlinjer.

Enligt utskottet är de riktlinjer för budgetpolitiken som förordas i folkpartiets partimotion Fi71 väl avvägda. Utskottet instämmer således i de förslag till fördelningspolitiskt motiverade omfördelningar av statsutgifterna som där föreslås till förmån för de utsatta grupper som kallas det glömda Sverige, fattiga människor i u-länderna, miljöpolitiken samt kulturell och ideell verksamhet. Utskottet delar också motio-

närernas uppfattning att ytterligare åtgärder måste sättas in mot de snabbt ökande utgifterna i de stora transfereringssystemen för att möjliggöra en nödvändig sänkning av det totala skattetrycket.

Utskottet instämmer också i motionärernas uppfattning att det offentliga sparande som under vissa omständigheter skulle uppkomma i statsbudgeten genom skattesänkningar och ytterligare sparstimulanser bör omvandlas till enskilt sparande. Vid denna process är det nödvändigt att hänsyn tas till den samhällsekonomiska balansen.

Utskottet vill också betona nödvändigheten av en genomgripande förnyelse av hela den offentliga sektorn. Detta skapar inte bara ökad effektivitet och större valfrihet utan ger också möjlighet till besparingar i de offentliga utgifterna.

Med hänsyn till vad som ovan anförts avstyrker utskottet propositionens förslag till budgetpolitiska riktlinjer och tillstyrker motion Fi71 (fp) yrkande 3.

dels att utskottets hemställan under 48 bort ha följande lydelse:

48. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken*
att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 2, 1989/90:Fi66 yrkande 2, 1989/90:Fi70 yrkande 17 och 1989/90:Fi74 yrkande 2 godkänner vad som förordas i motion 1989/90:Fi71 yrkande 3 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

73. De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken (mom. 48)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 75 börjar med rubriken "*Oppositionspartiernas budgetalternativ*" och på s. 77 slutar med "*måste begränsas*" bort ha följande lydelse:

Utskottet ställer sig helt bakom de budgetpolitiska riktlinjer som redovisas i motion Fi74 (c). Centerns i anledning av budgetpropositionen i januari framlagda budgetalternativ innebar ett positivt saldo i förhållande till regeringens uppgående till drygt 4 100 milj.kr. för budgetåret 1990/91. Centern anförde dock i detta sammanhang (motion 1989/90:Fi213) att man kunde komma att behöva ta i anspråk en del av detta överskott för tillkommande utgiftsbehov utöver regeringens förslag inför den slutliga budgetregleringen. I motion Fi74 (c) behandlas mot denna bakgrund endast de förslag som tas upp i kompletteringspropositionen.

Den av regeringen föreslagna höjningen av mervärdeskatten med en procentenhet motsvarar för budgetåret 1990/91 en skattehöjning med 5 700 milj.kr. Som tidigare nämnts motsätter sig utskottet detta. Centerpartiets nu aktuella motion inrymmer emellertid andra besparingar, bl.a. inom arbetsmarknadspolitikens område. I samband med skattereformen har vidare centern lagt förslag som på ett markant sätt sänker

inflationen i förhållande till regeringens förslag. Detta medför dels lägre ränta, dels lägre basbelopp, vilket enligt utskottets mening bör tillgodoräknas centerpartiets budgetalternativ.

Utskottets slutsats är att centerns budgetalternativ fortfarande innebär ett positivt saldo i förhållande till regeringens förslag. Med hänvisning till det ovan sagda tillstyrker utskottet de förslag till budgetpolitiska riktlinjer som förordas i motion Fi74 (c) yrkande 2. Utskottet avstyrker de riktlinjer som förordas i proposition 150 samt i motionerna Fi66 (m) yrkande 2, Fi71 (fp) yrkande 3, Fi65 (vpk) yrkande 2 och Fi70 (mp) yrkande 17.

dels att utskottets hemställan under 48 bort ha följande lydelse:

48. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken* att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 2, 1989/90:Fi66 yrkande 2, 1989/90:Fi70 yrkande 17 och 1989/90:Fi71 yrkande 3 godkänner vad som förordas i motion 1989/90:Fi74 yrkande 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

74. De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken (mom. 48)

Lars-Ove Hagberg (v) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 75 börjar med rubriken "*Oppositionspartiernas budgetalternativ*" och på s. 77 slutar med "måste begränsas" bort ha följande lydelse:

Vänsterpartiet kommunisternas budgetalternativ bärs upp av en strävan att värna om en fortsatt hög sysselsättning och en väl fungerande offentlig sektor. Liksom utskottet ser motionärerna detta som en grundläggande förutsättning för en utveckling mot en jämnare och mer rättvis fördelning i samhället. I överensstämmelse härmed innefattar budgetförslaget ökade satsningar på en rad områden inom den offentliga verksamheten där framför allt vård och omsorg prioriterats. Andra viktiga områden där man föreslår mer resurser är kampen mot miljöförstöringen, kultur, utbildning och internationellt bistånd.

Inom vård, omsorg och utbildning finns stora brister, vilket som utskottet ser det i första hand beror på den mycket stora bristen på arbetskraft i samhällsekonomin. Att enbart anslå mer pengar löser därför inte dessa problem. Flera av de förslag som vänsterpartiet kommunisterna redovisar har i stället inriktats på sådana förhållanden som kan väntas underlätta rekryteringen och minska omsättningen av personal. Förbättrad arbetsmiljö, minskad helgtjänstgöring inom sjukvården och ökad utbildning för vårdpersonal är några förslag i denna riktning.

För att komma till rätta med överhettningen på arbetsmarknaden i storstadsområdena föreslår motionärerna en regionalt avgränsad löneskatt. Avgiften är enligt förslaget tänkt att tas ut som en 5-procentig

höjning av den allmänna löneavgiften och skall påföras den privata tjänstesektorn (SNI 6—9) i Stockholms-, Göteborgs- och Malmöområdet under perioden den 1 juli 1990—den 31 december 1991. Syftet med avgiften är att dämpa den privata tjänstesektorns expansion för att härigenom underlätta rekryteringen av personal till offentlig verksamhet och till industri.

Som motionärerna påpekar är differentiering av arbetsgivaravgifter inget nytt. Den används redan i dag som ett medel inom regionalpolitiken, där man använder sig av differentierade avgifter såväl mellan regioner som mellan näringsgrenar. Det finns därför beprövade metoder som kan utvecklas vidare mot ytterligare differentiering.

Enligt utskottets uppskattningar skulle en avgift av detta slag kunna inbringa 4 miljarder kronor till statskassan under budgetåret 1990/91. Sysselsättningen inom berörda näringsgrenar kan samtidigt väntas minska med 1 % i storstadsområdena, vilket motsvarar 5 000—10 000 personer som därmed skulle frigöras för uppgifter inom vård, omsorg och industri.

Motionärernas förslag ligger helt i linje med utskottets syn på hur vård och omsorg skall kunna förbättras och hur vår handelsbalans skall kunna förstärkas.

Motionärerna vill också på annat sätt stödja vård och omsorg. Med ett särskilt anordningsbidrag på 20 000 kr. per nytillkommen plats skall utbyggnaden av barnomsorgen främjas. För att man skall kunna begränsa helgtjänstgöringen inom vården och förkorta arbetsdagen inom hemtjänsten föreslås ökade statsbidrag på sammanlagt 3 miljarder kronor.

Enligt utskottets mening skulle det föreslagna anordningsbidraget verkningsfullt kunna bidra till att man uppnår de mål som riksdagen ställt upp för behovstäckningen inom barnomsorgen. Utskottet finner det också angeläget att arbetsmiljön inom vård och hemtjänst kan förbättras.

Kommunernas finanser bör stärkas på det sätt motionärerna föreslagit. Liksom motionärerna kan utskottet inte heller godta planerna på att dra in de ökade skatteinkomster som kommunerna erhåller genom skatteomläggningen.

Som tidigare framgått avvisar utskottet regeringens förslag till åtstramningsåtgärder. Utskottet anser inte att det finns något behov av en generell åtstramning. Överhettningen på arbetsmarknaden och det uppåtriktade trycket på löner och priser är i huvudsak ett regionalt fenomen.

Relativlönerna för produktionsjobben inom industri och omsorg bör enligt utskottets mening förstärkas. Detta för att dämpa rekryteringsproblemen inom dessa båda sektorer. De relativt höga lönelyften för kommunalanställda kan därvidlag ses som ett steg i rätt riktning. Regeringens förslag till åtstramning mot kommuner och hushåll är enligt utskottet en felaktig lösning. Utskottet säger därför bestämt nej till dessa förslag. Kraftåtgärder mot för hög prissättning och oskäligen vinstmarginaler måste vidtas.

Momshöjningen, uppskjutandet av föräldraförsäkringen samt avräkningsskattens införande innebär en likviditetsindragning från hushåll och kommuner på totalt 10 miljarder kronor för budgetåret 1990/91. Trots detta visar regeringens prognos för statsbudgetens saldo ett minus (—0,5 miljarder kronor). Förklaringen är att regeringen som vanligt visat en ytterligt stor försiktighet vad gäller bedömningen av lönernas och sysselsättningens utveckling. Timlönen antas i genomsnitt öka med 8,5 % i år och endast 3 % år 1991. Det är enligt utskottets uppfattning rimligare att räkna med en lönetillväxt på 9,5 % i år och 6 % år 1991. Med mer realistiska antaganden om lönernas och sysselsättningens utveckling skulle statsbudgeten, allt annat lika, uppvisa ett överskott på närmare 10 miljarder kronor. Ett avslag på regeringens åtstramningspaket innebär därför inte ett budgetunderskott utan i stället ett nollsaldo.

Enligt utskottets mening bör finanspolitiken inte vara mindre stram än vad regeringen föreslagit. I likhet med vänsterpartiet kommunisterna förordar utskottet att de nya utgiftsåtagandena finansieras genom höjda arbetsgivaravgifter och genom skärpt beskattning av bl.a. kapital. Förutom den differentierade höjningen av löneavgiften i storstadsområdena föreslår motionärerna att barnomsorgsavgiften höjs med 0,24 procentenheter. Motionärerna vill också skärpa förmögenhetsskatten liksom reavinstskatten på aktier och omsättningsskatten på värdepapper. De föreslår slutligen också att fastighetsskatt införs även på industrifastigheter samt att beskattningen höjs för tobak, alkohol, vattenkraft och uran.

Med hänvisning till vad utskottet här har anfört tillstyrker utskottet det förslag till riktlinjer för budgetpolitiken som vänsterpartiet kommunisterna redovisar i motion Fi65. Utskottet har vid sin tidigare redovisade genomgång av de tre borgerliga partiernas budgetförslag funnit dem behäftade med sådana brister att de inte kunnat godtas. Av samma anledning avvisar utskottet de förslag till riktlinjer som förs fram av miljöpartiet de gröna och av regeringen i finansplanen. Utskottet tillstyrker således motion Fi65 yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 48 bort ha följande lydelse:

48. *beträffande de allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken*
att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1989/90:Fi66 yrkande 2, 1989/90:Fi70 yrkande 17, 1989/90:Fi71 yrkande 3 och 1989/90:Fi74 yrkande 2 godkänner vad som förordas i motion 1989/90:Fi65 yrkande 2 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

75. De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken (mom. 48)

1989/90:FiU40
Reservationer

Carl Frick (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 75 börjar med rubriken "*Oppositionspartiernas budgetalternativ*" och på s. 77 slutar med "måste begränsas" bort ha följande lydelse:

Miljöpartiet de gröna hänvisar till sitt i januari framlagda budgetalternativ som svarar mot de mål partiet ställt upp för den ekonomiska politiken. De olika förslagen är således inriktade på att begränsa den materiella förbrukningen, energiförbrukningen och miljöbelastningen. För att nå därhän föreslår motionärerna en kombination av åtgärder där ett program för miljöinriktade investeringar åtföljs av förslag om höjda skatter och avgifter på energi, råvaror och utsläpp.

I likhet med motionärerna anser utskottet att det är en huvuduppgift att bygga om samhället i en mer miljövänlig riktning. Resurskrävande och miljöstörande teknik måste bytas mot resurssnål och miljövänlig. Detta kommer, som motionärerna också påpekar, att kräva mycket omfattande investeringar under de kommande åren.

De miljöinriktade investeringar som motionärerna vill få till stånd uppgår till närmare 8 miljarder kronor och innefattar satsningar på järnvägar och kollektivtrafik, på energiområdet och på internationell miljövard. För utskottet framstår den valda inriktningen på investeringarna som både riktig och synnerligen angelägen om man skall kunna förbättra miljön.

Enligt utskottets mening är även motionärernas förslag till inkomstbeskattning och familjepolitiskt stöd välmotiverade. För de föräldrar som väljer att vårda egna barn vill motionärerna införa dagbarnvårdarlön. Man föreslår också att nuvarande generella bostadsstöd omvandlas till ett s.k. bastillägg/glesbygdsstöd, vilket är ett inkomstprövat, men inte hyresanknutet bidrag till barnfamiljer. Motionärerna avvisar det förslag till inkomstbeskattningen som RINK lagt fram. I stället förordar man skärpt beskattning för höginkomsttagare och ett betydligt större grundavdrag.

Skall de miljöpolitiska kraven kunna tillgodoses framöver bör beskattningen av energi och miljöförstörande verksamhet skärpas. Miljöpartiet de grönas förslag har denna inriktning. Partiet förordar en skatteväxling med kraftigt höjda skatter på bl.a. energi och lägre skatter på arbete. Genom att sänkningen av arbetsgivaravgifterna föreslås bli regionalt differentierade befrämjas utvecklingen i skogslänen medan storstädernas expansion motverkas. Sålunda föreslår motionärerna att arbetsgivaravgifterna sänks med 10 procentenheter — dvs. med cirka en fjärdedel — i Norrland, norra Dalarna, Värmland och på Gotland. I övriga delar av landet skall, med undantag av storstadslänen, arbetsgivaravgifterna sänkas med 1,5 procentenheter. I storstadslänen skall samma sänkning genomföras för dem som arbetar inom sjukvård, äldreomsorg och handikappomsorg.

Motionärernas besparingar innefattar bl.a. krav på att JAS-projektet skall läggas ned och att anslaget till bärighetshöjande åtgärder av

riksvägar skall slopas. Man vill också begränsa ersättningen från sjuk- och föräldraförsäkringen för dem med inkomster överstigande 130 000 kr.

I motionen föreslås att olika former av energiskatter skärps med uppemot 30 miljarder kronor. Främst gäller detta beskattningen av bensin, olja och uran. Energi skall beskattas dels med råvaruskatter, dels med olika slags miljöavgifter. De viktigaste skatterna är en råvaruskatt på alla bränslen motsvarande 5,9 öre per kilowattimme energiinnehåll i bränslena och en koldioxidskatt motsvarande 25 öre per kg koldioxid. Mervärdeskatten skall slopas på basmat men i övrigt höjas med 2,5–3 procentenheter. Tobaks- och alkoholbeskattningen skall skärpas kraftigt liksom skatten på reklam och förpackningar.

I likhet med utskottet anser motionärerna att det är mycket angeläget att i nuvarande konjunkturläge föra en stram finanspolitik. Detta är nödvändigt inte minst för att dämpa överhettningen på arbetsmarknaden och de mycket höga lönehöjningar som nu hotar att äventyra samhällsekonomin. Enligt utskottets bedömning är motionärernas budgetalternativ uppemot 7 miljarder kronor stramare än regeringens. Utskottet ser det som värdefullt att åtstramningen har givits en klart miljöinriktad profil.

Med hänvisning till vad utskottet här har anfört tillstyrker utskottet det förslag till riktlinjer för budgetpolitiken som miljöpartiet de gröna redovisar i motion Fi70. Utskottet har vid sin genomgång av övriga partiets ekonomisk-politiska motioner funnit dessa budgetförslag behäftade med sådana brister att de inte kan godtas. Av samma anledning avvisar utskottet de förslag till riktlinjer som förs fram av regeringen i kompletteringspropositionen. Utskottet tillstyrker således motion Fi70 yrkande 17.

dels att utskottets hemställan under 48 bort ha följande lydelse:

48. beträffande *de allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken* att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 2 och motionerna 1989/90:Fi65 yrkande 2, 1989/90:Fi66 yrkande 2, 1989/90:Fi71 yrkande 3 och 1989/90:Fi74 yrkande 2 godkänner vad som förordas i motion 1989/90:Fi70 yrkande 17 och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

76. Statliga kreditgarantier (mom. 53)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 78 som börjar med "Finansutskottet har" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Enligt finansutskottets mening kan allvarliga invändningar riktas mot förslaget att avgiftsbelägga redan beviljade statsgarantier. En sådan åtgärd har formen av retroaktivitet och ger en räntehöjande effekt för den enskilde. Enligt utskottets mening bör inte staten på detta sätt

ändra de ekonomiska förutsättningarna för verksamhet som bedrivs av enskilda låntagare med statsgaranterade lån. Utskottet avstyrker därför propositionens förslag i denna del och biträder därmed det av centern i motion Fi74 yrkande 11 framförda avslagsyrkandet.

dels att utskottets hemställan under 53 bort ha följande lydelse:

53. beträffande *statliga kreditgarantier*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi74 yrkande 11 avslår det i proposition 1989/90:150 bilaga 1 mom. 10 framlagda förslaget till lag om ändring i lagen (1988:777) om avgifter för vissa statliga garantier,

77. Lönekostnadspålägg för pensionärer (mom. 59)

Anne Wibble (fp), Lars Tobisson (m), Rune Rydén (m), Filip Fridolfsson (m) och Lars De Geer (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 82 som börjar med "Utskottet vill" och slutar med "av utskottet" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärens uppfattning att åtgärder bör vidtas för att underlätta för statliga myndigheter att anlita äldre personal. Det råder för närvarande brist på arbetskraft. Det är därför angeläget att underlätta för de pensionärer som så önskar att fortsätta att arbeta.

Icke statliga arbetsgivare behöver inte betala avgifter till pensionskassa för den som redan har pension. Det blir således billigare att anlita en person som gått i pension. Detta gäller emellertid inte för statliga arbetsgivare. Statliga myndigheter betalar samma lönekostnadspålägg för pensionärer som för andra anställda. Detta gör det relativt sett dyrare för myndigheter att anlita pensionärer. Som utskottet ser det finns det skäl att ändra på detta förhållande. Utskottet anser därför i likhet med som anförs i motion Fi721 att det bör undersökas om det inte är möjligt för statliga myndigheter att behandla pensionärer på motsvarande sätt som på övriga arbetsmarknaden så att de inte behöver belastas med fullt lönekostnadspålägg.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi721 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 59 bort ha följande lydelse:

59. beträffande *lönekostnadspålägg för pensionärer*

att riksdagen med bifall till motion 1989/90:Fi721 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

1. Investeringskatten för vissa byggnadsarbeten (mom. 15)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anför:

För att motverka den överhettning som finns på byggmarknaden i främst Stockholms- och Uppsalaregionen bör uttas en investeringsavgift under år 1990 vilken dämpar investeringarna i lokaler och därmed främjar ökat byggande av bostäder.

Vi anser att den av riksdagen beslutade avgiften på 30 % är för hög. Investeringsavgiften bör i stället — enligt centerns tidigare förslag — uttas med 25 % för aktuella byggnadsarbeten.

Vi anser att riksdagens beslut att införa investeringskatt i Göteborgsregionen var förhastat. Det visar det faktum att man nu tvingas avskaffa skatten innan den har hunnit få någon effekt.

2. Bidrag till friskolorna (mom. 19)

Gunnar Björk och Ivar Franzén (båda c) anför:

Såsom framhålls i motion Fi71 (fp) och som även kommit till uttryck i några av utbildningsutskottet nyligen behandlade motioner från centerns sida, kommer de fristående skolornas situation sannolikt att förbättras när ett nytt statsbidragssystem införs 1991. Många fristående skolor har emellertid en mycket prekär ekonomisk situation och kan därför ha svårt att klara sig fram tills dess. Bl.a. gäller detta Waldorf-skolorna. Flera skolor hotas av konkurs.

En nedläggning av fristående skolor innebär att eleverna måste beredas plats i grundskolan, vilket är mer kostsamt för stat och kommun än att se till att de fristående skolorna kan leva vidare. I avvaktan på att ett nytt statsbidragssystem införs för hela skolväsendet bör därför ett temporärt bidrag lämnas som gör det möjligt att höja bidragsnivån för ifrågavarande fristående skolor från ca 40 % till ca 60 % av det genomsnittliga statsbidraget per elev i grundskolan.

Centern har för detta ändamål föreslagit 10 milj.kr. Ett sådant medelstillskott skulle göra det möjligt att t.ex. höja bidragsnivån till 60 % av det genomsnittliga statsbidraget per elev i grundskolan.

3. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (mom. 20)

Anne Wibble och Lars De Geer (båda fp) anför:

Vi vill erinra om de riktlinjer för arbetsmarknadspolitikens som folkpartiets företrädare beskrivit i det nyligen behandlade betänkandet 1989/90:AU11. Vi har av praktiska skäl avstått från att nu upprepa dem.

I proposition 1989/90:150 framlagda lagförslag

1989/90:FiU40

Bilaga 1

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1988:777) om avgifter för vissa statliga garantier

Härigenom föreskrivs att bilagan till lagen (1988:777) om avgifter för vissa statliga garantier skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Bilaga

- 1 Kungörelsen (1948:367) med vissa bestämmelser rörande statlig garanti för lån till yttre och inre rationalisering på jordbrukets område m.m.
- 2 Kungörelsen (1954:311) om statlig garanti för uppförande av lagerhus m.m. för jordbruksändamål
- 3 Kungörelsen (1959:369) om statligt stöd åt landsbygdens elförsörjning
- 4 Rennäringsförordningen (1971:438)
- 5 Förordningen (1977:387) om investeringsgaranti
- 6 Förordningen (1977:1123) om statligt stöd till strukturåtgärder inom specialstålindustrin m.m.
- 7 Förordningen (1978:250) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering
- 8 Förordningen (1978:490) om statligt litteraturstöd
- 9 Förordningen (1978:507) om industrigarantilån
- 10 Förordningen (1978:516) om statligt stöd till fiskets rationalisering, m.m.
- 11 Förordningen (1979:427) om statligt stöd till trädgårdsnäringens rationalisering
- 12 Förordningen (1979:792) om statligt stöd till skogsbruket
- 13 Förordningen (1980:402) om stöd till offentliga karantäner för djur
- 14 Förordningen (1981:537) om statligt stöd till näringslivet
- 15 Förordningen (1981:661) om strukturgarantier, m.m.
- 16 Förordningen (1985:439) om statligt stöd till yrkesfisket m.m.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

17 Förordningen (1986:191) om statligt stöd för utveckling och introduktion av ny energiteknik, m.m.

18 *Kungörelsen den 11 juni 1948 (nr 342) angående statligt stöd till jordbrukets yttre och inre rationalisering m.m.*

19 *Kungörelsen (1963:305) om statligt kreditstöd till förvärv och drift av jordbruk m.m.*

20 *Kungörelsen (1967:443) om statlig garanti för lån till maskinhållning inom jordbruket m.m.*

21 *Kungörelsen (1967:453) om statligt stöd till jordbrukets rationalisering m.m.*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

Avgift för garanti enligt författningarna 18–21 i bilagan betalas första gången för budgetåret 1990/91 och beräknas på den utestående garanterade kapitalskulden per den 1 juli 1990.

Härigenom föreskrivs att 6 kap. 2 och 3 §§ samt 12 kap. 2 och 3 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

6 kap.

2 §²

Ålderspension utgör, där ej annat följer av vad i andra stycket samt 3 och 4 §§ sägs, för år räknat nittiosex procent eller, för gift försäkrad vars make åtnjuter folkpension i form av ålderspension eller förtidspension eller äger rätt till pension enligt 1 § första stycket, sjuttioåtta och en halv procent av basbeloppet. Åtnjuter maken enligt 7 kap. 2 § andra eller tredje stycket två tredjedelar av hel förtidspension eller halv förtidspension, utgår dock ålderspension i förra fallet med åttiofyra och en tredjedels och i senare fallet med åttiosju och en fjärdedels procent av basbeloppet.

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med månad, varunder den försäkrade fyller sextiofem år, skall pensionen minskas med fem tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med sex tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjuter tilläggspension i form av ålderspension eller icke varit berättigad till folkpension.

Börjar ålderspension utgå tidigare än från och med månad, varunder den försäkrade fyller sextiofem år, skall pensionen minskas med fem tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med *sju* tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid må hänsyn dock ej tagas till tid efter ingången av den månad, under vilken den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjuter tilläggspension i form av ålderspension eller icke varit berättigad till folkpension.

3 §

Uttag av ålderspension må återkallas med verkan från nästa månadsskifte. Sådan återkallelse gäller ej för försäkrad, som åtnjuter tilläggspension enligt 12 kap., med mindre han tillika gör motsvarande återkallelse enligt 12 kap. 3 §.

Skall ålderspension ånyo börja utgå efter återkallelse som avses i första stycket, beräknas pensionens

Skall ålderspension ånyo börja utgå efter återkallelse som avses i första stycket, beräknas pensionens

¹ Lagen omtryckt 1982:120.

² Senaste lydelse 1983:960.

storlek med tillämpning av bestämmelserna i 2 § på grundval av den försäkrades ålder då pensionen ånyo börjar utgå. För varje månad, varunder ålderspension tidigare utgått göres vid beräkningen avdrag med fem tiondels procent såvitt avser tid före den månad, varunder den försäkrade fyllt sextiofem år, och *sex* tiondels procent såvitt avser annan tid.

storlek med tillämpning av bestämmelserna i 2 § på grundval av den försäkrades ålder då pensionen ånyo börjar utgå. För varje månad, varunder ålderspension tidigare utgått göres vid beräkningen avdrag med fem tiondels procent såvitt avser tid före den månad, varunder den försäkrade fyllt sextiofem år, och *sju* tiondels procent såvitt avser annan tid.

12 kap.

2 §

Ålderspension utgör, där ej annat följer av andra och tredje styckena samt 3 och 4 §§, för år räknat sextio procent av produkten av det basbelopp som har fastställts för året och medeltalet av de pensionspoäng som tillgodoräknats den försäkrade eller, om pensionspoäng tillgodoräknats honom för mer än femton år, medeltalet av de femton högsta poängtalerna. Har pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för mindre än trettio år, skall hänsyn tas endast till så stor del av nämnda produkt som svarar mot förhållandet mellan det antal år, för vilka pensionspoäng tillgodoräknats honom, och talet trettio.

Har pensionspoäng enligt 11 kap. 6 § första stycket på grund av underlåten avgiftsbetalning inte tillgodoräknats den försäkrade, skall hans ålderspension utgöra sextio procent av så stor del av den i första stycket angivna produkten, som svarar mot förhållandet mellan det antal år, dock högst trettio, för vilka pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade, och talet trettio ökat med ett för varje år, för vilket den försäkrade till följd av underlåten avgiftsbetalning inte tillgodoräknats pensionspoäng. Vid tillämpning av vad nu sagts får talet trettio ej ökas till mer än femtio.

Om ålderspensionen börjar utbetalas tidigare än från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år, skall pensionen minskas med fem tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med *sex* tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid får hänsyn dock ej tas till tid efter ingången av den månad, då den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjutit folkpension eller inte varit berättigad till tilläggspension i form av ålderspension.

Om ålderspensionen börjar utbetalas tidigare än från och med den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år, skall pensionen minskas med fem tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå återstår till ingången av den månad varunder den försäkrade fyller sextiofem år. Om pensionen börjar utgå senare än från och med sistnämnda månad, ökas pensionen med *sju* tiondels procent för varje månad, som då pensionen börjar utgå förflutit från ingången av den månad varunder den försäkrade uppnådde nämnda ålder; härvid får hänsyn dock ej tas till tid efter ingången av den månad, då den försäkrade fyllt sjuttio år, och ej heller till tid, då den försäkrade åtnjutit folkpension eller inte varit berättigad till tilläggspension i form av ålderspension.

3 §

Uttag av ålderspension må återkallas med verkan från nästa månadsskifte. Sådan återkallelse gäller ej för försäkrad, som åtnjuter folkpension enligt 6 kap. med mindre han tillika gör motsvarande återkallelse enligt 6 kap. 3 §.

Skall ålderspension ånyo börja utgå efter återkallelse som avses i första stycket, beräknas pensionens storlek med tillämpning av bestämmelserna i 2 § på grundval av den försäkrades ålder då pensionen ånyo börjar utgå. För varje månad, varunder ålderspension tidigare utgått göres vid beräkningen avdrag med fem tiondels procent såvitt avser tid före den månad, varunder den försäkrade fyllt sextiofem år, och *sex* tiondels procent såvitt avser annan tid.

Skall ålderspension ånyo börja utgå efter återkallelse som avses i första stycket, beräknas pensionens storlek med tillämpning av bestämmelserna i 2 § på grundval av den försäkrades ålder då pensionen ånyo börjar utgå. För varje månad, varunder ålderspension tidigare utgått göres vid beräkningen avdrag med fem tiondels procent såvitt avser tid före den månad, varunder den försäkrade fyllt sextiofem år, och *sju* tiondels procent såvitt avser annan tid.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.
2. Vid beräkning av ökning av ålderspension enligt 6 kap. 2 § andra stycket eller 12 kap. 2 § tredje stycket respektive minskning av sådan pension enligt 6 kap. 3 § andra stycket eller 12 kap. 3 § andra stycket tillämpas lagrummen i deras äldre lydelse såvitt avser tid före ikraftträdandet.

**Förslag till
Lag om tillfällig höjning av mervärdeskatten**

1989/90:FiU40

Bilaga 1

Häri genom föreskrivs följande.

Skatt enligt lagen (1968:430) om mervärdeskatt utgår under tiden den 1 juli 1990 – den 31 december 1991 med 20 % av beskattningsvärdet. Vid införsel av monteringsfärdigt hus utgår dock skatten under tiden den 1 juli – den 31 december 1990 med 12 procent av beskattningsvärdet.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1983:890) om allemanssparande

1989/90:FiU40

Bilaga 1

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1983:890) om allemanssparande¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Var och en som är kyrkobokförd här i landet får ansluta sig till allemanssparandet *från och med det år då han fyller sexton år.*

Var och en som är kyrkobokförd här i landet får ansluta sig till allemanssparandet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1991.

¹ Lagen om tryckt 1986:522.

Inledande bestämmelser

1 § Till utgången av mars 1992 skall gälla de avvikelser från bestämmelserna om semesterledighet i semesterlagen (1977: 480) som anges i denna lag.

2 § Ett avtal är ogiltigt i den mån det avviker från denna lag.

Avvikelse från 4 och 5 §§ får dock göras genom kollektivavtal som på arbetsgavarsidan har slutits eller godkänts av central arbetstagarorganisation som avses i lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet. En arbetsgivare som är bunden av ett sådant kollektivavtal får tillämpa avtalet även på arbetstagare som inte tillhör den avtalsslutande arbetstagarorganisationen under förutsättning att arbetstagaren sysselsätts i arbete som avses med avtalet och inte omfattas av annat tillämpligt kollektivavtal.

Överenskommelse om avstående från semesterledighet

3 § Arbetstagare som enligt lag eller avtal under ett semesterår har rätt till mer än tjugo semesterdagar med lön, får utan hinder av 4 § första stycket och 2 § första stycket semesterlagen (1977: 480) efter överenskommelse med arbetsgivaren avstå från sin rätt till ledighet under en eller flera av de över-skjutande dagarna.

En sådan överenskommelse får inte avse semesterdagar som arbetstagar-nen sparar från tidigare semesterår.

En arbetsgivare som är bunden av kollektivavtal skall, innan han träffar överenskommelse, underrätta den lokala arbetstagarorganisationen om den förestående överenskommelsen.

4 § En överenskommelse enligt 3 § skall vara skriftlig.

5 § Semesterlönen för en semesterdag som en arbetstagare avstått från efter överenskommelse enligt 3 § skall betalas ut till arbetstagaren inom en månad från det att överenskommelsen ingicks.

Förlängd rätt att spara semesterledighet

6 § Utan hinder av bestämmelsen i 18 § andra stycket semesterlagen (1977: 480) får en arbetstagare spara semesterdagar som skulle ha tagits ut senast den 31 mars 1991 eller den 31 mars 1992, i ytterligare två år räknat från utgången av fristen.

Har arbetstagaren avsett att sparade semesterdagar skall förläggas till det andra semesteråret efter utgången av den i första stycket angivna fristen får, såvida en sådan förläggning skulle medföra betydande olägenhet, överens-kommelse träffas att semesterdagarna skall förläggas till det tredje året efter fristens utgång.

Skadestånd

1989/90:FiU40

Bilaga 1

7 § En arbetsgivare som bryter mot denna lag skall betala skadestånd för den förlust som uppkommit och för den kränkning som har skett. Om det är skäligt kan skadeståndet sättas ned eller helt falla bort.

Preskription

8 § Den som vill fordra skadestånd enligt denna lag skall väcka talan inom två år från utgången av det semesterår då arbetstagaren enligt lagen skulle ha erhållit semesterledigheten. Försummas det är rätten till talan förlorad.

Rättegång

9 § Mål om tillämpning av denna lag skall handläggas enligt lagen (1974: 371) om rättegången i arbetstvister.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1990.

1989/90:SkU5y

Tillfällig höjning av mervärdeskatten

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett skatteutskottet tillfälle att avge yttrande över kompletteringspropositionen jämte motioner såvitt propositionen och motionerna rör utskottets beredningsområde. Med anledning härav får utskottet anföra följande.

Inledning

Skatteutskottet berörs främst av förslaget i propositionen (bilaga 4) om en tillfällig höjning av mervärdeskatten. Vidare tangerar förslaget (bilaga 4) att ta bort åldersgränsen 16 år för sparande i allemanssparandet utskottets beredningsområde genom det starka samband med beskattningen som reglerna för denna sparform har. Utskottet behandlar således i detta yttrande dels propositionen i dessa delar, dels de motionsyrkanden som hänger samman med dessa och vissa andra skattefrågor, nämligen

1989/90:Fi65 yrkandena 3 och 13 av Lars Werner m.fl. (vpk),
1989/90:Fi66 yrkandena 6–10 av Carl Bildt m.fl. (m),
1989/90:Fi70 yrkandena 5–8 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) och
1989/90:Fi74 yrkande 6 av Olof Johansson m.fl. (c).

Tillfällig höjning av mervärdeskatten m.m.

Det i propositionen framlagda förslaget om en tillfällig höjning av mervärdeskatten från 19 % till 20 % mellan den 1 juli 1990 och den 31 december 1991 ingår som en väsentlig åtgärd för att dämpa den privata konsumtionen, som enligt gjorda beräkningar kommer att öka snabbare än produktionen under 1990. Höjningen innebär en förstärkning av statsfinanserna med netto 5 700 milj. kr. under det kommande budgetåret och med sammanlagt 9 600 milj. kr. under hela den tid höjningen föreslås gälla. I samma syfte föreslås att genomförandet av en planerad barnbidragshöjning delas upp i två etapper och att en tänkt utbyggnad av föräldraförsäkringen skjuts upp. Regeringen motiverar åtgärderna med att den ekonomiska politiken bör utformas med syfte att stabilisera ekonomin. Med tanke på dels de senaste löneökningarna, dels den kommande skattereformen behöver enligt finansministern åtgärder vidtas för att anpassa konsumtionen till tillgängliga resurser.

Avslag på regeringens förslag att tillfälligt höja mervärdeskatten har yrkats i motionerna Fi66 (yrkande 6) av Carl Bildt m.fl. (m), Fi74

(yrkande 6) av Olof Johansson m.fl. (c), Fi65 (yrkande 3) av Lars Werner m.fl. (vpk) och Fi70 (yrkande 5) av Claes Roxbergh m.fl. (mp). Motionärernas invändningar går ut på att den föreslagna höjningen av mervärdeskatten leder till höjd inflation, högt skattetryck och en felaktig fördelning. I vpk-motionen Fi65 (yrkande 13) har i stället förordats en selektiv och regionalt differentierad höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften. Miljöpartiet de gröna har i sin motion Fi70 förespråkat att skatt tas ut på koldioxid fr.o.m. kommande halvårsskifte (yrkande 6), att uran beläggs med skatt (yrkande 7) och att den statliga inkomstskatten skärps nästa år i förhållande till vad regeringen föreslagit i propositionen om reformerad inkomst- och företagsbeskattning (yrkande 8).

För närvarande bereds inom utskottet regeringens förslag till skattereform (prop. 1989/90:110 och 111), som utskottet lämnat bl.a. finansutskottet tillfälle att yttra sig över. En väsentlig del av denna skatteomläggning består av en basbreddning av mervärdeskatten i syfte att bidra till finansieringen av de sänkta inkomstskattesatserna. Redan tidigare har bl.a. energi belagts med mervärdeskatt, och avsikten är att bl.a. i princip alla tjänster skall mervärdebeskattas.

Om finansutskottet finner att en åtstramning nu behövs för att dämpa den privata konsumtionen under återstoden av år 1990 och år 1991 är enligt utskottets uppfattning en tidsbegränsad höjning av mervärdeskatten en lämplig åtgärd för att uppnå detta syfte. Fördelen med denna åtgärd är att den verkar snabbt. Dessutom kan den genom att den är tillfällig medverka till en viss senareläggning av konsumtionen. Även om utskottet är medvetet om att en mervärdeskattehöjning med så pass kort varsel som nu föreslås kan förorsaka vissa övergångsproblem för handeln får dock en skattehöjning av det här slaget från administrativ synpunkt anses som en förhållandevis okomplicerad åtgärd.

Det bör framhållas att den aktuella höjningen av mervärdeskatten ligger vid sidan av de åtgärder som vidtas med avseende på bl.a. den indirekta beskattningen för att finansiera den sänkning av den statliga inkomstskatten som avses genomföras under åren 1990 och 1991. Det innebär bl.a. att riksdagens tidigare beslut om att man vid fastställandet av basbeloppet skall bortse från de prisförändringar som följer av bl.a. sådana skatteförändringar (prop. 1989/90:52, bet. SfU8) inte är tillämpligt i detta sammanhang. I den mån den aktuella mervärdeskattehöjningen höjer konsumentprisindex kommer således även basbeloppet och olika basbeloppsanknutna förmåner såsom pensioner att höjas automatiskt.

I jämförelse med en mervärdeskattehöjning framstår den selektiva och regionalt differentierade höjning av den allmänna arbetsgivaravgiften som föreslås i motion Fi65 (yrkande 13) av Lars Werner m.fl. (vpk) som klart olämplig och dessutom administrativt besvärlig att genomföra. Vidare finner utskottet att sådana ännu oprövade punkt-skatter och den ändring av statsskatteskalen som föreslås i yrkandena 6—8 i motion Fi70 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) är olämpliga som

finanspolitiska medel. Regeringen har för övrigt i proposition 111 föreslagit att skatt på koldioxid skall införas den 1 januari 1991. Miljöpartiet de gröna har i en motion yrkat att ikraftträdandet skall ske redan den 1 juli 1990, varför utskottet får anledning att om några dagar pröva denna fråga. Frågan om en skatt på uran har utretts av miljöavgiftsutredningen, som funnit att en eventuell beskattning av kärnkraftsproduktion bör utformas som en skatt på kärnkraftsproducerad el och att man därvid bör bygga vidare på den nuvarande lagen (1983:1104) om särskild skatt för elektrisk kraft från kärnkraftverk (SOU 1989:83 s. 443—453). Även olika utformningar av inkomstskatteskalan för nästa års inkomster kommer inom kort att prövas av utskottet med anledning av proposition 110 jämte motioner. Det kan nämnas att miljöpartiet även i detta sammanhang i någon motion har lagt fram förslag liknande det nu aktuella.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker således utskottet propositionen och avstyrker samtliga de nu aktuella motionsyrkandena.

Åldersgränsen för sparande i allemanssparandet m.m.

I propositionen föreslås att åldersgränsen 16 år för att få ansluta sig till allemanssparandet slopas. Förslaget skall enligt propositionen ses mot den bakgrunden att regeringen i proposition 110 föreslår att de nuvarande förmånliga skattebestämmelserna för allemanssparandet delvis tas bort. Behovet av bestämmelser som syftar till att begränsa möjligheterna för föräldrar att överföra redan existerande sparkapital till barnens allemanssparande kvarstår därför inte.

Skatteutskottet har som nämnts tidigare ännu inte slutfört beredningen av proposition 110. Förslaget i kompletteringspropositionen har emellertid inte rönt någon invändning i riksdagen, och utskottet har inte heller funnit någon anledning till erinran. Utskottet tillstyrker därför kompletteringspropositionen i denna del.

Med anledning av det nu aktuella förslaget har två förslag väckts i motion Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m), bl.a. i syfte att stimulera hushållens sparande. I yrkande 9 föreslås införande av ett startsparande för barn och ungdom den 1 januari 1991. Detta sparande skulle vara så konstruerat att 5 000 kr. årligen utan gåvobeskattning får överföras på konton, spärrade för uttag intill dess barnet fyllt 18 år. Vidare skulle avkastningen vara skattefri. Det andra förslaget i motionen (yrkande 10) innehåller detaljer om ett skattepremierat pensions- och annat sparande i bank. Motionärerna föreslår att regeringen skall lämna förslag härom under 1990 så att nya regler kan träda i kraft den 1 januari 1991.

Vad först gäller ett s.k. startsparande vill utskottet informera om att ett liknande yrkande återfinns i en motion som väckts av moderata samlingspartiet med anledning av proposition 110 och som utskottet således avser att behandla senare. Därtill kommer det arbete som enligt propositionen (bilaga 4, s. 3) pågår inom finansdepartementet med en ny arvs- och gåvoskattelag, däri inbegripet frågan om nivån på det allmänna grundavdraget vid gåvobeskattningen, samt regeringens avsikt

att senare återkomma till dessa frågor. Av anförda skäl bör enligt utskottets uppfattning finansutskottet avstå från att nu ta ställning i sakfrågan. Utskottet avstyrker således motionen i nu behandlad del.

Vad sedan beträffar pensionssparandet hänvisar utskottet till vad som sägs i propositionen (bilaga 1, s. 8 och 28) om att regeringen avser att senare — i syfte att stimulera pensionssparande och förbättra konkurrensen mellan olika finansiella företag — återkomma med förslag som gör det möjligt för t.ex. banker att administrera pensions-sparande. Ett ställningstagande till beskattningsreglerna för detta slags sparande bör enligt utskottets uppfattning anstå till dess att regeringens nämnda förslag föreligger. Utskottet avstyrker därför motion Fi66 även i denna del.

Investeringskatten för vissa byggnadsarbeten

I motion Fi66 (yrkande 7) av Carl Bildt m.fl. (m) yrkas avskaffande av investeringskatten för vissa byggnadsarbeten. Motionärernas kritik av skatten går ut på att den enligt deras uppfattning får ses som ett misslyckat försök att ytterligare styra en redan genomreglerad marknad.

Utskottet vill erinra om att den tidsbegränsade investeringskatten, eller investeringsavgiften som den tidigare benämndes, på vissa byggnadsarbeten infördes våren 1989 för dämpa överhettningen inom byggsektorn i Stockholm—Uppsala-områdena (bet. 1989/90:FiU36). Genom riksdagsbeslut nyligen har nivån på skatten höjts, tiden för tillämpningen förlängts och de geografiskt berörda regionerna utvidgats till att omfatta även Göteborgsområdet (prop. 1989/90:96, bet. SkU27). Enligt de regler som gäller nu och framöver utgår skatten med 30 % av byggnadskostnaderna för byggnadsarbete som påbörjas i dessa regioner senast den 31 december 1991. Enligt propositionen (bilaga 1, s. 6) har emellertid en dämpning av överhettningen i Göteborgsområdet redan inträtt. Mot den bakgrunden avser regeringen att återkomma med förslag om en begränsning av tillämpningen i Göteborgsområdet till att gälla endast fram till hösten 1990.

Genom vad som anförts i propositionen får motionen i aktuell del anses delvis tillgodosedd. Skatteutskottet anser vidare att det bör ankomma på finansutskottet att pröva vid vilken tidpunkt investeringskatten i Göteborgsområdet bör upphöra. Utskottet avstyrker därför motionen i denna del.

Arbetsmiljöavgift

I motion Fi66 (yrkande 8) av Carl Bildt m.fl. (m) yrkas slopande av uttaget av arbetsmiljöavgift fr.o.m. den 1 juli 1990. Enligt motionärernas mening motverkar avgifterna sitt syfte genom att företagens utrymme för arbetsmiljöförbättrande åtgärder minskar.

Angående denna fråga vill utskottet erinra om följande. Riksdagen antog i juni förra året på finansutskottets hemställan (1988/89:FiU30) lagen (1989:484) om arbetsmiljöavgifter, vilken trädde i kraft den 1 juli 1989. Förslag om sådana avgifter väcktes av skatteutskottet i utskottets

yttrande till finansutskottet med anledning av en proposition om en höjning av den allmänna löneavgiften (SkU5y). Enligt lagen skall en arbetsgivare betala en särskild arbetsmiljöavgift om 1,5% av samma avgiftsunderlag som gäller för arbetsgivaravgiften till folkpensioneringen. Avgifterna tas ut under tiden september 1989—december 1990. Intäkterna från avgiften skall i sin helhet användas till insatser för rehabilitering och bättre hälsa. Enligt riksdagsbeslut under våren 1990 (prop. 1989/90:62 bilaga 2, bet. SfU 12) skall avgiftsmedlen tillföras en arbetslivsfond, skild från statsbudgeten. Avgifterna beräknas tillföra fonden 10,7 miljarder kronor, vartill kommer avkastningen på fondmedlen. Fondens tillgångar skall i sin helhet användas till bidrag åt arbetsgivare för olika rehabiliteringsinsatser och till arbetsmiljöförbättrande åtgärder. Av kompletteringspropositionen (bilaga 1, s. 5) framgår att regeringen bedömer arbetslivsfondens verksamhet som ett väsentligt inslag i sin politik att ytterligare stimulera till ökade arbetsinsatser. Syftet är, förutom att tillgodose ett socialt behov, att mobilisera nya resurser på arbetsmarknaden för att möta den stora efterfrågan.

Att under de angivna omständigheterna överväga att ett halvår i förväg slopa avgifterna finner utskottet uteslutet. Utskottet avstyrker följaktligen även yrkande 8 i motion Fi66.

Stockholm den 17 maj 1990

På skatteutskottets vägnar

Lars Hedfors

Närvarande: Lars Hedfors (s), Bo Forslund (s), Torsten Karlsson (s), Kjell Johansson (fp), Anita Johansson (s), Hugo Hegeland (m), Bruno Poromaa (s), Yvonne Sandberg-Fries (s), Sverre Palm (s), Karl-Gösta Svenson (m), Leif Olsson (fp), Rolf Kenneryd (c), Gösta Lyngå (mp), Kjell Nordström (s), Knut Wachtmeister (m), Håkan Hansson (c) och Maggi Mikaelsson (vpk).

Avvikande meningar

1. Tillfällig höjning av mervärdeskatten m.m.

Hugo Hegeland, Karl-Gösta Svenson och Knut Wachtmeister (alla m) anför:

Den mervärdeskattehöjning som regeringen med stöd av folkpartiet nu har föreslagit kommer enligt vår bedömning att innebära en skattehöjning på nästan 7 miljarder kronor räknat per helår. Att nu tillgripa denna åtgärd är från samhällsekonomisk synpunkt helt felaktigt, eftersom den kommer att påskynda och fördjupa en avmattning i ekonomin som redan är i full gång. Skattehöjningen kommer vidare

att driva på inflationen, vilket i sin tur kommer att förorsaka krav på omförhandlingar i löneavtalen, något som kommer att ytterligare förvärra inflationen osv. i en ond cirkel.

En annan omständighet som bör beaktas är att höjningen, även om den är tidsbegränsad, infaller precis under den period då regeringen och folkpartiet i förening planerar att bredda basen för mervärdeskatten som ett led i skattereformen. Detta kommer att leda till att de negativa effekterna för de medborgare som drabbas av basbreddningen blir ännu mera kännbara än som tidigare förutsetts. Uppskattningen i motion Fi66 (m) att mervärdeskattehöjningen för det genomsnittliga hushållet betyder en skatteökning med ca 1 800 kr. förefaller rimlig. Därtill kommer ett ökat genomslag på mervärdeskatten för resor, turism, byggnation etc. Mervärdeskattehöjningen kommer enligt vår mening också i konflikt med Sveriges strävanden att närma sig EG, där nivån på mervärdeskatten normalt är lägre.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker vi propositionen i denna del och tillstyrker avslagsyrkandena dels i den nyssnämnda motion Fi66, dels i motionerna Fi74 (c), Fi65 (vpk) och Fi70 (mp). Däremot avstyrker vi de alternativa skattehöjningar som föreslagits i motionerna Fi65 (yrkande 13) och Fi70 (yrkande 6—8).

2. Tillfällig höjning av mervärdeskatten m.m.

Rolf Kenneryd och Håkan Hansson (båda c) anför:

En mervärdeskattehöjning drabbar alltid låginkomsttagare och familjer med många barn hårdast. Den nu föreslagna mervärdeskattehöjningen, som innebär en skattehöjning på nästan 6 miljarder kronor under det kommande budgetåret, kommer att utlösa kompensationskrav i löneförhandlingarna och driva upp inflationen till nya rekordnivåer. Detta är enligt vår mening desto mera allvarligt som inflationen redan har tagit en oroande fart i år, främst beroende på effekterna av skattereformens finansiering. Som framhålls i motion Fi74 (c) är ett ökat sparande, som främjar investeringar och förbättrar bytesbalansen utan att driva upp kostnadsläge och skattetryck, en bättre metod än höjd mervärdeskatt för att komma till rätta med de nuvarande problemen i den svenska ekonomin.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker vi propositionen i denna del och tillstyrker avslagsyrkandena dels i den nyssnämnda motion Fi74, dels i motionerna Fi66 (m), Fi65 (vpk) och Fi70 (mp). Däremot avstyrker vi de alternativa skattehöjningar som föreslagits i motionerna Fi65 (yrkande 13) och Fi70 (yrkande 6—8).

3. Tillfällig höjning av mervärdeskatten m.m.

Maggi Mikaelsson (vpk) anför:

Från vpk:s sida avvisar vi regeringens förslag till höjd mervärdeskatt under tiden den 1 juli 1990 t.o.m. 1991. Vpk vänder sig emot en generell åtstramning. Det är inte hushållens eller den offentliga sektorns konsumtion som har orsakat överhettningen. Höjningen av mervärdeskatten löser inte de grundläggande problemen i samhället.

Regeringen försöker i första hand lösa de ekonomiska problemen genom att reducera efterfrågan. Den överhettning i ekonomin som vi kunnat iakttä under 1989 och början av 1990 beror emellertid inte i första hand på att efterfrågan är för stor utan i stället på att utbudet är för litet. En mervärdeskatt höjning löser därför inte de grundläggande problemen. I stället för höjd mervärdeskatt bör man, som föreslås i motion Fi65 (vpk), ingripa med selektiva åtgärder för att dämpa överhettningen och minska den starka efterfrågan på arbetskraft inom den privata tjänstesektorn i storstadsområdena. Förslaget från vpk att temporärt höja arbetsgivaravgifterna för den privata tjänstesektorn i de tre storstadsområdena uppfyller detta syfte och bör bidra till att underlätta rekryteringen av personal till angelägen offentlig verksamhet. Finansutskottet bör därför biträda detta yrkande. Vidare bör finansutskottet ta fasta på vpk:s förslag till skatteomläggning, som inte bara är finansierat fullt ut utan även uppvisar ett överskott på närmare 7 miljarder kronor, som skall överföras till den kommunala sektorn.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker vi inom vpk propositionen i denna del och tillstyrker avslagsyrkandena dels i den nyssnämnda motion Fi65, dels i motionerna Fi66 (m), Fi74 (c) och Fi70 (mp). Vidare tillstyrker vi förslaget i motion Fi65 (yrkande 13) att höja den allmänna löneavgiften inom den privata tjänstesektorn i Stockholms-, Göteborgs- och Malmöområdet under perioden den 1 juli 1990 – den 31 december 1991.

4. Tillfällig höjning av mervärdeskatten m.m.

Gösta Lyngå (mp) anför:

Vad vårt lands ekonomiska och ekologiska kris påkallar just nu är riktade åtgärder för att minska en alldeles för hög materiell konsumtion. Att i det läget tillgripa en höjning av mervärdeskatten är felaktigt, dels därför att instrumentet är alltför trubbigt, dels därför att det proportionellt sett drabbar de sämst ställda hårdast, medan överkonsumtionen särskilt återfinns bland dem med de högsta inkomsterna.

Den utsläppsskatt på koldioxid om 25 öre/kg, som har föreslagits i samband med skattereformen, bör införas redan den 1 juli 1990. Lämpligheten av denna skatt torde ha accepterats av en politisk majoritet, dess åtstramande effekter torde vara tydliga och något bärande skäl för att inte införa den redan den 1 juli 1990 som en del i åtstramningspaketet torde inte förefinnas.

En uranskatt på 12,3 öre per kWh av uranets energiinnehåll skulle ha flera effekter som alla är hälsosamma i nuvarande kris. Dels skulle det nuvarande gynnandet av kärnkraften jämfört med andra metoder för energiomvandling något dämpas, dels skulle effektivisering av processerna vara av större intresse för kraftbolagen; slutligen skulle skatten klart bidra till energisparande och därigenom ha en åtstramande effekt. Jag menar också i fråga om denna skatt att inget bärande skäl kan anges mot att införa den redan den 1 juli 1990.

Den av regeringen i propositionen just föreslagna skattereformen med kraftigt sänkta marginalsatser har en allt annat än åtstramande

effekt, och en del av marginalskattesänkningen bör uppskjutas till 1992. Om 3 % av sänkningen för inkomster över 124 000 kr. införs 1992 i stället för 1991, skulle åtstramningseffekten bli 5 miljarder kronor. Den skulle också anbringas på rätt ställe, nämligen för de välbestämda, vars konsumtion annars kommer att öka katastrofalt på grund av alltför drastiskt sänkta marginalskatter.

Mot bakgrund av det anförda avstyrker vi inom miljöpartiet de gröna propositionen i denna del och tillstyrker avslagsyrkandena dels i motion Fi70 (mp), dels i motionerna Fi66 (m), Fi74 (c) och Fi65 (mp). Vidare tillstyrker vi förslagen i motion Fi70 (yrkandena 6–8) om införande av en koldioxidskatt med 25 öre per kg koldioxid fr.o.m. den 1 juli 1990, införande av råvaruskatt på uran med 12,3 öre per kWh av uranets energiinnehåll fr.o.m. den 1 juli 1990 och en minskning av sänkningen av den statliga inkomstskatten under 1991 med 3 procentenheter i skiktet över 124 000 kr. beskattningsbar inkomst.

5. Startsparande

Hugo Hegeland, Karl-Gösta Svenson och Knut Wachtmeister (alla m) anför:

Med hänsyn till det angelägna i att genom sparande bygga upp ett mindre kapital hos barn och ungdom innan de lämnar sina föräldrar stöder vi tanken i motion Fi66 (m) om ett s.k. startsparande för barn och ungdom. På bankkonton som är spärrade för uttag intill dess att barnet fyllt 18 år skall föräldrar och släktingar kunna sätta in upp till 5 000 kr. årligen vardera. Detta belopp överensstämmer med vad som enligt förslag från moderata samlingspartiet till gåvobeskattnings skall kunna överföras till barn utan skyldighet att erlagga gåvoskatt. All avkastning på kontot bör vara skattefri under den tid medlen inte får disponeras.

Finansutskottet bör hemställa att riksdagen ger regeringen i uppdrag att skyndsamt utreda detaljerna i detta uppslag och återkomma till riksdagen med förslag under 1990, så att ett startsparande kan träda i kraft redan den 1 januari 1991. Med det anförda tillstyrker vi således motion Fi66, yrkande 9.

6. Skattereglerna för pensionssparandet

Hugo Hegeland, Karl-Gösta Svenson och Knut Wachtmeister (alla m) anför:

Från moderata samlingspartiets sida har vi länge förordat en sådan utvidgning av formerna för pensionssparandet som nu aviseras i kompletteringspropositionen. Förslaget bör dock enligt vår mening fyllas ut med fler detaljer i enlighet med vad som föreslås i motion Fi66 (m). Sparandet bör således få ske genom insättning på bankkonton intill dess vederbörande fyllt 55 år. Därefter bör uttag få ske med högst en tiondel av det totalt sparade beloppet per år. Avsättning till pensionskonto bör vara avdragsgill upp till ett basbelopp. Likaså bör all avkastning vara skattefri och medlen fria från förmögenhetsskatt mot att skattskyldighet inträder då beloppen tas ut. Det finns vidare skäl att

pröva om det utifrån banktekniska överväganden är möjligt att utvidga placeringsmöjligheterna till att omfatta även sparande i aktier och andra värdepapper samt andelar i aktie- och avkastningsfonder. Därigenom skulle den enskilde själv kunna välja risknivå på sitt sparande. Möjligheterna bör också undersökas att medge rätt att med uppskjuten skattskyldighet få göra förtida uttag för t.ex. köp av permanentbostad eller start av eget företag.

Finansutskottet bör enligt vår mening föreslå riksdagen att begära att regeringen lägger fram förslag med angiven inriktning under år 1990, så att de nya reglerna kan träda i kraft redan den 1 januari 1991. Vi tillstyrker således motion Fi66 i nu behandlad del.

7. Investeringskatten för vissa byggnadsarbeten

Kjell Johansson (fp), Hugo Hegeland (m), Karl-Gösta Svenson (m), Leif Olsson (fp) och Knut Wachtmeister (m) anför:

Uppgiften i kompletteringspropositionen att regeringen nu avser att lägga fram förslag om att slopa investeringskatten för vissa byggnadsarbeten i Göteborgsområdet visar hur illa genomtänkt det var att höja skatten och att utvidga den i tiden och till att omfatta även Göteborgsområdet. Ryckigheten och den dåliga framförhållningen i politiken på detta område illustreras bäst genom det förhållandet att kompletteringspropositionen, med denna avisering, lämnades fram till riksdagen samma dag som riksdagen beslöt skärpa skatten. Nu liksom tidigare anser vi emellertid att det rätta skulle vara att slopa skatten fullständigt så snart som möjligt. Skatten leder enligt vår uppfattning till hyreshöjningar i det befintliga lokalbeståndet och sysselsättningsvårigheter bland byggnadsarbetarna genom att nyproduktionen minskar. Den är vidare svår att administrera och förorsakar besvärliga gränsdragningsproblem, t.ex. i samband med s.k. kombinationsprojekt, dvs. byggnader med både en bostadsdel och en icke-bostadsdel. Vi biträder således yrkande 7 i motion Fi66 (m) att investeringskatten skall avskaffas i såväl Stockholms- som Göteborgsområdet.

8. Arbetsmiljöavgift

Kjell Johansson (fp), Hugo Hegeland (m), Karl-Gösta Svenson (m), Leif Olsson (fp) och Knut Wachtmeister (m) anför:

Den arbetsmiljöavgift som socialdemokraterna med centerns och vpk:s bistånd införde förra året utgår med 1,5 % av lönesumman och beräknas inbringa ca 15 miljarder kronor. Den är i praktiken ingenting annat än en ny arbetsgivaravgift som leder till att näringslivets möjligheter att hävda sig på världsmarknaden försvagas. Särskilt kännbar är den för arbeidskraftsintensiva företag, som riskerar att drivas till friställningar genom att kostnaden kommer ovanpå lönekostnadsökningarna till följd av de nya avtalen. I själva verket motverkar avgiften sitt syfte att förbättra miljön genom att företagets utrymme för arbetsmiljöförbättrande åtgärder minskar. Vi biträder därför yrkande 8 i motion Fi66 att snarast avveckla avgiften.

Särskilt yttrande

Åldersgränsen för sparande i allemanssparandet m.m.

Kjell Johansson och Leif Olsson (båda fp) anför:

Vi delar den uppfattning som framförs i folkpartiets partimotion Fi71 att det av flera skäl är angeläget att få till stånd en ökning av hushållssparandet. Av fördelningspolitiska rättviseskäl är det angeläget att alla människor ges möjlighet att genom sparande bygga upp ett eget kapital. Föräldrar bör på olika sätt ges möjlighet till sparande för sina barns räkning, t.ex. genom att barnbidraget eller en del därav sparas till dess att barnet fyllt 18 år. Genom att ta bort åldersgränsen för allemanssparandet kommer detta att kunna ske på mera fördelaktiga villkor än tidigare, men därutöver bör — som folkpartiet kräver — det gåvoskattefria grundbeloppet höjas till 10 000 kronor. Vi kommer att återkomma till denna fråga i annat sammanhang.

Kompletteringspropositionen

Till finansutskottet

Finansutskottet har den 3 maj 1990 beslutat bereda socialförsäkringsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1989/90:150 jämte motioner såvitt dessa rör socialförsäkringsutskottets beredningsområde.

Den del av propositionen som direkt berör socialförsäkringsutskottets ämnesområde är bilaga 3 (socialdepartementet). I bilagan föreslås att påslagsfaktorn vid uppskjutet uttag av ålderspension höjs från 0,6 till 0,7 % per månad. Förslaget har inte föranlett något motionsyrkande, och utskottet tillstyrker förslaget jämte lagförslaget i bilaga 3.1.

Utskottet begränsar i övrigt sitt yttrande till att avse motionerna Fi65 av Lars Werner m.fl., yrkande 11, Fi70 av Claes Roxbergh m.fl., yrkandena 3 och 4, samt Fi73 av Börje Hörnlund m.fl., yrkande 2.

I motion Fi65 yrkande 11 begär Lars Werner m.fl. ett tillkännagivande om att beslutet att uppskjuta utbyggnaden av föräldraförsäkringen bör omprövas. I motion Fi70 begär Claes Roxbergh m.fl. att riksdagen beslutar om utbyggnad av föräldraförsäkringen i enlighet med sitt tidigare principbeslut (yrkande 3). För att finansiera denna utbyggnad föreslår motionärerna att ersättningsnivån inom sjuk- och föräldraförsäkringen sänks till 70 % för den del av inkomsten som överstiger 4,5 basbelopp (yrkande 4).

Utskottet har i sitt betänkande 1989/90:SfU24 hemställt att riksdagen dels avslår det i proposition 1989/90:100 framlagda förslaget till utbyggd föräldraförsäkring, dels upphäver de riktlinjer för utbyggnaden som riksdagen tidigare beslutat.

Mot denna bakgrund avstyrker utskottet bifall till motionerna Fi65 yrkande 11 och Fi70 yrkandena 3 och 4.

I motion Fi73 yrkande 2 anför Börje Hörnlund m.fl. att det förslag till höjd grundpension som centern tidigare presenterat skulle leda till att pensionärerna blir mer intresserade av att stå till arbetsmarknadens förfogande. Förslaget innebär att en grundpension motsvarande 68 % av 4,5 basbelopp (för närvarande drygt 90 000 kr.) införs. Merparten av de särregler som förekommer för pensionärer kan därmed avvecklas, folkpension och pensionstillskott behövs inte och marginaleffekter vid olika typer av stöd försvinner. Motionärerna begär ett tillkännagivande om betydelsen av ett sådant pensionssystem.

Utskottet har i sitt av riksdagen godkända betänkande 1989/90:SfU9 behandlat förslag om höjd grundpension. Utskottet hänvisade därvid bl.a. till att pensionsberedningen har till uppgift att göra en allmän översyn av reglerna inom det allmänna pensionssystemet och att pensionsberedningen räknar med att avge sitt slutbetänkande under

sommaren 1990. Utskottet ansåg att de frågor som togs upp i motionerna hade samband med pensionsberedningens arbete och att resultatet av detta arbete därför borde avvaktas.

Utskottet har vidhållit denna inställning i det nyligen avgivna yttrandet 1989/90:SfU4y till skatteutskottet över proposition 1989/90:110 jämte motioner.

Utskottet vidhåller fortfarande att resultatet av pensionsberedningens arbete bör avvaktas, och utskottet anser att finansutskottet bör avstyrka bifall till motion Fi73 yrkande 2.

Stockholm den 17 maj 1990

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Gullan Lindblad (m), Börje Nilsson (s), Ulla Johansson (s), Sigge Godin (fp), Karin Israelsson (c), Lena Öhrsvik (s), Margit Gennser (m), Nils-Olof Gustafsson (s), Ingegerd Elm (s), Maud Björnemalm (s), Hans Dau (m), Barbro Sandberg (fp), Margó Ingvardsson (vpk), Ragnhild Pohanka (mp), Christina Pettersson (s) och Marianne Jönsson (c).

Avvikande meningar

1. Margó Ingvardsson (vpk) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet har i sitt betänkande" och slutar med "och 4." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den fortsatta utbyggnaden av föräldraförsäkringen är av sådan betydelse för småbarnsfamiljerna att den bör genomföras i enlighet med de riktlinjer riksdagen antog under 1988/89 års riksmöte. Utskottet anser därför att finansutskottet bör tillstyrka bifall till motion Fi65 yrkande 11.

2. Ragnhild Pohanka (mp) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet har i sitt betänkande" och slutar med "och 4." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att den fortsatta utbyggnaden av föräldraförsäkringen är av sådan betydelse för småbarnsfamiljerna att den bör genomföras i enlighet med de riktlinjer riksdagen antog under 1988/89 års riksmöte. Riksdagen bör därför besluta att föräldraförsäkringen fr.o.m. den 1 juli 1990 byggs ut till 15 månader med ersättning på sjukpenningnivå. Denna utbyggnad bör finansieras genom en sänkning av kompensationsnivån inom sjukförsäkringen, så att sjukpenning och föräldrapenning endast utges med 70 % för den del av inkomsten som överstiger 4,5 basbelopp. Utskottet anser att finansutskottet bör tillstyrka bifall till motion Fi70 yrkandena 3 och 4.

3. Karin Israelsson och Marianne Jönsson (båda c) anser att den del av utskottets yttrande som börjar med "Utskottet har i sitt av" och slutar med "yrkande 2." bort ha följande lydelse:

I motion Fi73 redovisas ett förslag till höjd grundpension (för närvarande drygt 90 000 kr.) som skulle göra det möjligt att avveckla merparten av de särregler och bidrag för pensionärer som nu finns. Utskottet anser att ett sådant pensionssystem borde leda till att pensionärerna blir mer intresserade av att stå till arbetsmarknadens förfogande, och enligt utskottets mening bör införandet av en sådan höjd grundpension utredas. Finansutskottet bör därför tillstyrka bifall till motion Fi73 yrkande 2.

1989/90:FiU40
Bilaga 3

1989/90:AU4y

Kompletteringspropositionen

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1989/90:150 (kompletteringspropositionen) och med anledning av den avgivna motioner.

Utskottet yttrar sig i det följande över
dels propositionens bilaga 5 (arbetsmarknadsdepartementet) utom avsnittet E. Invandring m.m.,
dels motionerna

- Fi65 av Lars Werner m.fl. (vpk) yrkandena 8—10 och 12,
- Fi66 av Carl Bildt m.fl. (m) yrkandena 8, 16—19,
- Fi67 av Sonja Rembo m.fl. (m) samtliga yrkanden,
- Fi68 av Elver Jonsson m.fl. (fp) samtliga yrkanden,
- Fi70 av Claes Roxbergh m.fl. (mp) yrkandena 13—15 samt
- Fi73 av Börje Hörnlund m.fl. (c) yrkandena 1, 3—7, 9—15.

Arbetsmarknadsfrågor

Inledning

Utskottet redovisade sin syn på arbetsmarknadspolitikens förutsättningar och på dess inriktning och resurstilldelning under nästa budgetår i sitt den 17 april 1990 dagtecknade betänkande 1989/90:AU11. Kammarens arbetsmarknadspolitiska debatt med anledning av betänkandet ägde rum den 4 maj. Vid den behandlade kammaren också utskottets betänkande 1989/90:AU12 om arbetslivsfrågor. Vad utskottet anfört och föreslagit i betänkandena bifölles av kammaren.

De nu aktuella förslagen i i proposition 150 medför vissa omdispositioner och tillägg till de av riksdagen anvisade anslagen. Förslagen sägs i propositionen innebära en förstärkning av de utbudsinriktade och tillväxtbefrämjande åtgärderna. Innan utskottet går in på dessa förslag och motionsyrkanden i anslutning till dem, har utskottet att redovisa synpunkter på motionsyrkanden som aktualiserar några allmänna arbetsmarknadsfrågor.

Arbetsmarknadspolitikens förutsättningar och inriktning

Moderata samlingspartiet föreslår i partimotionen Fi66 ett tillkännagivande till regeringen av vad som anförts i motionen om arbetsmarknadsfrågor. I detta avsnitt av motionen påtalas att regeringens arbetsmarknadsbudget uppgår till 25 miljarder kronor trots högkonjunktur och ett i Sverige gott arbetsmarknadsläge, att sjukfrånvaron och annan

frånvaro är omfattande, att en betydande utslagning från arbetslivet döljs av socialförsäkringen och att grupper som handikappade, invandrare och ungdomar ofta har svårt att finna arbete i den rådande högkonjunkturen.

En viktig orsak till problemen är enligt moderaterna att flera decennier av solidarisk lönepolitik har lett till lönenivellering. Denna lönepolitik har misslyckats, och regeringen står enligt moderaterna handfallen inför problemen. De anser att dagens arbetsmarknad kräver en mer differentierad och marknadsanpassad lönepolitik och att man kommer till rätta med förhandlingsförhållandena på olika avtalsområden som i motionen beskrivs som närmast kaotiska.

I fråga om arbetsmarknadspolitikens uppgift sägs i motionen att varken denna politik eller regionalpolitiken kan lösa de grundläggande problemen med att skapa balans på arbetsmarknaden. För detta krävs ekonomisk-politiska åtgärder. Arbetsmarknadspolitikerna skall vara ett slags smörjmedel genom att medverka till att arbetslösa får nya arbeten och till att lediga arbeten besätts.

Centern föreslår i kommittémotionen Fi73 att riksdagen skall ansluta sig till vad som anförs i motionen om arbetsmarknadspolitikens inriktning och den ekonomiska utvecklingen. Motionärerna framhåller bl.a. att samhällets insatser måste inriktas mot att ge förutsättningar för arbete och utbildning över hela landet. Det gäller att driva en närings- och regionalpolitik som ger tillräckligt många arbetstillfällen i alla delar av landet. Det gäller också att med utbildningsinsatser underlätta ny- eller återinträde på arbetsmarknaden. Dessa åtgärder måste särskilt inriktas till förmån för ungdomar, kvinnor, långtidsarbetslösa och handikappade.

Claes Roxbergh m.fl. (mp) konstaterar i motion Fi70 att ungdomars förväntningar om arbeten sviks av de ofta monotona arbeten som erbjuds. Det är samhällsekonomiskt orimligt och ineffektivt att investera i utbildningar och förhoppningar som sedan inte kan infrias. De offentliga och privata arbetsledningarna måste beakta detta på ett helt annat sätt än tidigare. Motionärerna yrkar att regeringen skall delges vad de anfört om arbetstillfredsställelse och möjligheter att ge ungdomar arbeten i paritet med deras kunskaper.

Utskottet vill med anledning av dessa motionsyrkanden anföra följande.

Dagens arbetsmarknad rymmer trots de senaste årens höga sysselsättning och låga arbetslöshetstal en rad problem, främst att det tidiga 1980-talets undersysselsättning har slagit över i en överhettad arbetsmarknad med bl.a. en besvärande arbetskraftsbrist och låg produktivitetstillväxt som följd. I detta läge med allmänt sett hög efterfrågan föreligger betydande regionala skillnader i utbud och efterfrågan på arbetskraft. Trots arbetskraftsbristen har utsatta grupper som handikappade och invandrare fortsatta svårigheter att få och behålla ett arbete, och det pågår alltjämt en utslagning av arbetstagare i en omfattning som är oroande. Detta kräver insatser för att förnya arbetslivet och komma till rätta med dåliga arbetsmiljöer. I denna förnyelse av arbets-

livet är det lika väsentligt att man strävar mot ett bättre arbetsinnehåll, mot "det goda arbetet", ett arbete som är omväxlande, meningsfullt och utvecklande.

Den problematik som utskottet här har skisserat i korthet har utförligt belysts i den allmänna debatten. Att regeringen är väl medveten om problematiken har dokumenterats i bl.a. regeringsförklaringen och i den nu föreliggande propositionen. Utan att gå in på enskildheterna i de ovan redovisade motionerna anser utskottet att det inte är påkallat för riksdagen att genom uttalanden av det slag som begärs i motionerna för regeringen understryka aktualiteten av föreliggande problem på arbetsmarknads- och arbetslivsområdena. Utskottet avstyrker följaktligen för sin del motionerna Fi66 (m), Fi70 (mp) och Fi73 (c) i de nu behandlade delarna.

Förhandlingsregler och strejkskadestånd

Arbetsmarknadsministern anmäler i propositionen att hon har bemyndigats att tillkalla en särskild utredare med uppgift att föreslå konkreta åtgärder inkl. lagstiftning som kan förbättra förhandlingsformer och spelregler på den svenska arbetsmarknaden. I uppdraget ingår bl.a. att lägga fram förslag om högre skadestånd för olovliga strejker än som för närvarande kan dömas ut och även i övrigt se över det skadeståndsrättsliga systemet.

Moderata samlingspartiet och folkpartiet anser att sanktionerna vid olovliga stridsåtgärder kan skärpas utan att man avvaktar utredningen. I motion Fi66 (m) begärs att nuvarande skadeståndstak snarast skall höjas till 5 000 kr., och i motion Fi68 (fp) yrkas att gällande begränsning av skadeståndsbeloppet enligt den s.k. 200-kronorsregeln skall slopas redan nu.

Centern anser i kommittémotionen Fi73 att i utredningsuppdraget bör ingå en analys av olika störningar på arbetsmarknaden såsom maskning och massjukskrivningar som företas av nyckelgrupper på arbetsmarknaden i syfte att nå egna fördelar.

Vänsterpartiet kommunisterna motsätter sig i motion Fi65 en höjning av strejkskadestånden och anför att utredaren i sitt arbete i stället bör utgå från att man behöver försöka ändra på de arbetandes villkor på arbetsmarknaden. Demokratiska rättigheter för de arbetande och deras fackliga organisationer är då en självklarhet.

Utskottet anser att det i propositionen anmälda utredningsarbetet och regeringens förslag med anledning av det bör avvaktas innan riksdagen vidtar lagstiftningsåtgärder av det slag som begärs i motionerna Fi66 (m) och Fi68 (fp). Enligt utskottets mening bör det förslag till tilläggsdirektiv som yrkandet i motion Fi73 (c) innefattar inte leda till ändring av de prioriteringar för utredningen som redovisats i propositionen. Något uttalande härom bör alltså inte göras av riksdagen. Detsamma gäller i än högre grad om yrkandet i motion Fi65 (vpk). Som utskottet ser det leder detta yrkande bort från de problem som föranlett regeringens utredningsinitiativ.

Deltidsarbetslöshet

I ett av bilagans inledande avsnitt kommer arbetsmarknadsministern in på problemet med deltidslösheten. Hon informerar om att hon haft överläggningar med parterna på det statliga och kommunala området samt handeln. Efter dessa överläggningar väntar sig arbetsmarknadsministern att parterna tillsammans med AMS branschvis tar fram planer för hur deltidslösheten skall kunna minskas. Hon tillägger att om parternas åtgärder inte kommer att ge resultat kommer regeringen att föreslå andra åtgärder. Hon nämner som exempel förändringar i lagstiftningen och ekonomiska sanktioner mot arbetsgivare i branscher med hög deltidslöshet.

Centern anför i kommittémotionen Fi73 att målsättningen bör vara att alla som så önskar skall beredas heltidsarbete. Många deltidstjänster inom vård och omsorg beror på kommunernas och landstingens ansträngda ekonomi, som är en följd av den förda ekonomiska politiken. Dessa huvudmän måste få ekonomiska resurser som motsvarar berättigade krav på heltidstjänster. Motionärerna tillägger att vad arbetsmarknadsministern anfört antyder en inställning att deltidslöshet enbart är av ondo. Uttalandet sägs i detta hänseende präglad av en inskränkt överhetssyn som är främmande för en marknadsekonomi av svensk modell. Motionärerna begär att vad de anfört skall delges regeringen.

Deltidslösheten behandlades senast av utskottet i betänkandet 1989/90:AU11 (s. 54—55). Utskottet refererade då en framställning som AMS i vintras gjorde till regeringen i ämnet. Styrelsen framhöll därvid bl.a. "behovet av en kraftsamling" för att komma till rätta med deltidslösheten. Utskottet uttalade i sammanhanget (enhälligt) sin oro över den nuvarande höga nivån på deltidslösheten. Mot den bakgrunden är det enligt utskottets mening tillfredsställande att arbetsmarknadsministern har tagit upp nya överläggningar med de berörda parterna.

Utskottet vill vidare erinra om att antalet deltidslösa är i runt tal 160 000 och att kostnaderna för arbetslöshetsersättning till deltidslösa enligt propositionen är ca en miljard kronor. Med ett problem av denna omfattning är det enligt utskottets mening naturligt att man inom regeringskansliet har en planering för tänkbara åtgärder som kan övervägas om de nyss redovisade överläggningarna inte leder till önskat resultat. De riksdagsuttalanden som begärs i motion Fi73 utgör som utskottet ser det inte något bidrag till en lösning av det bekymmersamma problem som deltidslösheten utgör. Utskottet avstyrker därför med det anförda motionen i den aktuella delen.

Regeringen föreslår att under detta anslag skall anvisas ytterligare 55 milj.kr. Beloppet fördelar sig med 30 milj.kr. till försöksverksamhet med s.k. jobb-klubbar och liknande jobbsökaraktiviteter, 15 milj.kr. för att anskaffa dataterminaler till arbetsvägledarna och 10 milj.kr. till förstärkta arbetsförmedlingsinsatser för flyktingar.

Moderata samlingspartiet föreslår i kommittémotionen Fi67 en medelsanvisning med 15 milj.kr. för terminalanskaffningen, folkpartiet i kommittémotionen Fi68 en medelsanvisning med 45 milj.kr. för jobb-klubbarna och terminalanskaffningen och centern i kommittémotionen Fi73 en medelsanvisning med 40 milj.kr. för jobb-klubbarna och flyktinginsatserna. I den sistnämnda motionen föreslås därutöver ett riksdagsuttalande om att medlen för jobb-klubbar skall tilldelas län som har lägst sysselsättningsgrad och störst arbetslöshet.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag beträffande *medelsanvisningen*, dvs. att ytterligare 55 milj.kr. anvisas under förevarande anslag och avstyrker därmed de tre motionernas sinsemellan motstridiga förslag till medelsanvisning. Fördelningen av medel för verksamheten med jobb-klubbar m.m. bör i vanlig ordning ankomma på regeringen eller, efter regeringens bestämmande, på AMS. Regionala skillnader i sysselsättning och arbetslöshet är självfallet en faktor som får betydelse i sammanhanget men något uttalande härom, såsom begärs i motion Fi73 (c), är inte påkallat från riksdagens sida.

I samtliga tre nu aktuella motioner begärs vidare att riksdagen skall ge regeringen till känna vad som anförts i dem om ökade *insatser för flyktingar och invandrare*. I motion Fi67 (m) yrkas att regeringen skall presentera en samlad bedömning samt förslag till hur flyktingar och invandrare på ett bättre sätt än i dag skall komma in på arbetsmarknaden. Likartade önskemål framställs i motionerna Fi68 (fp) och Fi73 (c) med förslag om bl.a. särskilda arbetsförmedlingsinsatser i nya former, med möjlighet för förmedlingarna att friare än nu disponera anvisade medel, temporära arbetstillstånd, förkortade väntetider för asylsökande vid tillståndsgivningen m.m.

Det bör först noteras att förutom det ovan redovisade beloppet, 10 milj.kr. för arbetsförmedlingsinsatser, föreslår regeringen ett ytterligare belopp om 50 milj.kr. för rekryteringsstöd m.m. för flyktingar och invandrare. Detta kommer att behandlas i den följande framställningen. Arbetsmarknadsministern anmäler att hon avser att senare ta initiativ till en utvärdering av arbetsmarknadsverkets insatser för flyktingar och invandrare.

När det gäller de i motionerna framförda önskemålen om insatser för flyktingar och invandrare får vidare konstateras att utskottet pröva- de liknande uppslag i betänkandet 1989/90:AUII. Utskottet uttalade bl.a. att det är oacceptabelt att tusentals människor som beviljats vistelsetillstånd i Sverige sitter fast i mottagningsförläggningar när landet samtidigt har brist på arbetskraft. Det var dock enligt utskottets uppfattning inte påkallat med initiativ från riksdagens sida med anledning av de då föreliggande motionerna. Med hänvisning till detta

ställningstagande i betänkandet AU11, som nyligen godkändes av riksdagen, avstyrker utskottet bifall till de på nytt framställda yrkandena om flyktinginsatser i motionerna Fi67 (m), Fi68 (fp) och Fi73 (fp).

1989/90:FiU40
Bilaga 4

Arbetsmarknadsutbildning

Regeringen föreslår två nya försöksverksamheter inom arbetsmarknadsutbildningen. Svårigheter sägs föreligga att rekrytera deltagare till utbildning för yrken inom verkstadsindustrin. På grund härav förordar regeringen ett stimulansbidrag till deltagarna i sådan utbildning med 400 kr. per genomförd kursvecka, dock högst 12 500 kr. per deltagare. Bidragskostnaden uppskattas till 30 milj.kr. Anslaget Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag föreslås bli uppräknat med detta belopp.

Vidare föreslås ett nytt bidrag till arbetsgivare för att stimulera kompetensutveckling av anställda enligt modellen "en lärande organisation". Bidrag vid sådan kompetensutveckling skall kunna lämnas med belopp motsvarande högst hälften av arbetsgivarens kurs- och lönekostnader, dock högst 50 000 kr. per deltagare. Kostnaden anges till 20 milj.kr. Regeringen föreslår att anslaget Arbetsmarknadsutbildning förstärks med det beloppet och dessutom med 85 milj.kr. på grund av allmänna kostnadsfördyringar eller med sammanlagt 105 milj.kr.

Moderaterna yrkar i kommittémotionen Fi67 att riksdagen skall avslå regeringens förslag i detta avsnitt i samtliga delar. Centern anser i kommittémotionen Fi73 att stimulansbidraget för utbildning i verkstadsyrken liksom den begärda medelsanvisningen för ändamålet skall avslås av riksdagen. Folkpartiet godtar i kommittémotionen Fi68 regeringens förslag med undantaget att kostnaderna för försöket med kompetensutveckling bör bekostas av redan anvisade medel. Vidare förordas i motionen att försöket med kompetensutveckling framför allt skall inriktas på små och medelstora företag utan egna resurser för personalutbildning.

Som påpekas i propositionen kommer utveckling och utbildning av redan anställda att i fortsättningen bli en viktig uppgift för arbetsmarknadspolitiken i Sverige. Det gäller att hitta lämpliga former för detta, och utskottet anser att det av regeringen föreslagna försöket bör prövas. Utskottet tillstyrker alltså att regeringen får det begärda godkännandet av en försöksverksamhet med bidrag till arbetsgivare för kompetensutveckling av anställda. Detta innebär att motion Fi67 (m) avstyrks i motsvarande del. Utskottet har inget att invända mot att försök förläggs till lämpliga och intresserade små och medelstora företag men avstyrker den begränsning som ligger i den i motion Fi68 (fp) föreslagna inriktningen på små och medelstora företag.

Likasa tillstyrker utskottet ett godkännande av regeringsförslaget att försök inleds med utbildningsbidrag i form av *stimulansbidrag* till deltagare i utbildning för yrken i verkstadsindustrin. Avslagsyrkandena i motionerna Fi67 (m) och Fi73 (c) avstyrks sålunda.

De i detta avsnitt aktuella *medelsanvisningarna* bör ske på sätt regeringen föreslagit. Med avstyrkande av motionerna Fi67 (m) och Fi68 (fp) i motsvarande delar föreslår utskottet att anslaget Arbetsmarknadsutbildning tillförs ytterligare 105 milj.kr.

Vidare föreslår utskottet med avstyrkande av motionerna Fi67 (m) och Fi73 (c) i motsvarande delar att till anslaget Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag skall anvisas ytterligare 30 milj.kr.

Arbetslöshetsförsäkring

I partimotion Fi66 aktualiserar moderaterna tidigare framförda krav på att riksdagen skall ta initiativ till en *allmän arbetslöshetsförsäkring*.

Liknande förslag har upprepade gånger prövats av riksdagen, senast med anledning av den till betänkandet 1989/90:AU11 fogade reservationen 37 (m, fp, c). Reservationen vann inte kammarens bifall. Med hänvisning till detta nyligen gjorda ställningstagande avstyrker utskottet det nu föreliggande yrkandet.

Vänsterpartiet kommunisterna föreslår i partimotionen Fi65 ett tillkännagivande om att regeringen bör ompröva tanken på en *ökad egenavgift i arbetslöshetsförsäkringen*.

Utskottet avstyrker yrkandet.

Sysselsättningsskapande åtgärder

Under denna rubrik har riksdagen för nästa budgetår anvisat ett reservationsanslag på 1 819 milj.kr., varav 1 530 milj.kr. till beredskapsarbeten m.m. och 80 milj.kr. till insatser för flyktingar och invandrare. Regeringen föreslår följande omdispositioner av anslagsmedlen:

I posten Beredskapsarbeten, m.m. ingår ett belopp på 15 milj.kr. till bidrag till statliga och kommunala industribeställningar som kan göras i samband med driftinskränkningar. Mot bakgrund av läget på arbetsmarknaden och den ringa omfattningen av användningen av stödformen föreslår regeringen att riksdagen skall godkänna att stödformen slopas fr.o.m. nästa budgetår. Anslaget kan med hänsyn härtill räknas ned med nyssnämnda belopp. Vidare föreslås att posten därutöver dras ned med 80 milj.kr. eller sammanlagt 95 milj.kr.

Å andra sidan föreslås att anslagsposten Insatser för flyktingar och invandrare räknas upp med 50 milj.kr.

Nettoeffekten av dessa omdispositioner blir att det anslag riksdagen anvisat kan minskas med 45 milj.kr., och det är vad regeringen föreslår.

Avslutningsvis anmäls i detta avsnitt av propositionen att om föreslagna utgiftsökningar bifalls av riksdagen kommer ett belopp på 55 milj.kr. att föras bort från reservationsmedelsbehållningen på anslaget B 6. Statsbidrag till inskolningsplatser.

Centern uttalar i kommittémotionen Fi73 att möjligheten att lägga ut industribeställningar bör finnas kvar. I motionen yrkas att riksdagen skall avslå regeringens förslag på den punkten liksom förslaget att minska anslaget till Sysselsättningsskapande åtgärder.

Utskottet godtar på de i propositionen angivna skälen att stödformen industribeställningar upphör och finner i motsats till motionärerna inte anledning att motsätta sig att anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder minskas med det föreslagna beloppet, 45 milj.kr. Motion Fi73 avstyrks på grund härav i de nu behandlade delarna.

1989/90:FiU40
Bilaga 4

Arbetslivsfrågor

Arbetsmiljöavgiften

I partimotionen Fi66 yrkar moderaterna att uttaget av arbetsmiljöavgiften skall upphöra fr.o.m. den 1 juli i år.

Ett tidigare moderatyrkande av samma innebörd avstyrktes av utskottet i yttrande 1989/90:AU2y till socialförsäkringsutskottet, som i betänkandet 1989/90:SfU12 anslöt sig till utskottets ställningstagande. Riksdagen biföll den 7 april vad de båda utskotten hemställt. Arbetsmarknadsutskottet finner för sin del inte anledning föreslå riksdagen att inta en ändrad ståndpunkt och avstyrker därmed yrkandet i motion Fi66.

Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen

Utskottet tillstyrker att regeringen lämnas det i propositionen begärda godkännandet av vad som anförts om överföring av medel från fonden för arbetsmiljöförbättringar till kostnader för arbetarskyddsverkets deltagande i det europeiska standardiseringsarbetet på arbetsmiljöområdet.

Flexibla lönebidrag

Anställning med lönebidrag innebär att arbetsgivare som anställer handikappade kan få bidrag med vissa procentandelar av den totala lönekostnaden för den handikappade. Dessa procentandelar är fasta beroende på arbetsgivarkategori (100 % för statliga myndigheter, 90 % för allmännyttiga organisationer, 50 % för andra arbetsgivare etc.). Bidragen bekostas från anslaget C 6. Särskilda åtgärder för arbetsanpassning och sysselsättning.

Vid sidan av bidragsgivningen med fasta bidrag pågår sedan budgetåret 1988/89 en begränsad försöksverksamhet med flexibla lönebidrag. Försöket omfattar för närvarande sju län. För gravt handikappade ungdomar görs ingen geografisk begränsning. Regeringen föreslår att försöket vidgas att omfatta ytterligare fem län.

Moderaterna, folkpartiet och centern föreslår i kommittémotionerna Fi67, Fi68 resp. Fi73 att försöken med flexibla lönebidrag skall omfatta hela landet. Folkpartiet anger i sin kommittémotion vissa riktlinjer för hur den utvidgade verksamheten skall bedrivas. Centern föreslår ett tillkännagivande till regeringen om att bidraget till statliga arbetsgivare skall kunna vara lägre än 100 % och erinrar vidare om att ideella organisationer kan ha en svag ekonomi och därför inte kan anställa handikappade om de skall svara för en alltför stor egen löneandel.

Utskottet avstyrkte i betänkandet 1989/90:AU12 motionsyrkanden om att försök med flexibla lönebidrag under nästa budgetår skulle få bedrivas i hela landet. Utskottets mening är att det nuvarande systemet med fasta bidrag bör ersättas av ett flexibelt och till handikappens svårighetsgrad anpassat bidragssystem. Denna övergång bör dock av flera skäl inte ske förrän budgetåret 1991/92. Utskottet vill inte motsätta sig att den nu pågående försöksverksamheten vidgas på det sätt som regeringen har föreslagit. Motionsyrkandena om att verksamheten skall utsträckas att gälla hela landet avstyrks.

Det är ett led i försöksverksamheten att bidrag till statliga arbetsgivare efter överenskommelse i de enskilda fallen sätts lägre än till 100 % av lönekostnaden. Något särskilt riksdagens uttalande härom, vilket begärs i motion Fi73 (c), är således inte påkallat. Med anledning av vad som vidare anförs i samma motion vill utskottet tillägga att en allmän övergång till ett flexibelt lönebidrag kan komma att vålla problem för kulturella institutioner, allmännyttiga organisationer m.fl. arbetsgivare som för närvarande får hela eller nästan hela lönekostnaden för de handikappade arbetstagarna täckt av lönebidraget. Dessa arbetsgivare måste få tid på sig att anpassa sin planering till de ändrade förutsättningar som kommer att gälla. Detta är ett av skälen till att utskottet har bedömt att övergången till ett nytt lönebidragssystem bör ske successivt.

Med det anförda kan utskottet ansluta sig till regeringens förslag om vidgad försöksverksamhet med flexibla lönebidrag och avstyrker motionerna Fi67 (m), Fi68 (fp) och Fi73 (c) i de aktuella delarna.

Samhall

Folkpartiet föreslår i kommittémotionen Fi68 att riksdagen skall medge att antalet arbetstimmar vid Stiftelsen Samhalls företag får öka med 0,6 milj.kr. och att anslaget till stiftelsens verksamhet på grund härav höjs med 55 milj.kr.

Motionsyrkandet överensstämmer med den folkpartireservation som fogades till utskottets betänkande 1989/90:AU12 i avsnittet om anslag C 9. Bidrag till Stiftelsen Samhall. Reservationen föll vid kammarens behandling av ärendet den 4 maj. Utskottet anser inte att det finns skäl att ändra de av riksdagen helt nyligen fattade besluten om verksamhetens omfattning m.m. vid Samhallgruppens företag och avstyrker därför bifall till det nu behandlade yrkandet i motion Fi68.

Vissa avvikelser från semesterlagen

I propositionen redovisas gällande semesterbestämmelser, utredningar m.m. samt behovet av åtgärder med hänsyn till bristen på arbetskraft inom flera områden. Trots att antalet arbetade timmar ökat kraftigt — 2 % bara under det senaste året — råder det fortfarande brist på arbetskraft. Riksdagen har nyligen beslutat om en förlängning av den lagstadgade semestern med två dagar (prop. 1989/90:59, bet. AU10, rskr. 142). I nuvarande situation är det emellertid angeläget att försöka utnyttja arbetskraften på bästa sätt, sägs det i propositionen, som

redovisar olika tänkbara åtgärder i detta syfte på semesterområdet. Metoder som kan förverkligas genom lagstiftning är införandet av en möjlighet att avstå från betald semesterledighet resp. liberalisering av sparandet av semester.

De bestämmelser som föreslås på detta område bör tas in i en särskild lag med tidsbegränsad giltighet med hänvisning till att motivet är den just nu rådande arbetskraftsbristen. En uppföljning bör göras beträffande effekterna på arbetskraftsutbudet m.m.

Arbetsmarknadsministern föreslår att en arbetstagare, som under ett semesterår har rätt till mer än 20 semesterdagar med semesterlön skall kunna komma överens med arbetsgivaren om att avstå från sin rätt till ledighet under en eller flera av de överskjutande dagarna. Överenskommelsen får inte avse semesterdagar som arbetstagaren sparat från ett tidigare semesterår. Möjligheten att avstå från semesterledighet regleras i en lag som skall gälla fr.o.m. den 1 juli 1990 t.o.m. den 31 mars 1992.

Samtidigt föreslås en liberalisering av reglerna för sparande av semester på så sätt att en arbetstagare — utan hinder av bestämmelsen i 18 § andra stycket semesterlagen (1977:480) — skall få spara semesterdagar som annars skulle ha tagits ut senast den 31 mars 1991 eller den 31 mars 1992 i ytterligare två år från utgången av fristen.

I enlighet med ovanstående förslag har inom arbetsmarknadsdepartementet upprättats ett förslag till lag om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen (1977:480). Lagrådets förslag till ändringar har godtagits och inarbetats i det nu föreliggande lagförslaget i proposition 150.

Utskottet kommer först att ta upp frågan om lagförslaget i sin helhet. Därefter behandlas lagförslaget angående avstående från betald semesterledighet med undantag av förslaget om underrättande av den lokala arbetstagarorganisationen vilket tas upp separat. Vidare behandlas förslaget om möjlighet för arbetstagaren att fortsätta att spara viss semesterledighet, frågor om flexibilitet samt frågan om permanentning av de nya reglerna i semesterlagen. Slutligen redovisas frågan om ett nytt anslag till information om de föreslagna nya reglerna.

Miljöpartiet de gröna yrkar i motion Fi70 (yrkande 13) *avslag på propositionen vad gäller vissa avvikelser från semesterlagen*. Motionärerna anser med hänvisning till regeringens ombytthet i semesterfrågan att det är onödigt att krångla till lagstiftningen ytterligare genom en särskild, tillfällig lag. Enligt miljöpartiet är de regler som i dag finns om möjlighet att spara semester till kommande år fullt tillräckliga för att skapa flexibilitet för arbetstagarnas semesteruttag.

Utskottet kan först konstatera att den föreslagna lagen syftar till att öka arbetsutbudet. Med hänsyn till den nuvarande arbetsmarknadssituationen med brist på arbetskraft kan man inte förkasta lagförslaget i dess helhet såsom föreslagits av miljöpartiet. Till de punkter i lagförslaget som tagits upp i de olika motionerna återkommer utskottet. Med det anförda avstyrker utskottet motion Fi70 i aktuell del.

Utskottet övergår därefter till att behandla frågan om *avstående från semesterledighet* med undantag för delfrågan om underrättande av arbetstagarorganisation. Utskottets behandling i denna del motsvarar 3 § första och andra stycket, 4 och 5 §§ i lagförslaget.

I Fi65 (yrkande 8) av vänsterpartiet kommunisterna yrkas avslag på propositionen vad gäller avstående av betald semesterledighet. Vpk anför att förslaget innebär en oerhört allvarlig försvagning av det sociala skyddet för arbetstagarna. Enligt motionärerna kommer arbetstagaren ofta att känna sig tvingad att acceptera ett förslag från arbetsgivaren att avstå från semester för att undvika att stöta sig med denne.

Moderata samlingspartiet, folkpartiet och centern biträder principen i lagförslaget vad gäller möjligheten att avstå från semester och i stället få ut mera i lön.

Det nu föreliggande lagförslaget anser utskottet för sin del vara en adekvat åtgärd med hänsyn till behovet att öka tillgången på arbetskraft. Utskottet ser positivt på den i propositionen aviserade utvärderingen angående effekterna på arbetskraftsutbudet och vilka grupper av arbetstagare som utnyttjat möjligheten att avstå från semesterledighet. Självfallet anser utskottet att arbetstagaren skall kunna ta ut sin lagstadgade semester utan att arbetsgivarens eventuella missnöje kommer till uttryck. Den kommande utvärderingen bör enligt utskottet innefatta frågan om hur arbetstagarens önskemål om att trots allt ta ut semester bemöts av arbetsgivaren.

Med hänvisning till vad som anförts vill utskottet för sin del förorda att riksdagen antar lagförslaget i den behandlade delen och avslår motion Fi65 (vpk).

Härefter övergår utskottet till delfrågan om *underrättande av arbetstagarorganisation*, vilket motsvarar 3 § tredje stycket i lagförslaget.

Enligt propositionens förslag skall en arbetsgivare som är bunden av kollektivavtal, innan han träffar överenskommelse, underrätta den lokala arbetstagarorganisationen om den förestående överenskommelsen.

Centern yrkar i motion Fi73 (yrkande 15) avslag på detta förslag i propositionen. Enligt centern är riskerna små för att arbetsgivarna skall missbruka denna möjlighet, och ett sådant krav upplevs som onödigt byråkratiskt.

I motion Fi65 (yrkande 9) begär vpk — i den mån riksdagen antar förslaget om avstående av betald semesterledighet — att central arbetstagarorganisation skall godkänna överenskommelse om sådant avstående för att överenskommelsen skall bli giltig.

I den avvägning mellan olika synpunkter på överenskommelsen mellan arbetsgivare och arbetstagare, vilka också har kommit till uttryck i motionerna, anser utskottet i likhet med propositionen att det bör räcka att arbetsgivaren, innan en överenskommelse träffas, underrättar den berörda lokala arbetstagarorganisationen. En sådan underrättelseskyldighet kan bidra till att frågan om avstående av semesterledighet övervägs noga och att arbetstagaren kan få erforderligt stöd från sin fackliga organisation. Enligt utskottets uppfattning är den föreslagna ordningen att föredra jämfört med andra alternativ när det

gäller smidighet och snabbhet i hanteringen. Utskottet förordar därför propositionens förslag på denna punkt och avstyrker motionerna Fi65 (vpk) och Fi73 (c) i motsvarande delar. Den aktuella bestämmelsen i 3 § tredje stycket bör således antas av riksdagen.

Utskottet kommer nu att behandla regeringsförslaget om *förlängd rätt att spara semesterledighet* (6 § i lagförslaget).

Folkpartiet i motion Fi68 (yrkande 6) anför inga invändningar mot förslaget eftersom man gör bedömningen att åtgärderna är nödvändiga för att stimulera arbetsutbudet. Partiet säger sig under lång tid ha verkat för sparande av semester utan begränsning i tid. Sparad semester skall enligt folkpartiet kunna utnyttjas flexibelt, t.ex. till sabbatsår eller till förkortning av arbetstiden. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett mera genomarbetat förslag om nya regler för såväl semester som arbetstid. Sådana förslag bör syfta till att tillgodose kravet på flexibilitet i arbetslivet och valfrihet för individerna.

Beträffande motionskravet om nya regler för såväl semester som arbetstid vill utskottet hänvisa till vad som anføres i propositionen. Remissbehandlingen av semester- och arbetstidskommittéernas betänkanden har nyligen avslutats. Därutöver har frågan om betalningsansvaret för semester vid semesterlöngrundande frånvaro aktualiserats genom bl.a. utskottets betänkande AU21 under innevarande riksmöte. Dessa frågor bereds för närvarande i regeringskansliet.

Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet propositionens förslag på denna punkt och avstyrker motion Fi68 i motsvarande del. Riksdagen bör anta lagförslaget i den behandlade delen.

Vikten av ökade möjligheter för ett *flexibelt uttag av arbetstid och semester* tas upp av centern i Fi73 (yrkande 14). I motionen anføres att del av semester bör kunna läggas ut mera flexibelt, t.ex. genom kortad daglig arbetstid eller kortad veckoarbetstid.

Utskottet har tidigare under innevarande riksmöte (AU10 s. 6) anfört följande i denna fråga.

I propositionen nämns nämligen att möjligheten att använda den femte och sjätte semesterveckan för att förkorta veckoarbetstiden kan komma att övervägas i samband med lagstiftningen för de senare etapperna i semesterreformen. Utskottet anser det vara av intresse att denna fråga övervägs liksom möjligheterna till flexibilitet i arbetstidsuttaget.

Utskottet vidhåller denna uppfattning och vill tillägga att det föreliggande förslaget — trots den relativt kortvariga perioden — ger tillfälle att utvärdera möjligheten till flexibilitet just på denna del av arbetstidsområdet.

Med hänsyn till det beredningsarbete som nu pågår inom regeringskansliet och till vad som i övrigt anförts påkallar motion Fi73 i aktuell del ingen riksdagens åtgärd.

Utskottet övergår här efter till frågan om *permanentning av de nya reglerna i semesterlagen*.

Moderata samlingspartiet anför i motion Fi66 (yrkande 18) att regeringens förslag är ett steg i rätt riktning mot en ökning av området för individuella avtal mellan den enskilda arbetstagaren och arbetsgivaren. Motionärerna delar dock inte uppfattningen att den föreslagna

lagen till avvikelse från vissa bestämmelser i semesterlagen skall vara giltig endast t.o.m. mars 1992. Ändringarna bör inarbetas i semesterlagen.

1989/90:FiU40
Bilaga 4

Som utskottet tidigare anfört är de omständigheter som nu råder på arbetsmarknaden ett tillräckligt skäl att acceptera vissa avvikelser från semesterlagen, bl.a. principen att betald semesterledighet alltid skall läggas ut. Utskottet anser dock i likhet med propositionen att den föreslagna lagen bör vara en tillfällig åtgärd, motiverad av tillfälliga svårigheter i form av arbetskraftsbrist. Utskottet vill därmed avvisa den uppfattning som kommer till uttryck i motion Fi66 angående en permanentning av dessa regler i semesterlagen, och motion Fi66 avstyrks därför i motsvarande del.

Återstående delar av lagförslaget — i den mån det inte behandlats i det föregående — lämnas utan erinran av utskottet.

Vidare föreslår regeringen ett nytt *anslag, A 5, Information om semesterfrågor*. För att de föreslagna förändringarna i semesterreglerna skall bli allmänt kända föreslås i propositionen att särskilda medel avsätts till en informationskampanj. Den skall rikta sig till alla hushåll och dels belysa de ekonomiska effekterna av små förskjutningar i semesteruttagen, dels informera om vilka regler som gäller. Engångsvis beräknas 5 milj. kr. för detta ändamål.

I motionerna Fi67 (yrkande 1) av moderata samlingspartiet, Fi68 (yrkande 7) av folkpartiet, Fi73 (yrkande 10) av centern och Fi70 (yrkande 14) av miljöpartiet de gröna yrkas avslag på regeringens förslag i denna del. I motionerna Fi67 och Fi68 anförs att arbetsgivarerna och de fackliga organisationerna bör stå för denna information. I motion Fi73 anförs att en sådan informationskampanj till hushållen bör kunna ske inom ramen för redan anvisade medel för utredningar och information. I motion Fi70 är avslagsyrkandet en konsekvens av att miljöpartiet avvisar regeringens lagförslag.

Med hänsyn till att utskottet i det föregående tillstyrkt regeringsförslagen om avvikelser från vissa bestämmelser i semesterlagen anser utskottet att det föreslagna beloppet för en informationskampanj är rimligt och bör godkännas. De behandlade motionerna avstyrks i motsvarande delar.

Stockholm den 17 maj 1990

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Lars Ulander

Närvarande: Lars Ulander (s), Elver Jonsson (fp), Sonja Rembo (m), Marianne Ståhlberg (s), Anders G Högmark (m), Gustav Persson (s), Sten Östlund (s), Bo Nilsson (s), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Karl-Erik Persson (vpk), Anna Horn af Rantzien (mp), Monica Öhman (s), Eivor Husing (s), Gunilla Andersson (s) och Kjell Ericsson (c).

1. Arbetsmarknadspolitikens förutsättningar och inriktning

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadspolitikens förutsättningar och inriktning som börjar med "Dagens arbetsmarknad" och slutar med "behandlade delarna" bort ha följande lydelse:

Regeringens arbetsmarknadsbudget uppgår till 25 miljarder kronor trots högkonjunktur och ett i Sverige gott arbetsmarknadsläge. Sjukfrånvaron och annan frånvaro är omfattande. En betydande utslagning från arbetslivet döljs av socialförsäkringen. Grupper som handikappade, invandrare och ungdomar har ofta svårt att finna arbete i den rådande högkonjunkturen.

En viktig orsak till problemen är att flera decennier av solidarisk lönepolitik har lett till lönenivellering. Denna lönepolitik har misslyckats, och regeringen står handfallen inför problemen. Dagens arbetsmarknad kräver en mer differentierad och marknadsanpassad lönepolitik och att man kommer till rätta med förhandlingsförhållandena som på olika avtalsområden har blivit närmast kaotiska. Till frågan om den bristande respekten för ingångna avtal återkommer utskottet i det följande.

I propositionen har regeringen visat ett nyvunnet utbudsekonomiskt intresse. Detta tar sig till stor del uttryck i en ambition att med olika interventionistiska grepp detaljstyra utvecklingen i arbetslivet. Men det är allmänna ekonomisk-politiska åtgärder som krävs för att skapa balans på arbetsmarknaden. De grundläggande problemen kan aldrig lösas med arbetsmarknads- eller regionalpolitik. Arbetsmarknadspolitik skall vara ett slags smörjmedel genom att medverka till att arbetslösa får nya arbeten och till att lediga arbeten besätts. Den skall hjälpa dem som har svårt att få fotfäste på arbetsmarknaden till den utbildning och de förutsättningar som krävs i övrigt. Däremot är det inte en uppgift för statsmakterna och arbetsmarknadsbyråkratin att kontrollera och styra allt som händer på arbetsmarknaden och i arbetslivet.

Vad utskottet med tillstyrkan av motion Fi66 (m) i aktuella delar har anfört bör delges regeringen. Motionerna Fi70 (mp) och Fi73 (c) avstyrks i den mån de inte tillgodosetts med de ovan gjorda uttalandena.

2. Arbetsmarknadspolitikens förutsättningar och inriktning

Kersti Johansson och Kjell Ericsson (båda c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadspolitikens förutsättningar och inriktning som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "aktuella delarna" bort ha följande lydelse:

Samhället måste ha en god arbetsmarknadspolitisk beredskap för att möta konjunkturnedgångar och de krav som strukturförändringar inom näringslivet ställer. Målsättningen att alla skall beredas arbete måste ligga fast. Det är från denna utgångspunkt viktigt att bredda och differentiera de lokala arbetsmarknaderna i olika delar av Sverige, så att människorna har valmöjligheter. Tillgången på arbete eller utbildning är en väsentlig förutsättning för andra levnadsvillkor och styr möjligheterna att nå en positiv samhällsutveckling.

Den förda ekonomiska politiken har varit starkt koncentrationsdrivande och har kraftigt förstärkt de regionala obalanserna med alltmer accentuerade problem både i avfolkningsbygder och inflyttningssorter som följd. I expansionsorter har uppstått en överhettad arbetsmarknad med löneglidning och inflation. I andra områden råder långsammare tillväxt, stagnation eller rent av recession. Sammanfattningsvis har regeringspolitiken gynnat storföretag och expansiva områden på småföretagens och på de regionalt utsatta områdenas bekostnad.

Med tillstyrkan av motion Fi73 (c) i här redovisad del föreslår utskottet att vad ovan anförts om arbetsmarknadspolitikens förutsättningar och inriktning ges regeringen till känna.

3. Arbetsmarknadspolitikens inriktning och förutsättningar

Anna Horn af Rantzen (mp) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadspolitikens förutsättningar och inriktning som börjar med "Den problematik" och slutar med "behandlade delarna" bort ha följande lydelse:

Miljöpartiet de gröna framhåller i motion Fi70 att ökad arbetstillfredsställelse bl.a. innebär att vi kan påverka vårt arbete och dess inriktning, att vi kan se resultat av våra ansträngningar, att arbetet som helhet blir begripligt. Det skulle med all säkerhet minska stress på arbetsplatserna och därmed minska frånvaron och öka produktiviteten.

En viktig orsak till hög frånvaro bland ungdomar är att de med sin genomsnittligt höga utbildning har stora förväntningar på meningsfulla arbeten med hög arbetstillfredsställelse, som sviks i de ofta enahanda och monotona arbeten som de erbjuds.

Arbetsledningarna inom såväl det privata näringslivet som den offentliga sektorn måste beakta dessa frågor på ett helt annat sätt än tidigare. Här finns en utomordentligt viktig mänsklig potential som nu ligger i träda. Dessutom är det samhällsekonomiskt orimligt och ineffektivt att investera i utbildning och förhoppningar som inte kan infrias.

Utskottet ansluter sig till de ovan återgivna synpunkterna och föreslår i enlighet med yrkandet i motion Fi70 att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som nu anförts om arbetstillfredsställelse och möjligheter att ge ungdomar arbeten i paritet med deras kunskaper.

Beträffande de i motionerna Fi66 (m) och Fi73 (c) framställda yrkandena om arbetsmarknadspolitikens inriktning föreslås inte någon åtgärd, i den mån de inte kan anses besvarade med de här gjorda uttalandena.

1989/90:FiU40
Bilaga 4

5. Förhandlingsregler och strejkskadestånd

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Förhandlingsregler och strejkskadestånd som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "aktuella delarna" bort ha följande lydelse:

Ingångna avtal på arbetsmarknaden måste respekteras. Den omfattning de olovliga konflikterna har fått visar att nuvarande sanktioner är klart otillräckliga. De skadestånd som kan dömas ut bör höjas till 5 000 kr., dvs. det belopp som regeringen föreslog i proposition 1989/90:114 om allmänt lönestopp. Det bör uppdras åt regeringen att snarast återkomma till riksdagen med förslag till ändring av gällande lagreglering, dvs. 60 § medbestämmandelagen. Denna lagstiftningsåtgärd kan vidtas utan föregående utredningsarbete.

Med denna tillstyrkan av yrkandet i motion Fi66 (m) tillgodoses i sak även yrkandet i fp-motionen Fi68 om att 200-kronorsregeln skall utgå ur medbestämmandelagen. Yrkandet i motion Fi73 (c) behöver med hänsyn till vad som nu anförts inte föranleda någon åtgärd. Yrkandet i vpk-motionen Fi65 avstyrks.

5. Förhandlingsregler och strejkskadestånd

Elver Jonsson (fp), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Förhandlingsregler och strejkskadestånd som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "aktuella delarna" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion Fi68 (fp) att den s.k. 200-kronorsregeln i medbestämmandelagen kan upphävas utan att föregås av något utredningsarbete. Regeringen bör omgående lägga fram förslag till en sådan lagändring. Med en sådan lagstiftningsåtgärd tillgodoses syftet med den lagändring som föreslås i motion Fi66 (m). Yrkandet i motion Fi65 (vpk) avstyrks.

I den i propositionen anmälda utredningen om spelreglerna på arbetsmarknaden bör det vara angeläget att komma in på de störningar på arbetsmarknaden som påtalats i motion Fi73 (c). Vad utskottet anfört bör regeringen underrättas om.

6. Förhandlingsregler och strejkskadestånd

Karl-Erik Persson (vpk) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Förhandlingsregler och strejkskadestånd som börjar med "Utskottet anser" och slutar med "aktuella delarna" bort ha följande lydelse:

I propositionen upplyser arbetsmarknadsministern att en särskild utredare tillsätts med uppgift, som det heter, att söka förbättra spelreg-

lerna på arbetsmarknaden. De tilltänkta förbättringarna består bl.a. i att strejkböterna skall höjas och förhandlingsverksamheten få en starkare statlig styrning. Liksom vpk kan utskottet inte ställa sig bakom utredningsuppdraget. Det är i stället skattesystem och samhällets fördelningspolitik som måste revideras. De arbetandes fackliga organisationer måste få ökade demokratiska rättigheter på arbetsplatserna att hävda medlemmarnas intressen. Först när ett sådant läge har inträtt kan det bli jämbördiga förhandlingar på arbetsmarknaden med resultat att man får avtal som är rimliga och rättvisa och därmed kommer att respekteras.

Med tillstyrkan av vpk-motionen Fi65 i nu refererad del föreslår utskottet att riksdagen ger sin anslutning till vad ovan anförts och i ett uttalande ger regeringen detta till känna.

7. Deltidsarbetslöshet

Sonja Rembo (m), Anders G Högmark (m), Mona Saint Cyr (m), Kersti Johansson (c), Anna Horn af Rantzien (mp) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Deltidsarbetslöshet som börjar med "Deltidsarbetslösheten behandlades" och slutar med "aktuella delen" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill i likhet med motion Fi73 (c) framhålla vikten av en flexibel arbetstid och vikten av att arbetstiden så långt möjligt anpassas efter den enskildes behov. Utskottet anser att staten självklart bör respektera även dem som önskar deltidsarbete. För dem som önskar heltidsarbete bör målsättningen också vara heltidsarbete. Av ekonomiska och sociala skäl är det särskilt angeläget att samhällets insatser inriktas mot att bereda de unga nytillträdande på arbetsmarknaden heltidstjänster. Utskottet vill dock stryka under att kommuner och landsting måste få sådana ekonomiska förutsättningar att de kan motsvara berättigade krav på heltidstjänster. Att som regeringen gör hota med tvingande lagregler är ingen lösning på detta problem. Vad utskottet anført med tillstyrkan av motion Fi73 (yrkande 9) bör ges regeringen till känna.

8. Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till medelsberäkningen i motion Fi67 (m). Med hänvisning till att utskottet anser att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett samlat förslag till hur flyktingar och invandrare på ett bättre sätt än i dag skall kunna komma in på arbetsmarknaden, är någon extra medelsanvisning nu för arbetsförmedlingens flyktinginsatser inte erforderlig. Vidare anser utskottet att arbetsmarknadsverkets kostnader för den utökade verksamheten med jobb-klubbar bör rymmas inom ramen för ordinarie anslag. Med avstyrkande av dessa punkter i propositionens anslagsframställning liksom av motsvarande

yrkanden i motionerna Fi68 (fp) och Fi73 (c) föreslår utskottet således att anslaget tillförs ytterligare 15 milj.kr. för den terminalanskaffning regeringen har föreslagit.

1989/90:FiU40
Bilaga 4

9. Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet ansluter sig till folkpartiets uppfattning om behovet av ytterligare medel till förvaltningskostnaderna, dvs. att 45 milj.kr. bör anvisas för försöken med jobb-klubbar m.m. och anskaffning av terminaler. Yrkandena i motionerna Fi67 (m) och Fi73 (c) avstyrks i den mån de inte tillgodoses med vad nu föreslagits.

10. Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader

Kersti Johansson och Kjell Ericsson (båda c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader som börjar med "Utskottet tillstyrker" och slutar med "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

Utskottet tillstyrker förslaget i motion Fi73 (c) om att anslaget till arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader förstärks med 40 milj.kr. Beloppet avser verksamheten med jobb-klubbar och ökade insatser från arbetsförmedlingens sida för flyktingar och invandrare. När det gäller jobb-klubbarna och andra jobbsökaraktiviteter bör den nu aktuella medelstillelningen, såsom anförs i motionen, i första hand komma de län till godo som har lägst sysselsättningsgrad och störst arbetslöshet. Yrkandena i motionerna Fi67 (m) och Fi68 (fp) avstyrks i den mån de inte tillgodoses med vad nu anförts.

11. Insatser för flyktingar och invandrare

Elver Jonsson (fp), Sonja Rembo (m), Anders G Högmark (m), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Anna Horn af Rantzien (mp) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader som börjar med "Det bör" och slutar med "Fi73 (fp)" bort ha följande lydelse:

I likhet med motionärerna anser utskottet att de ansvariga myndigheterna inom ramen för de ekonomiska resurser statsmakterna ställer till deras förfogande måste intensifiera sina ansträngningar för att hjälpa människor på flyktningförläggningarna att snabbare komma ut i arbete. Arbetsförmedlingarna bör dock få friare händer att disponera anvisade medel och i större utsträckning söka otraditionella metoder.

Regelsystemet får inte utgöra hinder för en snabb arbetsplacering. Det är nödvändigt att man redan på förläggningarna inventerar flyktningarnas utbildningsbakgrund och erfarenheter, så att de snarast möjligt kan få arbete, alternativt hjälp med kompletterande utbildning.

Arbetsgivarna har också sitt ansvar att ta i samband med aktuella arbetsplaceringar. Den grupp invandrare som fått sin utbildning i hemlandet möter ofta tvivel om användbarheten av denna utbildning. Sådana invandrare behöver hjälp att höja sin trovärdighet inför presumtiva arbetsgivare.

En nyckel till inträde på den svenska arbetsmarknaden är goda kunskaper i svenska språket. Det är därför viktigt att invandrarna lär sig svenska. De grupper, t.ex. utländska akademiker, som behöver särskild språkträning bör kunna få hjälp här till av arbetsmarknadsmyndigheterna. Även provanställning bör kunna komma i fråga, liksom möjligheter att genom objektiva tester visa sina kunskaper.

De invandrare som inte fått arbete redan under förläggningsvistelsen bör efter kommunplaceringen få hjälp att välja olika alternativ, t.ex. en kombination av arbete och svenskundervisning.

Utskottet konstaterar slutligen att medan landet har arbetskraftsbrist och fortsatt högkonjunktur sitter flera tusen människor utan arbete på våra mottagnings- och flyktingförläggningar. Till detta kommer den nedbrytande effekt det har på den enskilde att månad efter månad gå sysslolös. Detta är en oacceptabel situation som måste ändras.

Vad utskottet med tillstyrkan av motionerna Fi67 (m), Fi68 (fp) och Fi73 (c) i aktuella delar anfört om möjligheterna att underlätta för invandrare att komma in på arbetsmarknaden bör ges regeringen till känna.

12. Kompetensutveckling

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsutbildning som börjar med "Som påpekas" och slutar med "medelstora företag" bort ha följande lydelse:

Den kompetensutveckling det här är fråga om är att se som en intern företagsutbildning. Sådan utbildning hör till arbetsgivarens ansvar och bör bekostas av denne. Det föreslagna statsbidraget avstyrks därför i enlighet med förslaget i yrkandet i motion Fi67 (m). Som en följd härav avstyrks även yrkandet i motion Fi68 (fp).

13. Kompetensutveckling

Elver Jonsson (fp), Charlotte Branting (fp) och Anna Horn af Rantzien (mp) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsutbildning som börjar med "Som påpekas" och slutar med "medelstora företag" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder regeringsförslaget att försök påbörjas med kompetensutveckling av anställda. Såsom föreslås i motion Fi68 (fp) bör försöksverksamheten särskilt inriktas på små och medelstora företag utan egna resurser för personalutbildning. Vad utskottet anfört med anledning av propositionen i denna del bör godkännas av riksdagen.

14. Stimulansbidrag

Sonja Rembo (m), Anders G Högmark (m) Mona Saint Cyr (m), Kersti Johansson (c) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsutbildning som börjar med "Likaså tillstyrker" och slutar med "avstyrks sålunda" bort ha följande lydelse:

Intresset för branschmässig utbildning bör stimuleras av branscherna själva, inte genom statliga stimulansbidrag. Regeringsförslaget bör avslås, såsom yrkas i kommittémotionerna Fi67 (m) och Fi73 (c).

15. Anslag till arbetsmarknadsutbildning

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsutbildning som börjar med "De i" och slutar med "105 milj.kr." bort ha följande lydelse:

Vid bifall till utskottets avstyrkande av det föreslagna stödet till kompetensutveckling av anställda bortfaller behovet av det belopp om 20 milj.kr. som regeringen har begärt. De ytterligare 85 milj.kr. som ingår i regeringens anslagsframställning i denna del motiveras i propositionen med hänvisning till ökade lönekostnader och liknande allmänna kostnadsfördyringar. För att möta de ökade kostnaderna bör arbetsmarknadsverket i första hand pröva att upphandla utbildning från andra utbildningsanordnare än AMU-gruppen. Så har hittills skett endast i liten omfattning. I likhet med motion Fi67 (m) anser utskottet av här angivna skäl att regeringens begäran om en anslagsökning med sammanlagt 105 milj.kr. bör avslås av riksdagen. Motion Fi68 (fp) avstyrks i motsvarande del.

16. Anslag till arbetsmarknadsutbildning

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsutbildning som börjar med "De i" och slutar med "105 milj.kr." bort ha följande lydelse:

Den försöksverksamhet med kompetensutveckling som nyss tillstyrkts bör såsom anförs i motion Fi68 (fp) bekostas av tillgängliga medel på anslaget, dvs. utan den anslagsförstärkning med 20 milj.kr. som regeringen har begärt. Däremot bör anslaget på grund av allmänna kostnadsfördyringar tillföras ytterligare 85 milj.kr. i enlighet med regeringsförslaget. Motion Fi67 (m) avstyrks i motsvarande del.

17. Anslag till utbildningsbidrag m.m.

Sonja Rembo (m), Anders G Högmark (m), Mona Saint Cyr (m), Kersti Johansson (c) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmarknadsutbildning som börjar med "Vidare föreslår" och slutar med "30 milj.kr." bort ha följande lydelse:

I enlighet med avstyrkandet av stimulansbidraget för utbildning i yrken inom verkstadsindustrin som regeringen har föreslagit avstyrker utskottet även den begärda förstärkningen med 30 milj.kr. av anslaget Kontant arbetsmarknadsstöd och utbildningsbidrag. Propositionen bör alltså avslås på denna punkt.

1989/90:FiU40

Bilaga 4

18. Allmän arbetslöshetsförsäkring

Elver Jonsson (fp), Sonja Rembo (m), Anders G Högmark (m), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Anna Horn af Rantzien (m) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetslöshetsförsäkring som börjar med "Liknande förslag" och slutar med "föreliggande yrkandet" bort ha följande lydelse:

Det svenska systemet för arbetslöshetsförsäkring skiljer sig från vad som gäller i de flesta andra OECD-länder på två viktiga punkter. Försäkringen är inte obligatorisk och omfattar således bara en del av de aktiva på arbetsmarknaden. Försäkringen är dessutom direkt kopplad till de fackliga organisationerna.

Utskottet biträder yrkandet i motion Fi66 att regeringen skall skyndsamt utreda och framlägga förslag till en allmän arbetslöshetsförsäkring. För utredningens arbete bör gälla följande utgångspunkter.

Det nuvarande systemet är klart otillfredsställande. Närmare en tredjedel av de arbetssökande hos arbetsförmedlingarna har inte någon rätt alls till ersättning, och en del sökande har enbart rätt till kontant arbetsmarknadsstöd. Försäkringen fyller inte de krav som i dag bör ställas på socialt skydd. En socialförsäkring som praktiskt taget helt finansieras med allmänna medel bör komma alla till del på likvärdiga villkor.

En allmän arbetslöshetsförsäkring bör vara obligatorisk och omfatta alla förvärvsarbetande, såväl löntagare som företagare. Försäkringen bör ge ett rimligt grundskydd vid arbetslöshet med möjlighet till påbyggnad genom frivilliga tilläggsförsäkringar. Vid utredningen bör ingående prövas om den nuvarande kopplingen av arbetslöshetsförsäkringen till de fackliga organisationernas administration skall bestå.

Utredningen bör vara parlamentariskt sammansatt.

Det ovan anförda bör delges regeringen.

19. Ökad egenavgift i arbetslöshetsförsäkringen

Karl-Erik Persson (vpk) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetslöshetsförsäkringen som lyder "Utskottet avstyrker yrkandet" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder yrkandet.

Om detta bör regeringen underrättas.

20. Sysselsättningsskapande åtgärder

1989/90:FiU40

Bilaga 4

Kersti Johansson och Kjell Ericsson (båda c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Sysselsättningsskapande åtgärder som börjar med "Utskottet godtar" och slutar med "behandlade delarna" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar centerens uppfattning att man bör behålla den möjlighet som funnits under lång tid att vid behov lägga ut statliga och kommunala industribeställningar för att mildra verkningarna av driftinskränkningar för de anställda. De 45 milj.kr. som regeringen anser att anslaget kan reduceras med bör få användas för ändamålet. Utskottet anser således att riksdagen i enlighet med yrkandena i motion Fi73 (c) bör avslå propositionen i vad avser förslagen att avskaffa stödformen industribeställningar och minska anslaget Sysselsättningsskapande åtgärder med 45 milj.kr.

21. Arbetsmiljöavgiften

Elver Jonsson (fp), Sonja Rembo (m), Anders G Högmark (m), Mona Saint Cyr (m) och Charlotte Branting (fp) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Arbetsmiljöavgiften som börjar med "Ett tidigare" och slutar med "motion Fi66" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar uppfattningen i motion Fi66 att uttaget av arbetsmiljöavgiften bör upphöra fr.o.m. den 1 juli i år. Riksdagen föreslås alltså anta följande lagförslag:

Förslag till

Lag om upphävande av lagen (1989:484) om arbetsmiljöavgift.

Härigenom föreskrivs att lagen (1989:484) om arbetsmiljöavgift skall upphöra att gälla den 30 juni 1990.

22. Flexibla lönebidrag

Elver Jonsson (fp), Sonja Rembo (m), Anders G Högmark (m), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Anna Horn af Rantzien (m) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Flexibla lönebidrag som börjar med "Utskottet avstyrkte" och slutar med "aktuella delarna" bort ha följande lydelse:

Utskottet biträder förslagen i motionerna Fi67 (m), Fi68 (fp) och Fi73 (c) att försöken med flexibla lönebidrag inte begränsas på det sätt regeringen har föreslagit utan vidgas att nästa budgetår omfatta hela landet. Den utvidgade verksamheten bör då bedrivas efter de linjer den har i dag. Med behållande av den gällande regelkonstruktionen kan verksamheten hållas inom de ekonomiska ramar som är fastställda för lönebidragen. Med den vidgade verksamhet som nu förordats kommer det att finnas samma möjligheter att variera bidragen i samtliga län. Vidare blir det möjligt att få ett utökat erfarenhetsmaterial att bygga på vid utformningen av det nya och handikappanpassade lönebidrag som utskottet tidigare i vår har uttalat sig för.

Riksdagen föreslås att med avslag på propositionen i motsvarande del godkänna vad utskottet med anledning av motionerna Fi67, Fi68 och Fi73 i de aktuella delarna har anfört om att utvidga försöksverksamheten med flexibelt lönebidrag i ytterligare län.

1989/90:FiU40
Bilaga 4

23. Samhall

Elver Jonsson (fp), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Karl-Erik Persson (vpk) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Samhall som börjar med "Motionsyrkandet överensstämmer" och slutar med "motion Fi68" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är det positivt att närvarosituationen bland de arbetshandikappade på Samhall har förbättrats. Samtidigt innebär detta att företagsgruppens möjlighet till nyrekrytering minskar. Utskottet instämmer med motion Fi68 (yrkande 9) att det är angeläget att antalet arbetstillfällen inom Samhallföretagen behöver utökas, bl.a. med hänsyn till de svårt arbetshandikappades behov. Bristerna när det gäller sysselsättning för denna grupp framgår klart av den kartläggning som nyligen presenterats av 1989 års handikapputredning. Mot bakgrund av dessa nya förutsättningar anser utskottet att antalet arbetstimmar inom Samhallföretagen bör få öka med 0,6 milj.kr. och att anslaget på grund härav höjs med 55 milj.kr.

24. Avslag på propositionen vad gäller vissa avvikelser från semesterlagen

Anna Horn af Rantzien (mp) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Vissa avvikelser från semesterlagen som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Arbetsmarknadsutskottet biträder den mening som framförs i motion Fi70 (mp) att propositionens förslag om tillfälliga avvikelser i semesterlagen bör avslås av riksdagen. Att regeringen först föreslår förlängd semester och sedan upphäver effekten av denna genom ett tillfälligt förslag att man skall kunna arbeta på del av semestern anser utskottet vara motstridigt och ägnat att skapa förvirring. Beträffande semestersparande finns det regler som möjliggör flexibilitet redan i dag. Utskottet avvisar därför regeringens lagförslag i dess helhet. Motion Fi70 (yrkande 13) tillstyrks därmed.

25. Avstående från semesterledighet m.m.

Karl-Erik Persson (vpk) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Vissa avvikelser från semesterlagen som börjar med "Det nu" och slutar med "motion Fi65 (vpk)" bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att semesterlagstiftningen utgör en del av den sociala skyddslagstiftningen på arbetsmarknaden. Förslaget om rätt för arbetstagaren att komma överens med arbetsgivaren om att avstå från att ta ut semesterledighet för tid överstigande 20 dagar per år och ändå få semesterersättning innebär en oerhört allvarlig försvagning av det

sociala skyddet för arbetstagarna. Självklart kommer det mycket ofta att inträffa att arbetstagaren känner sig tvingad att acceptera ett förslag från arbetsgivaren att avstå från semester för att undvika att stöta sig med denne. Det sagda innebär att utskottet tillstyrker motion Fi65 (yrkande 8) och avvisar propositionens förslag i denna del. I enlighet härmed bör 3 § första och andra stycket samt 4 och 5 §§ utgå ur lagförslaget.

Av detta följer att vissa övriga justeringar bör göras i lagförslaget i fråga om underrubrik och numrering av paragrafer.

26. Underrättande av arbetstagarorganisation

Sonja Rembo (m), Anders G Högmark (m), Mona Saint Cyr (m), Kersti Johansson (c), Anna Horn af Rantzien (mp) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Vissa avvikelser från semesterlagen som börjar med "I den avvägning" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående tagit ställning för att arbetstagarna skall kunna avstå från viss del av semesterledigheten efter överenskomme med arbetsgivaren. Enligt utskottets mening finns det dock inte någon anledning — såsom föreslagits i propositionen — att den fackliga organisationen skall underrättas. Detta krav innebär en onödigt byråkratisk handläggning samtidigt som riskerna är små att arbetsgivarna skall missbruka systemet. Utskottet tillstyrker därför motion Fi73 (yrkande 15) i denna fråga och anser att lagförslaget ej bör antas av riksdagen i denna del. Detta innebär att 3 § tredje stycket bör utgå ur lagförslaget. Utskottet har inte någon förståelse för synpunkterna i motion Fi65 (yrkande 9), vilka skulle innebära ytterligare tidskrävande byråkratiska rutiner, varför denna motion avstyrks i motsvarande del.

27. Underrättande av arbetstagarorganisation

Karl-Erik Persson (vpk) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Vissa avvikelser från semesterlagen som börjar med "I den avvägning" och slutar med "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Om riksdagen beslutar införa nya regler om avstående av semester anser utskottet att det är rimligt utifrån synpunkter på det sociala skyddet för arbetstagarna att överenskommelsen — för att bli giltig — skall godkännas av central arbetstagarorganisation. Regeringen bör på denna punkt skyndsamt återkomma till riksdagen med ett nytt lagförslag. Av det sagda följer att utskottet inte kan acceptera de synpunkter som kommer till uttryck i motion Fi73 (yrkande 15). Motion Fi65 (yrkande 9) tillstyrks därmed.

28. Förlängd rätt att spara semesterledighet

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Vissa avvikelser från semesterlagen som börjar med "Beträffande motionskravet" och slutar med "behandlade delen" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening är de nu föreslagna reglerna ett led i den mer omfattande reformering av semester- och arbetstidslagstiftningen, som krävs för att tillgodose kraven på flexibilitet i arbetslivet och valfrihet för individerna. Utskottet ställer sig därför bakom kravet i motion Fi68 (yrkande 6) att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett mer genomarbetat och övergripande förslag om nya regler för såväl semester som arbetstid.

29. Flexibelt uttag av arbetstid och semester

Elver Jonsson (fp), Sonja Rembo (m), Anders G Högmark (m), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Vissa avvikelser från semesterlagen som börjar med "Utskottet har" och slutar med "riksdagens åtgärd" bort ha följande lydelse:

Utskottet vill för sin del instämma med motion Fi73 (yrkande 14) att det finns behov av ökad flexibilitet när det gäller uttag av arbetstid och semester. Det är angeläget för livskvaliteten att människorna själva får större möjligheter att påverka planeringen av sin arbetstid med hänsyn till familjeförhållanden, ideellt arbete, studier etc. Även arbetsgivarna har utifrån sina utgångspunkter ett intresse av flexibla och individuella lösningar, inte minst mot bakgrunden av bristen på arbetskraft. Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motion Fi73 i aktuell del.

30. Permanentning av de nya reglerna i semesterlagen

Elver Jonsson (fp), Sonja Rembo (m), Anders G Högmark (m), Mona Saint Cyr (m) och Charlotte Branting (fp) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Vissa avvikelser från semesterlagen som börjar med "Som utskottet" och slutar med "motsvarande del" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att de nya reglerna avseende möjlighet att avstå viss del av semesterledigheten samt liberalisering i fråga om sparande av semester är ett steg i rätt riktning mot individuella och flexibla lösningar. Dessa regler bör därför inte upphöra vid utgången av mars 1992. Enligt utskottets uppfattning bör ändringarna inarbetas i semesterlagen. Riksdagen bör därför hos regeringen begära förslag till ändringar i semesterlagen i enlighet med vad utskottet anfört. På sikt bör regler som medger en hög grad av valfrihet och flexibilitet i fråga om den samlade arbetstidens längd och förläggning inrymmas i en ny reformerad arbetstidslagstiftning. Motion Fi66 (yrkande 18) tillstyrks således.

31. Anslag till information om semesterfrågor

1989/90:FiU40

Bilaga 4

Elver Jonsson (fp), Sonja Rembo (m), Anders G Högmark (m), Mona Saint Cyr (m), Charlotte Branting (fp), Kersti Johansson (c), Anna Horn af Rantzien (mp) och Kjell Ericsson (c) anser att den del av utskottets yttrande i avsnittet Vissa avvikelser från semesterlagen som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "motsvarande delar" bort ha följande lydelse:

Det finns enligt utskottets uppfattning inte något skäl att beträffande de nu föreslagna förändringarna i semesterreglerna använda anslagsmedel för en informationskampanj. Via massmedia, arbetsmarknadens parter och arbetsgivarna kommer informationen snabbt att spridas. Därutöver bör av riksdagen anvisade medel under tionde huvudtiteln till Utredningar m.m. kunna användas. Med hänvisning till det anförda tillstyrker utskottet motionerna Fi67 (yrkande 1), Fi68 (yrkande 7), Fi70 (yrkande 14) och Fi73 (yrkande 10). Propositionens förslag om anslag avvisas.

Särskilda yttranden

1. Avslag på propositionen vad gäller vissa avvikelser från semesterlagen

Sonja Rembo, Anders G Högmark och Mona Saint Cyr (alla m) anför:

Vi vill framhålla att moderata samlingspartiet — som framgår av betänkande AU10 — har motsatt sig en förlängning av den lagstadgade semestern med en sjätte vecka.

2. Avslag på propositionen vad gäller vissa avvikelser från semesterlagen

Elver Jonsson och Charlotte Branting (båda fp) anför:

Folkpartiet står fast vid uppfattningen att en obligatorisk lagstiftad sjätte semestervecka skulle minska flexibiliteten i arbetslivet och individernas valfrihet. Nu när riksdagen har beslutat om en förlängning med två dagar accepterar vi detta och begär att regeringen skall återkomma med ett mera övergripande förslag angående reglerna för semester och arbetstid.

Innehållsförteckning

<i>Sammanfattning</i>	1
<i>Inledning</i>	3
<i>Propositionen</i>	18
<i>Motionerna</i>	21
 <i>Utskottet</i>	 32
Den ekonomiska politiken	32
Den internationella utvecklingen	32
Utvecklingen i Sverige	36
De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken ..	40
Sambandet ekologi och ekonomisk politik	47
Tillfälligt höjd mervärdeskatt	48
Statsskuldspolitiken	50
Bemyndigande om statens upplåning	51
Penningpolitiken	52
Anknytning till EMS	54
Riksbankens oberoende	54
Sparande	55
Åldersgränsen för allemanssparande	55
Allemansfondernas utdelningsrätt	55
Allemansfonder och aktiefonder för icke börsno-	
terade bolag	56
Pensionssparande i bank	56
Startsparande för barn och ungdom	57
Löntagarfonder	57
Investeringskatten för vissa byggnadsarbeten	57
Arbetsmiljöavgift	58
Tillfälligt obligatoriskt sparande	59
Förlängd föräldraförsäkring	59
Bidrag till friskolor	60
Arbetsmarknadsfrågor	60
Arbetsmarknadspolitikens inriktning	61
Förhandlingsregler och strejkskdestånd	62
Deltidsarbetslöshet	63
Arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader m.m.	64
Insatser för flyktingar och invandrare	65
Arbetsmarknadsutbildning	65
Arbetslöshetsförsäkring	66
Sysstältningskapande åtgärder	66
Arbetarskyddsstyrelsen och yrkesinspektionen	67
Flexibla lönebidrag	67
Samhall	68
Vissa avvikelser från semesterlagen	68
Uppskjutet uttag av pension	71

Budgetpolitiken	71	1989/90:FiU40
Budgetförslaget 1990/91	71	
Beräkningen av statsbudgetens inkomster	72	
Långtidsbudgeten	73	
Beräkningarna i långtidsbudgeten	75	
Oppositionspartiernas budgetalternativ	75	
De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken	76	
Täckning av merkostnader för löner och pensioner m.m.	77	
Finansfullmakten och årsbokslut för staten	77	
Statliga kreditgarantier	78	
Redovisning av rörliga krediter i statsbudgeten	79	
Kompensation till myndigheter och statsbidragsmottagare för breddad mervärdeskatt m.m. ...	79	
Utredning om de privata finansiella transaktionernas roll	80	
Kapitalbudget i statsbudgeten m.m.	80	
Samordnad låneförvaltning	81	
Lönekostnadspålägg för pensionärer	82	
Precisering av anslagsyrkanden i budgetpropositionen ..	83	
Hemställan	83	

Reservationer

1. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 1 a och 1 b) (m)	93
2. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 1 a och 1 b) (c)	99
3. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 1 a och 1 b) (v)	106
4. De allmänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken (mom. 1 a och 1 b) (mp)	109
5. Inriktningen av den ekonomiska politiken på längre sikt (mom. 1 b) (fp)	112
6. Sambandet ekologi och ekonomisk politik (mom. 2) (c, v, mp)	114
7. Tillfälligt höjd mervärdeskatt (mom. 3) (m)	115
8. Tillfälligt höjd mervärdeskatt (mom. 3) (c)	116
9. Tillfälligt höjd mervärdeskatt (mom. 3) (v)	117
10. Tillfälligt höjd mervärdeskatt (mom. 3) (mp)	119
11. Statsskuldspolitiken (mom. 4) (m)	120
12. Bemyndigande om statlig upplåning (mom. 5) (m)	121
13. Penningpolitiken (mom. 6) (m)	122
14. Penningpolitiken (mom. 6) (c)	123
15. Penningpolitiken (mom. 6, motiveringen) (fp)	123
16. Anknytning till EMS (mom. 7) (m, fp)	124
17. Riksbankens oberoende (mom. 8) (m, fp)	125
18. Allemansfonder och aktiefonder för icke börsnoterade bolag (mom. 11) (c)	126
19. Pensionssparande i bank (mom. 12) (m)	127

20. Startsparande för barn och ungdom (mom. 13) (m)	127	1989/90:FiU40
21. Startsparande för barn och ungdom (mom. 13, motiveringen) (fp)	128	
22. Avskaffande av löntagarfonderna (mom. 14) (m, fp, c) . .	128	
23. Avskaffande av löntagarfonderna (mom. 14, motiveringen) (m, fp, c)	129	
24. Avskaffande av löntagarfonderna (mom. 14, motiveringen) (mp)	130	
25. Investeringskatten för vissa byggnadsarbeten (mom. 15) (m, fp)	130	
26. Arbetsmiljöavgiften (mom. 16) (m, fp)	131	
27. Tillfälligt obligatoriskt sparande (mom. 17) (m, fp)	132	
28. Tillfälligt obligatoriskt sparande (mom. 17) (mp)	132	
29. Förlängd föräldraförsäkring (mom. 18 a) (v, mp)	133	
30. Förlängd föräldraförsäkring (mom. 18 b) (mp)	134	
31. Förlängd föräldraförsäkring (mom. 18, motiveringen) (m, fp, c)	134	
32. Bidrag till friskolorna (mom. 19) (m, fp, mp)	135	
33. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (mom. 20) (m)	135	
34. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (mom. 20) (c)	136	
35. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (mom. 20) (mp) . . .	137	
36. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (mom. 20, motiveringen) (v)	138	
37. Förhandlingsregler och strejkskadestånd (mom. 21) (m) .	138	
38. Förhandlingsregler och strejkskadestånd (mom. 21) (fp, c)	139	
39. Förhandlingsregler och strejkskadestånd (mom. 21) (v) . .	139	
40. Deltidsarbetslöshet (mom. 22) (m, fp, c, mp)	140	
41. Anslag till arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader (mom. 23) (m)	141	
42. Anslag till arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader (mom. 23) (fp)	141	
43. Anslag till arbetsmarknadsverkets förvaltningskostnader (mom. 23) (c)	142	
44. Insatser för flyktingar och invandrare (mom. 25) (m, fp, c, mp)	143	
45. Kompetensutveckling (mom. 26) (m)	144	
46. Kompetensutveckling (mom. 26) (fp, mp)	144	
47. Anslag till arbetsmarknadsutbildning (mom. 27, villk.) (m)	145	
48. Anslag till arbetsmarknadsutbildning (mom. 27, villk.) (fp)	145	
49. Stimulansbidrag (mom. 28) (m, c, mp)	146	
50. Anslag till utbildningsbidrag m.m. (mom. 29, villk.) (m, c)	146	
51. Allmän arbetslöshetsförsäkring (mom. 30) (m, fp, c, mp)	147	
52. Allmän arbetslöshetsförsäkring (mom. 30, motiveringen) (v)	147	

53. Ökad egenavgift i arbetslöshetsförsäkringen (mom. 31)	
(v)	148
54. Sysselsättningsskapande åtgärder (mom. 32) (c)	148
55. Flexibla lönebidrag (mom. 34) (m, fp, c, mp)	149
56. Samhall (mom. 35) (fp, c, v)	150
57. Avslag på propositionen vad gäller vissa avvikelser från semesterlagen (mom. 36) (mp)	150
58. Avstående från semesterledighet m.m. (mom. 37) (v)	151
59. Underrättande av arbetstagarorganisation (mom. 38)	
(m, fp, c, mp)	151
60. Underrättande av arbetstagarorganisation (mom. 38) (v) .	152
61. Förlängd rätt att spara semesterledighet (mom. 39) (fp) ..	152
62. Flexibelt uttag av arbetstid och semester (mom. 40)	
(m, fp, c)	153
63. Permanentning av de nya reglerna i semesterlagen	
(mom. 41) (m, fp)	153
64. Anslag till information om semesterfrågor (mom. 43)	
(m, fp, c, mp)	154
65. Anslag till information om semesterfrågor (mom. 43, villk.) (v)	155
66. Uppskjutet uttag av pension (mom. 44) (mp)	155
67. Höjd grundpension (mom. 45) (c)	156
68. Beräkningen av statsbudgetens inkomster (mom. 46)	
(m)	156
69. Beräkningarna i långtidsbudgeten (mom. 47) (m)	157
70. Beräkningarna i långtidsbudgeten (mom. 47, motiveringen) (m, fp)	158
71. De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken (mom. 48)	
(m)	159
72. De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken (mom. 48)	
(fp)	162
73. De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken (mom. 48)	
(c)	163
74. De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken (mom. 48)	
(v)	164
75. De allmänna riktlinjerna för budgetpolitiken (mom. 48)	
(mp)	167
76. Statliga kreditgarantier (mom. 53) (c)	168
77. Lönekostnadspålägg för pensionärer (mom. 59) (m, fp) .	169

Särskilda yttranden

1. Investeringskatten för vissa byggnadsarbeten (mom. 15)	
(c)	170
2. Bidrag till friskolorna (mom. 19) (c)	170
3. Arbetsmarknadspolitikens inriktning (mom. 20) (fp)	170

Bilagor

1. I proposition 150 framlagda lagförslag	171
2. Skatteutskottets yttrande 1989/90:SkU5y	180

3. Socialförsäkringsutskottets yttrande 1989/90:SfU5y	190	1989/90:FiU40
4. Arbetsmarknadsutskottets yttrande 1989/90:AU4y	193	

